

Olli Hokkanen

Kaupunkipolitiikkaa edunsaajille?

Kuntaliiton
VERKKOJULKAISU

Olli Hokkanen

Kaupunkipolitiikkaa edunsaajille?

Urbaani poliittistaloudellinen
tutkimus kaupunkipolitiikan tavoitteista
Yhdysvalloissa, Suomessa ja
Isossa-Britanniassa

TEKIJÄ
Olli Hokkanen

1. painos
ISBN 978-952-213-830-9 (nid.)
ISBN 978-952-213-831-6 (pdf)
ISSN 1237-8569

© Suomen Kuntaliitto
Helsinki 2011
Painopaikka: Kuntatalon paino, Helsinki

Myynti:
Suomen Kuntaliiton julkaisumyynti
www.kunnat.net/kirjakauppa
Tilausnumero 509368

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14
PL 200
00101 Helsinki
Puh. (09) 7711
Faksi (09) 771 2291
www.kunnat.net

Esipuhe

Kaupunkipoliittikkaa edunsaajille? – Urbaani poliittistaloudellinen tutkimus kaupunkipoliitiikan tavoitteista Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa jatkaa ja syventää kaupunkipoliittista keskustelua aikaisempien Suomen Kuntaliiton kaupunkipoliittisten tutkimuksen pohjalta – nyt politiikan oikeudenmukaisuuden ja eri edunsaajien näkökulmista.

Missä järjestyksessä kaupunkipoliitiikan näkökulmat tulisi ensinnäkin huomioida? Miksi tarkastelemisani kansallisvaltioissa tehdään tiettyinä aikoina tietynlaista kaupunkipoliittikkaa? Kuinka oikeudenmukaisesti nämä kaupunkipoliitikat painottuvat kokonaisuuden edun ja ryhmien kapeiden etujen kannalta? Miten selitystä näille painotuksille voidaan etsiä poliittisten taloustieteen kritiikin ja David Harveyn vallankumouksellisen urbaanin teorian sisältämästä intressiryhmien toimintalogiikasta? Ketkä ovat lopulta edunsaajia Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa? Muun muassa näihin kysymyksiin pyritään tässä tutkimuksessa vastaamaan.

Tutkimus etenee tarinanomaisesti alkaen oikeudenmukaisen kaupunkipoliitiikan luonteen määrittelystä, kaupunkipoliitiikan tavoitteiden perustelemisesta sekä toteuttamisen haasteellisuudesta ja päätyen synteisiin edunsaajien maakohtaisista poliittisista konstellatioista, joiden sisällä erityisesti yhteistyöhön perustuva toiminta korostuu. Tutkimuksen päätavoitteena on lisätä ymmärrystä edunsaajien fragmenttien toiminnasta oikeudenmukaisemman kaupunkipoliitiikan kannalta. Lopuksi kuitenkin todetaan, ettei valitulla uuden urbaanin poliittisten taloustieteen lähestymistavalla voida kuitenkaan täysin tyhjentävästi ymmärtää intressiryhmien ja kaupunkipoliitiikan välistä suhdetta. Ongelma johdetaan etenkin skaalan sosiaalisesta rakentumisesta ja valtion teoriasta.

Suomen Kuntaliiton puolesta kiitän FM Olli Hokkasta erittäin ansiokkaasta analyysistä, joka antaa selitystä kaupunkipoliitiikan muotoutumiseen. Tutkimus toivottavasti rohkaisee kaupunkitutkijoita käyttämään poliittista taloustiedettä ja sen eri suuntauksia aiempaa enemmän tulkintaperustana kaupunkipoliitiikan määrittelyssä. Samoin tutkimus on varmasti mielenkiintoista luettavaa kaupunkipoliitiikan tekijöille. Työssä luotu pohja edunsaajien hienorakeisuudesta toivottavasti innostaa suomalaisia kaupunkipoliitiikan tutkijoita myös vertaamaan eri maiden intressiryhmien poliittisia konstellatioita keskenään Patrick Le Galèn ohjeistuksen mukaisesti.

Teemmekö siis kaupunkipoliittikkaa edunsaajille vai tekevätkö edunsaajat kaupunkipoliittikkaa meille?

Kauko Aronen
kaupunkitutkimuspäällikkö

Sisältö

Esipuhe	3
Tiivistelmä	9
Resumé	10
Summary	11
1 Johdanto	12
2 Miten oikeudenmukaista kaupunkipolitiikkaa voidaan lähestyä?	15
2.1 Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan kyseenalaistaminen: oikeudenmukaista politiikkaa kenelle?	15
2.2 Oikeudenmukaisuus ja rationaalisuus	17
2.1.1 Miten rationaalisuus yhdistyy tietopääomaan?	17
2.1.2 Hyvinvoinnin leikkaukset rationaalisena ratkaisuna kasvun kannalta?	17
3 Tutkielman taustoitus: oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan toteuttamisen ongelmallisuus ja yhteys edunsaajiin	19
3.1 Kaupunkikehittämisen tavoitteet ja niiden tarkastelu kaupunkipolitiikan perusteluketjuissa	19
3.2 Kaupunkikehittämisen tavoitteiden rajoitteet makrotalouspolitiikan, kaupunkipolitiikan ja sosiaalipolitiikan hegemonisen kamppailun tulosta	22
3.3 Mikrotaloudellisten tuottavuusmahdollisuuksien hyödyntäminen poliittisten edunsaajaryhmien vastuulla	24
3.4 Edunsaajaryhmien ja oikeudenmukaisen kaupungin ajatuksen palauttaminen poliittisen taloustieteen kritiikkiin	25
3.5 Edunsaajat ja oikeudenmukainen kaupunkikehittäminen	26
4 Edunsaajien ajattelun palauttaminen poliittisen taloustieteen kritiikkiin: tarkastelussa työ, pääoma ja maa tuotannontekijöinä	27
4.1 Adam Smithin poliittinen taloustiede	27
4.1.1 Työnjaon ja vaihdon teoria	28
4.1.2 Valtio	28
4.1.3 Näkymätön käsi ja oman edun tavoittelu	29
4.2 Karl Marx ja poliittisen taloustieteen kritiikki	29
4.3 Työ ja sen kaksinaisluonne	29
4.4 Tuotantokeinot: kiinteä pääoma sekä maa ja luonnonvarat	31
4.4.1 Työn kohteet (maa ja luonnonvarat) ja niihin käsiksi pääseminen	32
4.5 Marxin tuotannontekijöiden luonnehdinnan pohjalta laadittu alustava malli edunsaajaryhmien tarkasteluun	34

5	Uusi urbaani poliittinen taloustiede edunsaajaryhmien toimintalogiikkaan	37
5.1	Edunsaajaryhmien merkitys rakennemuutoksessa	39
5.1.1	Restrukturaatio	39
5.1.2	Uusi globaali kilpailutalous ja muutokset tuotannollisissa suhteissa	40
5.2	Edunsaajaryhmien vaikutus kaupungin sosiospatiaaliseen kokoonpanoon	41
5.2.1	Sosiospatiaalinen dialektiikka	41
5.2.2	Oikeus kaupunkitilaan uusliberalistisessa valtiossa	41
5.2.3	Sosiospatiaaliset kokoonpanot ajassa	42
5.2.4	Gentrifikaatio ja muutokset sosiospatiaalisissa kokoonpanoissa	43
5.3	David Harveyn poliittinen taloustiede ja edunsaajien fragmenttien distinktio (erottautuminen)	44
5.3.1	Pääoman primäärinen, sekundäärinen ja tertiäärinen kiertö	45
5.3.2	Pääoman kierron siirtymien ongelmat	47
5.3.3	Työn ja pääoman edunsaajien allianssit	48
5.4	Edunsaajat ja asumiskysymys marxilaisten kaupunkitutkijoiden mukaan	49
5.4.1	Valtion mukaantulo	49
5.4.2	Instrumentaalinen valtion teoria	50
6	Uuden urbaanin poliittisen taloustieteen kritiikkiä ja edunsaajien intressit	52
6.1	Instrumentaalisen valtion teorian kritiikki – valtion tukeman asumisen tarve ja sosiaalisten ongelmien kasaantuminen	53
6.2	Johdatus skaalan poliittiseen taloustieteeseen	54
6.3	Skaalan poliittinen taloustiede ja edunsaajat	55
6.3.1	Skaalan poliittinen taloustiede ja työntekijäjärjestöt	56
6.3.2	Skaalan poliittinen taloustiede ja naisedunsaajat	56
6.4	Skaalan kaaoksesta kohti sosiospatiaalisen teorian ontologista käännettä?	57
6.4.1	Hoeffe ja Amazonin alueen edunsaajat: marxilaisvivahteista kritiikkiä Marstonille, Jonesille ja Woodwardille	58
6.4.2	TPSN-runko käyttöön ja marxilaisen valtion teorian suunnankorjaus	60
7	Tutkielman ongelmanasettelu	62
7.1	Hypoteesin muotoutuminen	62
7.2	Tarkennetut tutkimuskysymykset	64
7.3	Aineistot	65
7.3.1	Yhdysvallat	67
7.3.2	Suomi	67
7.3.3	Iso-Britannia	68
7.4	Metodologinen reflektio	68
8	Edunsaajien toiminnan ja kaupunkipolitiikan kehittymisen historiallinen yhteys Yhdysvalloissa	71
8.1	Kaupunkipolitiikan historiaa vuodesta 1933 vuoteen 1971	71
8.1.1	New Deal ja ”sosiaalidemokraattinen” kaupunkikehittäminen 1930- ja 1940-luvuilla	71

8.1.2	Esikaupungistuminen ja kaupunkipolitiikka	72
8.1.3	Great Society ja 1960-luvun uusi kaupunkipolitiikka	74
8.2	1970-luvun talouskriisistä 1980-luvun kaupunkipolitiikan ”tuhoon”	75
8.2.1	Rust Belt ja deindustrialisaatio Yhdysvalloissa	75
8.2.2	Sun Belt	76
8.2.3	Siirtyminen uusliberalistiseen poliittisen ideologiaan	76
8.2.4	Reaganin hallituksen hyökkäys työn edunsaajia vastaan	76
8.2.5	Baltimore	77
8.2.6	New Urbanism	78
8.3	Bill Clintonin kansallinen kaupunkipolitiikka 1993–2001	78
8.3.1	Paikallistason tietämyksen hyödyntäminen	79
8.3.2	Pääomainvestointien suuntaaminen talousvaikeuksissa oleville alueille	79
8.3.3	Työttömyyden vähentäminen	80
8.3.4	Digitaaliaikaan siirtyminen: pääomanomistajien sijoittuminen teknologiakeskuksiin	80
8.3.5	Innovaatiopolitiikan kehittäminen yhteistyössä pääomanomistajien ja yliopistojen kanssa	81
8.3.6	Osavaltio puuttuu peruskoulutusjärjestelmän tilaan	81
8.3.7	Urbaani leviäminen ja edunsaajat	82
8.3.8	Kaupunkien turvallisuuden lisääminen pääoman intressien mukaisesti	82
8.4	George W. Bushin liberaalin talouspolitiikan aika 2001–2009	83
8.4.1	Edunsaajat ja progressiivisen kaupunkipolitiikan kehitys paikallistasolla	84
8.4.2	Amerikkalaisten topologisten kaupunkien kehittyminen: matalatuloisten työläisten ja köyhien sijoittuminen keskikaupunkiin	84
8.4.3	Uusliberalistinen arkkitehtuuri Yhdysvalloissa ja edunsaajien intressit	85
8.4.4	Työntekijöiden etuisuuksien huomioiminen luovien kaupunkien kehittämisessä	85
8.5	Yhdysvaltain nykyinen kaupunkipolitiikka	86
8.5.1	Barack Obaman kaupunkipoliittiset lupaukset	86
9	Edunsaajien toiminnan ja kaupunkipolitiikan kehittymisen historiallinen yhteys Suomessa	89
9.1	Aluepolitiikan käynnistyminen Suomessa	90
9.1.1	Palvelujen tuotantoehtojen ja investointimahdollisuuksien tasaus	91
9.1.2	Työntekijäjärjestöjen ja työnantajajärjestöjen vahvistuminen aluepolitiikan aikana	91
9.2	Sektoripoliittinen järjestelmä Suomessa – tarkastelussa asuntopolitiikka 1900-luvun lopulla	92
9.2.1	Asuntopoliittisen koneiston vakiintuminen urbanisaatiokehityksen aikana: arkkitehdeille monopoliasema maan kaavoittamiseen	92

9.2.2	Sosiaalisen sekoittamisen politiikka Helsingissä ja uuden globaalin kilpailutalouden rakennemuutos	93
9.2.3	Maan edunsaajien asettamat rajoitteet implisiittiselle kaupunkipolitiikalle: tarkastelussa Helsingin seutu	93
9.2.4	Vuosaaren asukkaat liittoutuvat pääoman edunsaajan kanssa vastustamaan julkista kaavoitusta	96
9.3	Uuden kaupunkipolitiikan synty Suomessa	97
9.4	Euroopan unionin aluepolitiikan vaikutus Suomeen	98
9.4.1	Osaamiskeskusohjelmat	98
9.4.2	URBAN-yhteisöaloiteohjelmat	98
9.5	Suomen kaupunkipolitiikka 2000-luvulla	99
9.5.1	Nokia pääoman edunsaajana: luovan kaupunkikehittämisen painotus Suomessa	100
9.5.2	Työ- ja elinkeinoministeriön koordinoima kaupunkipolitiikka	100
9.6	Metropolipolitiikan käynnistäminen	101
9.7	Lähidemokratia ja metropolipolitiikka	102
9.8	Kaupunkien ja kehyskuntien jännitteiset kytkennät 2010-luvulla	103
10	Edunsaajien toiminnan ja kaupunkipolitiikan kehittymisen historiallinen yhteys Isossa-Britanniassa	104
10.1	Implisiittinen kaupunkipolitiikka vuosien 1930 ja 1968 välillä	105
10.2	Kaupunkipoliittisten toimien kohdentaminen sisäkaupunkeihin vuosien 1968 ja 1979 välillä	106
10.2.1	Työn edunsaajien tyytymättömyys poliittiseen järjestelmään 1970-luvulla	106
10.2.2	Varsinaisen sisäkaupunkipolitiikan käyttöönotto	106
10.2.3	London Docklands 1970-luvun lopun sisäkaupunkipolitiikka	107
10.3	Margaret Thatcherin uusliberaalin talouspolitiikan aika 1979–1991	108
10.3.1	Siirtyminen uusliberalistiseen poliittiseen ideologiaan	108
10.3.2	Kaupunkipolitiikan sirpaloituminen	108
10.3.3	Ulkomaisten pääoman edunsaajien houkuttelevuus Britanniaan	109
10.3.4	Thatcher liittoutuu pääoman edunsaajien kanssa	109
10.3.5	Tulojen epätasa-arvoisuuden kasvu Suur-Lontoossa Thatcherin kaupunkipolitiikan aikana	110
10.3.6	London Docklands ja Thatcherin kaupunkipolitiikka	110
10.4	The New Right ja kilpailu kaupunkipolitiikan keinoista vuosien 1991 ja 1997 välillä	111
10.4.1	City Challenge: pääoman edunsaajat yhteistyöhön paikallisten viranomaisten kanssa	111
10.4.2	City Pride ja Single Regeneration Budget	111
10.5	New Labour ja kaupunkipolitiikan kolmas tie	112
10.5.1	Työväenpuolueen huoli kaupunkipolitiikan tilasta 1990-luvun alussa	112
10.5.2	Blairin New Labour valtaan vuonna 1997	113

10.5.3	SEU, NDC ja NR	113
10.5.4	Blairin kaupunkipolitiikan kritiikki	113
11	Analyysi	115
11.1	Tutkimusongelma: Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painoarvo Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa	115
11.1.1	Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painoarvo Yhdysvalloissa	115
11.1.2	Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painoarvo Suomessa	117
11.1.3	Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painoarvo Isossa-Britanniassa	118
11.2	Tutkimusongelma II: Edunsaajat ja oikeudenmukainen kaupunkipolitiikka uudesta urbaanista poliittistaloudellisesta näkökulmasta – miksi kokonaisuuden etua ajava kaupunkipolitiikka on rajoittunutta edunsaajien toimesta?	119
11.2.1	Edunsaajien ja oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan välisestä suhteesta Yhdysvalloissa – uusi urbaani poliittistaloudellinen näkökulma	120
11.2.2	Edunsaajien ja oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan välisestä suhteesta Suomessa – uusi urbaani poliittistaloudellinen näkökulma	123
11.2.3	Edunsaajien ja oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan välisestä suhteesta Isossa-Britanniassa – uusi urbaani poliittistaloudellinen näkökulma	124
11.3	Tarkastelemani uuden urbaanin poliittisen taloustieteen vahvuudet ja heikkoudet	125
12	Johtopäätös	131
13	Lähdeluettelo	133

Tiivistelmä

Olli Hokkanen (2011): Kaupunkipoliittikkaa edunsaajille? Urbaani poliittistaloudellinen tutkimus kaupunkipoliitiikan tavoitteista Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa. Acta nro 231. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

Tavoitteenani on ymmärtää uuden urbaanin poliittisen taloustieteen avulla oikeudenmukaisen kaupunkipoliitiikan ajallista suhdetta edunsaajien toimintaan Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa. Määritän oikeudenmukaisten kaupunkipoliittikkojen painoarvot ja pohdin, miksi oikeudenmukaisia kaupunkikehittämistavoitteita ei ole kyetty priorisoimaan päätöksenteossa. Koettelen tarkastelemani uuden urbaanin poliittisen taloustieteen toimivuutta analysoida oikeudenmukaisen kaupunkipoliitiikan yhteyttä edunsaajiin. Tutkimusasetelman johdan oikeudenmukaisen kaupunkipoliitiikan luonteen (Pfaller et al., Keynes), tavoitteiden perustelemisen (Bradley & Tunström) sekä toteuttamisen haasteellisuuden (Prud'homme) kautta. Oikeudenmukaisen kaupunkipoliitiikan ongelman palautan edunsaajiin, joiden ajattelua ymmärrän Marxin poliittisen taloustieteen kritiikin ja uusmarxilaisen urbaanin poliittistaloudellisen lähestymistavan kautta. Teoreettinen viitekehys rakentuu niistä teorioista, joiden kautta edunsaajien kaupunkipoliittiset intressit selkeimmin välittyvät. Tutkimusongelmien tarkastelun tukena toimii tuotannontekijöiden pohjalta laadittu työn, pääoman ja maan edunsaajien toimintalogiikan malli. Kunkin maan kaupunkipoliitiikan evoluution kuvaukset johdan lukuisten selvitysraporttien ja tutkimusten pohjalta.

Valitsimillani teorioilla, varsinkin pääoman kieroilla (Harvey), voin riittävän hyvin selittää, miten edunsaajafraktioiden toimet johtavat oikeudenmukaisen kaupunkipoliitiikan rajoittuneisuuteen. En kuitenkaan väitä, että tarkastelemallani uusmarxilaisella urbaanilla poliittistaloudellisella lähestymistavalla voidaan täysin tyhjentävästi ymmärtää edunsaajien ja oikeudenmukaisen kaupunkipoliitiikan välistä suhdetta globaalissa kilpailutaloudessa (Porter). Täysin tyhjentävän tarkastelun kannalta ongelmiksi jäävät instrumentaalinen hyvinvointivaltio ja asumiskysymys (Saunders & Lloyd), mutta myös skaalan sosiaalinen rakentuminen (Marston).

Tutkimukseni osoittaa, että toisina aikoina tehdään oikeudenmukaisemmin painottunutta kaupunkipoliittikkaa kuin toisina. Oikeudenmukaisuuden painotus riippuu edunsaajien asemasta kaupunkipoliittisessa päätöksenteossa. En kiistä oikeudenmukaisen kaupunkipoliitiikan mahdollisuutta, mutta kysyn, teemmekö kaupunkipoliittikkaa edunsaajille vai tekevtkö edunsaajat kaupunkipoliittikkaa meille?

Avainsanat: oikeudenmukainen kaupunkipoliittikka, edunsaaja, työ, pääoma, maa, urbanisaatio, kasvu

Resumé

Olli Hokkanen (2011): Kaupunkipolitiikkaa edunsaajille? Urbaani poliittistaloudellinen tutkimus kaupunkipolitiikan tavoitteista Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa (Stadspolitik för förmånstagarna? Urban politisk-ekonomisk undersökning av stadspolitiska mål i Förenta staterna, Finland och Storbritannien). Acta nr 231. Finlands Kommunförbund. Helsingfors.

Mitt mål är att med hjälp av ny urban politisk ekonomi förstå tidsförhållandet mellan rättvis stadspolitik och förmånstagarnas verksamhet i Förenta staterna, Finland och Storbritannien. Jag definierar stadspolitikernas prioriteringar och begrundar varför rättvisa stadsplaneringsmål inte har kunnat prioriteras i beslutsfattandet. Jag testar huruvida den urbana politiska ekonomin kan användas till att analysera kopplingen mellan rättvis stadspolitik och förmånstagarna. Forskningskonstellationen bygger jag upp via karaktären hos rättvis stadspolitik (Pfaller et al., Keynes), målmotiveringen (Bradley & Tunström) och utmaningarna i genomförandet (Prud'homme). Problematiken kring rättvis stadspolitik återkopplar jag till förmånstagarna, vilkas tänkesätt jag förstår via Marx kritik mot politisk ekonomi och en nymarxistisk urban politisk-ekonomisk infallsvinkel. Den teoretiska referensramen bildas av de teorier genom vilka förmånstagarnas stadspolitiska intressen förmedlas tydligast. Som stöd för behandlingen av forskningsproblemen använder jag en på produktionsfaktorer baserad modell för arbetets, kapitalets och landets förmånstagares funktionslogik. Beskrivningarna av stadspolitikens evolution i respektive land baserar sig på ett flertal utredningsrapporter och undersökningar.

Med hjälp av de teorier jag valt, särskilt kapitalets kretslopp (Harvey), kan jag tillräckligt väl förklara hur förmånstagarfraktionernas åtgärder leder till begränsningar i en rättvis stadspolitik. Jag påstår ändå inte att man med hjälp av den nymarxistiska urbana politisk-ekonomiska infallsvinkel som jag studerat helt kan förstå kopplingen mellan förmånstagarna och rättvis stadspolitik i den globala konkurrens ekonomin (Porter). Med tanke på en helt uttömmande granskning kvarstår problemen med den instrumentala välfärdsstaten och boendefrågan (Saunders & Lloyd), men också den sociala "skalkonstruktionen" (Marston).

Min undersökning visar att under vissa tider utövar man mer rättvist betonad stadspolitik än under andra. Betoningen av rättvisa beror på förmånstagarnas ställning i det stadsopolitiska beslutsfattandet. Jag förnekar inte att rättvis stadspolitik är möjligt, men jag undrar om vi utövar stadspolitik för förmånstagarna eller om förmånstagarna gör det för oss?

Nyckelord: rättvis stadspolitik, förmånstagare, arbete, kapital, land, urbanisering, tillväxt

ACTA

Summary

Olli Hokkanen (2011): Kaupunkipolitiikkaa edunsaajille? Urbaani poliittistaloudellinen tutkimus kaupunkipolitiikan tavoitteista Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa (**Urban policy for beneficiaries?** Urban political economy study of the goals of urban policy in the United States, Finland and Great Britain). Acta Publications No. 231. Association of Finnish Local and Regional Authorities. Helsinki.

My aim is to use a new urban political economy approach to better understand the temporal relationship between fair urban policy and beneficiaries' actions in the United States, Finland and Great Britain. I define the importance of national fair urban policies and discuss why the goals of fair city development have not been prioritized in decision-making. I test the ability of my chosen approach, new urban political economy, to analyze comprehensively the linkage between fair urban policy and beneficiaries. I derive my research design from the nature of fair urban policy (Pfaller et al., Keynes), the justification of its goals (Bradley & Tunström) and its challenging implementation (Prud'homme). In order to understand the problem of fair urban policy we have to examine beneficiaries' actions both with the help of Marx's critique of classical political economy and the later Neo-Marxist urban political economy. The theoretical frame of reference is made up of certain theories through which beneficiaries' urban political interests are clearly manifested. To examine the research problem I apply a theoretical model of labour, capital and land beneficiaries and their functional logic. This model is derived from the factors of production. My description of the evolution of national urban policies is based on a large number of research studies.

The theories that I have chosen, especially that of circuits of capital (Harvey), explain well enough how fair urban policy is limited by actions of some fractions of beneficiaries. By this I do not mean that the chosen Neo-Marxist urban political economy could fully explain the relationship between beneficiaries and fair urban policy in the new economics of competition (Porter). An all-encompassing analysis is not only hindered by the urban housing question (Saunders & Lloyd), but also by the social construction of scale (Marston).

In conclusion, I show that urban policy is fairer in some time periods than in others. Indeed, the extent to which fairness is emphasised depends on the position of different beneficiaries in urban policy decision-making. I do not deny the possibility of fair urban policy but I would like to raise the question of whether we are making urban policy for beneficiaries or whether beneficiaries are making urban policy for us.

Key words: fair urban policy, beneficiary, labour, capital, land, urbanization, urban growth

1 Johdanto

Ideas always mattered for Marx, and they should always matter for Marxists. They can be, and frequently are, sources of great excitement as well as the beginnings of great trauma and difficulty, particularly when one tries to live out those ideas (and ideals) in a world unsympathetic to them. -- for Marxists, ideas can help people become that owl of Minerva, a night owl even in broad daylight. – ANDREW MERRIFIELD (2002: 184)

Kaupunkipolitiikkaa ei voi liikaa korostaa. Globaali finanssikriisi on osoittanut, että nyt jos koskaan kaupunkilaiset tarvitsevat kaupunkien ongelmia käsittelevää julkilausuttua eli eksplisiittistä kaupunkipolitiikkaa (Aronen 2011). Tämän pitäisi olla itsestään selvää, sillä asuahan jo yli puolet maailman väestöstä kaupungeissa¹ (Flavin 2011: 21). Se, että kaupunkipolitiikka eksplisiittisesti koordinoisi strategisesti talouspolitiikan, sosiaalipolitiikan, innovaatiopolitiikan ja ympäristöpolitiikan kaupunkeihin kohdistuvia toimenpiteitä, ei ole kuitenkaan itsestäänselvyys vaan pikemminkin vain teoriaa kuin käytäntöä.

Andrew Merrifieldin teos *Metromarxism: A Marxist Tale of the City* (2002) herätti minut Arizonan yliopistolla järjestetyllä kulttuurimaantieteen kurssilla pohtimaan, miksi marxilaisilla ideoilla on ollut niin suuri merkitys maantieteen kehitykselle ja miksi marxilaista kaupunkimaantiedettä opetetaan edelleen. Miksi sosiaalisen oikeudenmukaisuuden (*social justice*) käsite on aina inspiroinut uusmarxilaisia kaupunkimaantieteilijöitä? Marxilainen ajattelulle on epäilemättä jälleen suotu uusi renessanssvaihe maailmassa, jossa köyhyys, epätasa-arvo ja oman edun tavoittelu ovat kasvaneet taloustaantumien seurauksena. Uusmarxilaisilta kaupunkimaantieteilijöiltä näyttäisi löytyvän vahva työkalupakki kääntää negatiivisen kehityksen suunta, mutta tutkijoiden kontribuutio jää hyvin vähäiseksi, mikäli lopullisia päätöksiä oikeudenmukaisen kaupunkikehityksen kannalta eivät tee itse kaupunkipoliitikot. Perehdyttyäni Arizonan yliopistossa lukuisiin neomarxilaisiin kaupunkiteorioihin ja varsinkin David Harveyn ajatteluun, kysyin lopulta, miksi oikeudenmukaisempi kaupunkipolitiikka ei nykymaailmassa aina toteudu?

Kaupunkipolitiikan vaarana on aina ollut sen jääminen implisiittiselle eli ei-julkilausutulle politiikan tasolle. Kiihtyneiden urbanisaatioprosessien ja talouskriisien myötä kaupunkien sosioekonomiset ongelmat ovat asettaneet paineita poliittisille

1 Worldwatch-instituutin pääjohtaja Christopher Flavin pitää vuotta 2008 näkymättömänä, mutta isona merkkipaaluna, sillä silloin – ensimmäistä kertaa historiassa – yli puolet ihmisistä (noin 3,2 miljardia) asui kaupungeissa.

päättäjille ja viranhaltijoille. Ilman eksplisiittistä kaupunkipolitiikkaa päättäjät ovat joutuneet tukeutumaan talouspolitiikan ja innovaatiopolitiikan periaatteisiin. He ovat esimerkiksi nopeasti pyrkineet houkuttelemaan globaaleja pääomavirtoja kaupunkieihin kiinnittämättä riittävästi huomiota sosiaalipolitiikan tai ympäristöpolitiikan ehtoihin. Monissa maissa kaupunkipolitiikka on 2000-luvulla kuitenkin murrosvaiheessa. Tie kohti holistisempaa lähestymistapaa on löydetty useissa kansallisvaltioissa. Sosiaalipolitiikan, talouspolitiikan, innovaatiopolitiikan ja ympäristöpolitiikan kaupunkien koskevat tavoitteet on onnistuttu vaihtelevin menestyksin ja tietyissä yhteyksissä integroimaan eksplisiittiseksi kaupunkipolitiikaksi (Aronen 2011; Le Galès 2011). Nyt pitää todellakin kysyä, kenelle kaupunkien ongelmia hoidetaan. Ketkä asettavat suuntaviivat kaupunkipolitiikalle? Ketkä pyrkivät rajoittamaan tai hidastamaan oikeudenmukaisempaa kaupunkipolitiikkaa? Näihin kysymyksiin on etsittävä vastausta oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan määrittelyn sekä sen toteuttamisen haasteellisuuden kautta.

Aivan aluksi kysyn, miten oikeudenmukaista kaupunkipolitiikkaa tulisi lähestyä (luku 2). Mitä on oikeudenmukainen kaupunkipolitiikka? Tutkielmani taustaa käsittelevässä luvussa (luku 3) osoitan, miten uusi globaali kilpailutalous ja sen aiheuttama sosioekonomisten erojen kasvu kaupunkialueilla edellyttää kansallisilta kaupunkipolitiikoilta oikeudenmukaisen kaupunkikehittämisen priorisointia tavoitteidenasettelussa. Otan tämän vuoksi tutkielmani lähtökohdaksi Karin Bradley'n ja Moa Tunströmin luonnehtimat kaupunkikehittämistavoitteet, joista oikeudenmukaisen kaupungin tavoitteelle tulisi akateemisessa keskustelussa edelleen antaa enemmän painoarvoa. Kuvaan kaupunkipoliittisilla tutkimuksilla, miten kaupunkikehittämisen tavoitteiden rajoitteet ovat makrotaloustalouden, kaupunkipolitiikan ja sosiaalipolitiikan hegemonisen kamppailun tulosta. Painotan, kuinka sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen vaikuttavat tuottavuus- ja urbanisaatiotekijäerot kaupunkien välillä voidaan selittää modernien edunsaajaryhmien toimintalogiikalla.

Haen lisäevidenssiä edunsaajien toiminnan merkitykselle kaupungissa siten, että palautan edunsaajaryhmien ajattelutavan Karl Marxin poliittisen taloustieteen kritiikin tuotannontekijöihin (työ, työn keinot, työn kohde) (luku 4). Korostan, että Karl Marxin vanhan poliittisen taloustieteen kritiikillä voidaan ymmärtää uusmarxistien oikeudenmukaista kaupunkia käsitteleviä urbaaneja poliittistaloudellisia tutkimuksia. Tulkitsen, että Marxille varsinainen modernin maailman edunsaaja (*a beneficiary*) tarkoittaa joko työhön tai pääomaan sidotun ryhmittymän intressiä (pääoma sisältää myös kapitalistiset maanomistajat). Marxin tuotannontekijöiden luonnehdinta vanhan poliittisen taloustieteen kritiikin kautta auttaa ymmärtämään työhön sidottujen työntekijöiden, kiinteän pääoman omistavien pääomanomistajien ja työn kohteeseen eli maahan sidottujen kapitalististen maanomistajien intressejä. Korostan, että Marxin tuotantofaktorien sisältämien alakäsitteiden (esim. lisäarvo, pääoman kasautuminen, maanvuokra jne.) hallinta on ensiarvoisen tärkeää, jotta voin ymmärtää neomarxilaisten kaupunkimaantieteilijöiden analyysijä työläisten, pääomanomistajien ja kapitalististen maanomistajien toimintalogiikasta kaupungissa. Tutkielmani toisessa teoriaosuudessa (luku 5) käsitelen vain niitä uusmarxilaisten kaupunkimaantieteilijöiden urbaaneja poliittistaloudellisia tutkimuksia työn ja pääoman intresseistä, joiden avulla ymmärrän parhaiten työn (esim. työläiset), pääoman (esim. pääomanomistajat) ja maan (esim. kapitalistiset maanomistajat) edunsaajien toimintalogiikkaa sekä oikeudenmukaisen

kaupunkikehittämistavoitteen tärkeyttä kaupunkipolitiikassa. Selvitän huolellisesti valitsemillani teorioilla ja käsitteillä, mikä merkitys edunsaajilla saattaisi olla oikeudenmukaiseen kaupunkipolitiikkaan ja sen tavoitteisiin. Tarkastelen myös valitsemani uuden urbaanin poliittistaloudellisen lähestymistavan kritiikkiä (luku 6). Muotoilen käsittelemieni urbaanien poliittistaloudellisten teorioiden pohjalta hypoteesin (luku 7), jonka mukaan tarkasti rajaamallani uudella urbaanilla poliittistaloudellisella lähestymistavalla (neomarxilainen suuntaus) voidaan täysin tyhjentävästi ymmärtää edunsaajien ja oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan välistä suhdetta kansallisvaltioissa.

Tutkielmani empiriaosuudessa tarkastelen pragmaattisesti valitun aineistoni (luvut 8, 9 ja 10) pohjalta Yhdysvaltain, Suomen ja Ison-Britannian kaupunkikehittämistavoitteiden ja niiden oikeudenmukaisuuden painotuksen yhteyttä edunsaajien toimintalogiikkaan sekä suoritan hypoteesini testauksen (luku 11). Pyrkimyksenäni on kaupunkipoliittisen aineistoni kautta korostaa työn, pääoman tai maan edunsaajia vain silloin kun näiden toiminta selkeästi ohjaa tai estää kaupunkikehittämistä tarkastelemisani kansallisvaltioissa. Rajaamani uuden urbaanin poliittistaloudellisen lähestymistavan toimivuuden testaus edellyttää ensinnäkin, että määritän tarkoin oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan todellisen painoarvon Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa. Vasta tämän jälkeen kykenen etsimään uusmarxilaisten urbaanien poliittistaloudellisten teorioiden avulla syyn siihen, miksi oikeudenmukaisempi kaupunkipolitiikka on tietyissä olosuhteissa mahdollisesti jäänyt edunsaajien toimesta retoriikan tasolle Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa. Lopuksi (luku 12) muodostan analyysini pohjalta tuleville tutkielmille tiiviin yhteenvedon ideastani soveltaa tarkastelemaani uusmarxilaista urbaania poliittistaloudellista lähestymistapaa edunsaajien toimintalogiikan ja kansallisten kaupunkipolitiikkojen evoluutioiden suhteen tarkasteluun.

2 Miten oikeudenmukaista kaupunkipolitiikkaa voidaan lähestyä?

Kansallisvaltioissa pyritään hallitsemaan urbanisaatiota eli kaupungistumista monin eri kaupunkipoliittisin toimenpitein, jotka eroavat merkittävästi toisistaan. Kaupunkipolitiikka on yksi kansallisten politiikkojen osa-alueista ja sitä koordinoidaan kansallisella ja ylikansallisella tasolla. Perinteisestä implisiittisestä eli ei-julkilausutusta kaupunkipolitiikasta on jo pitkään kyetty erottamaan valittujen alueiden kehitystä stimuloiva sekä kaupunkikasvun haittoja vähentävä politiikka. Lisäksi on tunnistettu urbanisaatiota hidastava tai sille kustannuksia aiheuttava, niin sanottu rajoittava kaupunkipolitiikka (*anti urban policy*) (Van den Berg 1982, cit. Aronen & Hartikainen 1995, 10). Koska kaikki kaupunkeihin ja kaupungistumiseen liittyvä tavoitteellinen ja tietoinen julkisen vallan toiminta voidaan näin lukea ainakin osittain kaupunkipolitiikan piiriin kuuluvaksi, on syytä mainita joitakin sektoripolitiikkoja. Implisiittiseen kaupunkipolitiikkaan voidaan Kauko Arosen (2011) mukaan lukea muun muassa seuraavat sektoripolitiikat, joilla on suoranaisia tai epäsuoranaisia vaikutuksia kaupungistumiseen:

teollisuuspolitiikka
asuntopolitiikka
sosiaalipolitiikka

työllisyys- ja elinkeinopolitiikka
ympäristöpolitiikka
innovaatio- ja korkeakoulupolitiikka

Implisiittiseen kaupunkipolitiikkaan (joka jää sektoreissa koordinoimatta) verrattuna eksplisiittisellä eli julkilausutulla, selkeästi koordinoidulla kaupunkipolitiikalla olisi paremmat mahdollisuudet vaikuttaa oikeudenmukaisemmin kaupungistumiseen ja turvata kilpailukyvyyn kasvuedellytykset (Aronen 2011). Miksi? Tähän kysymykseen vastattaessa pitää ensinnäkin huomata, että oikeudenmukaisuus politiikan teossa ja kaupunkien kasvun edistäminen ovat moniulotteisia käsitteitä, joiden avaaminen vaatii täsmennystä. Miten kasvua ja oikeudenmukaista politiikkaa sekä näiden välistä suhdetta voidaan ymmärtää? Miten oikeudenmukainen politiikka voidaan ensinnäkin kyseenalaistaa?

2.1 Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan kyseenalaistaminen: oikeudenmukaista politiikkaa kenelle?

Oikeudenmukaisuuden käsite on vakiintunut sosiaaliteoriassa ja sosiaalisessa toiminnassa eikä ole ihme, että käsite esiintyy toistuvasti kaikissa sosiaalitieteissä, varsinkin maantieteessä. Oikeudenmukaisuuden alalajiksi lukeutuvasta sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta (*social justice*) on kyse silloin kun puhutaan etuuksien tai kustannusten

jakamisesta (allokointi) yhteiskunnassa. Erilaiset poliittiset ideologiat näkevät sosiaalisen oikeudenmukaisuuden eri tavalla eikä käsitteelle voida löytää yhtä oikeaa määritelmää (ks. esim. Scott & Marshall 2005: 329). Globalisaation seurauksena sosiaalinen oikeudenmukaisuus tulisi kuitenkin kehystää uudelleen talouden, kulttuurin ja politiikan ulottuvuuksien ympärille. Enää ei niinkään kysytä, mihin etuisuuksiin kansalaisilla tulisi olla oikeus vaan pikemminkin pohditaan sitä, kenellä on oikeus kuulua tai vaikuttaa niihin poliittisiin ryhmittymiin, jotka jakavat etuisuuksia yhteiskunnassa. Miten erilaiset ryhmät näkevät politiikan, jota ne ovat tekemässä tai johon ne voivat vaikuttaa. Miten erilaiset etuisuudet jakautuvat yhteiskunnassa (Gesellschaft)? Koska solidaarisuuteen perustunut yhteisö (Gemeinschaft) on murentunut muun muassa uusliberalistisen talouspolitiikan käyttöönotton johdosta, nähdään yksilöt yhä enemmän kuluttajina kuin kansalaisina. Yhteisön mureneminen on antanut rajattomat mahdollisuudet oman edun tavoittelulle, jolle ei näyttäisi näkyvän loppua. Onko oikeudenmukaiselta politiikalta viety pohja kokonaan? (ks. esim. Fraser 2005: 69–88; Töttö 2006: 154–172).

Patrick Le Galès² (2011) nostaa oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan kontekstissa esille poliittisen taloustieteen perustavanlaatuisen kysymyksen: *kenelle politiikka on oikeudenmukaista?* Oikeudenmukaisuus on itsessään jo hyvin diffuusi käsite ja sen määrittely kuuluu Le Galès mukaan selkeästi filosofian osa-alueelle. Poliitiikan tutkijoiden tulee kuitenkin tiedostaa, että se mikä on oikeudenmukaista politiikkaa toisille, saattaa olla epäoikeudenmukaista politiikkaa kaikille muille. Poliitiikan teossa oman edun tavoittelu korostuu aina: päättäjät haluavat tulla uudelleenvalituiksi ja tämän vuoksi poliitikot saattavat suosia vain tiettyjä intressiryhmiä (Le Galès 2011). Missä tahansa politiikassa voidaan tietenkin aina ajatella kokonaisuuden etua – varsinkin vähempiosaisten ja työläisten kannalta. Kokonaisuuden edun ajaminen on kaikissa politiikan muodossa erittäin haasteellista ja monesti jopa täysin mahdotonta eri intressiryhmien kilpailevien etujen vuoksi. Kaupunkipolitiikan kannalta oikeudenmukaisuuden ongelma nousee esille silloin, kun pyritään samanaikaisesti sekä hallitsemaan kaupunkialueiden kasvun aiheuttamia negatiivisia ulkoisuusvaikutuksia että takaamaan kansainvälinen kilpailukyky ja korkeat palkat (Aronen 2011). Kysymys kuuluukin, ajatellaanko nykyään John Maynard Keynesin tavoin, että kasvun kannalta markka köyhälle on aina parempi kuin markka rikkaalle?

2 Patrick Le Galès toimii CNRS:n (Centre National de la Recherche Scientifique) tutkimusprofessorina ja Science Po yliopiston kaupunkisosiologian professorina. Teoksessaan *European Cities* Le Galès (2002) määrittelee uuden vertailevan poliittisen taloustieteen tutkimusohjelman, joka huomioi kolme eurooppalaiselle kaupungille tunnusomaista piirrettä. Eurooppalaisessa kaupunkitutkimuksessa tulisi ensinnäkin huomioida kaupungit paikallisina yhteiskuntina, joissa erilaisten intressiryhmien, toimijoiden ja organisaatioiden välillä kehittyy alliansseja tai konflikteja. Toiseksi kaupungit tulisi nähdä kollektiivisina toimijoina, joissa intressiryhmien, toimijoiden ja instituutioiden moninaisuus korostuu myös positiivisella tavalla. Toisin sanoen kaupunkiyhteisöt ovat yhtenäisiä kokonaisuuksia huolimatta intressiryhmien eriävistä mielipiteistä. Kolmanneksi kaupunkitutkijoiden tulisi keskittyä hallinnan (*governance*) tutkimiseen siten, että tarkastellaan kaupunkien mahdollisuuksia sopeuttaa paikallisten intressiryhmien, sosiaalisten ryhmien ja organisaatioiden näkemyksiä (Le Galès 2002; ks. myös Haila 2002: 29–30).

2.2 Oikeudenmukaisuus ja rationaalisuus

Can Welfare State Compete? A Comparative Study of Five Advanced Capitalist Countries -raportin toimittaneet Alfred Pfaller, Ian Gough ja Göran Therborn (1991: 8–9) problematisoivat aluksi käännteitä, joiden mukaan hyvinvointivaltiosta on itsessään muodostunut hidastava tekijä kilpailukyyn kehittymiselle, kasvulle ja korkeammille palkoille. Jotkin kilpailukyyn kannalta tärkeät tekijät, kuten allokontitehokkuus (kyky siirtää resursseja, kuten työvoimaa, sellaisille talouden osa-alueille, joista saadaan kansainvälisten markkinoiden kautta korkeimmat tuotot), investoinnit ihmispääomaan (*human capital*) ja investoinnit ihmisten suorituskykyyn (*human performance*), eivät välttämättä korostu riittävästi hyvinvointivaltion institutionaalisten järjestelmien takia. Pfallerin, Goughin ja Therbornin mukaan voimme tästä huolimatta todeta, että hyvinvointivaltion kautta toteutuva ihanteellinen vapaus harjoittaa kauppaa sekä korkea elämänlaatu eivät pohjimmiltaan ole yhteensopimattomia silloin kun tavoitellaan onnistuneesti maksimaalista tuottavuutta ja optimaalista tavaran laatua. Ongelmana ei ole hyvinvointivaltion jäykkyys vapaata ja joustavaa markkinataloutta kohtaan vaan pikemminkin sen rationaalisesti tai epärationaalisesti organisoima talouselämän turvallisuus (*economic security*) (Gough et al. 1991: 8–9). Pfallerin, Goughin ja Therbornin ajattelun pohjalta voin todeta, että minkä tahansa politiikan oikeudenmukaisuus yhdistyy tiukasti rationaalisuuteen. Kilpailukykyisiä ovat sellaiset kansantaloudet, jotka kykenevät aina uusiutuen tuottamaan jäsenilleen korkeaa elintasoja ja hyvinvointia huolimatta korkeista kustannuksista.

2.1.1 Miten rationaalisuus yhdistyy tietopääomaan?

Tietopääoma ja ihmisten kyvykyys ovat Pfallerin, Goughin ja Therbornin (1991: 9–10) mielestä kaikkein tärkeimmät kilpailukyyn ja kasvun mahdollistamat tekijät jälkiteollistuneissa maissa. Tehokkaan ja korkealaatuisen innovaatiokapasiteetin omavalla kansantaloudella on huomattava kilpailuetu sellaisiin kansantalouksiin, joissa on vain vähäisiä tietopääoman resursseja käytössä. Nyt on mielestäni tärkeää kysyä, miten kaupunkipolitiikka voi sitten hyötyä tietopääomasta? Koska kansainvälisen kilpailukyyn lisääminen nostattaa tutkijoiden mukaan kansallisia palkkoja ja tuottavuutta, on kaupunkipolitiikan kannalta varmastikin usein rationaalista edistää niin sanottua luovaa kaupunkikehittämistä, jossa korkean tieto-osaamisen kautta houkutellaan ulkomaisia pääomia kaupunkeihin.

2.1.2 Hyvinvoinnin leikkaukset rationaalisena ratkaisuna kasvun kannalta?

Rationaalinen tai epärationaalinen (kasvu)politiikka toteutuu osittain vaihtokauppojen (*trade-offs*) kautta, joihin jokainen kansantalous vaikuttaa omalla erityisellä tavallaan. Pfaller, Gough ja Therborn (1991: 10) erottavat kaksi erilaista kasvupolitiikan vaihtoehtoa:

- 1) enemmän kuluttamista nyt ja vielä enemmän kuluttamista myöhemmin
- 2) enemmän markkinakelpoisten tavaroiden ja palveluiden kuluttamista sekä enemmän ei-kaupallista arvoa esimerkiksi ihmisten turvallisuuteen ja vapaa-aikaan

Kaupallisesti arvostetun omaisuuden uhraaminen ”oikeudenmukaisuudelle” ei ole ongelma mikäli se toteutetaan rationaalisesti huomioiden vaihtokaupan koko merkittävyys kansantaloudellisesti. Karkeissa vaihtokaupoissa on usein kyse siitä, ettei poliittisilla päättäjillä ole enää tehokkaita ratkaisuja ongelmiin. Jos kilpailukykyisen hyvinvointiyhteiskunnan luomista tai kehittämistä estetään ulkoa tai sisältäpäin, päätyvät päättäjät usein hyvinvointimenojen leikkauksiin säilyttääkseen kansantalouden kilpailukykyyn suhteessa ulkomaisiin kansantalouksiin (Gough et al. 1991: 10). Pfaller, Gough ja Therborn (1991: 12) painottavat, että käsitykset kilpailukykyyn, kasvun ja hyvinvoinnin säilyttämisestä saattavat olla pahasti väärinymmärrettyjä politiikan teossa sekä julkisissa keskusteluissa. Väärinymmärretyt kilpailullisuuden ja kasvun edellytykset palvelevat eniten sellaisia intressiryhmiä, jotka hyötyvät hyvinvointivaltioon kohdistuvista leikkauksista. Tutkijat painottavat kuitenkin, ettei hyvinvointivaltion kilpailukykyä kannata aina täysin kyseenalaistaa, kun tehdään leikkauksia kasvua perustellen. Kauko Arosen (2011) mukaan hyvinvointivaltiossa oikeudenmukainen, (”itsenäinen”) eksplisiittinen kaupunkipolitiikka ei näin ollen pohjimmiltaan palvele yksittäisiä erityisetuja kokonaisuuden kustannuksella. Usein kapeiden erityisetujen toteuttamista (varsinkin implisiittisen kaupunkipolitiikan sisällä) kuitenkin perustellaan harhaanjohtavasti välttämättömänä toimenpiteenä kokonaisedun kannalta.

Lyhyesti tiivistettynä, oikeudenmukaisuus ja kasvu toteutuvat paremmin eksplisiittisessä kuin implisiittisessä kaupunkipolitiikassa. Implisiittisen kaupunkipolitiikan ”kaupunkien oikeudenmukaisuuden ääni” jää hyvin pieneksi sektoripolitiikkojen hegemonisen aseman sekä erilaisten toimijoiden johdosta. Entä miten keynesiläiseen ajatteluun sitten suhtaudutaan nykypäivänä? Koska keynesiläisestä talouspolitiikasta on siirrytty viimeisen 30 vuoden aikana schumpeteriläiseen kilpailuvaltioon, jossa kaupunkeja korostetaan kasvumoottoreina, ei Keynesin ajattelulle enää löydy paljon kannattajia. Miksi?

3 Tutkielman taustoitus: oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan toteut- tamisen ongelmallisuus ja yhteys edunsaajiin

Tässä luvussa käytän johdattavana esimerkkinä yhtä vaihtoehtoista ja varsin käyttökelpoista kaupunkikehittämisen tavoitteiden mallia ja selvitän lyhyesti, miten sitä on hyödynnetty kaupunkipolitiikkojen kansainvälisessä vertailussa. Avaan tämän tavoitemallin hyödyntämiseen kohdistuvia suurimpia rajoitteita makrotalouspolitiikan, sosiaalipolitiikan ja kaupunkipolitiikan välisen moniulotteisen suhteen kautta. Osoitan, miten makrotalouspolitiikan ja kaupunkipolitiikan integroimisen avulla voidaan saavuttaa syvälinen ymmärrys kaupunkitaloudellisista prosesseista, ja miten edunsaajat vaikuttavat kaupunkien eriarvoisuuden ja epäoikeudenmukaisuuden kasvuun. Väitän, että nykyisten edunsaajaryhmien ajattelun voi palauttaa Karl Marxin klassisen poliittisen taloustieteen kritiikkiin.

3.1 Kaupunkikehittämisen tavoitteet ja niiden tarkastelu kaupunkipolitiikan perusteluketjuissa

Yhteistä mallia eri maiden kaupunkipolitiikan perusteluketjuille ovat esittäneet muun muassa Karin Bradley ja Moa Tunström (2004) artikkelissaan *Stadsutveckling – för vem och i vilka syften?* Tutkijat kuvaavat pääasiassa ruotsalaisen kaupunkikeskustelun kontekstissa luovan, myyvän, ekologisen ja oikeudenmukaisen kaupungin tavoitteet sekä selvittävät, mitä erilaisia vetäviä tekijöitä näkökantojen takana on ja miten eri kaupunkiulottuvuuksien puolesta on argumentoitu. Tulos on se, että eri näkökulmat voivat suurista eroistaan huolimatta johtaa samankaltaisiin johtopäätöksiin. Mikään maa ei ole kyennyt funktionaalisesti integroimaan kaupunkikehittämisen neljä ulottuvuutta toisiinsa. Kokonaisvaltaisen eli holistisen otteen muodostaminen edellyttää syvällistä ymmärrystä kaupunkikehittämistavoitteiden linkittymisestä toisiinsa (Bradley & Tunström 2004).

Bradleyn ja Tunströmin (2004) mukaan oikeudenmukainen ja luova kaupunki fokusoivat molemmat sosiaalisten funktioiden järjestämiseen, luovuuteen ja kulttuuriin eri motiiveilla – suurin ero tulee esille siinä, että oikeudenmukaisessa kaupungissa kulttuurista saatavaa taloudellista hyötyä ei nähdä ensiarvoisen tärkeänä. Taloudellinen hyöty voi kuitenkin olla sen merkittävä sivuvaikutus. Yhteisiä kaupallisia intressejä löytyy luovan ja myyvän kaupungin väliltä, esimerkiksi taide- ja kulttuuritapahtumat nostavat kaupungin imagoa, joka taas on yritysten menestymiselle hyvin tärkeä tekijä. Yhtäläisyyksiä voidaan löytää myös ekologisen ja oikeudenmukaisen kaupungin välisestä suhteesta, sillä molemmat ulottuvuudet fokusoivat demokratiaan. Ekologiassa näkökulmassa ei ole tosin riittävästi korostettu sitä tosiasiaa, että yhteiskunnan

eri väestöryhmillä on erilaiset mahdollisuudet kaupunkitilan käyttöön (Bradley & Tunström 2004).

Tutkijat painottavat, että intressi luovan ja ekologisen kaupungin välillä on pääpiirteittäin sama. Oikeudenmukaisen kaupungin ulottuvuudelle, joiden puolesta tutkijat vahvasti argumentoivat, tulisi antaa enemmän painoarvoa akateemisessa keskustelussa, ja käsite tulisi tämentää paremmin. Oikeudenmukaisen kaupungin huomiointi on ensiarvoisen tärkeää, sillä nimenomaan juuri se tuo kaupunkipolitiikan tavoitteisiin ratkaisevan panoksen keskittymällä varsinkin urbaanien reuna-alueiden kehittämiseen, lähiöiden tilaan, ihmisten oikeuksiin kaupunkitilaan ja turvallisuuteen. Ekologisen, myyvän ja luovan kaupungin muodostama epäpyhä allianssi dominoi tällä hetkellä jaottelua vahvalla sisäkaupunkiotteellaan (Bradley & Tunström 2004).

Kaupunkikehittämisen tavoitteiden tulisi esiintyä akateemisessa keskustelussa enemmän (taulukko 1). Yhteisellä kaupunkipolitiikan tavoitteiden mallilla pystymme nimittäin vertaamaan eri kaupunkipolitiikkojen perusteluketjuja ja näin ollen paremmin ymmärtämään erilaisia tilannesidonnaisia funktionaalisia ratkaisuja. Kanerva Kuokkanen (2005) tutkimus *Kaupunkipolitiikan perusteluketjut ja käytännön toimet viidessä länsieurooppalaisessa maassa* keskittyy Ison-Britannian, Alankomaiden, Ranskan, Ruotsin ja Tanskan eksplisiittisiin kaupunkipolitiikkojen vertailuun käyttäen yhtenä viitekehyksenä Bradley'n ja Tunströmin kaupunkikehittämisen tavoitteita. Kuokkanen selvittää, missä määrin kaupunkikehittämisen tavoitteet esiintyvät valtioiden poliittisissa strategioissa. Hän kuvailee eri maiden kaupunkipolitiikan perusteluketjuja ja niiden käytännön politiikkaratkaisuja huomioimalla erityisesti kaupunkipolitiikan historiallisen kontekstin. Kuokkanen (2005) luonnehtii hyvin tarkasti kaupunkipolitiikkojen eroja 1950-luvulta nykypäivään: esimerkiksi Iso-Britanniassa korostuu vahva elinkeinopoliittinen ote palveluiden markkinaistamisessa kun taas Ranskassa *politique de la ville* määritellään sosiaalisesta näkökulmasta (Kuokkanen 2005: 91–92).

Taulukko 1. Kaupunkikehittämisen tavoitteet (perustuu Bradley'n ja Tunströmin jakoon).

KAUPUNKIKEHITTÄMISEN TAVOITTEIDEN EPÄYHÄ ALLIANSSI	MYYVÄ KAUPUNKI	- kyseessä markkinaliberalistinen näkemys - talouskasvu nähdään kaupungin tärkeimpänä voimavarana - julkinen suunnittelu pitää nähdä työkaluna pääoman houkuttelemiseksi kaupunkiin - kaupunki toimii talouskasvun moottorina alueellisella tai kansallisella tasolla - kaupungin ei tule ainoastaan olla houkutteleva markkinavoimille, matkailijoille ja asunnonhakijoille vaan sen pitää myös kilpailla globaalilla tasolla muiden kaupunkien kanssa - attraktiivisiin kulttuurimiljöihin tulee kiinnittää huomiota, sillä ne vaikuttavat yritysten sijoittumispäätöksiin - on huomioitava matkailijat kuten myös kaupungin asukkaat, jotka haluavat taloudellisen pääoman lisäksi kulttuurista pääomaa - kaupunkeihin tulisi suunnitella konferenssikeskuksia ja rakentaa lisää hotelleja siten, että nämä eivät sijaitse liian kaukana toisistaan
	LUOVA KAUPUNKI	- kaupunkia tarkastellaan paikkana luovuudelle ja luoville ihmisille - luoviin ihmisiin voidaan esimerkiksi lukea tieteen, taiteen, musiikin, suunnittelun ja viihteen aloilta valmistuneet ihmiset, joiden pyrkimyksenä on luoda uusia ideoita ja teknologioita - luovassa kaupungissa tulee panostaa asumisviihtyvyyteen ja suvaitsevaisuuteen - talouskehitykseen pitää myötävaikuttaa innovaatioiden kautta - tavoitteisiin saatu vaikutteita Richard Floridan menestysteoksesta "The Rise of the Creative Class" - kaupungit kilpailevat ihmisten kyvyistä ja osaamistaidoista - kaupunkiympäristöjen on oltava avoimia, kulttuurisesti moninaisia, dynaamisia ja trendikkäitä - kaupunkikehittämisellä on luotava ympäristö, jossa ulkopuoliset pääsevät nopeasti luovaan järjestelmään käsiksi - paikallisiin musiikkistudioihin ja taidegallerioihin investoiminen voi olla yhtä tärkeää kuin investoiminen korkean teknologian firmoihin - design-yrityksiä ja IT-yrityksiä tulee tukea
	EKOLOGINEN KAUPUNKI	1990-luvun puolessa välissä kestävä kehitys nousi keskeiseksi teemaksi kaupunkikehityksessä (esim. YK:n Brundtlandin komission loppuraportti vuodelta 1987, Rio de Janeiron vuoden 1992 kokouksessa hyväksytty Agenda 21 sekä vuoden 1996 Habitat-agenda) - kaupunkisuunnittelun tulee myötävaikuttaa luonnonvarojen säästeliääseen kulutukseen ja ympäristöpäästöjen vähentämiseen sekä turvata puhdas ja terveellinen kaupunkiympäristö myös tuleville sukupolville - ekologisuuden ja resurssien tehokkaan käytön lisäksi on korostettava kaupungin saavutettavuutta, sosiaalista vuorovaikutusta ja kansalaisosallistumista - kaupunkialueita on muutettava kompaktimmaksi, jotta urbaania leviämistä (urban sprawl) saataisiin hillittyä - kaupunki kuuluu kaikille, sen tulee järjestää sosiaalisia tapaamisia ja edistää kansalaisten osallistumista
PAINOTUSTA LISÄTTÄVÄ	OIKEUDENMUKAINEN KAUPUNKI ¹	- ehkäistään sosiaalista syrjäytymistä ja vähennetään kaupunkiköyhyyttä - vähennetään alueellista eriarvoisuutta (puututaan gentrifikaation negatiivisiin vaikutuksiin) - ydinkeskustojen kehittämisen lisäksi on kiinnitettävä erityistä huomiota myös periferisiin kaupunkialueisiin - estetään lähiöiden rappeutumista ja parannetaan työläisten asemaa naapurustoissa - huomioidaan paikallisyhteisöjen kokemukset ja mielipiteet kaupunkialueen kehittämisessä - huomioidaan erityisesti vähemmistöryhmät, maahanmuuttajat, eläkeläiset ja nuoret - ihmisten oikeus kaupunkitilaan on taattava - naapurustojen turvallisuutta on lisättävä - visionäärisellä rakennustaidolla voidaan vaikuttaa kaupunkitilan esteettisyyteen

1 Määriteltessä oikeudenmukaista kaupunkipolitiikkaa tulee myös tarkastella sen sisältämiä sisäisiä työkaluja ja tavoitteita, joilla kokonaisuuden etua pyritään edistämään. Selkeillä ja perusteellisilla työkaluilla oikeudenmukainen kaupunkipolitiikka kykenee vaikuttamaan uuden globaalin kilpailutalouden kaupunkiseuduille asettamiin haasteisiin. Taulukosta voidaan erottaa joitakin tärkeimpiä oikeudenmukaisia kaupunkikehittämistavoitteita.

Kuokkanen (2005) lukee Bradleyn ja Tunströmin oikeudenmukaisen kaupungin sosiaaliseen ulottuvuuden kontekstiin ja myyvän kaupungin kilpailu- ja elinkeinoulottuvuuden kontekstiin. Kuokkasen mukaan länsieurooppalaisten kaupunkipolitiikkojen ideologioista voidaan löytää yhtäläisyyksiä. Sosiaaliin ongelmiin puuttuminen ja kaupunkipolitiikan kansantaloudellinen merkitys koko maalle korostuvat kaikkien tarkasteltavien valtioiden kaupunkipoliittisissa ohjelmissa. Sosiaalinen ulottuvuus ja kilpailu- ja elinkeinoulottuvuus ovat täten keskeisimmät määrittävät muuttujat tutkimuksessa. Luovan ja ekologisen kaupungin roolit ilmenevät taas suhteellisen vähän tarkasteltavissa eurooppalaisissa kaupunkipolitiikoissa (Kuokkanen 2005: 13–14). Kuokkanen sanoo, että kestävä kaupunkikehitys on noussut esiin kaupunkipolitiikan ulkopuolisissa diskursseissa eikä sitä ei ole kyetty integroimaan tarpeeksi hyvin kansallisiin kaupunkipoliittisiin perusteluketjuihin. Pitkäkestoiset kansalliset kaupunkipoliittiset ohjelmat reagoivat hitaasti ”luoviin trendeihin” ja täten luovan kaupungin ulottuvuus on jäänyt suhteellisen heikkoon asemaan kokonaisvaltaisessa tarkastelussa huolimatta tietoperustaisten kaupunkitalouksien (*knowledge-based urban economies*) korostamisesta (Kuokkanen 2005: 92–93; ks. myös Vaattovaara 2009). Kuokkasen tutkielman jälkeen Euroopan Unionin kaupunkiministerien Leipzigin kokouksen julkilausuma, niin sanottu Leipzig Charter (2007) nostaa erityisesti ekologiset näkökulmat kaupunkikehittämisen osaksi.

3.2 Kaupunkikehittämisen tavoitteiden rajoitteet makrotalouspolitiikan, kaupunkipolitiikan ja sosiaalipolitiikan hegemonisen kamppailun tulosta

Edellä kuvatun kaupunkikehittämisen mallin hyödyntämiseen kohdistuu eri valtioiden sisällä lukuisia esteitä, jotka nousevat esiin kun tarkastelemme kaupunkipolitiikan, makrotalouspolitiikan ja sosiaalipolitiikan välistä historiallista voimatasapainoa (kuvio 1). Kauko Aronen ja Juha Hartikainen (1995) sanovat, että kaupunkipolitiikan voi aina määritellä kyseenomaisen ajan kaupungistumisongelmien kautta. Kaupunkialueiden epätasainen kehitys ja korkea urbanisaatioaste ovat esimerkkejä klassisista kaupunkipolitiikan piiriin lukeutuvista ongelmista. Sven Illeris (1993, cit. Aronen & Hartikainen 1995: 9) sanoo, että luonnolliset erot kaupunkien ja alueiden kasvunopeudessa sekä taloudellisessa kehityksessä ovat muuttuneet 1900-luvulla kaupunki- ja sosiaalipoliittisiksi ongelmiksi samalla kun keynesiläistä talouspolitiikkaa kehiteltiin. Keynesiläinen talouspolitiikkahan pyrkii tasaamaan matala- ja korkeasuhdanteita saavuttaakseen kansantalouden ja kaikkien yhteiskunnan jäsenten kannalta parhaan lopputuloksen (Illeris 1993, cit. Aronen & Hartikainen: 9). Yhteiskunnan homogeenisuus ja tasa-arvon korostaminen aiheutti sen, että ei voitu Arosen ja Hartikaisen (1995: 9–10) mukaan hyväksyä puhtaan järjestelmän tuloksena syntyneitä hyvinvointieroja ja siksi pyrittiin rakentamaan liberalistisen markkinajärjestelmän rinnalle peruspalvelujärjestelmäkehityksen ulkopuolelle jääneitä varten.

Aivan kuten sosiaalipolitiikan piirissä, myös implisiittisessä kaupunkipolitiikassa, tunnistettiin kansantaloudellisesti haitalliset vaikutukset koko maalle. Monetaristien ajama makrotalouspolitiikka, joka syrjäytti keynesiläisen talouspolitiikan, ei kyennyt vastaamaan tarpeeksi hyvin esimerkiksi 1970-luvun teollisuuden taantumisen asetta-

Kuvio 1. Kaupunkikehittämistavoitteiden suhteet kaupunkipolitiikan sisäpolitiikkoihin.

miin haasteisiin Euroopan kaupunkiseuduilla. Eurooppalainen kaupunkipolitiikka muuttui täten aiempaa stimuloivammaksi, ja se kiinnitti huomiota uusien toimialojen kehitysedellytyksiin sekä vanhoissa että uusissa tuotantoympäristöissä (Aronen & Hartikainen 1995: 11). Taantuvien teollisuusmaiden ongelmiin suuntautunut kaupunkipolitiikka kasvatti myöhemmin eksplisiittisen eli johdonmukaisen kaupunkipolitiikan kysyntää uusliberalistisessa maailmassa. Tämä julkilausuttu ja kehittynyt kaupunkipolitiikka otettiin ensin käyttöön niissä maissa, joissa urbanisaatioprosessi oli edennyt pisimmälle. Maat, joissa kaupungistuminen tapahtui suhteellisen myöhäisessä vaiheessa, ovat vasta omaksumassa kehittyneen kaupunkipolitiikan pääperiaatteita kehittämällä esimerkiksi urbaanien alueiden fyysistä yhtenäisyyttä. Kaupunkipolitiikan kehittämisen esteenä on sen funktioiden rajoittaminen, mikä näyttäisi Arosen mukaan johtuvan esimerkiksi hajanaisesta paikallisrakenteesta suurkaupunkialueella ja paikallishallinnollisten alueiden autonomisesta asemasta (Aronen 2010: 49).

Nykypäivänä makrotalouspolitiikka on keskeisessä roolissa useissa eri valtioissa, mutta sen tulokset eivät ole sitä, mitä ne voisivat olla, kun sitä ei ole integroitu osaksi kaupunkipolitiikkaa ja sosiaalipolitiikkaa – ja päinvastoin. Rémy Prud'homme (1994) sanoo, että yleisessä ymmärryksessä kaupunkipolitiikat ja makrotalouspolitiikat on määritelty ja toteutettu erillään toinen toisistaan. Toisen politiikan vaikutus toiseen on Prud'homme mukaan vaikeasti erotettavissa, sitä ei ymmärretä hyvin eikä sitä ole koskaan hyödynnetty. Tämä ongelma on kaupunkikehittämisen tavoitteiden onnistumisen kannalta aivan oleellinen, sillä makrotalouspolitiikalla on nimittäin suuri vaikutus kaupunkeihin ja se saattaa täydentää tai toimia kaupunkipolitiikan tavoitteiden vastaisesti. Makrotalouspolitiikan pääasiallinen tehtävähän on pyrkiä vaikuttamaan talouteen eli työllisyyden, tuottavuuden, kilpailullisuuden, hintojen, kulutuksen ja

jakelun suureisiin, joihin Prud'hommen mukaan kaupunkipolitiikallakin saattaa olla oma vaikutuksensa. Hän tähdentääkin, että etenkin kaupungin koolla näyttäisi olevan erityisen voimakas, positiivinen vaikutus talouden suureisiin (Prud'homme 1994: 728–742).

Koska isommilla kaupungeilla on suurempi tuottavuus ja korkeammat tulot, ne kykenevät paremmin myötävaikuttamaan julkiseen talouteen kuin pienet kaupungit (Prud'homme 1994: 728). Eksplisiittisen kaupunkipolitiikan tarve nousee varsinkin silloin kun makrotaloudellinen kasvu ja sen tuomat rakenteelliset muutokset näyttäisivät vaikuttavan haitallisesti kaupunkien kokoon, rakenteeseen ja hallintaan. Kaupunkikehittäminen Bradley ja Tunströmin mallin mukaisesti osoittautuu äärimmäisen vaikeaksi, jos kaupunkipoliitikot kilpailevat makrotalouspoliitikkojen kanssa – puhumattakaan sosiaalipoliitikkojen mukaantulosta hegemoniseen kamppailuun. Sosiaalipolitiikan näkökulmasta makrotalouspolitiikan hyödyt näyttäivät päätyvän vain harvoille yhteiskunnassa. Esimerkiksi suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa tuloerot ovat kasvaneet nopeasti ja voimmekin kysyä, miksi rahavirrat makrotalouspolitiikasta eivät päädy sosiaalipolitiikan ja sen eri osa-alueiden käyttöön. Nyky-yhteiskunnassa on itsestään selvää, että emme voi enää erottaa taloutta sosiaalisesta. Michael Porter (2001: 141) esimerkiksi lukee talous- ja sosiaalipolitiikan integroimisen yhdeksi uuden globaalin kilpailutalouden vaurautta lisääväksi tekijäksi.

3.3 Mikrotaloudellisten tuottavuusmahdollisuuksien hyödyntäminen poliittisten edunsaajaryhmien vastuulla

Kaikki se, mikä tapahtuu taloudessamme, tapahtuu siis myös kaupungeissa. Globaalin kilpailun luonnollisessa tilassa, varsinkin talouspolitiikan periaatteissa, on ollut käynnissä merkittäviä muutoksia 2000-luvulta lähtien (ks. esim. Porter 2001; Sennett 2007). Porter (2001) sanoo, että kilpailu kaupunkien ja territorioiden välillä on kasvanut globalisaation seurauksena, ja nyt nämä tilaulottuvuudet nähdään kasvavan vaurauden lokaaleina lähteinä. Uutta kilpailutaloutta kuvastaakin siirtymä makrotaloudesta yhä enemmän kohti mikrotaloutta (Porter 2001: 139–141). Porterin mukaan vuosikymmen sitten ei ollut vielä olemassa yhteistä hyväksyttävää määritelmää kilpailullisuudelle. Nyt hyväksymme tuottavuuden tärkeäksi selittäväksi tekijäksi, sillä esimerkiksi juuri se määrää kaupunkitalousalueiden palkkaerot (Porter 2001: 141–143). Prud'homme (1994) pyrkii myös näkemään syvemmälle ja avaa keskustelun maantieteellisen tilakysymyksen suuntaan. Rajojen ylittävä, makrotalouspolitiikan tukema kansallinen järjestelmä on hänen mukaansa edelleen tärkeä, mutta sitä ei saisi liikaa painottaa. Prud'hommen mukaan makrotalouspolitiikka ei nimittäin huomioi tiettyjä työ- ja tuotantopanoksia eli positiivisten ja negatiivisten ulkoisvaikutusten (*positive and negative externalities*) olemassaoloa kaupunkiseuduilla. Se ei siis koko valtion kattavissa laskelmissaan ota huomioon kaupunkien tilaulottuvuutta. Esimerkiksi kaupunkialueen kehittynyt infrastruktuuri vaikuttaa positiivisesti alueen tuottavuuteen, kilpailukykyyn ja innovaatiokapasiteettiin. Makrotaloustieteilijät kysyvät, mitä tuotetaan, miten tuotetaan ja kenelle tuotetaan. Ongelma on siis siinä, että he eivät kysy, missä tuotetaan (Prud'homme 1994: 731–732).

Kaupunkitalousalueen korkea-asteiseen tuottavuuteen vaikuttaa makrotalouspoliittisen ympäristön laatu ja tasapainoisuus, mutta tämä ei riitä. Makrotalouspolitiikka määrittää vain sen kontekstin, jossa firmoilla on mahdollisuus olla tuottavia. Mikrotaloudelliset olosuhteet (joihin kaupunkipolitiikka fokusoii) kertovat taas ovatko kaupunkitaloudet itse asiassa tuottavia spatiaalisesti (Porter 2001: 143–144). Prud’homme mukaan palveluiden laatu ja niiden tuottamisen hinta vaihtelevat suuresti jopa samansuuruistenkin kaupunkien välillä, sillä hallinnalliset erot ovat merkittäviä (Prud’homme 1994)³. Toisin sanoen, monien paikallisten kaupunkitalouksien erot tuottavuudessa johtuvat työmarkkinoilla, yritysmarkkinoilla, asuntomarkkinoilla ja maakaupassa toimivien edunsaajaryhmien näkemyseroista.

3.4 Edunsaajaryhmien ja oikeudenmukaisen kaupungin ajatuksen palauttaminen poliittisen taloustieteen kritiikkiin

Kaupunkipolitiikka on monissa yhteiskunnissa murrosvaiheessa ja siitä käytävä keskustelu on hyvin ajankohtaista. Kaupunkipolitiikan laajuutta ei saisi missään tapauksessa supistaa, sillä muuten se ei kykene omaksumaan esimerkkinä toimineen Bradleyn ja Tunströmin kaupunkikehittämisen tavoitemallin mukaista holistista lähestymistapaa. Tutkijoiden tekstin perusteella herää kysymys siitä, että onko kaupunkikehittämisen tavoitteiden toteuttamisen järjestyksellä suurta merkitystä? Bradleyn ja Tunströmin markkinaliberalistinen, myyvän kaupungin tavoite ei luvussa 3.2 kuvattujen kaupunkikehittämisen rajoitteiden mukaan varmastikaan toteutuisi. Jos oikeudenmukaiseen, luovaan ja ekologiseen kaupunkikehittämisen tavoitteisiin panostetaan kaupunkipolitiikassa oikeassa järjestyksessä, niin silloin myyvä kaupunki oletettavasti saadaan ”automaattisesti” aikaan ilman suurempia ongelmia. Kaupunkikehittämisen yhtenä suurena haasteena onkin omaksua kattava käsitys vaurauden eri lähteistä sekä makrotaloustaloustieteen heikkouksista ja vahvuuksista. Huolimatta joidenkin maakohtaisten *case*-tapauksien vahvasta kytkeytymisestä historialliseen polkuriippuvuusajatteluun, Bradley ja Tunström ovat väittäneet, että kaupunkikehittämismallin neljä tavoitetta johtavat samankaltaisiin, konkreettisiin johtopäätöksiin eri valtioiden kaupungeissa (Bradley & Tunström 2004, cit. Kuokkanen 2005: 18). Malli on saanut tukea muun muassa samankaltaisista kaupunkipoliittisista perusteluketjuista varsinkin sosiaalisen ulottuvuuden eli oikeudenmukaisen tavoitteen osalta (Kuokkanen 2005).

Väitän, että nykymuotoisten edunsaajaryhmien ajattelun palauttaminen Marxin poliittiseen taloustieteen kritiikkiin kytkeytyviin tuotannontekijöihin on aivan oleellista. Marx vastaa klassisen poliittisen taloustieteen epäkohtiin tuotannontekijöistä ja antaa esimerkiksi kehittyneen analyysin työn tuotteen arvomuodosta, pääoman lisäarvon synnystä ja maanvuokrasta. Pitää kuitenkin tässä yhteydessä tiedostaa, että tuotannontekijöiden luonnehtiminen pelkästään Marxin poliittisen taloustieteen kritiikin tuotannontekijöiden avulla on kyseenalaista, sillä osa Marxin ajatuksista on

3 Esimerkiksi hyvinvointivaltioissa käytössä olevalla kaupunkipolitiikalla voidaan lisätä tuottavuutta ja kasvua oikeudenmukaisemmin etenkin silloin kun tasa-arvoasiat ovat taitavasti valtavirtaistettu osaksi alueiden päätöksentekoa (Aronen 2011).

1900-luvun lopulla osoitettu vääräksi ja epätieteelliseksi. Joka tapauksessa 1900- ja 2000-luvulla kehitettyjen uusien tuotannontekijäanalyysien ymmärryksen osittaisena peruslähtökohtana on klassisen poliittisen taloustieteen kritiikki. Tuotannontekijöiden tarkastelu Marxin poliittisen taloustieteen kritiikin kautta avaa mahdollisuuden hyödyntää uusmarxilaista urbaania poliittista taloustiedettä teoreettismetodologisena viitekehyksenä kansallisten kaupunkipoliittikkojen analyyttisissä tutkimuksissa. Peruslähtökohtana on, että palautan edunsaajaryhmien ajattelun Marxin poliittisen taloustieteen kritiikkiin sidottuihin tuotannontekijöihin ja että ymmärrän uusmarxilaisten kaupunkimaantieteilijöiden analyysjä edunsaajaryhmien toimintalogiikasta kaupungeissa. Neomarxilaisen urbanin poliittisen taloustieteen avulla pystyn oletettavasti riittävän hyvin tarkastelemaan Bradley'n ja Tunströmin oikeudenmukaisen kaupungin tavoitteen ongelmakohtia uudessa globaalissa kilpailutaloudessa. Uusmarxilaiset kaupunkimaantieteilijät ovat nimenomaan pyrkineet vastaamaan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden haasteisiin kaupungeissa.

3.5 Edunsaajat ja oikeudenmukainen kaupunkikehittäminen

Näyttäisi vahvasti siltä, että hyvin laadittujen tavoitemallien hyöty jää varsin pieneksi, mikäli kaupunkipoliitikalta tai talouspolitiikalta puuttuu syvälinen ymmärrys edunsaajaryhmien ajatusmalleista ja niiden eroista valtioissa. Bradley'n ja Tunströmin mallin, Kuokkasen selvityksen sekä oikeudenmukaisen kaupunkipoliitikan rajoitteiden pohjalta siirryn tarkastelemaan klassisen poliittisen taloustieteen kritiikkiä. Parempi ymmärrys kilpailevien kaupunkisidonnaisten edunsaajaryhmien diskursseista auttaa toivottavasti makrotalouspolitiikan, sosiaalipoliitikan ja kaupunkipoliitikan integroimisen ongelmakohtien ratkaisemisessa. Uusmarxilaisen urbanin poliittistaloudellisen teorian avulla saatan saada vastauksen kysymykseen, onko kaupunkikehittämisen mallin tavoitteiden oikealla järjestyksellä todella painavaa merkitystä. Miten uusmarxilaiset kaupunkimaantieteilijät perustelevat oikeudenmukaista kaupunkia, jolle ei ole siis annettu riittävästi painoarvoa akateemisessa kaupunkipoliittisessa keskustelussa? Ymmärrämme lopulta, miksi uusmarxilaisesta näkökulmasta oikeudenmukaisen kaupunkipoliitikan ajama kokonaisuuden etu toteutuu pitkällä aikavälillä parhaiten työläisten ja vähempiosaisen oloja parantamalla. Työläiset voidaan historiallisen tarkastelun kautta lukea laajoihin palkkatyötä tekeviin kerrostumiin erotuksena ryhmistä, joiden tulonlähde on pääoman- tai maanomistus.

4 Edunsaajien ajattelun palauttaminen poliittisen taloustieteen kritiikkiin: tarkastelussa työ, pääoma ja maa tuotannon-tekijöinä

Tässä luvussa palautan modernien edunsaajaryhmien ajattelun poliittisen taloustieteen tuotannon tekijöihin (*factors of production*). Aluksi perehdyn Smithin klassisen poliittisen taloustieteen pääkäsitteisiin, joiden avulla ymmärrän kaupallisen yhteiskunnan luonnetta (oman edun tavoittelua) valistusfilosofisen aspektin kautta ja Marxin poliittisen taloustieteen kritiikin perusteita.⁴ Marxin ajattelun uudistumisen kyky tulee ilmi useissa Marx-renessansseissa (ks. esim. Misik 2006: 9). Osittaisena teoreettisena perustana näille marxilaisille renessansseille toimii Marxin klassisen poliittisen taloustieteen kritiikki. Klassisen poliittisen taloustieteen tekijät selvittivät 1700- ja 1800-luvuilla kapitalistisen yhteiskunnan yleisiä lainalaisuuksia ja toimintaperiaatteita sekä analysoivat järjestelmään kytkeytyvää poliittista päätöksentekoa taloustieteen mallien avulla (Gronow 2006: 32; Eerola 2005: 1). Marxin ajattelun tarkastelussa otan ensinnäkin katsauksen työn tuotteen arvomuotoon ja vieraantumisteoriaan, joiden avulla kykenen ymmärtämään työläisten intressejä. Toiseksi tarkastelen Marxin näkökulmasta pääoman lisäarvon syntyteoriaa ja pääoman liikakasautumisen problematiikkaa, joiden avulla ymmärrän puolestaan pääomanomistajien intressejä. Kolmanneksi tiivistän Marxin maan vuokran teorian, joka heijastuu kapitalististen maanomistajien intresseihin. Katsaus työhön, pääomaan ja maahan antaa ennen kaikkea mahdollisuuden tulkita neomarkxilaisten kaupunkimaantieteilijöiden analyysyä, joita on kehitelty varsinkin Marxin lisäarvon synnyn ja pääoman kasautumisen teorioiden pohjalta. Huomionarvoista on se, että poliittisen taloustieteen kritiikkiin sidottujen tuotantovoimien kuvailun kautta saan samalla Marxin vastauksen kysymykseen, miksi kapitalismi ei tuota suurimmalle osalle väestöstä hyvinvointia ja miksi sen tuloksena on yhä harvempien rikkaus ja useampien kurjuus? Toisin sanoen, miksi siis Bradleyn ja Tunströmin kuvaama oikeudenmukaisen kaupungin tavoite näyttäisi niin monesti olevan vain poliittista ideologiaa 2000-luvun maailmassa, jota talouskriisit varjostavat?

4.1 Adam Smithin poliittinen taloustiede

Jukka Gronow (2006a) luonnehtii Adam Smithin (1723–1790) monessa suhteessa aidoksi deterministiseksi valistusfilosofiksi, sillä Smith kirjoittaa yhteiskunnan teoreettisesta historiasta noudattamalla niin sanottua sivilisaatioaffirmatiivista linjaa. Hänen viisiosainen pääteoksensa *Kansakuntien varallisuus* on ”taloudenhoidon oppikirja”

4 Kokonaiskatsaus Smithistä ja Marxista perustuu ensisijaisesti VTT, dosentti Jukka Gronowin tulkintaan.

kansan hallitsijalle, jonka tulee pitää huoli siitä, että kansakunnan varallisuus säilyisi ja lisääntyisi ilman häiriötekijöitä.

4.1.1 Työnjaon ja vaihdon teoria

Teoksessaan Smith määrittää työnjaon historian liikkeellepanevaksi voimaksi, joka takaa mahdollisimman paljon hyvinvointia kansalle kehityksen loppuvaiheessa. Smith osoittaa, kuinka tuotteen valmistaminen sopivalla työnajolla on moninkertaisesti tuottavampaa kuin ilman työnjakoa (Smith 1767, cit. Gronow 2006a: 44–46). Smith kuvaa teoksensa ensimmäisessä osassa tarkasti tuotettujen ja vaihdettujen tavaroiden vaihto- ja käyttöarvot ja selittää niiden määräytymisen logiikan. Käyttöarvo viittaa yksinkertaisesti tavarankäyttöön tyydyttää inhimillisiä tarpeita kun taas vaihtoarvon määräytyminen Smithin työnarvoteorian mukaisesti perustuu siihen työn määrään, mikä tavarankäyttöön on vaadittu. Vaihtoarvo jakautuu Smithin tuotannontekijäteoriassa kolmeen osaan: palkkaan, työhön ja maankorkoon. Työvoimalle maksetaan korvaukseksi palkkaa, pääomalle korkoa ja maalle vuokraa. Smith määrittää siis kolme yhteiskuntaluokkaa:

1. palkka ja työ
2. voitto ja pääoma
3. maankorko ja maanomaisuus

Kansakuntien varallisuuden toisessa osassa Smith analysoi koron määräytymistä, tuottavan ja tuottamattoman työn ongelmaa ja pääoman jakautumista eri osiin (Smith 1767, cit. Gronow 2006a: 47).

4.1.2 Valtio

Kolmannessa osassa Smith tuo esiin materialistisen historiankäsitteensä ja neljännessä osassa hän kritisoi merkantilistista talousjärjestelmää. Smith osoittaa, että yleisen varallisuuden kasvu palvelee kaikkia muita paitsi pääomanomistajien henkilökohtaisia etuja. Hänen mukaansa pääoman liikakasautuminen johtuu yksinkertaisesti siitä, ettei loppuvaiheen laskevien voittojen oloissa enää löydy tuottavia sijoituskohteita. Väestön ja työpaikkojen kasautuminen kaupunkeihin ei voi tapahtua, jos suurtuotannon etuja ei ole ja kuljetuskustannukset ovat suuret (Smith 1767, cit. Gronow 2006a: 47–48; ks. myös Laakso & Loikkanen 2004: 34). Pääomanomistajat pyrkivät estämään pääomien liikakasautumista ja tästä johtuen valtion ohjausroolin kysyntä kasvaa. Viides osa pitääkin sisällään normatiivisen teorian valtion finansi- ja fiskaalipoliitiikasta. Smith määrittää toisin sanoen valtiolle tarkat säännöt siitä, mitä se saa ja mitä se ei saa tehdä kaupallisessa yhteiskunnassa. Valtion tulisi Smithin poliittisen talousopin mukaan ylläpitää poliisi- ja armeijainstituutioita, rakentaa rautateitä ja ylläpitää tieverkostoa sekä kasvattaa kansalaisistaan moraalisesti vastuuntuntoisia yksilöitä (Smith 1767, cit. Gronow 2006a: 48–50).

4.1.3 Näkymätön käsi ja oman edun tavoittelu

Näkymätön käsi lisää Smithin poliittisen talousopin mukaan materialistista hyvinvointia ja kehittää etenkin yhteiskunnan moraalitajua. Työnjaon ja vaihdon luodessa uusia tarpeita ihmisten itsekäät pyrkimykset eivät asetu vastakkain vaan ne pikemminkin tukevat toisiaan. Yksilöiden itsekkäiden pyyteiden toteutuminen johtaa Smithin mukaan yhteiskunnan suurimman osan hyvinvointiin. Smith sanoo, että työnjaon ja vaihdon järjestelmässä on edellytettävä sen osallistujilta pyrkimystä huolehtia omasta hyvinvoinnistaan. Smith tulee siihen tulokseen, että jalomielisyyden tunne kasvaa kaupallisen yhteiskunnan kehittymisen myötä. Sympatian tunteen vahvistuminen edellyttää puolestaan jalomielisyyden kehittyntä astetta. Smithin päätulos on siis se, että kaupallinen yhteiskunta edellyttää moraalisia tuntemuksia, toisin sanoen siihen sisältyy ”itseään korjaava tekijä”. Euroopan kaupallinen yhteiskunta syntyi kun feodaaliruhtinaat myivät valtansa varsin pienillä ja itsekkäiden motiivien kannustamilla teoilla. Smithille täten pienet ja itsekäät pyrkimykset saattavat olla maailmanhistorian kannalta paljon tärkeämpiä kuin valtiomiesten liian kunnianhimoiset pyrkimykset (Smith 1767, cit. Gronow 2006a: 39, 51–54; ks. myös Lönnroth 1989: 46–47).

4.2 Karl Marx ja poliittisen taloustieteen kritiikki

Karl Marxin (1818–1883) ja Friedrich Engelsin (1820–1895) poliittisen taloustieteen kritiikissä on kyse Adam Smithin klassisen poliittisen taloustieteen ja porvarillisen yhteiskunnan kritiikistä (Hänninen 2010). Tässä luvussa osoitan ensinnäkin, että Smithin ja Marxin ”oikeudenmukaisen yhteiskunnan” fundamentaaliset lähtökohdat poikkeavat radikaalisesti toisistaan. Toiseksi kuvaan poliittisen taloustieteen työn (*labour*), pääoman (*capital*) ja maan (*land*) tuotantofaktorit marxilaisesta, työn ja tuotantokeinojen näkökulmasta. Ero tai yhtäläisyys voidaan esittää seuraavasti:

klassinen poliittinen taloustiede: työ + pääoma + maa

Marxin poliittisen taloustieteen kritiikki: työ + tuotantokeinot

Tulkitsen, että Marxille varsinainen modernin maailman edunsaaja (*a beneficiary*) tarkoittaa joko työhön, pääomaan tai maahan sidotun ryhmittymän intressiä. Tuotantovoimien luonnehdinta auttaa ymmärtämään työhön sidottujen työntekijöiden, pääomaan sidottujen pääomanomistajien ja maahan sidottujen kapitalististen maanomistajien intressejä. Korostan, että Marxin tuotantovoimien sisältämien alakäsitteiden hallinta on ensiarvoisen tärkeää, jotta voin ymmärtää neomarxilaisten kaupunkimaantieteilijöiden analyysyä työläisten, pääomanomistajien ja kapitalististen maanomistajien toimintalogiikasta kaupungissa.

4.3 Työ ja sen kaksinaisuus

Marx edusti työläisille historianteoreetikkoa ja luokkateoreetikkoa, mutta ennen kaikkea häntä voisi luonnehtia työn edunvalvojaksi. Hän kiinnitti Engelsin lailla

huomionsa 1800-luvun työväenluokan (*Proletariat*) asumisoloihin ja osoitti miten kapitalistiset tuhoamisvoimat olivat saattaneet työläiset äärimmäiseen kurjuuteen. Marx esitti ensimmäistä kertaa poliittisen taloustieteen kritiikkiään *Taloudellis-filosofisissa käsikirjoituksissaan*, joka ilmestyi vuonna 1844. Työ (*labour*), tuotteet (*commodities*) ja ihmisen lajiolemuksen vieraantuminen (*human alienation*) ovat käsikirjoitusten pääkäsitteitä. Kun puhutaan työstä, ollaan Marxin mukaan välittömästi tekemisissä itse ihmisen kanssa. Marx tarkoittaa, että todellinen ihmisyehteiskunta on sellainen, joka ei ole vieras suhteessa ihmiseen. Olemassaolo on inhimillistä silloin, kun ihminen tulee toiselle ihmiselle ihmiseksi. Tämä ei saa tapahtua välineellisesti (Marx 1844, cit. Gronow 2006b: 105). Marxia voi Gronowin mukaan luonnehtia todelliseksi valistuksen sivilisaatiokriitikoksi *Taloudellis-filosofisten käsikirjoitusten* perusteella. Marxin mukaan on palattava siihen tilaan, jossa työläiset ihmislajin jäseninä jälleen tunnistaisivat työssä tuotteet omikseen. Marx päätyy Gronowin tulkinnan perusteella kehäpäättelmään: yksityisomistus on tulosta työn vieraantumisesta, ja työ taas saa vieraantuneen työn muodon nimenomaan yksityisomistuksen vallitessa. Tämänlainen kehitys ei Marxin mukaan ole työläisten etujen mukaista (Marx 1844, cit. Gronow 2006b: 99–105).

Kommunistisen puolueen manifestissa (1848) Marx ja Engels painottavat työnjaon käsitettä. Työnjaon ja vaihdon järjestelmässä ihmisten väliset suhteet tuotannossa eivät ole enää henkilökohtaisia. Työläisten yhteiskunnallinen yhteys muuttuu esineelliseksi rahan muodossa (Marx & Engels 1845, cit. Gronow 2006b: 113–114). *Pääomassa* (1858) Marx esittää varsinaisen poliittisen taloustieteen kritiikkinsä, jonka yhteydessä annetaan kehittynyt analyysi esimerkiksi juuri rahamuodolle. Marx kuvaa *Pääoman* alussa työn tuotteiden kaksinaisuusluonnetta tavaramuodon ja arvomuodon kautta: työ synnyttää Marxin mukaan abstraktia arvoa ja konkreettista arvoa eli käyttöarvoa. Käyttöarvo määräytyy tavarain aineellisten ominaisuuksien kautta kun taas arvomuoto määrää tavarain arvon toisen tavarain käyttöarvossa:

x kiloa rautaa = y kiloa pellavaa

Kun rautamäärä näin esittää arvonsa pellavamäärän käyttöarvossa, rautamäärästä tulee arvo itselleen. Marx painottaa, että yhteiskunnallista luonnetta kuvastaa nimenomaan ihmistyön tuloksena syntyneet tavarat, joiden arvo tulee ilmi niiden yhteisen vertailuperustan sekä vaihdon kautta. Porvarillisessa yhteiskunnassa rikkaus esiintyy valtavana tavaramääränä. Tavarafetisismissä ihmisten väliset yhteiskunnalliset suhteet saavat esineellisen muodon, sillä ihmiset kiinnittävät huomiota tavaroiden todellisen arvon sijasta vain niiden vaihtoarvoihin. Työn tuotteen arvomuoto saa lopullisen ilmauksensa rahamuodossa, jolloin käyttöarvon ja vaihtoarvon välinen ristiriita poistuu. Marxille rahamuoto puhtaana abstraktiona toimii yleisenä vaihdon vastikkeena. Marxilainen raha-analyysi osoittaa, että raha on ehdoton edellytys tavarainvaihdolle. Marxin johtopäätös on se, että kapitalistista taloutta ohjaa Smithin näkymättömän käden sijasta arvoabstraktio ja sen eri ilmenemismuodot. Marxille kaupallinen yhteiskunta on ihmisen toiminnan erityinen tulos tai sivutuote – se ei ole siis luonnollinen yhteiskunta niin kuin valistusfilosofit oletivat 1700-luvulla (Marx 1858, cit. Gronow 2006b: 118–125; ks. myös. Lönnroth 1989: 60–62).

4.4 Tuotantokeinot: kiinteä pääoma sekä maa ja luonnonvarat

Karl Marx katsoi, että tuotantokeinojen (MOP = *means of production*) omistaminen ei tarkoita suoranaisesti rahan tai kiinteiden objektien omistamista. Tuotantokeinojen omistaminen viittaa niihin kulttuurisiin käytänteisiin, joiden kautta vain harvat kapitalistiyksilöt pääsevät päättämään yrityksen tuottaman voiton hyödyntämisestä. Marxin mukaan porvaristolla (*Bourgeoisie*) on valta päättää siitä, kuinka työväenluokan on toimittava tuotantokeinojen kanssa ja miten työväenluokan pienten fraktioiden palkat määräytyvät. Tuotantokeinot voidaan johtaa seuraavasti:

työn keinot (*means of labour*) + työn mahdollistamat tekijät / kohteet (*subjects / objects of labour*) = tuotantokeinot (*means of production*)

Marx merkitsee kiinteän pääoman ($c = \text{constant capital}$) ja vaihtuvan pääoman ($v = \text{variable capital}$) summaksi "C". Marx tarkoittaa kiinteällä pääomalla ei-inhimillisiä tuotannontekijöitä kuten tehtaita, koneita ja työkaluja (*instruments of labour*). Kiinteää pääomaa ei pidä sekoittaa muuttuvaan pääomaan, jolla Marx tarkoittaa investointeja työvoimaan eli työn kapasiteettiin (*labour power*). Marxille työ ei ole sama asia kuin työn kapasiteetti, joka tarkoittaa ihmisten fyysisten ja psyykkisten kykyjen keräämistä silloin kuin tavaralle muodostetaan käyttöarvo. Työvoima on yksi keskeisimmistä tuotantovoimista ja se voidaan ostaa tai myydä markkinoilla omalaatuisena tavarana (Desai 2008: 89; Marston 2010d).

Koska pääomalla on taipumus lisätä rajattomasti arvoaan, se pyrkii erkanemaan kaikista sen kohtaamista luonnollista rajoituksista (Marx 1858, cit. Gronow 2006b: 125). Marx toteaa, että pääoman arvonlisäyksen sivutuotteena voidaan pitää epäoikeudenmukaista tavararajan ja rikkauten jakaantumista maapallolla. Suurteollisuuden tehtaat toimivat ideaaleina tuotantokeinoina pääomalle tuottaa niin sanottua lisäarvoa ($s = \text{surplus value}$), jonka suhdelukua voidaan korottaa kaikkia työn tuotantovoimia kasvattamalla (työkalut, koneet, maa, infrastruktuuri + työn kapasiteetti). Työpäivän pituus ja työn fyysinen suorituskyky luonnollisina rajoituksina eivät vaikuta lisäarvon kasvamisen mekanismeihin. Kun työn tuottavuutta nostetaan, alenee tavaroiden yksikköarvo eli toisin sanoen samassa ajassa tuotetaan enemmän tavaroita mitä aikaisemmin. Pääoma alistaa täten palkattua työvoimaa vähentämällä sen arvoa. Työn tuotantovoimien kasvattaminen pidentää lisäarvon tuottamiseen käytettyä työpäivän osaa, mutta se saattaa myös samalla kohottaa työläisten elintasoja. Tehtaiden ja koneiden jatkuva kehittäminen on pääomantekijöiden pitkäaikaisten intressien etujen mukaista (Marx 1858, cit. Gronow 2006b: 125–126).

Keskeistä uusmarxilaisten kaupunkimaantieteilijöiden teorioille (joita käsittelee seuraavassa luvussa) on niiden argumentit ylituotannosta, jonka nähdään monesti aiheuttavan maailman talousongelmat. Marxin käsityksen mukaan pääoman arvonlisäyksen dynamiikka kohtaa ennemmin tai myöhemmin sisäiset rajoituksensa. Kasvattaessaan työn tuotantovoimaa pääoma vapautuu nimittäin omasta arvosta luovasta perustastaan

eli elävästä työstä⁵. Kun lisääntyneen konetyön toimivuudesta vastaa yhä pienempi elävän työvoiman osa, pääoman kasvun edellytykset heikkenevät. Työläisten vara-armeija (*reserve army of labor*) eli työttömien määrä kasvaa kaupungeissa. Kapitalistien pääomasijoitusten voitoilla (*m*) on taipumus laskea (*falling rate of profit*) lisäarvon suhdeluvun ja työvoiman riiston (*exploitation of labour power*) kasvaessa ja tuloksena on pääomien liikakasautumista (*capital accumulation*). Tavaroiden ylituotanto (*over-production*) johtaa markkinoilla niiden alikuluttamiseen (*underconsumption*), koska yhä suurempi määrä ihmisistä on vailla töitä ja rahaa. Tämänlainen kehitys ei ole pääoman intressien mukaista ja siksi pääomanomistajat pyrkivät ratkaisemaan ongelman kiristyneen hintakilpailun avulla. Tuloksena heikoimmat yritykset ajautuvat konkurssiin. Marxin käsityksen mukaan osa kasautuneesta pääomasta lakkaa toimimasta ja lopulta tuhoutuu. Uusi pääomien kasautumisaalto tulee saamaan vanhan kriisin seurauksena aiempaa suotuisamman alkuasetelman. Huolimatta paremmista lähtökohdistaan uudenkin kasautumisaallon tuloksena on jälleen talouskriisi (Marx 1858, cit. Gronow 2006b: 126–127; ks. myös Lönnroth: 69–74).

4.4.1 Työn kohteet (maa ja luonnonvarat) ja niihin käsiksi pääseminen

Maa ja luonnonvarat merkitsevät Marxille paikkaan sidottuja resursseja, joita ei voi siirtää. Marx painottaa tuotantovoimien analyysissään, että maa ja luonnonvarat ovat työn muokkaamia kohteita (*objects of labour*). Työläisten mahdollisuudet päästä käsiksi maa-alueisiin tai luonnonvaroihin kiinnostaa Marxia, jonka mukaan maa luo arvoa vasta sitten kun sen käytöstä maksetaan vuokraa. Esitänkin nyt Marxin maanvuokran teorian, jonka avulla kykenen ymmärtämään myöhemmin neomarxilaisten kaupunkimaantieteilijöiden luonnehtimaa asumisen ongelmaa. Asuminen on ollut neomarxilaisille kaupunkimaantieteilijöille suuri huolenaihe, sillä se kytkeytyy Marxin luokkakamppailun (*class struggle*) analyysiin. Uusmarxistit ovat systemaattisesti selittäneet, että maanomistussuhteen leviäminen oli tahallinen strategia hajottaa työväenluokka. Peter Saundersin ja John Lloydin (1981: 234–235) mukaan Marxin maanvuokra on päätelmä lisäarvosta, joka kasvattaa korkoa teolliselle pääomalle. Tämän voi helposti todistaa maaseutukontekstissa, jossa paluutuotto kuvastaa lisäarvon uudelleenjakoa maanviljelijältä tuottamattomalle maanomistajaluokalle. Kapitalistinen maanviljelijä työllistää palkkatyöläisiä, jotka tuottavat tavarat eli ruoan muokkaamalla maata. Kapitalistinen maanviljelijä joutuu maksamaan osan lisäarvosta maanomistajalle, joka ei siis itse ole tuottava.

Marxin maanvuokran yksi komponentti pitää sisällään absoluuttisen maanvuokran, joka vaikuttaa Saundersin ja Lloydin (1981: 235) mukaan kapitalistisen maanomistajan kykyyn vaatia maksua pääsystä huonotuottoisille maille. Absoluuttinen maanvuokra on tärkeä siksi, koska se kuvastaa estettä investoida maanviljelyyn. Toisin sanoen se estää tuottoasteiden yhdenmukaistamisen maanviljelyksen ja muiden teollisuuden alojen välillä yhteiskunnassa. Marxin (1969: 142) mukaan kapitalististen

5 Tässä vaiheessa pääoman osa palaa maahan ja sen omistamisen (monopolin) tarjoamiin tuotto-odotuksiin. Pääoman paluu maahan on erityisesti kaupungeissa noussut tärkeään asemaan, kuten tässä tutkielmassa myöhemmin tullaan näkemään

maanomistajien intressien mukaista on saada tuottoa absoluuttisen maanvuokran muodossa. Maataloustuotteilla myydään enemmän kuin niillä pitäisi, koska maataloudessa itse työn merkitys korostuu kun taas materiaalistien panosten merkitys on vähäisempi. Kapitalistisille maanomistajille absoluuttinen maanvuokra muodostuu silloin kun maatalous on vähemmän tuottoisa suhteessa teollisuuteen. Maataloustuotteet ovat suhteessa arvokkaampia verrattuna teollisuustuotteisiin ja täten maatalouden harjoittamisesta saa korkeammat vuokratulot kuin teollisuustavaroiden valmistamisesta (Marx 1969: 142).

Marxin maanvuokrateoria on tasapuolisesti käytettävissä sekä maaseutuvuokriin että kaupunkivuokriin, sillä teollinen pääoma maksaa vuokransa aina suoraan kapitalistiselle maanomistajalle. Esimerkiksi tehtaanomistajan tulee maksaa vuokra pääsystä kunnan maalle aivan samalla tavalla kuin maanviljelijän tulee maksaa vuokraa päästäkseen käsiksi maaperään. Saunders ja Lloyd (1981: 235–236) toteavat, että argumentti pätee lisäksi työläisten maksamiin vuokriin tehdasasunnoista. Marxin työvoiman uusiutumisen (*reproduction of labour power*) hinta näyttää korreloivan työläisten asumisen hinnan kanssa eli vuokran hinta vaikuttaa työläisten palkkatasoihin. Saundersin ja Lloydin mukaan asumisvuokrien kasvu johtaa työvoiman arvon nousuun, sillä yksityiset kapitalistiset maanomistajat perivät vuokran suoraan työläisiltä. Saunders ja Lloyd painottavat, että palkkojen toistuva nostaminen vähentää lopulta lisäarvon syntyä. Marxin differentiaalivuokralla Saunders ja Lloyd tarkoittavat eri maa-alueiden välisiä tuottavuuseroja. Marxin monopolikomponentilla he puolestaan viittaavat joidenkin maanviljelijöiden kykyyn monopolisoida osa markkinoista. Marxin differentiaalivuokran määräytymistä voidaan ymmärtää parhaiten poliittisen taloustieteilijä Johan Heinrich von Thünenin (1783 – 1850) kehittämällä maataloustuotannon sijoittumismallilla. *The Isolated State* (1826) teoksessaan Thünen perustelee mallinsa kuljetuskustannuksilla, jotka määräytyvät maataloustuotteiden markkinapaikkojen eli kaupunkien sijaintien perusteella Ne tuotteet, joilla on sekä suurin kysyntä että kalleimmat kuljetuskustannukset, tulisi tuottaa mahdollisimman lähellä kaupunkia. Differentiaalivuokra on suurin niillä maa-alueilla, jotka sijaitsevat lähimpänä kaupunkia (Von Thünen 1826, cit. Haggett 2001: 459–460).

Kapitalististen maanomistajien intressit nousevat kaupungistumisen yhteydessä vahvasti esille. Von Thünenin mallia on sovellettu yksikeskustaisen (*monocentric*) kaupunkirakenteen mallintamiseen, minkä yhteydessä maataloustuotanto korvataan asunnoilla, maataloustuotteiden kuljetuskustannukset korvataan työmatkojen kustannuksilla ja kaupunki korvataan kaupungin keskustan työpaikkakeskittymillä (Laakso & Loikkanen 2004). Differentiaalivuokra tarkoittaa kaupunkirakenteen maan arvon määrittelyn kontekstissa sitä rahallista tuottoa, jonka sijoittaja (*developer*) voi saada osallistuttuaan kehittämään tietynlaista maankäytön muotoa (asuntorakennukset, toimistotalot, kauppakeskukset, yhden perheen asunnot jne.). Von Thünenin negatiiviseksponentiaalisen vuokran kaltevuuskäyrä osoittaa maan arvon alenemisen kun kaupungin liikekustasta (*CBD = central business district*) siirrytään kohti kaupungistuneen alueen reunaa. Thünenin käyrän siirtyminen kaupungistumisen eli urbanisaation tuloksena edustaa differentiaalisen maanvuokran nousua. Toki myös absoluuttinen maan minimivuokra (joka joudutaan tuottamattomista maa-alueista maksamaan) nousee. Koska maanomistus tarjoaa aina monopolin, pyrkivät kaikki

kapitalistiset maanomistajat hyötymään kaupungistumisesta. Urbanit alueet ovat nykypäivänä monikeskustaisia (*polycentric*) eli differentiaalisen maanvuokran määräytymiseen vaikuttavat useat CBD:t (Plane 2010).

4.5 Marxin tuotannontekijöiden luonnehdinnan pohjalta laadittu alustava malli edunsaajaryhmien tarkasteluun

Olen nyt muodostanut Marxin tuotannontekijöiden luonnehdinnan kautta vankan pohjan uusmarxilaisista urbaaneista poliittisiloudellisista tutkimista välittyvälle edunsaajien toimintalogiikan ymmärrykselle. Työntekijät saavat äänensä kuuluville ja pystyvät vaikuttamaan kapitalistien pyrkimyksiin muodostaessaan työn edunsaajaryhmiä. Ryhmadynaamisen struktuuriensa ansiosta työn edunsaajaryhmät pystyvät valvomaan, että lisäarvon synnyn yhteydessä työläisille maksetaan kohtuullista palkkaa ja että työn kapasiteettia ei osteta liian halvalla. Modernien työn edunsaajaryhmien tulee ajaa työskentelyolosuhteiden kehittämiseen, työturvallisuuteen ja työhyvinvointiin liittyviä asioita. Pääomanomistajat puolestaan tarvitsevat omat edunsaajaryhmänsä valvomaan, että työläisille ei makseta liian korkeaa palkkaa tai että kapitalististen maanomistajien edunsaajaryhmät eivät peri liian suurta osaa syntyneestä lisäarvosta maanvuokran muodossa. Kapitalistiset maanomistajat edunsaajina tarvitsevat lisäksi myös edunvalvontaa silloin kun on kysymys maan arvon määräytymisestä urbanisaation tuloksena ja maan vuokraamisesta työläisille ja pääomanomistajille. Alla on esitetty edunsaajaryhmien jaon malli, jossa yksittäiset edunsaajien fraktiot luokitellaan marxilaisittain isompien edunsaajaryhmien sisälle:

- *Työn edunsaajaryhmillä* tarkoitan työntekijöiden (marxilaisittain proletariaatin) intressejä (*labour interests*). Uuden globaalin kilpailutalouden työn edunsaajaryhmiin voivat kuulua esimerkiksi työntekijäjärjestöt, kuten ammattiliitot.
- *Pääoman edunsaajaryhmillä* tarkoitan reaali-pääomanomistajien, kuten teollisen pääomanomistajien (tehtaanomistajat) intressejä (*capital interests*). Uuden globaalin kilpailutalouden pääoman edunsaajaryhmiin voivat kuulua yritysten lisäksi sijoittajat (*developers*), yleisesti finanssipääomanomistajat⁶ ja työnantajajärjestöt.
- *Maan edunsaajaryhmillä* tarkoitan lähinnä kapitalististen maanomistajien⁷ (*capitalist landlords*) intressejä. Maanomistus on sisällä myös asunnonomis-

6 Finanssipääomaa (raha, arvopaperit) ei lueta tuotannontekijäksi, koska sillä ei voi tuottaa mitään. Finanssipääomaa tarvitaan kuitenkin vaihdon välineenä sekä tuotannontekijöiden, kuten reaali-pääoman, hankintaan (Tuotannontekijät 2011).

7 Tulkitsen vanhan poliittisen taloustieteen kritiikkiä maan edunsaajista on mielestäni syytä erottaa tarkkaan maanviljelijät (*farmers*), kapitalistiset maanviljelijät (*capitalist farmers*), maanomistajat (*landlords*) ja kapitalistiset maanomistajat (*capitalist landlords*). Marx (1969: 17) ajattelee, että tavallisesta maanviljelijästä tulee kapitalisti ennen kuin maanomistajat ja kauppiat ryhtyvät kapitalistisiksi maanomistajiksi. Kapitalistinen maaomaisuus on erityislaatuinen historiallinen muoto, johon pääoman ja kapitalistisen tuotantotavan (*mode of production*) väliintulo vaikuttaa. Kapitalistiset maanviljelijät ja sosiaalinen pääoma (*social capital*) synnyttivät kapitalistiset maanomistajat (Marx 1981: 751, 754).

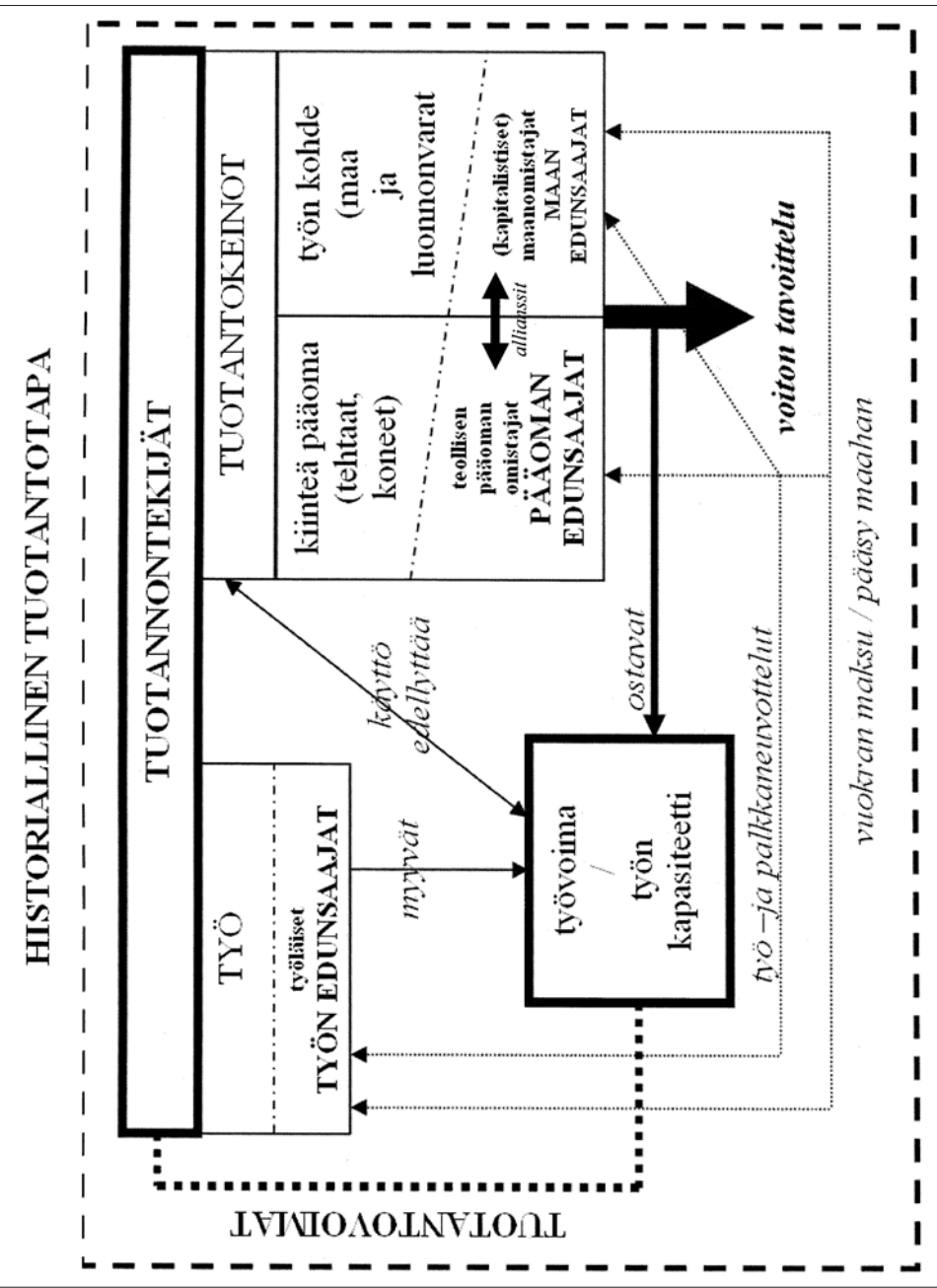
tuksessa. Kytken valtion maan edunsaajana tiiviiseen vuorovaikutussuhteeseen pääoman edunsaajien kanssa – katsoihan Marx Saksalaisessa ideologiassa ja Kommunistisen puolueen manifestissa, että valtio on porvariston intressien mukaisesti rakennettu työkalu (*instrument*). Maan edunsaajiin voidaan lukea kapitalististen maanomistajien ja valtion lisäksi myös sellaiset alueelliset instituutiot, jotka omistavat työn muokkaamaa maata. Näin ollen uuden globaalin kilpailutalouden maan edunsaajaryhmiin voivat kuulua esimerkiksi kunnat, piirikunnat ja kaavoitus- ja arkkitehti-instituutiot. Kunnat, piirikunnat ja valtio tulee tutkielmassani nähdä maan yleisinä edunsaajina. Kunnat voivat kaavoitusvallan ja maapoliittisten keinojensa kautta eriasteisesti edustaa myös maanomistuksen monopolin tuomien maankorkotuottojen rajoitetta, sääntelijää ja siten yleisen edun edustajaa⁸.

Itse nostan maan edunsaajat tasavertaiseen asemaan työn ja pääoman edunsaajien kanssa (Huom! Marx erottaa proletariaatin ja porvariston). On syytä muistuttaa, että Adam Smith erottaa klassisessa poliittisessa taloustieteessään työläiset, maanomistajat ja kapitalistit toisistaan. Tasavertaisesta asetelmasta huolimatta liitän maan edunsaajaryhmät pääoman edunsaajien alakategoriaksi poliittisen taloustieteen kritiikin mukaisesti. Maan edunsaajien kategoriaa ei ole kuitenkaan puhtaasti johdettu Marxin teorioiden kautta, vaan lisäsin tarkasteluun myös vanhan poliittisen taloustieteen aspektin, toisin sanoen Von Thünenin maataloustuotannon sijoittumismallin (4.4.1). Laatimani tarkastelumalli helpottaa tutkielmani edunsaajien toimintalogiikan tarkastelua uusmarxilaisesta urbaanista poliittistaloudellisesta perspektiivistä selkeytensä ja helppokäyttöisyytensä vuoksi (kuvio 2).

Tutkielmani kannalta on nyt siis aivan oleellista ymmärtää, että työläiset lukeutuvat luonnollisesti työn edunsaajaryhmiin ilman erillistä mainintaa. Finanssipääomanomistajat ja teollisen pääoman omistajat lukeutuvat pääoman edunsaajiin ja kapitalistiset maanomistajat maan edunsaajiin. Työn edunsaajaryhmien välillä saattaa olla suuriakin näkemyseroja – sama pätee pääoman ja maan edunsaajaryhmiin. Kaikkein tärkeintä on ymmärtää, että pääoman ja maan edunsaajien jako ei ole yksiselitteinen: osa maan edunsaajista voi kuulua samanaikaisesti myös pääoman edunsaajia ja päinvastoin.

Olen kuvannut marxilaista ajattelua jättämällä tässä yhteydessä siihen kohdistuneen kritiikin syrjään. Nyt on kuitenkin syytä todeta, että paikallisyhteisöjen asukkaat, jotka osallistuvat kaupunkikehittämisprosesseihin, saattavat kuulua kaikkiin edunsaajaryhmiin. Uusmarxilaisen urbaanin poliittisen taloustieteen kritiikki tuo myöhemmin esiin sukupuolinäkökulman, jonka mukaan myös miehet ja naiset voivat olla kapitalistisessa tavarantuotannossa edunsaajia.

8 Tämä on tutkielman pääkysymyksiä: missä määrin kunnat (ja valtio) kykenevät edustamaan yleistä etua ja missä määrin ne kanavoivat erityisetuja esimerkiksi kapitalistisille maanomistajille?

Kuvio 2. Edunsaajien ajattelun alustava johtaminen Marxin tuotannontekijöitä apuna käyttäen.

5 Uusi urbaani poliittinen taloustiede edunsaajaryhmien toimintalogiikkaan

Tuukka Haarni, Marko Karvinen, Hille Koskela ja Sirpa Tani (1997: 16) kuvaavat, miten kriittinen yhteiskuntamaantiede, joka lukeutuu ihmismaantieteen strukturalistiseen suuntaukseen, haastoi 1960- ja 70-luvuilla perinteisen aluemaantieteen ja spatiaalisia malleja kehittäneen kulttuurimaantieteen. Kriittiset maantieteilijät kritisoivat erityisesti positivismia yhdessä humanististen maantieteilijöiden kanssa. He antoivat uutta voimaa marxilaiselle yhteiskuntateorialle puuttamalla sen perustavanlaatuisiin epäkohtiin kuten käsitteiden vanhanaikaisuuteen ja epätieteellisyys. Kriittisiä maantieteilijöitä voidaan luonnehtia myös uusmarxilaisiksi – tai radikaaleiksi uusmarxilaisiksi maantieteilijöiksi. Niitä kriittisiä maantieteilijöitä, jotka tutkivat erityisesti kaupunkien epäoikeudenmukaisuutta, voidaan hyvin kutsua myös uusmarxilaisiksi kaupunkimaantieteilijöiksi.

Professori Jussi Jauhiainen katsoo, että kriittisen maantieteen taustalla on emansipatorinen tiedonintressi eli tutkimus pyrkii muuttamaan yhteiskuntaa oikeudenmukaisemmaksi (Jauhiainen 2010). Emansipatorinen tiedonintressi ohjaa Jürgen Habermasin mukaan tiedettä, jonka tavoitteena on murtaa kärsimystä aiheuttavat olot ja lisätä huono-osaisten ihmisten tietoisuutta vallitsevaa tilaa ylläpitävistä säännönmukaisuuksista (Habermas 1972: 301–317). Kriittisen maantieteen edustajien mielestä positivismi ei kykene muuttamaan maailmaa oikeudenmukaiseksi. Humanistisen maantieteen ongelma on puolestaan siinä, että se ei pyri lainkaan muuttamaan maailmaa (Jauhiainen 2010). Kriittiset maantieteilijät katsovat, että perinteiset liberaalin kritiikin edustajat olivat kykenemättömiä ratkaisemaan kaupunkien poliittisia, ympäristöllisiä ja taloudellisia ongelmia 1970-luvulla (Haarni et al. 1997: 12). Haarnin, Karvisen, Koskelan ja Tanin mukaan (1997: 13) kriittisen maantieteen teorioilla ja varsinkin niiden sisältämän oikeudenmukaisen kaupungin lähtökohdista kirjoitetulla kritiikillä on ollut varsin suuri merkitys neljässä eri maantieteen tutkimusteemassa:

1. historiallisen maantieteellisen tuotantotavan (*mode of production*) muutos
2. kaupunkikehitys ja suunnittelun ongelmat
3. alueellisesti eriarvoinen kehitys teollisuuden muutoksessa
4. kolmannen maailman ongelmat ja globaali talous

Yhteiskunnallista alueellista rakentumista tulee kriittisten maantieteilijöiden mukaan tutkia sen poliittistaloudellisen luonteen mukaan. Tämä tarkoittaa sitä, että alueen käsite on yhteydessä poliittisiin prosesseihin. Tila on yhteiskunnallisesti tuotettu tilanteesta, jossa yleinen poliittis-taloudellinen rakenne on määräävä (Kaplan et al.: 185–188).

Tässä tutkielmani toisessa teoriaosuudessa pyrin marxilaisten kaupunkimaantieteilijöiden käyttämällä uusmarxilaisella urbaanilla poliittistaloudellisella lähestymistavalla (*Neo-Marxist Urban Political Economy Approach*) muodostamaan kattavamman käsityksen edunsaajien toimintalogiikasta kaupungissa. Pyrin myöhemmin ymmärtämään, miten tämä edunsaannin toimintalogiikka heijastuu oikeudenmukaiseen kaupunkipolitiikkaan. Pitää huomata, että urbaanin poliittisen taloustieteen kirjallisuudessa viitataan usein eri intressiryhmiin (*interest groups*), jotka voidaan hyvin rinnastaa myös edunsaajiksi. Edellisessä luvussa laatimani työn, pääoman ja maan edunsaannin karkea malli on käyttökelvoton mikäli en ymmärrä, miten työläisten (*labour interests*), finanssipääomanomistajien, teollisen pääomanomistajien sekä kapitalististen maanomistajien intressit (*capital interests*) ovat vuorovaikutuksessa tai ristiriidassa keskenään. Vastaa sitten kun ymmärrän edunsaajaryhmien toimintaa uusmarxilaisten kaupunkimaantieteilijöiden teorioiden kautta pystyn toteuttamaan varsinaisen kaupunkipolitiikan analyttisen tutkimuksen ja hyödyntämään rakentamaani vaihtoehtoista mallia edunsaajien fragmenttien jäsennyksessä.

Uusmarxilaisen urbaanin poliittistaloudellisen lähestymistavan laajuuden ja sen uudistumislunteen⁹ vuoksi edunsaajien toimintalogiikkaa kannattaa tarkastella vain muutamien tiettyjen, huolellisesti valittujen teorioiden ja käsitteiden kautta. Koska tavoitteenani on lopulta ymmärtää ja lisätä ymmärrystä edunsaajien ja kaupunkipolitiikan välisestä suhteesta (sekä oikeudenmukaisemmasta kaupungista), nostan erityisesti kriittismaantieteellisistä teorioista ja käsitteistä esille vain ne, joissa tämä vuorovaikutussuhde välittyy mielestäni kaikkein selvimmin. Pragmaattinen tarkasteluni kohdistuu erityisesti seuraavien marxistien ajatteluun (taulukko 2):¹⁰

9 Uudistumisesta kertoo esimerkiksi se, että marxilainen urbaani teoreetikko Andrew Merrifield (2002) viittaa uusmarxilaiseen urbaaniin poliittiseen taloustieteeseen käsitteellä metropolimarxismi (*metromarxism*) teoksessaan *Metromarxism: a Marxist Tale of the City*.

10 Tarkasteluni ulkopuolelle jäävät muun muassa seuraavat Merrifieldin kuvailemat metropolimarxistit: Manuel Castells, Walter Benjamin, Guy Debord ja Marshall Berman. Edunsaajien toimintalogiikan kartoituksessa noudatetaan pragmaattista lähestymistapaa. Toisin sanoen, tuon esiin sitä marxilaista kaupunkimaantieteellistä ajattelua, jonka avulla edunsaajien toimintalogiikkaa voidaan riittävän hyvin ymmärtää.

Taulukko 2. Valitsemani uusmarxilaiset poliittistaloudelliset teoriat, joiden kautta edunsaajien ajattelua voidaan ymmärtää kaupungissa ja jotka kytkeytyvät uudempiin uusmarxilaisiin teorioihin.

Teoreetikko tai koulukunta	Marxilainen teoria (t) tai marxilaista tutkimusta jäsentävä kehys (tk)	Jatkoteoria
Harvey (1)	<i>pääoman primääri, sekundäärinen ja tertiäärinen kierto (t)</i>	<i>finanssikriisi</i> <i>edunsaajien allianssit</i>
Massey (2)	(teollisuuden) restrukturaatio (tk)	-
Lefebvre	sosiospatiaalinen dialektiikka (t)	oikeus kaupunkitilaan (Mithcell)
Kondratiev (French Regulation School)(3)	pääoman kasautumisen hallintojärjestelmät (t)	gentrifikaatio (Smith) postfordismi (Harvey) urban revanchism (Smith)
Dickens	pääoman fraktioiden ja valtion teoria (t)	instrumentaalisen valtion teorian kritiikki (Saunders & Lloyd)

1 Työssä painotan erityisesti Harveyyn ajattelua.

2 Patrick Le Galès (2011) katsoo, että Doreen Masseyta ei voida lukea 2000-luvulla varsinaiseksi metropolimarxistiksi. Restrukturaatio on kuitenkin käsite, joka ohjaa uusmarxilaisten kaupunkimaantieteilijöiden tutkimuksia. Massey usein yhdistetään marxilaiseen maantieteeseen tai hänet luetaan uusmarxilaiseksi maantieteilijäksi.

3 Le Galès (2011) niin ikään huomauttaa, että French Regulation School ei yhdisty uuteen metropolimarxismiin. Koulukunta on kuitenkin vaalinut Marxin perintöä ei-dogmaattisella lähestymistavallaan ja kehittänyt Kondratievin ajattelua eteenpäin.

5.1 Edunsaajaryhmien merkitys rakennemuutoksessa

Strukturalistit korostavat rakenteen merkitystä kokonaisuuden ymmärtämisessä (ks. esim. Heiskala 2004). Uusmarxilaiset kaupunkimaantieteilijät viittaavat restrukturaation käsitteeseen, jolla tarkoitetaan kehittyneissä kapitalistisissa maissa tapahtunutta, globalisaation käynnistämää taloudellisten ja sosiaalisten rakenteiden uudelleenmuotoutumista.

5.1.1 Restrukturaatio

Restrukturaatio eli rakennemuutos merkitsee totaalista muutosta tuotannollisissa suhteissa. Teolliset maat joutuvat uusmarxilaisten kaupunkimaantieteilijöiden tulkintojen mukaan kohtaamaan teollisuuden taantumisen (deindustrialisaatio) ja tuotantoprosessien muutosten lisäksi myös poliittisen ja sosiaalisen muutosprosessin. Restrukturaatio ei ole varsinainen teoria, pikemminkin se pitää nähdä uusmarxilaista kaupunkimaantieteellistä tutkimusta ohjaavana kehyksenä. Perusajatus restrukturaatiosta perustuu Doreen Massey'n luonnehtimaan alueelliseen työnjakoon. Massey'n mukaan alueelliset erot muuttuvat, kun tilassa ja tuotantoprosesseissa käynnistyy muutoksia (Massey 1984, cit. Haarni et al. 1997: 14). Näkemyksen perusteella nykyinen aluerakenne on seurausta historiallisista muutoksista työnjaossa ja tuotantorakenteessa. Haarnin, Karvisen, Koskelan ja Tanin (1997: 14) mukaan alueellisen työnjaon käsite painottaa

paikkojen erityisluonteen merkitystä restrukturaatiossa. Susan Fainstein (1990: 31) korostaa, että restrukturaatio on ajassa tapahtuva prosessi, joka kohdistuu yhteiskunnan rakenteisiin. Se asettaa kaupunkitaloudet osaksi suurta kokonaisuutta.

5.1.2 Uusi globaali kilpailutalous ja muutokset tuotannollisissa suhteissa

Michael Porterin uusi globaali kilpailutalous voidaan yhdistää uusimpaan rakennemuutokseen, joka heijastuu suoraan kaupunkitalousalueen kehittämiseen ja edunsaajaryhmiin. Todellinen talous, joka on luotu teollistumisen yhteydessä ja jota Marx tutki, on muuttunut taloudeksi, jolla ei ole enää rajoja. Kenichi Ohmaen (2001: 34) mukaan enää ei riitä, että vauraus tuotetaan vain valtion mahdollistamalla keinoilla vaan kaupunkikehittäjien on kyettävä houkuttelemaan globaaleja pääomavirtoja kaupunkiin. Toisin sanoen pääomanomistajien kiinnostus kaupungista sijoituskohteena riippuu pitkälti sen tarjoamasta luovan osaamisen potentiaalista. Ohmae viittaa niin sanottuun kybertalouteen, jota voi luonnehtia korkean tieto-osaamisen omaavilla tuotannonaloilla. Fainsteinia (2001: 285–286) voi tulkita siten, että ulkomaiset pääomanomistajat tarvitsevat matalapalkkaisen työvoiman lisäksi nyt myös korkeasti koulutettuja, luovia osaajia. John Friedmann (2001: 125–126) varoittaa, että kiristytvä kilpailullinen haku pääomalle, joka motivoi niin monia kaupunkialueita, saattaa tuottaa dysfunktionaalisen ilmiön: prosessi ammentaa tyhjiin kaupunkialueen arvokkaimmat vahvuudet toisin kuin korostaa niitä. Pääoma-aallon luoma hetkellinen vauraus saattaa muuttua pitkäaikaisesti negatiiviseksi kierteksi. Friedmannin mukaan köyhät kaupungit matalilla ja negatiivisilla suhdanteillaan helposti uskovat, että niillä on varaa laistaa hyvinvoinnin tuottamisen kierto kun ne tarjoavat taloudellisesti houkuttelevia sopimuksia ulkomaisille pääomanomistajille.

Negatiivinen talouskierre johtaa sosioekonomisen epätasa-arvoisuuden kasvuun kaupunkialueella. Pääomasijoitusten vähentyminen ja lopulta niiden vuotaminen muihin kaupunkeihin saattaa johtaa pitkäaikaiseen työmarkkinoilta syrjäytymisen kierteseen, joka Fainsteinin (2001) mukaan luetaan tänä päivänä kaupunkiköyhyyden pääsyyksi.

Rakennemuutoksen aiheuttama negatiivinen kierre lisää työn ja pääoman intressiryhmien välille jännitettä varsinkin silloin kun työntekijöitä lomautetaan tai irtisanotaan. Myös kapitalistiset maanomistajat voivat pitemmällä tähtäimellä kokea tappioita, vaikka aluksi hyötyvätkin tyhjän kiinteistökuplan pitkäaikaisesta kasvattamisesta. Kunnat tai piirikunnat edunsaajina menettävät esimerkiksi yhteisöverojen kautta saadun tuoton, kun pääomanomistajat päättävät lopettaa koko tuotannon alueella. Kaupunkikehittäminen, jonka pääpaino saattoi olla alussa luovassa ja myyvässä kaupungissa, joutuu talouskriisin aikana pakostakin asettamaan oikeudenmukaisen kaupungin ensisijaiseksi tavoitteeksi (Aronen 2011). Fainsteinin (2001: 291–292) mukaan pitää ymmärtää, että uuden globaalin kilpailutalouden talouskriisin aiheuttama köyhyyden ankaruus johtuu enemmissä määrin käytössä olevasta epäonnistuneesta julkisesta politiikasta.

5.2 Edunsaajaryhmien vaikutus kaupungin sosiospatiaaliseen kokoonpanoon

Filosofi ja maantieteilijä Henri Lefebvre (1901–1991) osoittaa, miten Marxin ja Engelsin teoriat voidaan yhdistää kaupunkeihin ja varsinkin kaupunkitilaan. Marx itse puhui kaupungeista hyvin vähän ja siksi Lefebvre on kehittänyt kaupunkiteoriaa, jossa hän käsittelee muun muassa luokkahuödyntämistä, palkkoja, vuokria, hyötyä, pääomasijoituksia ja epätasa-arvoista tilallista kehitystä (Gottdiener & Hutchison 2006: 70–72). Teoksessaan ”*La production de l’espace*” Lefebvre (1974, cit. Marston 2010a) on muodostanut tilan teorian, joka toimii nykymuotoisen sosiospatiaalisen dialektiikan lähteenä.

5.2.1 Sosiospatiaalinen dialektiikka

Lefebvre (1991, cit. Marston 2010a) johti hyvin yksinkertaisen mutta varsin vallankumouksellisen johtopäätöksen, jonka mukaan tila tulee nähdä sosiaalisena tuotteena. Lefebvre painottaa, että tilaa luodaan, muutetaan ja käytetään ajassa. Voin siis tulkita, että käyttämällä tilaa edunsaajat muuttavat sitä ja samalla omia toimintaedellytyksiään. Yhteiskunta ja tila muodostavat Lefebvren mukaan vuorovaikutteisen suhteen. Vuorovaikutteisuuella Lefebvre tarkoittaa sitä, että yhteiskunta tuottaa tilaa samanaikaisesti kun tila muokkaa yhteiskuntaa. Toisin sanoen, tila on sosiaalinen tuote tai sosiaalisen organisaation komponentti, joka ilmentyy tarkoituksellisten sosiaalisten toimien kautta. Tuotetut tilat eivät ole vain sosiaalisen toiminnan säiliöitä vaan ne itse asiassa muokkaavat sisällään tapahtuvia toimintoja. Voin sanoa, että edunsaajat eivät miellä tai käytä syntyneitä tiloja samalla tavalla (Marston 2010a; ks. myös Gottdiener & Hutchison 2006: 71).

Lefebvren (1974, cit. Marston 2010a) mukaan yhteiskunnan ja tilan välissä olevien voimien, elementtien ja prosessien tarkoitus on lähettää signaaleja ryhmien (edunsaajien) välisestä kanssakäymisestä sekä luoda tilaa erilaisten instituutioiden ja käytäntöjen kautta. Lefebvre ehdottaa, että välittävien vaikutusten suhdetta tilaan ja yhteiskuntaan pitäisi ajatella voimien osa-alueina, joihin eri ryhmillä (edunsaajilla) on erilainen pääsy. Nämä voimat aiheuttavat sen, että kaupunkialueista kannetaan rahallisesti ja poliittisesti epätasa-arvoisesti huolta. Vastakohtana alueille, jotka ovat poliittisten investointivoimien piirissä, syntyy turvallisia ja palvelutarjonnaltaan rikkaita naapurustoalueita, joissa kiinteiden omaisuuksien arvo nousee (Lefebvre 1974, cit. Marston 2010a).

5.2.2 Oikeus kaupunkitilaan uusliberalistisessa valtiossa

Rakennemuutoksen paineessa muodostuu allianssi kaupallisen kiinteistöpääoman (*developer*) ja kunnan (valtio) kesken. Tämän seurauksena syntyy yhä enemmän alueita, joilla oikeutta kaupunkitilaan rajoitetaan (Aronen 2011). Lefebvren teoriaa tilasta on hyödynnetty useissa uusmarxilaisissa kaupunkimaantieteellisissä tutkimuksissa, jotka fokuoivat oikeudenmukaisen kaupungin ongelmakohtiin. Muun muassa Don Mitchell (2003: 17) sanoo kirjassaan ”*The Right to the City – Social Justice and the Fight for Pub-*

lic Space”, että oikeutta kaupunkitilaan ei voida ymmärtää ilman Lefebvren ajattelua. Mitchell väittää, että kamppailu oikeuksista itse asiassa tuottaa julkista tilaa. Julkinen tila ei ainoastaan kuvasta väkivaltaista ja bruttaalin kontrollin kenttää vaan se voi toimia myös toivon ja vapautumisen näyttämönä. Lefebvre (1991, cit. Mitchell 2003: 28) on osoittanut, että niin sanotun abstraktin tilan hegemonia on vahvistunut kapitalistisen järjestelmän kehittymisen myötä. Lefebvre keskustelee myöhäistuotannossaan valtion merkityksestä abstraktissa tilassa ja tulee siihen tulokseen, että se käyttää tilaa sosiaali- seen kontrollointiin. Ihmisillä on Lefebvren mukaan oikeus luovaan toimintaan, toisin sanoen heillä on oikeus kaupunkitilaan ja sen asuttamiseen. Lefebvre sanoo, ettei kaupunki saisi perustua vain kulutustavaroiden varaan vaan sen pitäisi antaa mahdollisuus uudelleenkehittämislle, joka ottaisi huomioon ihmisten tarpeet.

Mitchelin (2003) mukaan uusliberalistinen poliittisideologinen järjestelmä kuitenkin rajoittaa tai estää paikallisten ihmisten kaupunkitilan käyttöä. Mitcheliä ja Lefebvrea on yleisesti tulkittu siten, että uusliberalistinen valtio (edunsaajana) on muodostanut allianssin pääomanomistajien kanssa. Yhteistyön tuloksena kaupallisia palveluja ja niitä ympäröiviä julkisia tiloja valvotaan turvakameroilla – tämä on yleistä esimerkiksi Lontoossa. Mike Davisin (1992) mukaan tämänlainen kaupallisen tilan kontrollointi, joka palvelee pääoman edunsaantia, tuhoaa julkisen tilan. Uusliberalistinen vapaa markkinajärjestelmä sallii epätasa-arvoisuuden kasvaa maailmassa eikä tarjoa mitään positiivista. Se pyrkii tuhoamaan kaiken vanhan ja luomaan tilalle uutta. Mitchell (2003) korostaa, että julkisen tilan tuottaminen kytkeytyy aina sen lopun ja synnyn dialektiikkaan.

5.2.3 Sosiospatiaaliset kokoonpanot ajassa

Kaupunki on siis sosiospatiaalisen kokoonpanon (*sociospatial configuration*) mosaiikki, mutta pitää tiedostaa, että tämä kokoonpano on sidottu myös aikaan. Massey (1979, cit. Kesteloot 2005: 129) mukaan taloudellinen urbaani kasvu liittyy pääomanomistajien sijoituksiin, jotka luovat uudenlaista tilallista työvoiman jakautumista. Uusi talouskasvu on aina kytköksissä edellisiin talouden aaltoihin. Christian Kestelootin (2005: 129) mielestä sosiospatiaalisten kokoonpanojen ymmärtämisen kannalta talouskehityksestä on syytä tunnistaa niin sanotut Kondratiev-aallot. Venäläisen marxilaisen taloustieteilijä Nikolai Kondratievin mukaan nimetyt aallot ovat 50 vuoden mittaisia, ja niiden alkua voidaan luonnehtia nopealla taloudellisella kasvulla ja loppua puolestaan stagnaatiovaiheella. Kasvu perustuu uusien teknologioiden ja luonnonvarojen käyttöönottoon. Strukturalis-marxilainen *French Regulation School* johtaa Kondratiev-aallon kasvuvaiheen lisäksi tuotanto-organisaatioiden, kilpailumuotojen, työn sosiaalisen ja spatiaalisen jakautumisen, kulutustavan sekä valtion puuttumisen hienojakoisesta balanssista. Koulukunta on johtanut aalloista ekstensiivisen ja intensiivisen pääoman kasautumisten hallintojärjestelmät (*extensive and intensive accumulation regimes*), joiden tarkoitus on kuvata talouden kasvusuhdanteiden ja koko talouden ylläpidon lisäksi myös sosiaalisia, poliittisia ja kulttuurisia instituutioita. Kestelootin (2005: 131) mukaan urbaaneja sosiospatiaalisia kokoonpanoja tulee käsitellä neljän eri pääoman kasautumisen hallintojärjestelmän kautta. Sosiospatiaaliseen geologiseen metaforaan luetaan:

1. kilpailukykyinen pääoman akkumulaatio (n. 1850–1900)
2. ekstensiivinen pääoman akkumulaatio (n. 1900–1950)
3. fordismi eli intensiivinen pääoman akkumulaatio (n. 1950–1975)
4. postfordismi eli joustava pääoman akkumulaatio (n. 1975–)

Kestelootin (2005) jokaisella pääoman akkumulaatiomallilla on oma tilallinen ulottuvuutensa, jota määrittää sosiaalirakenne ja palkkasuhteiden muokkaamat sosiaalisten ryhmien kulutus ja uusiutuminen. Ajallisesti tulee kiinnittää huomiota palkkasuhteita määrittävään, työnantajien ja työntekijöiden (edunsaannin) väliseen voiman balanssiin. Tämä on tärkeää siksi, että palkkatasot ohjaavat työvoiman uusiutumista. Työvoiman uusiutuminen ja kulutuksen rooli ovat Kestelootille kiinteästi yhteydessä. Ensimmäistä akkumulaatiovaihetta kuvastaa kapitalistituottajien suuri kilpailu, vaihtelevat palkat (jotka määräytyivät työvoiman kysynnän ja tarjonnan mukaisesti), proletariaatin kasvu, kaupunkiköyhyys ja pitkät työajat. Valtio ei Kestelootin mukaan puuttunut ensimmäisessä vaiheessa työvoiman uusiutumiseen. Sotien välisen ajan pääoman akkumulaatiossa työläiset vahvistivat asemiaan: palkat nousivat ja työntekijöiden edunsaajajärjestöt kansainvälistyivät. Tuotannon ja teknologioiden osalta tapahtui huomattavaa kehitystä, josta pääomanomistajat puolestaan hyötyivät. Fordismi toimi reaktiona ekstensiivisen akkumulaation näivettymiselle. Intensiivisen pääoman akkumulaation aikana työläisten ostovoima ja tuottavuus kasvoivatkin merkittävästi. Valtio edunsaajana puuttui nyt aktiivisesti palkkoihin. Huomattavaa oli se, että massakulutus kulminoitui esikaupungistumiseen (*suburbanization*). French Regulation Schoolin jäsen David Harvey (1989, cit. Haarni et al.: 24–25) johtaa postmodernismin sen taloudelliseen restrukturaatioon liittyvien merkitysten kautta. Harvey viittaa jälkiteollisen kaupunkikehityksen taustalla vaikuttaneeseen nopeaan pääoman kiertoon kuten myös elämäntavan muutoksiin.

5.2.4 Gentrifikaatio ja muutokset sosiospatiaalisissa kokoonpanoissa

Postfordistinen pääoman akkumulaatiohallintojärjestelmä on aiheuttanut sosiospatiaalisissa kokoonpanoissa lukuisia positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia. Kestelootin (2005: 134) mukaan esimerkiksi sosiaalinen uusiutuminen saattaa joiltakin osin lakkautua niin sanotussa topologisessa kaupungissa, koska sosiaaliset ryhmät voivat jäädä kokonaan uuden talouskehityksen ulkopuolelle. Postfordismiinkin kytkeytyvät kaupunkitilan parannus, nuorentamis- tai uudistamishankkeet (*revitalization*) saattavat puolestaan edesauttaa sitä, ettei sosiaalinen väestöluokka pääse vaihtumaan tai korvautumaan gentrifikaation seurauksena. Gentrifikaation negatiivisten vaikutusten vähentämistä on muodostunut useiden oikeudenmukaisempien kaupunkikehittämisohjelmien päätavoite. Uusmarxilaiset kaupunkimaantieteilijät selittävät muutoksia kaupunkien sosiospatiaalisissa järjestelmissä juuri gentrifikaation avulla, sillä se joko siirtää paikaltaan (*displacement*) tai siirtää uudelleen (*replacement*) sosiaalisia luokkia.

Postfordismi on uusliberalismin voimistumisen myötä tuonut mukanaan Davisin kuvaaman kontrolloidun kaupunkitilan rakentamisen. Gentrifikaatio on esimerkiksi New Yorkissa liitetty yhä suuremmissa määrin osaksi uusmarxilaisen kaupunkimaantieteilijä, Neil Smithin, (1996) kuvaamaan, *urban revanchism* -liikkeeseen jonka tarkoituk-

sena on palauttaa fordismin esikaupungistumisaallon seurauksena menetetyt sisäkaupunkialueet takaisin ylemmille keskiluokille ja porvaristolle. Jotta tietyt keskikaupungin asuinalueet saataisiin palautettua pääoman edunsaantiin ja mahdollisemman nopeasti kytettyä Marxin kuvaaman lisäarvon synnyn kiertoon, tarvitaan uusliberalistisen valtion nollatoleranssipolitiikkaa. Uusliberalistinen valtio nähdään siis jälleen potentiaalisena liittolaisena. Koska pääomanomistajat pyrkivät nostamaan koko naapuruston imagoa, minkäänlaista rikollisuutta tai ilkivaltaa ei täten voida sallia. Alueen imagon parantuminen nollatoleranssipolitiikan avustuksella houkuttelee sisäkaupunkialueelle yhä enemmän varakkaita asunnonostajia tai vuokraajia. Vuokrahintojen kasvaminen lopulta siirtää paikaltaan työläiset ja etniset vähemmistöryhmät (Smith 1996).

Selittäessään gentrifikaatiota teoksessaan ”*The New Urban Frontier: Gentrification and the Revanchist City*” Smith (1996) kiinnittää erityistä huomiota kaupunkien naapurustojen maan arvoon. Hän väittää, että vuosikymmeniä kestäneiden negatiivisten investointien tuloksena keskuskaupunkien naapurustoalueilla alkaa spekulatiivisten investointien ketju. Maamarkkinat ovat aliarvioineet köyhien asuttamien naapurustoalueiden maan arvon ja täten tuloksena syntyy niin sanottu vuokra-aukko (*rent gap*) nykyisen maan arvon ja korkeamman, potentiaalisen maan arvon välille. Vuokra-aukko kuvastaa sitä mahdollista tuottoa, jonka sijoittajat voivat saavuttaa gentrifikaation avulla. Sijoitukset sisäkaupunkien rakennettuihin ympäristöihin ovat riskialttiita varsinkin silloin kun työläisten kiinteä yhteisö on valmis puolustamaan naapurustoaan. Kaiken kaikkiaan Smith, joka seuraa Harveyn ajattelua, näkee gentrifikaation kytkeytyvän tiukasti taloudellisiin prosesseihin (Smith 1996: 60–70).

Seuraavaksi siirryn käsittelemään Harveyn pääoman kiertoa, sillä nimenomaan juuri se luo painetta kaupungin sosiospatiaaliselle kokoonpanolle, jossa edunsaajaryhmät toimivat. Pääoman kierron teorialla voidaan selittää perusteellisesti esimerkiksi edellä kuvattuja Lontoon ja New Yorkin pääoman ja maan edunsaannin alliansseja. Mikä tärkeintä, pääoman kierron teoria nostaa esiin työn, pääoman ja maan edunsaannin fundamentaaliset näkemyserot.

5.3 David Harveyn poliittinen taloustiede ja edunsaajien fragmenttien distinktio (erottautuminen)

David Harvey (1973: 286–314) pyrkii sijoittamaan tilan kysymyksen kehittyneen kapitalismin poliittiseen taloustieteeseen. Hän lainaa käsitteitä Lefebvreltä ja syvenyy taloudelliseen kysymykseen tilan tärkeydestä tuotannolle ja lisäarvon synnylle. Harveylla tila linkittyy työvoiman uusiutumiseen ja sillä on varsin merkittävä rooli pääoman jatkuvassa kasautumisprosessissa. Saunders ja Lloyd¹¹ (1981: 220) painottavat, että Harvey on kehittänyt teoriansa tilasta palaamalla Marxin ja Engelsin poliittisen taloustieteen kritiikin analyysiin pääoman kierrosta ja kasautumisesta. Marxin teoriahan erottaa tuotantoprosessin, jossa lisäarvoa syntyy ja pääoman kiertoprosessin, jossa lisäarvo toteutuu (4.4). Harveyn analyysissä ylikasautumisen ongelma on asetettu koko

11 Peter Saunders ja John Lloyd ovat kirjoittaneet David Harveyn keskeisestä ajattelusta Saundersin (sosiologian professori Sussexin yliopistosta) toimittamassa menestysteoksessa *Social Theory and the Urban Question*. Saundersin ja Lloydin tulkinta Harveysta toimii tämän luvun ymmärryksen perustana.

tulkinnan lähtökohdaksi. Harvey näkee Lefebvren tavoin tilan äärimmäisen tärkeänä laajentuvien kapitalistivoimien ylläpitäjänä. Siinä, miten Harvey ja Lefebvre painottavat tilaa, on Saundersin ja Lloydin mukaan eroja. Lefebvre argumentoi, että tilasta on tullut avainhyödyke, sillä nimenomaan juuri tilan kautta kapitalistinen tuotanto valtaa uusia territorioita. Tilan luominen ylläpitää lisäarvon synnyttämistä. Saunders ja Lloyd (1981: 221) tulkitsevat, että urbaanin vallankumouksen käsite ilmaisee Lefebvrelle käytännössä sitä, että tilan kapitalistinen kolonisaatio on vahvasti nousemassa pääoman kasautumisen dominoivaksi kehäksi. Harvey (1973: 311) torjuu tämän väitteen, ja hän kirjoittaa pääteoksensa *Social Justice and The City* viimeisessä luvussa seuraavasti:

Urbanismi asettaa erillisen rakennelman. Se voidaan käsittää erillisenä itsenäisenä kokonaisuutena, jolla on oma dynamiikkansa. Tätä dynamiikkaa on tasattu muiden rakennelmien vuorovaikutuksella ja vastakkainasettelulla. Sanotaan, että urbanismi dominoi industriaalista yhteiskuntaa. Saman asian voi sanoa myös, että vastakkainasettelu urbanismin (muunnosprosessin rakennelmana) sekä vanhemman teollisen yhteiskunnan sisäisen dynamiikan välillä ratkeaa edellisen hyväksi. En usko, että tämä on realistista. Tietyissä elintärkeissä suhteissa teollinen yhteiskunta ja sen muodostamat rakennelmat jatkavat urbanismin dominointia (Harvey 1973: 311; käännös tekijän).

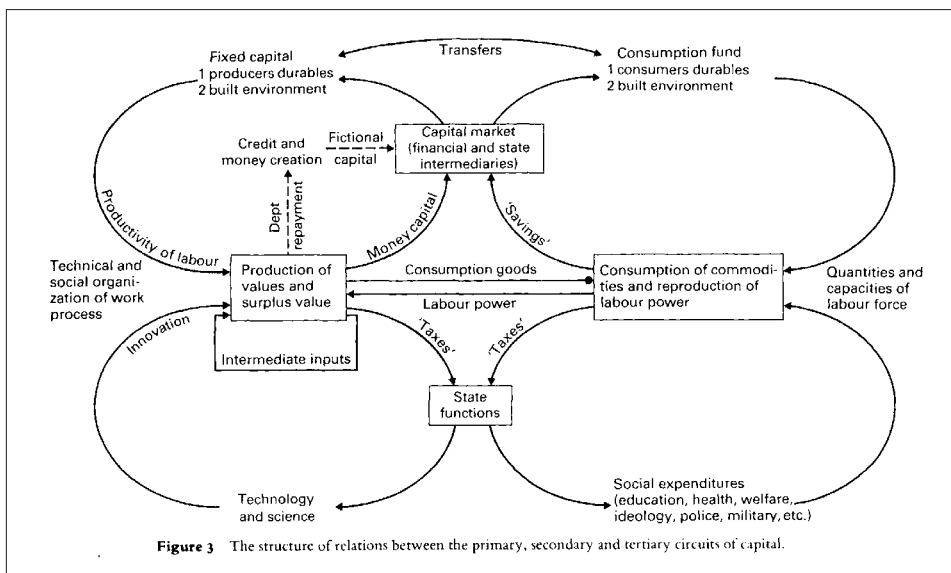
Harvey (1973: 311) oikeuttaa pääargumenttinsa ehdottamalla ensinnäkin, että tilan luonti on yhä suuremmissa määrin riippuvainen teollisen pääoman investointipäätöksistä. Investointipäätöksillä voidaan viitata Saundersin ja Lloydin (1981: 222) antaman esimerkin mukaan siihen, mihin pääomansijoittajien tulee sijoittaa uusi tehdas tai toimistorakennus. Toiseksi Harvey väittää, että urbanisaation pääfunktio on stimuloida uutta tehokasta kysyntää teollisen pääoman tuotteille. Saunders ja Lloyd (1981: 222) antavat tähänkin väitteeseen esimerkin mainitsemalla esikaupunkien kasvun ja sen aiheuttaman autoistumisen. Kolmanneksi Harvey (1973: 311) vetoaa investointeihin rakennettuun ympäristöön.

5.3.1 Pääoman primäärinen, sekundäärinen ja tertiäärinen kierto

Social Justice and The City – teoksen edellä kuvatut argumentit ovat selkeästi esillä Harveyn myöhemmässä tuotannossa. Esseessään ”*The Urban process under capitalism: a framework for analysis*” Harvey (1978a: 61–64) tuo vahvasti esille pääargumenttinsa kolmannen perustelun eli investoinnit rakennettuun ympäristöön. Esseensä hän aloittaa identifioimalla kapitalismin vastaväitteet, joista ensimmäisen mukaan yksilökapitalistien välinen kilpailu synnyttää keräytymätuloksia, jotka haittaavat heidän kuin myös koko kapitalistiluokan intressejä. Toisen väitteen mukaan työläisten riisto luo luokan, joka enemmässä määrin haastaa pääoman (Harvey 1978a: 60–61). Saunders ja Lloyd (1981: 222) kirjoittavat ensimmäisen väitteen tärkeydestä Harveyille: ”– se luo taipumuksen pääoman liikakasautumiselle eli kasautumisen tavoittelu yksilökapitalistisessa kilpailussa johtaa siihen, että koko järjestelmä synnyttää liikaa pääomaa suhteessa sen käytön tehokaisiin mahdollisuuksiin” (Saunders & Lloyd 1981: 222).

Marxin lisäarvon ja rahamuodon välisen teorian mukaan tämä heijastuu erottautumiseen. Lisäarvon tuottamisen ongelma ja tuoton lasku ovat olemassa riippumatta yhtiöiden kyvystä korjata markkinahintoja. Harveyn yksi päätuloksista on, että kapi-

talistinen sääntelemätön tuotanto johtaa lisäarvon rahaksimuuton kriisiin primäärisssä pääoman kierrossa (*primary circuit of capital*) eli tavanomaisessa tavarantuotannossa (*basic commodity production*) (Kuvio 3). Toisin sanoen, liian paljon pääomaa on liikkeellä kasautumissuhteessa sen käytön mahdollisuuksiin. Kriisi primäärisssä pääoman kierrossa johtaa laskeviin markkinahintoihin, ylijäämään tuotannossa ja kasvavaan työttömyyteen (Harvey 1978a: 62–64; Saunders & Lloyd 1981: 223). Pääomanomistajat voivat Harveyyn mukaan väliaikaisesti korjata kasautumisongelman sijoittamalla pääomaa sekundääriseen pääoman kiertoon (*secondary circuit of capital*), joka viittaa nimenomaan kiinteään, tuotantoon myötävaikuttavaan pääomaan (jota ei voi siirtää) (Kuvio 3). Se ei muodostu suoranaisista raaka-aineellisista tuotantopanoksista. Kulutusvarat (*consumption fund*), joihin luetaan tehtaat, raskaat teollisuuskoneet ja infrastruktuuri, muodostavat yhden pääoman vaihtoehtoisen investointimahdollisuuden. Kulutusvarat saavat Harveyyn mukaan tavaramuodon, joka auttaa varsinaista kulutusprosessia. Kulutusvarat eivät kuitenkaan toimi koko prosessin suorana objektina. Asuminen toimii tärkeimpänä sekundäärisen pääoman kierron esimerkkinä, sillä se ilmentää fyysistä ympäristöä, jossa tuotanto ja kulutus ottavat paikkansa (Harvey 1978a: 64–65; Saunders & Lloyd 1981: 223). Yhteenvetona voin sanoa, että urbanisaatioon perustuvat odotukset kiinteistösijoitusten tuotoista heijastuvat suoraan maan edunsaantiin.

Kuvio 3. Primäärisen, sekundäärisen ja tertiäärisen pääoman kierron suhde David Harveyyn mukaan. (Lähde: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-2427.1978.tb00738.x/pdf>)

Tertiäärinen pääoman kierto (*tertiary circuit of capital*) ei ole Saundersin ja Lloydin mukaan suoraan relevantti Harveyyn analyysiin. Käsitteellään Harvey tarkoittaa kuitenkin tieteen ja teknologian investointien lisäksi myös sosiaalisia investointeja (kuvio 3). Esimerkiksi työvoiman riittävän koulutuksen lisäksi pääomansijoittajien on varmistettava työläisten normitietoisuus. Kaiken kaikkiaan tertiäärinen pääoman kierto

auttaa pääomaa tuotantovoimien uudistamisessa (Harvey 1978a: 65–66; Saunders & Lloyd 1981: 223).

5.3.2 Pääoman kierron siirtymien ongelmat

Harvey siis näyttää, miten teollisen kriisin aikana pääomavirrrat virtaavat rakennettuun ympäristöön. Sijoittajat pyrkivät hyötymään urbanisaatiosta maan edunsaannin mukaan. Primäärin pääoman kierron kontekstissa Saundersin ja Lloyd (1981) toteavat, että viime vuosien taloudellisia ongelmia voidaan kuvata hyvin teollisen pääoman ja lisäarvon toteutuksen avulla. Myös Sallie Marston (2010b) painottaa, että esimerkiksi vuoden 2007 alussa alkanutta (uuden globaalin kilpailutalouden) finanssikriisiä voidaan ymmärtää Harveyn kiinteän pääoman teorian mukaan (ks. myös Merrifield 2002: 145). Pääasiallinen ongelma pääomien kiertokulkujen vaihdossa on se, että loppujen lopuksi päädytään ylikasautumisen samaan kriisiin. Toisin sanoen pääomalle tulee jälleen tarve investoida sekundäärisen kiertoön. Jatkuvat investoinnit sekundäärisen pääoman kiertoön johtavat lopulta potentiaalisten tuotantokeinojen ehtymiseen, pääoman edunsaajaryhmien etuisuuksien alenemiseen sekä kulutusvarojen myöhemmän vaiheen uudistetulle kasautumispurkaukselle. Kiinteiden etuisuuksien arvon aleneminen saattaa lopulta johtaa rakennusten hylkäämiseen tai purkamiseen ennen kuin niiden käyttöikä on tullut täyteen (Harvey 1978a; Saunders & Lloyd 1981: 224–225).

Harvey noudattaa Saundersin ja Lloydin (1981) mukaan dialektista metodiaan sanomalla, että pääoman kierroissa ei ole kysymyksessä yksipuolinen suhde. Urbaaneilla prosesseilla on nimittäin jo itsessään suhde primääriin pääoman kiertoön sekä poliittiseen ja taloudelliseen toimintaan. Pääoman kierron prosessi voittaa ylikasautumisongelmat vain tietyssä ajanvaiheessa tukkiakseen niiden tarkkuuden myöhemmässä vaiheessa. Kapitalistisen kehityksen on pystyttävä säilyttämään aiemman rakennetun ympäristön pääoman vaihtoarvo sekä lisäksi sen on kyettävä tuhoamaan joidenkin vanhojen investointien arvo, jotta uusille tuoreille sijoituksille saadaan jalansijaa. Saundersin ja Lloyd (1981) toteavat, että pääoman liikkakasautumisen aikoina siirtymät pääoman kierrossa saattavat ratkaista ongelman. Heidän (1981: 223–224) mukaansa siirtymä on ongelmallinen kahdesta syystä.

1. Rationaalisuusongelman mukaan pääomansijoittajat eivät ole varmoja, kuinka kauan ja missä olosuhteissa investoinnit pääoman kiertoihin ovat tuottavia. Seurauksena on pitkäaikaista suunnittelua, jossa ovat mukana yksityiset yritykset sekä valtio, joka on ottanut paljon vastuuta. Suunnittelupyrkimyksistä muodostuu riskipitoisia tai peräti haitallisia, koska yksiselitteisiä hyödyn signaaleja ei ole (edunsaajien välillä).
2. Siirtymä ei ole helposti toteutettavissa, koska investoinnit fyysiseen infrastruktuuriin vaativat pitkäaikaisia sitoumuksia hankkeiden liikkumattomuuteen. Hankkeiden pysyvyys ei aina kohtaa pääoman intressejä.

Harveyn varsinainen luokkataisteluteoria menee yksilöajattelua syvemmälle ja se fokusoi ryhmien käyttäytymiseen (Gottdiener & Hutchison 2006: 73–75). Lähestyn nyt tutkielmani kannalta aivan oleellista aluetta Harveyn ajattelussa. Esseessään ”*Government*

policies, financial institutions and neighborhood change in United States cities” Harvey (1977, cit. Saunders & Lloyd 1981) päättyy siihen tulokseen, että pääomanomistajat voivat hyvin aliarvioida poliittista koheesiota samalla kun he yrittävät voittaa pääoman liikakasautumisen ongelmia investoimalla sekundääriseen pääoman kiertoon. Pääomanomistajien toimenpiteet liikakasautumisen voittamisessa heijastuvat negatiivisesti niihin ihmisiin, jotka asuvat vanhoissa, ”pääoman hylkäämissä” yhteisöissä. Työntekijät vastaavat pääomanomistajien pyrkimyksiin yhteisöllisen aktivismin kautta (Harvey 1977, cit. Saunders & Lloyd 1981: 226). Harveyn toisena keskeisenä tuloksena voidaan pitää sitä, että urbaanit kamppailut ovat vain yksi luokkakamppailun muodoista. Ne tulee nähdä fundamentaalisen luokkakamppailun (työ ja pääoma) ilmentyminä tai laajentumina. Tämä argumentti kaikuu myöhemmin kaupunkipoliittistaloudellisissa traditioissa (Saunders & Lloyd 1981: 228).

5.3.3 Työn ja pääoman edunsaajien allianssit

Harvey (1978b, cit. Saunders & Lloyd) huomaa esseessään ”*Labour, capital and class struggle around the built environment in advanced capitalist societies*”, miten tietty kapitalistiluokkaryhmä liittoutuu työväenluokan kanssa kulutusvaroista. Työväenluokka voi siis jakautua sisäisesti suurten urbaanien kysymysten edessä. Saunders ja Lloyd toteavat, että allianssit pääoman ja työn välillä ovat mahdollisia, koska työväenluokan kulutusvaatimukset saattavat joskus olla yhtenäisiä kapitalistisen luokan taloudellisten sekä poliittisten intressien kanssa. Työläiset voivat haluta omistaa talonsa (kasautumispotentiaali, jonka omistusasunto tarjoaa) ja tämä käy yhteen finanssimarkkinoiden (lainan myöntäminen) sekä teollisuuden intressien (ylläpitää ideologista funktiota, kuten työläisten sitoutumista työhön) kanssa. Mahdollisena vastapuolen työn ja pääoman muodostamalle allianssille saattavat muodostaa yksityiset vuokranantajat. Teollinen pääoma tukee työväenluokan vaatimuksia edullisesta asumisesta, koska alhaisemmat vuokrat ja asuntolainat helpottavat palkkojen vähentämistä (palkkatyövoiman uusiutumisen hinta laskee). Työväenluokka saattaa myös vaatia erilaisia kulutuspalkkioita ja tämä saattaa olla myös sopusoinnussa pääoman intressien kanssa. Pääomanomistajat tukevat mielellään koulutusta ja terveydenhuoltoa mikäli näille saadaan aikaan tavaramuoto. Jopa kamppailu yhteisöstä ja elämänlaadusta voi olla molempien intressiryhmien listoilla (Harvey 1978b, cit. Saunders & Lloyd 1981: 227–228).

Kapitalistivoimat ovat näistä yhteisistä intresseistä huolimatta synnyttäneet kei-notekoisen jaon työväenluokassa, mikä ilmenee työn ja kodin (perheen), tuotantotoiminnan ja kulutustoiminnan sekä yhteisön ja tehtaan välillä. Kilpailu työn ja perheen välillä ratkeaa monesti työn eduksi, sillä se saa helposti yliotteen työntekijöiden elämästä (ks. esim. Hochschild 1997). Yhteisöllisyyden ongelman tehtaan ja yhteisön välillä voi palauttaa Marxin vieraantumisteoriaan (ks. esim. Haatanen 2004). Voidaan sanoa, että työläiset eivät tätä Saundersin ja Lloydin kuvaamaa jakoa omassa luokassaan välttämättä havaitse. Tämä tietoisuuden ongelma on Harveyllä toissijainen (vaikka työväenluokan kamppailu määrittää pääoman kasautumisen rajoja), sillä talouskriisin ratkaisemiseksi tutkijoiden on fokuoitava nimenomaan pääomaan. Saundersin ja Lloydin mukaan työväenluokka löytää itsensä sekaantuneena urbaanin kamppailun keskeisimmiltä alueilta (Saunders & Lloyd 1981: 228, 231). Saunders ja Lloyd kirjoittavat:

– – suurinta ylikasautumisen ongelmaa ei ole tuonut työväenluokka. Ylikasautumisen kumoaminen johtuu yksinkertaisesti yksilökapitalistien välisestä kilpailusta, joka tuottaa haitallisen keräytymävaikutuksen heidän luokkaintresseilleen. Harveyn näkökulmasta kapitalismin kriisi on enemmistä määrin itse aiheutettua (Saunders & Lloyd 1981: 231; käännös tekijän).

5.4 Edunsaajat ja asumiskysymys marxilaisten kaupunkitutkijoiden mukaan

Työväenluokan jakautumisen ohella myös kapitalistien intressit saattavat monesti poiketa vahvastikin toisistaan –varsin kun kyseessä on urbaani asumiskysymys. Asuminen on yksi kuluttamisen tärkeä muoto ja sen ainutlaatuista merkitystä työvoiman uusiutumismiselle on analysoitu akateemisissa marxilaisissa kirjallisuudessa. ”*Marxilaisittain asumisen tuottaminen kapitalistisessa yhteiskunnassa saa tavarantuotannon muodon siihen laajuuteen saakka kun se tuottaa oman vaihtoarvonsa – –*”, kirjoittavat Saunders ja Lloyd. Tänä päivänä asumista ei tule kuitenkaan nähdä vain kuluttamisen ja luokan uusiutumisen näkökulmista. Pitää ymmärtää, että asuminen on yhteydessä myös lisäarvon synnyn ja jakautumisen konteksteihin (Saunders & Lloyd 1981: 232).

Asuminen muodostaa tärkeän ehdon teollisen tuotannon jatkuvuudelle. ”*Asumista ei yleensä myydy työntekijälle yhdellä rahansiirrolla vaan se pitää maksaa pidennetyn ajanjakson kuluessa*”, toteavat Saunders ja Lloyd. Kun työvoiman uusiutumiseen löydetään riittävä asumisen tuotannon taso, on tavallista, että tietyt finanssi-instituutiot alkavat toimia välittäjinä tuottajille ja kuluttajille lainaamalla rahaa asunnonostoon. Finanssi-instituutioiden rooli korostuu myös silloin kun valtio tai yksityiset maanomistajat ostavat osuutensa asumisesta ja välittävät sitä kuluttajille. Teollisen pääoman suora ohjaaminen asumistuotantoon mahdollistaa tavarapääoman muuntamisen rahamuotoon ilman pitkää aikaviivettä ja täten tuotantosykli voi alkaa. Tärkeintä on tässä yhteydessä huomata, että teollisen pääoman intressien mukaista on nimenomaan työvoiman uusintamisen varmistaminen (Saunders & Lloyd 1981: 232 – 233). Oleellista on kysyä, kuinka asuminen tavarana vaihdetaan ja kuinka sitä ympäröivä lisäarvo realisoidaan. Ison-Britannian asuntopoliittikkaa ja asuntotuotantoa tutkiva Michael Ball (1978, cit. Saunders & Lloyd 1981: 233) sanoo, että lähtökohtana on oltava poliittisluonteellisen asumisen analysointi tavaratuotannossa. Harveyn tavoin Ball määrittää pääoman kasautumisen tärkeimmäksi selittäväksi tekijäksi luokkakamppailun sijasta. Harveysta poiketen Ball kuitenkin fokusoi teollisen pääoman kohtaamiin ongelmiin lisäarvon synnyttämisessä.

5.4.1 Valtion mukaantulo

Saunders ja Lloyd (1981: 234) kysyvät, onko pääomalle keskeisin ongelma sen lisäarvon realisointi vai valtion puuttuminen teollisen- ja finanssipääoman pyrkimyksiin vuokratuotannon muodossa. Ball, Peter Dickens, Doreen Massey ja Alejandra Catalano ovat Saundersin ja Lloydin (1981: 236–237) tulkinnan perusteella yhtä mieltä siitä, että selitystä valtion vuokratuotannolle ei pidä etsiä luokkakamppailuista. Pikemminkin syy valtion mukaantulolle johtuu siitä, että kapitalistiset tuotantovoimat edellyttävät

halpaa ja rauhoitettua työvoimaa. Niin kauan kuin vuokra kuvastaa päätelmää lisäarvosta, varsinainen vastakkainasettelu löytyy tutkijoiden mukaan teollisen pääoman ja pienporvaristovuokranantajien väliltä. Dickens esimerkiksi väittää, että Glasgow 1915 vuokralakolla, joka kiihdytti vuokratarkonllin laillistamista, oli laaja teollisen pääoman kannatus. Vuokran ”jäädymtämisen” nähtiin takaavan jatkuva tuotanto ja matalat palkat. Massey ja Catalanon (1978, cit. Saunders & Lloyd 1981: 236) mukaan yksityisen vuokrasektorin taantumisen, joka kiihdytti vuokratarkonllin ehdotusta, kuvastaa teollisen pääoman voittoa maanomistustintresseistä. Ballin (1978, cit. Saunders & Lloyd: 236) mukaan yksityisen maan vuokraamisen vähentyminen oli kapitalistisen tuottoisuuden ja elinkelpoisen yksityisen vuokrasektorin vastakkainasettelun tuote. Ball (1978, cit. Saunders & Lloyd 1981: 237) kirjoittaa: *”Vuokrien kasvu olisi voinut riittää kasvattamaan maanomistajien tuottoisuutta, mutta tämä olisi edellyttänyt kasvavia palkkoja ja täten olisi vienyt asuntojen vuokranantajat suoraan konfliktiin porvarien intressien kanssa”*. Saunders ja Lloyd (1981: 237) kuvaavat Ballin, Dickensin, Massey ja Catalanon tekstien pohjalta, että pikkuporvariston vuokranantajat (*petit bourgeois landlords*) ”uhrattiin kapitalistisen tuottoisuuden alttarilla”.

Julkisen vuokranantajasektorin kasvun yhteydessä edellä mainittuja argumentteja on kehitelty. Dickensin (1977, cit. Saunders & Lloyd: 237) mukaan nimenomaan työläiset ja teollinen pääoma kannattivat valtion tukea asumisessa. Julkinen vuokranantajasektorin laajentumista voidaan pitää Dickensin argumentin perusteella myönnetyksenä työväenluokalle. Ball (1978, cit. Saunders & Lloyd: 237) painottaa, että julkisen vuokra-asumisen päätarkoitus on asuttaa työväenluokka asiaankuuluvalla tavalla ja niin halvalla kuin mahdollista. Dickens ja Ballia voi tulkita siten, että finanssipääoma hyötyy valtion vuokra-asumisestektorin laajennuksesta, sillä paikallisten viranomaisten on otettava lainaa rakentamisen rahoittamiseen. Intressi lainata pääomaa kuvastaa lisäarvon uudelleenjakoa ulos teollisesta pääomasta. Ballin (1978, cit. Saunders & Lloyd 1981) mukaan sekä paikalliset viranomaiset että asunnonomistajat mahdollistavat lisäarvon anastamisen lainamuodossa. Konflikti teollisen pääomanomistajien ja yksityisten kapitalististen maanomistajien intressien välillä 1900-luvun alussa on johtanut teollisen pääoman ja finanssipääoman kriisiin tänä päivänä. Konfliktin aines (lisäarvon epätasa-arvoinen jakautuminen eri osien välille kapitalistisessa luokassa) on sama siis yhä. Työväenluokan rooli jää konflikteissa jokseenkin periferiaan, tosin työläisten vaatimukset saattavat vaikuttaa asuntopoliitiikan ajoitukseen ja muotoon.

5.4.2 Instrumentaalinen valtion teoria

Michael Berry (1979, cit. Saunders & Lloyd 1981: 237–238) sanoo, että valtion puuttuminen asumiseen on esitetty päättymättömänä nollasummapelina eri pääosapuolten välillä. Saunders ja Lloyd (1981: 238) tekevät yhteenvedon marxilaisten tutkijoiden päätelmistä seuraavasti:

1. Poliittisen taloustieteen kirjallisuudessa vuokratarkonlli, valtion asumistuet, omistusasunnon tukeminen jne. on selitetty kapitalististen maanomistajien, finanssipääoman sekä teollisen pääoman intressien välisenä voimatasapainona.

2. Kirjallisuudessa luonnehdittu politiikka on positiivisesti funktionaalista kapitalistien intresseille ja täten dysfunktionaalista työväenluokan pitkäaikaisille intresseille. Työväenluokka jakautuu erilaisiin asumisoikeudellisiin kategorioihin, joilla on taipumus hajottaa luokkasolidarisuutta. Sosiaalisen (sosiaalipolitiikan) määrittelyn yhteydessä pitää ratkaista, kuinka merkittävä rooli työväenluokalla ja poliittisesti dominoivilla kapitalisteilla loppujen lopuksi on.

Saundersin ja Lloydin (1981: 238–239) mukaan voidaan puhua instrumentaalisesta valtion teoriasta, jossa poliittiset tulokset selitetään niiden heijastumisena yhteiskunnassa dominoivan, taloudellisten intressien hyödyntämään valta-asetelmaan. Saundersin ja Lloydin mukaan instrumentaalisessa analyysissä pääoman taloudellinen intressi käsitellään itsenäisenä muuttujana ja valtion harjoittama politiikka riippuvaisena muuttujana. Dickens (1977, cit. Saunders & Lloyd: 239) väittää, että hallituksen asuntopolitiikka osoittautuikin pääoman asuntopolitiikaksi. Työväenluokan kamppailu saattaa olla tärkeää kun määritellään, missä vaiheessa valtion tulisi vastata pääoman intresseihin. Dickensin ajattelu poikkeaa Saundersin ja Lloydin (1981: 239) mukaan kuitenkin instrumentaalisesta teorian kärjistyimmistä kohdista. Valtio ei tasavertaisesti reagoi kaikkien kapitalistiryhmien intresseihin ja tämän seurauksena monet kapitalistiset maanomistajat menettävät teollistajille ja monet teollistajat menettävät rahoittajille. Pragmaattisesti voimme puhua fraktioista eli intressiryhmistä silloin kun kuvailemme taloudellista moninaisuutta ja poliittista epätasa-arvoa eri kapitalistiluokien välillä. Kapitalistisen valtion taipumuksena on identifoida kapitalistiryhmien joukosta avainfraktio, jolla on valtaa. Voidaan sanoa, että työväenluokan kausaalinen, systemaattinen aliarviointi vaatii valtion johtamaa asuntopolitiikkaa. Menestyneet hallitukset ovat hyödyntäneet maanomistussuhdetta tarkoituksellisesti kannustimena, jotta työväenluokka erottaisi porvarilliset arvot (Saunders & Lloyd 1981).

6 Uuden urbaanin poliittisen taloustieteen kritiikkiä ja edunsaajien intressit

Teoreettisiin paradigmoihin liittyy aina ongelma-asetelmia ja nämä tieteellistä toimintaa ohjaavat ajatuskulut voidaan kyseenalaistaa. On muistettava, että teoreettisen mallit ovat tietyn historiallisen ajankohdan tulosta. Tähän mennessä olen osoittanut, miten uusmarxilaisten maantieteilijöiden urbaanilla poliittistaloudellisella otteella voidaan selittää kaupunkitilassa tapahtuvat sosiaaliset ilmiöt yhteiskunnan yleisellä tasolla tapahtuvilla prosesseilla ja miten pääoman kasautumismekanismit osittain synnyttävät epäoikeudenmukaisemman kaupungin. Olen pyrkinyt havainnollistamaan, miten edunsaajien toimintalogiikka välittyy vanhan poliittisen taloustieteen kritiikistä ja 1970-luvulla kukoistaneesta uudesta urbaanista poliittisesta taloustieteestä, jota uusmarxilaiset kaupunkimaantieteilijät käyttävät.

Uusmarxistit lisäävät Max Weberin erittäin laajan käsityksen sosiaalisesta epäoikeudenmukaisuudesta marxilaiseen filosofiaansa. Tässä luvussa en keskity lukuisten uusmarxilaisten koulukuntien (esim. strukturalistinen, analyyttinen, Frankfurtin koulukunta jne.) välisiin näkemyseroihin tai siihen, miten Weberin ajattelu täydensi marxilaista ajattelua. Tarkoitukseni on edelleen tarkastella uutta urbaania poliittista taloustiedettä, nyt kuitenkin vain siihen kohdistuneen ankarimman kritiikin osalta, josta on hyvä olla tietoinen. Tiivis katsaus radikaalin marxilaisen kaupunkimaantieteen kritiikkiin auttaa minua muodostamaan käsityksen siitä, miltä osin uusmarxilaisen urbaanin poliittisen taloustieteen sisältämä hierarkkinen maailman tarkastelumalli epäonnistuu selittäessään oikeudenmukaista globaalia kaupunkia.

Kohdatessaan urbaanin ja sosiaalisen kysymyksen 2000-luvulla uusmarxilaiset kaupunkimaantieteilijät ovat joutuneet hyvin vaikeiden ja kompleksien ongelmien eteen, jotka koskevat asumista, kuluttamista, rotukysymyksiä, sukupuolikysymyksiä ja keskiluokkaistumista. Patrick Le Galèn (2011) mukaan uusmarxilaisten kaupunkimaantieteilijöiden empiirinen tieteellinen näyttö on etenkin jäänyt hyvin vähäpätöiseksi.

Käsitteisiin ja teorioihin heijastuvat ongelmat ovat hyvin laajoja eikä niitä ole syytä kaikkia käydä läpi. Pyrin lähestymään uusmarxilaisen urbaanin poliittisen taloustieteen kohtaamaa kritiikkiä seuraavien lähtökysymysten kautta:

- Miksi kehityksen muutoksia lokaalilla aluetasolla ei voidakaan aina eksplisiittisesti todistaa laajojen yhteiskunnallisten ilmiöiden perusteella? Toisin sanoen, miksi esimerkiksi Harvey'n pääoman kierron teoria ei olekaan riittävä?
- Miksi strukturaalimarxilaiset maantieteilijät ovat joutuneet myöntämään, että yhteiskunnallisten prosessien vaikutukset heijastuvat paikallisiin spati-

aalisiin kokonaisuuksiin eri tavalla ja eri voimakkuuksin?

- Miksi joidenkin kriittisten kaupunkimaantieteilijöiden argumenttien perusteella lokaalin tason erilaisia kehityslinjoja pitää kuitenkin edelleenkin pystyä tulkitsemaan laajempien yhteiskunnallisten kontekstien (työn ja pääoman valtasuhteet) ja hierarkkisten järjestelmien kautta?

Ensiksi käsittelen kuitenkin urbaanin asumiskysymyksen, sillä sen kautta välittyy yksi klassisimmista marxilaisen teorian kohtaamista ongelmista. Tämän jälkeen siirryn käsittelemään skaalan poliittista taloustiedettä, jonka yhteydessä edunsaajien intressit nousevat jälleen keskiöön (Taulukko 3).

Taulukko 3. Uusmarxilaisen urbaanin poliittisen taloustieteen kritiikki ja täydennys.

Teoreetikko tai teoreetikot	Kritisoitu teoria (K) tai teorian täydennys (TT)	Keneltä vahvistusta kritiikille?
Saunders ja Lloyd	instrumentaalisen valtion teoria (K)	-
Jessop	marxilaisen valtion teorian suunnanmuutos (TT)	Neil Brenner
Marston	skaalan sosiaalinen rakentuminen (K & TT)	esim. John Paul Jones III ja Keith Woodward

6.1 Instrumentaalisen valtion teorian kritiikki – valtion tukeman asumisen tarve ja sosiaalisten ongelmien kasaantuminen

Michael Ballin (1979, cit. Saunders & Lloyd 1981: 240) mukaan monet uusmarxilaiset teoreetikot unohtavat harkita haastetta, jossa valtion myöntämä asumisen tuki kuvastaa myös tavaramuotoa, josta kapitalismi on itse asiassa riippuvainen. Asumista tulisi täten tarkastella myös tarpeen vuoksi, ei maksamisen. Tämä pakottava julkisesti tuetun vuokra-asumisen tarve heijastuu lukuisiin valtion niskaan kaatuviin sosiaalisiin ongelmiin, jotka tulee kaupunkikehittämisessä huomioida. Alan Murie (2005: 157–160) esimerkiksi painottaa, että useissa länsimaisissa yhteiskunnissa pääsy valtion vuokralle ei ole koskaan määrätty tulojen mukaan. Murien mukaan pitää kysyä, kuinka pitkään tasapuolinen pääsy palveluihin riippuu maksukyvyistä. Kaupunkien vuokra-asuntojen vuokrat eivät määräydy markkinavoimien perusteella, ja ne jäävätkin merkittävästi alle kaupallisten markkinoiden keskiarvon. Valtion vuokratrollin kautta kotitaloudet pääsevät osaksi palveluja, joihin he eivät markkinaolosuhteissa pääsisi käsiksi. Kuitenkin sosiaaliturvajärjestelmien, jotka pyrkivät takaamaan tasapuolisuutta, ohella vaikuttaa myös byrokraattinen koneisto.

Valtion vuokratrolli johtaa siihen tosiasiaan, että kotitaloudet heikkoine ostovoimineen työmarkkinoilla pääsevät käsiksi elintärkeisiin palveluihin paremmin kuin kotitaloudet, joiden ostovoima on ehkä vain vähän parempi. Murien (2005: 160–163) mukaan ehtojen laatu ei ole siis universaali valtion tukemassa asumisessa.

Sosiaalisen syrjäytymisen kannalta onkin tärkeää pohtia, minkälaista eriarvoisuutta valtion tukemaan asumiseen liitetään. Voimme nostaa esille selviä yhteyksiä esimerkiksi sosiaalisen luokan, tulojen, etnisyyden ja oppimisenestymisen välillä (Murie 2005: 160–163). Naapurustovaikutustutkimusten mukaan nimenomaan naapurusto näyttäisi vaikuttavat eniten valtion vuokra-asuntojen sosiaaliseen perintöön. Valtion tukemia vuokra-asuntoalueita on päässyt leimautumaan. Segregaatiolle on määritetty positiivinen funktio siinä mielessä että se saattaa lisätä turvallisuuden tunnetta, tosin vain silloin kun kontaktia dominoivaan tyhmään vältetään (Murie 2005: 163–167).

On liian kiireellistä kuvata pääomalle koituvia hyötyjä julkisen asuntosektorin laajentamisen kautta. Saundersin ja Lloydin (1981) mukaan marxilaiset urbaanit teoreetikot, jotka kieltävät työväenluokan kausaalisen merkittävyyden valtion puuttumisen kautta ja jotka johtavat puuttumisen luokkafraktioiden ad hoc-taksonomeihin, ovat osaltaan vaillinaisia. Saundersin ja Lloydin mukaan ei ole mitään syytä olettaa, että valtio aina vastaisi johonkin pääomafraktioon ja samalla sulkisi pois suosittuja, muiden fraktioiden intressejä. Ei tule myöskään uskoa, että valtion harjoittama politiikka aina auttaisi pääoman kasautumispyrkimyksiä. Ensinnäkin Peter Dickensin mukaista *”työväenluokka saattaa voittaa, mutta pääoma ei koskaan häviä”* -luonnehdintaa ei voida vetää. Toiseksi ei voida myöskään Dickensin lailla väittää, että pääoman intressit aina heijastuisivat sosiaalisiin etuisuuksiin, joita tuotetaan (esim. valtion tukema asuminen).

Pitää tähdentää, että strukturaalinen marxilainen koulukunta Louis Pierre Althusserin (1918–1990) johdolla ei ole kuitenkaan täysin omaksunut instrumentaalisen valtion teoriaa omakseen. Strukturaalista marxismia noudattavat sanovat, että valtiolla on tietynasteinen autonominen asema suhteessa pääoman edunsaantiin ja että valtio ei ainakaan lyhyellä tähtäimellä *”tanssi pääomanomistajien pillin mukaan”*¹² (Louis Althusser 2009).

6.2 Johdatus skaalan poliittiseen taloustieteeseen

Koska lokaalin ja globaalin tason väliltä voidaan erottaa myös alueellinen ja kansallinen taso sekä lukuisia itsenäisiä edunsaaja-agentteja (kuten alueellisia unioneja ja instituutteja, yksityisiä monikansallisia yrityksiä ja kansalaisjärjestöjä), ovat kaupungit pyrkineet tekemään liittoutumia välitason portaan kanssa. Teollisuusmaissa muutos hallinnosta kohti hallintaa ei ole tarkoittanut Roberto Camagnin (2001: 96–115) mukaan valtioiden roolin vahvistumista aluekehityksen ohjaamisessa. Camagni tähdentää, että valtion ohjaama kapeasti toteutuva poliittinen ja hierarkkinen säättely on uudessa globaalissa kilpailutaloudessa jäänyt pikemminkin vähemmälle. Globaalit firmat käyttävät sijaintiaan kilpailutyökaluina ja yhä useammin hyödyntävät globaalia liikkuvuutta optimoidakseen tuotanto ja leviämisedut. Globaalitaloudessa sijainnillisista territorioista ei ole muodostunut ainoastaan suurten firmojen passiivisia sijaintiobjekteja, vaan myös taloudellisten subjektien kehittämiä yhteisöjä. Työnantajajärjestöt, alihankintafirmat ja erilaiset tavarantoimittajat (edunsaajina) voivat saavuttaa tavoitteensa parhaiten silloin kuin ne hinta- ja palkkakilpailun ohella kehittävät myös palveluiden laatua territorioissa

12 Valtio ja kunta voidaan jo siis nähdä myös yleisen edun toteuttajina (Aronen 2011).

yhdessä hallinnollisten organisaatioiden ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Julkis-yksityistä yhteistyötä (joka ylittää hallinnolliset rajat) ei voi liikaa korostaa maailmassa, jossa sijainnit (territoriot) on ostettu ja myyty globaaleilla markkinoilla (Camagni 2001).

6.3 Skaalan poliittinen taloustiede ja edunsaajat

David Harvey jätti maantieteilijöille ”perintönään” kaoottisen mittakaavan eli skaalan (*scale*) käsitteen, joka on ympäristön, tilan ja paikan lailla yksi tärkeimmistä maantieteellisistä elementeistä (Howitt 1998: 56, cit. Marston 2000, 220). Harveyn marxilaisen maantieteen traditiossa tutkijat ovat sitoutuneet käyttämään skaalaa ymmärtääkseen lähinnä tavarantuotannon prosessia, joka muokkaa sosiaalisia käytäntöjä eri analyysitasoilla. On pidetty selvänä, että ilman skaalaa kriittiset maantieteilijät eivät voi ymmärtää kapitalistisen järjestelmän spatiaalista dynamiikkaa (Marston 2000: 221). Skaalan hylkääminen ontologisesti annettuna kategoriana on leimannut marxilaista tutkimusta aina 1970-luvulta lähtien. Henri Lefebvren sosiospatiaalisen dialektiikan pohjalta monet tutkijat ovat pyrkineet ymmärtämään, miten skaalan tuottaminen yhdistyy tilan tuottamiseen. Viimeisimmät sosiaalteoreettiset tutkielmat ovat osoittaneet, ettei skaala ole välttämättä ennaltaan säädelty kehys maailman järjestämiselle (paikallinen, alueellinen, kansallinen ja globaali). Tutkijat myöntävätkin nyt, että skaala on pikemminkin riippuvainen tulos, joka ilmenee rakenteellisten voimien ja ihmistoimijoiden käytäntöjen välillä (Marston 2000: 219–221).

Harveyn poliittisen taloustieteen täydentäminen tai kritisointi niin sanotun skaalan sosiaalisen rakentumisen osalta on myöhemmin 2000-luvulla kukoistanut maantieteessä, varsinkin Arizonan yliopiston maantieteen ja aluekehittämisen laitoksella. 2000-luvun alussa poliittisen maantieteen professori ja naistutkija Sallie Marston¹³ käynnisti kriittisen kulttuurimaantieteen sisällä väittelyn skaalan merkityksestä. *The social construction of scale* -tutkimuksessaan Marston lisää sosiaalisen uusiutumisen (*social reproduction*) ja kuluttamisen (*consumption*) skaalan sosiaalisen rakentumisteoriaan, joka piti siis 2000-luvulle tultaessa sisällään Harveyn kehittyneen tavarantuotannon käsitteen. Marston (2000: 238–239) toteaa, miten pääoman ja työn välisten valtasuhteiden ulkopuoliset voimat ovat jääneet vähemmälle tarkastelulle skaalan rakentamisen kontekstissa. Maantieteilijät kykenevät parantamaan teorioitaan ja vaikuttamaan muutokseen vain silloin kun he ymmärtävät, miten sosiaalinen uusiutuminen ja kuluttaminen vaikuttavat skaalan, tilan ja paikan luontiin.

Marston (2000) nostaa tutkimuksessaan muun muassa esille Peter Taylorin, Neil Smithin ja Andrew Herodin kriittiset skaalatutkimukset. Tayloria (1982, cit. Marston 2000, ks. myös Marston et al. 2005: 417) voidaan pitää ensimmäisenä kriittisenä

13 Poliittisen maantieteen professori ja naistutkija Sallie Marstonin akateeminen työ sijoittuu sosiospatiaalisen teorian ja valtion teorian käännekohtaan (risteykseen). Arizonan yliopistossa marxilaista maantiedettä opettava Marston on pyrkinyt kokonaisvaltaiseen ymmärrykseen siitä, miten politiikan ja kulttuurin välinen suhde välittyy tilaan ja päinvastoin. Hän kysyy, kenellä on oikeus tilan käyttöön ja miten tämä oikeus on neuvoteltu valtion noudattamassa politiikassa. Amerikkalaista urbanisaatiota Marston lähestyy erityisesti historiallisten, sosiaalisten ja kulttuuristen näkökulmien kautta. Palkitussa operuksessaan hän korostaa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden (*social justice*), rodun, luokan, sukupuolen ja etnisyyden käsitteitä (Research 2011).

maantieteilijänä, joka loi pohjan sosiaalisesti rakentuneelle skaalahierarkialle. Marstonille Taylorin kolmiskaalarakenneteoria on merkittävä, koska siinä Taylor ensinnäkin antaa tarkat määritelmät urbaaneille, kansallisille ja globaaleille skaaloille, jotka tulee nähdä erillisinä toisistaan. Toiseksi Taylor huomaa skaalojen ilmentymisen laajenevassa kapitalistisessa tuotantotavassa (*mode of production*). Neil Smith puolestaan laajentaa Taylorin tutkimusta nostamalla esiin skaalan poliittisen luonteen (*politics of scale*), joka viitoittaa tietä skaalojen väliseen siirtymiseen (*scale jumping*). Smithin (2000, cit. Marston et al.: 418) mukaan poliittiset vaatimukset ja valta-asetelmat, jotka ovat syntyneet yhdellä skaalatasolla, voidaan laajentaa toiselle. Smith ei keskitä huomionsa Doreen Massey'n ja Taylorin lailla perinteisiin skaalatasoihin vaan huomaa, että tarkastelusta puuttuu esimerkiksi rodun (*race*) ja sukupuolen (*gender*) käsitteet.

6.3.1 Skaalan poliittinen taloustiede ja työntekijäjärjestöt

Herod tarttuu skaalan poliittiseen luonteeseen ja osoittaa, kuinka skaalasta kamppailu on 1950-luvulta alkaen välittynyt yhdysvaltalaisessa laivanahtausteollisuudessa, jossa uusista kauppasopimuksista neuvotellaan jatkuvasti. Hän osoittaa ahtaajien työoloissa merkittävää alueellista eriarvoisuutta. Työntekijäjärjestöt ovat neuvottelleet paikallisia, alueellisia ja kansallisia sopimuksia, joilla on pyritty Herodin mukaan takaamaan liittoon kuuluville työläisille niin suuri suoja kuin mahdollista. Vaikka kansallisia standardeja ei ole voitu sivuuttaa, ovat ammattiliitot tästä huolimatta pitäneet tiukasti kiinni siitä, etteivät työskentelyolot heikkenisi paikallisella tasolla. Herodin mukaan työntekijäjärjestöt ovat ymmärtäneet maantieteellisen vahvuutensa ja heikkoutensa ja pyrkineet manipuloimaan skaalaa parantaakseen neuvotteluasemiaan markkinoilla (Herod 1995, cit. Marston 2000: 223).

6.3.2 Skaalan poliittinen taloustiede ja naiset

Uusmarxilaista urbaania poliittistaloudellista lähestymistapaa on kritisoitu siitä, ettei se huomioi riittävästi tai tietyissä yhteyksissä lainkaan sukupuoli- ja rotukysymystä (ks. esim. Gottdiener & Hutchinson 2005). Marston (2000: 233) painottaa, että nykyaikaisessa kapitalismissa sosiaalinen uusiutuminen ei tapahdu ainoastaan kapitalismin ylläpitämisen fyysisen infrastruktuurin varassa. Tarvitaan myös sosiaalinen, fyysinen, kulttuurinen ja tunteellinen kotitalouden infrastruktuuri, jossa työvoima uusintaa itseään päivittäin¹⁴. Marston lukee sukupuolten väliset suhteet laajan patriarkaalisen järjestelmään, jossa valta ja materiaaliset resurssit jakautuvat miesten ja naisten välillä epäoikeudenmukaisesti. Hän (2000: 235) kuvaa tarkasti, miten keskiluokkaan kuuluneet, kaupungeissa asuneet kotiäidit rakensivat poliittisen skaalan 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun Yhdysvalloissa, jossa sukupuoli-, rotu ja luokkakysymykset oli työstetty ajalle tyypillisen, korporatiivisen teollisuuskapitalismin ympärille. Kotiäidit kykenivät

14 Todellakin, Marxilla ja Engelsillä oli Marstonin mukaan taipumus vähätellä sitä työtä, joka ei ole tuottavaa taloudellisesti tai sosiaalisesti (Marston 2010e). Engels katsoi etenkin, että ”*naisen emansipaatio tulee olemaan vain mahdollista, kun nainen voi ottaa osaa tavarantuotantoon laajassa, sosiaalisessa skaalassa ja kun kotityöt eivät enää vaadi muuta kuin merkityksettömän osan hänen ajastaan.*” (Engels 1884, cit. Marston 2010e)

muokkaamaan skaalaa keskustelemalla heihin kohdistuvista kulttuurista käytänteistä, jotka määrittivät naisen todellisen ”paikan” sosiaalisessa elämässä.

Marston (2000: 235, 238) havainnollistaa, miten kotia käytettiin aluksi sosiaalisen ja poliittisen identiteetin muodostamiseen ja miten tämä prosessi lopulta mahdollisti kaupungeissa asuvien, keskiluokkaan kuuluvien naisten siirtymän muille sosiaalisen elämän skaalatasoille. Naisliikkeet (edunsaajina) eivät ainoastaan vastustaneet lähenevää ensimmäistä maailmansotaa, vaan ne myös vaativat naisille yleistä äänioikeutta ja tarkkaa päätäntävaltaa kodinhoitamisessa ja lastensaannissa.

Naisten liikehdinnät ja sosiaaliset käytänteet kääntyivät kuluttamisprosessin ja sosiaalisen uusiutumisen ympärille. Kodintuottaminen ei ollut käytännön tasolla ainoastaan henkilökohtainen ponnistus, mutta myös julkinen funktio, joka palveli piirikunnallista taloudenhoitoa. Poliittisella tasolla yksityinen ja julkinen elämä kasvoivat yhteen, koska uskottiin, että yksityisellä käyttäytymisellä olisi lineaarinen jälkiseuraamus julkisen kehän käytänteisiin ja että koti pienoismaailmana edustaisi uudenlaista demokratiaa (Pattison 1915, cit. Marston 2000: 238).

Vahvistuneet käytänteet mahdollistivatkin lopulta sen, että keskiluokkaiset kaupunkilaisnaiset pystyivät vaihtamaan poliittista identiteettiään ja esiintymään todellisina ”naiskansalaisina”. Naiset kykenivät henkilökohtaisessa, kodin maailmassa tapahtuneilla toimillaan takaamaan loppujen lopuksi sen, että he pystyivät myöhemmin vaikuttamaan kapitalistiseen tavarantuotantoon – prosessiin, joka otti paikkansa globaalin skaalan tasolla ja joka oli aina ollut pelkästään miesten kontrolloitavissa (Marston 2000: 235, 238).

6.4 Skaalan kaaoksesta kohti sosiospatiaalisen teorian ontologista käännettä?

Kritisoituaan uusmarxisteja ja nykyisiä uusdarwinistisia talousmuotoja liiallisesta *top-down*-lähestymisestään Sallie Marston, joka tuntee Marxin ajattelun lisäksi hyvin myös Bruno Latourin¹⁵ kollektiivin kokoonpanemisen ja Jacques Derridan¹⁶ struktu-

15 Tieteen ja teknologian tutkija, professori Bruno Latour puhuu kollektiivista eli liitoksien, toimijoiden sekä voimien verkostoista. Ihmisten, esineiden, tekniikoiden, ideoiden ja toimintojen aktiivinen kokoonpaneminen viittaa Latourin mukaan suoraan kollektiiviin, johon hän lukee esimerkiksi ravinnon, rakennetut tilat, tiet, viestintävälineet ja koneet. Latour väittää vallankumouksellisesti, että kollektiivi on liikkuva suhteiden verkko, joka ei ole ”inhimillinen” mutta ei ”luonnollinenkaan” asia. Latourille ihmisyhteisö on hybridinen ilman kulttuuristen ja luonnollisten ilmiöiden välistä selvää rajaa. Latourin mielestä tieteellisen ajattelun ei tule pohjautua nykytieteille tyypillisiin loke-roihin. Konkreettisten tutkimusten yhteydessä on kyettävä puhumaan myös filosofisista ongelmista, kuten olemisen ja olemuksen suhteesta. Latourin merkittävimmät teokset *Les microbes; guerre et paix* (1984), *Science in Action* (1987), *Nous n'avons jamais été modernes* (1991), *Aramis ou l'amour des techniques* (1992), *Paris ville invisible* (1998) ja *Pandora's hope* (1999) avaavat kysymyksen siitä, onko mahdollista tehdä yhteiskuntatieteellistä tutkimusta ilman, että lähtökohtaisesti tiedetään, mikä erottaa inhimillisen ja ei-inhimillisen. Latourin mukaan emme voi tietää etukäteen, mitä toimijoita maailmassa on ja mille koetuksille nämä toisensa alistavat (Lehtonen 2004: 166–205).

16 Jälkistrukturalisti, kunniaatohtori Jacques Derrida (1930–2004) on dekonstruktion kehittäjä ja Ferdinand de Saussuren kriitikko. Derridan mukaan strukturalistinen tutkimus, joka pitää merkityksiä kulttuurisesti ja sosiaalisesti rakennettuina tuotteina, on jo itsessään luettava sosiaaliseksi ja kulttuuriseksi tuotteeksi. Kaikki totuudet ja tulkinnat ovat Derridalle aina subjektiivisia. Uustrukturalistiset semiotiikat ottavat Derridan strukturalismikritiikin vakavasti, mutta eivät kuitenkaan jää dekonstruktion vangiksi. Kulttuuritutkimuksen näkökulmasta Derridan kriittinen teoria on liian kapea (Heiskala 2000).

ralismikritiikin, kyseenalaistaa lopulta koko kaoottisen skaalan käsitteen ja on valmis yhdessä John Paul Jones III:n ja Keith Woodwardin kanssa eliminoimaan sen kulttuurimaantieteestä (Marston et al 2005:1). Vahvan ontologisen näkemyksen omaksuttuaan Marston, Jones ja Woodward ehdottavat vuonna 2005 ilmestyneessä *Human Geography without scale* -tutkimuksessaan hierarkkisen ja vahvasti marxilaisvivahteisen skaalajärjestelmän korvaamista tasaisella ontologialla (*flat ontology*), jossa ihmisten ja objektien vuorovaikutusta tulee tutkia monilukuisten sosiaalisten sijaintipaikkojen¹⁷ (*site*) kautta. Marstonin, Jonesin ja Woodwardin mukaan maantieteellinen horisontaalinen tarkastelu tarjoaa enemmän sisääntulopisteitä progressiiviselle politiikalle ja sisältää tehostettujen ja parannettujen yhteyksien mahdollisuuden yli sosiaalisten sijaintipaikkojen. Tutkijoiden koetteleman vertikaalisen mallin ongelmana ovat puolestaan sen *top-down* strukturaaliset rajoitteet, joita ”uusmarxistit eivät ota tosissaan”.

Marston tutkijaryhmineen osoittaa viimeistäänkin vuoden 2007 tutkimuksellaan, että maantieteellisen mittakaavan eli skaalan tuottaminen tapahtuu sosiaalisten käytänteiden kautta. Uusmarxilaisten analysoimat työn ja pääoman väliset valtasuhteet eivät voi ainoastaan selittää skaalan rakentumista globaalissa maailmassa. Professori Jussi Jauhiainen (2010) näkee, että Marstonin, Jonesin ja Woodwardin kontribuutio sosiospatiaaliseen teorialle merkitsee sitä, että valtion merkitys tulee arvioida jatkossa uudelleen. Uusmarxilaisten kaupunkimaantieteilijöiden ei tule tutkia 2000-luvulla vain valtion politiikan laajoja diskursiivisia muutoksia, kuten uusliberaalia talouspolitiikkaa. Kapitalistisen järjestelmän ulkopuoliset merkitysjärjestelmät sekä kapitalismin riippuvuus kotitalouksista on sen sijaan jatkossa nostettava keskiöön kulttuurimaantieteellisissä tutkielmissa. Marston, Jones ja Woodward (2005) työستävät alueesta omien sanojensa mukaan ”*itse muotoutuvan tapahtumapaikan, joka koostuu kehoista, tekemisistä ja sanomisista*”. Tutkijat katsovat, että nyt jokaista aluepaikkaa ei ole ainoastaan pidettävä erillisenä ja erilaistuvana vaan myös yhteydessä muihin paikkoihin.

6.4.1 Hoefle ja Amazonin alueen edunsaajat: marxilaisvivahteista kritiikkiä Marstonille, Jonesille ja Woodwardille

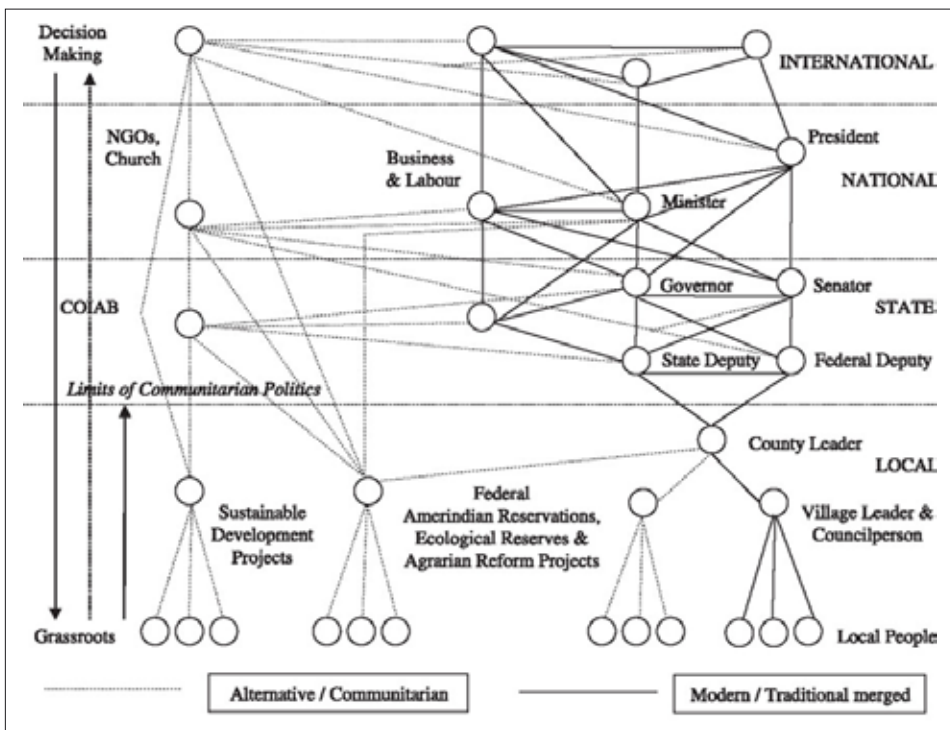
Eliminating scale and killing the goose that laid the golden egg -tutkimuksessaan Scott William Hoefle (2007) kiistää Marstonin tutkijaryhmän pyrkimykset skaalan eliminomisesta. Hoefle osoittaa, miten skaalan käsite nousee kulttuurimaantieteessä edelleen ensiarvoisen tärkeään asemaan tarkasteltaessa esimerkiksi Amazonin sademetsäalueella vaikuttavia kompleksisia poliittisia (edunsaajien) alliansseja (kuvio 4). Hoeflen (2007: 238) mielestä päättäjien on turha marssia paikallisiin sademetsäyhteisöihin top-down politiikka mielessään ellei heillä ole syvällistä ymmärrystä siitä, miksi ja miten paikalliset sosiaaliset ryhmittymät reagoivat kielteisesti muutoksiin. Hoefle (2007: 238–239) painottaa, että olisi ensiarvoisen tärkeää ymmärtää kaikkia poliittisten allianssien skaaloja Amazonin sademetsässä, -alueella, jota on luonnehdittu vaihtoehtoisten poliittisten järjestelmien ”kehdoksi” maailmassa. Globaalien, kansallisten, alueellisten,

17 Sijaintipaikka on läsnä oleva (*immanent*) ja itseorganisoituva tapahtumapaikka, joka koostuu dynaamisesti kehoista, tekemisistä ja sanomisista. Marston, Jones ja Woodward tutkivat, miten sijaintipaikkoja avaavia politiikkoja tulisi tutkia metodologisesti (Marston et al. 2005).

kunnallisten ja yhteisöllisten toimijoiden kamppailun tarkastelu Amazonin alueella olisi mahdotonta ilman skaalaa. Koska kansainvälisellä tasolla operoivat kansalaisjärjestöt (*non-governmental organizations*) ovat kyllästyneet yleisen valtajärjestelmän skaalan välimuotoihin, pyrkivät ne yhä useammin suoraan paikallisyhteisöjen avuksi.

Kun kysymys on perifeerisistä rajaseuduista, joutuvat monet valtio- ja aluetason urbaanit toimijat (jotka noudattavat kankeita byrokraattisia, tuotannollisia ja kansallisia ehtoja) estämään kansainvälisten kansalaisjärjestöjen pyrkimykset päästä vaikuttamaan lokaalilla tasolla. Byrokraattisen hallintokoneiston johdosta rahaa virtaa kansainvälisiltä edunsaajilta sellaisille yhteisöille, jotka ovat jo menestyneitä ja jotka eivät käytä saatuja varoja asianmukaisesti. Niin sanotut ”moniskaalaiset” poliittiset liikkeet, kuten COIAB, ovat yleisen hallintojärjestelmän synnyttämistä eksogeenisista ja endogeenisista voimista huolimatta onnistuneet kuitenkin luomaan suuria reservaatialueita Amazonin alueelle ja saamaan rahoitusta terveyden ja yhteisöjen kehittämisohjelmiin. *Bottom-up*-politiikan toteutuminen onkin mahdollista vain silloin kun poliittisilla liikkeillä on hallintojärjestelmän jokaisella skaalatasolla edustajia (Hoeffe 2007: 239–240).

Hoeffe näkee (2007: 242), että Marstonin, Jonesin ja Woodwardin tapa kritisoida skaalan käyttöä on paikallaan, mutta heidän pyrkimys korvata se ei tule kysymykseen. Hoeffen mielestä Andrew Sayerin kriittinen kulttuuripoliittinen taloustiede (*Critical Cultural Political Economy*) sisältäen Harveyn uusmarxilaisen otteen sopii paljon tehokkaammin maailman konfliktien ymmärtämiseen kuin Marstonin, Jonesin ja Woodwardin sijaintiontologinen lähestymistapa.

Kuvio 4. Hoeffen mukaan skaalan käsite on ensiarvoisen tärkeä ymmärrettäessä Amazonin sademetsäalueella vallitsevia kompleksisia edunsaajien hierarkiarakenteita.

6.4.2 TPSN-runko käyttöön ja marxilaisen valtion teorian suunnankorjaus

Bob Jessop, Neil Brenner ja Martin Jones (2007: 389, 395) ovat myöhemmin pyrkineet jäsentämään sosiospatiaalisia suhteita *Theorizing sociospatial relations* -tutkimuksessaan. He huomioivat Marstonin, Jonesin ja Woodwardin skaalatutkimuksen osana sosiospatiaalisen teorian ontologista käännettä ja rakentavat niin sanotun TPSN-rungon, jonka avulla epäoikeudenmukaisesti kehittyvää globaalikaupunkia voidaan riittävän hyvin tutkia. TPSN-runko rakentuu seuraavasti:

T = territories (alueet), P = places (paikat), S = scales (skaalat), N = networks (verkostot)

TPSN-runko on kehitetty tuleville kriittisille urbaaneille tutkimuksille, joilta edellytetään 2000-luvulla useamman maantieteellisen ulottuvuuden samanaikaista huomioimista. Yksiulotteiset analyysit ovat Jessopin, Brennerin ja Jonesin mukaan harhaanjohtavia ja tehottomia – niillä ei voida ensinnäkään ottaa osaa akateemisiin keskusteluihin, joissa väitellään skaalan tai esimerkiksi verkostojen merkittävyydestä globaalissa eriarvoisessa taloudessa (kuvio 5).

Structuring principles	Fields of operation			
	Territory	Place	Scale	Networks
Territory	Past, present, and emergent frontiers borders, boundaries	Distinct places in a given territory	Multilevel government	Interstate system, state alliances, multi-area government
Place	Core – periphery, borderlands, empires, neomedievalism	Locales, milieux, cities, sites, regions, localities, globalities	Division of labor linked to differently scaled places	Local/urban governance, partnerships
Scale	Scalar division of political power (unitary state, federal state, etc)	Scale as area rather than level (local through to global), spatial division of labor (Russian doll)	Vertical ontology based on nested or tangled hierarchies	Parallel power networks, nongovernmental international regimes
Networks	Origin – edge, ripple effects (radiation), stretching and folding, crossborder region, interstate system	Global city networks, polynucleated cities, intermeshed sites	Flat ontology with multiple, ascalar entry points	Networks of networks, spaces of flows, rhizome

Kuvio 5. Bob Jessopin, Neil Brennerin ja Martin Jonesin rakentama TPSN-runko, josta nostan esiin tasaisen ontologian -käsitteen. (Lähde: http://as.nyu.edu/docs/IO/222/Jessop_Brenner_Jones_2008.pdf)

Bob Jessop tunnetaan muun muassa marxilaisen valtion teorian suunnankorjaajana. *State Theory. Putting Capitalist States in their Place* -teoksessaan hän rakentaa tien siivistyneemmälle marxilaiselle paradigmatte (foucaultilaisen ajattelun vastavoima), jossa valtio löytää paikkansa yleisestä yhteiskunnallistamisteoriasta (*societalization*). Jessop välttää marxilaisen determinismin, reduktionismin ja instrumentaalisen teoriaan kohdistuvat ongelmat ehdottamalla niin sanottua *strategisrelationalista* lähestymistapaa, jossa valtion sosiaalinen luonne korostuu hegemonisen projektin (*hegemonic project*) ja valtioprojektin (*state project*) käsitteiden kautta. Teoreettisesti valtio ei ole väistämättä kapitalistinen, alueellinen tai kansallinen (Jessop 1990: 1, 209–216, 271–306).

FT Antti Pelkonen (2011) on perehtynyt Jessopin ja Brennerin ajatteluun väitöskirjassaan *The Finnish Competition State and Entrepreneurial Policies in the Helsinki Region*. Myöhistuotannossaan Jessop kuvaa Pelkonen mukaan selvästi, miten keynesiläisyydestä on siirrytty kohti schumpeteriläistä¹⁸ kilpailuvaltiota eli miten täystyöllisyyden edistämistä on päädytty tietoon perustuvan talouden edistämiseen ja innovaatorakenteiden tukemiseen. Niin sanotussa schumpeteriläisessä talouspolitiikassa huomio kiinnittyy teknologiseen muutokseen ja yrittäjyyteen. Sosiaalipolitiikka alistetaan talouspolitiikalle, minkä seurauksena epäoikeudenmukainen alueellinen kehitys voimistuu. Kun keynesiläisessä hyvinvointivaltiossa kansallinen skaala priorisoidaan tehtäessä talous ja sosiaalipolitiikkaa, niin schumpeteriläisessä kilpailuvaltiossa skaala suhteellistetaan kansallisen skaalan kustannuksella (paikallinen, alueellinen, ylikansallinen ja globaali). Urbaanin skaalan merkittävyys kasvaa samalla kun kaupungit tekevät yhä enemmän aloitteita yrittäjyyden suhteen. Poliitiikan teon tavan osalta itseorganisoidun hallinnan merkittävyys korostuu schumpeteriläisessä kilpailuvaltiossa, jossa valtio vain koordinoi toimintoja mutta ei itse asiassa suorita niitä. Urbaani teoreetikko Neil Brenner Harvardin yliopistosta täydentää Jessopin ajattelua uudelleenskaalautuneen kilpailuvaltion (*rescaled competition state*) käsitteellä, jossa valtion kilpailukykyyn ja kaupunkien kasvukeskusroolien merkitys nostetaan hyvinvointitavoitteiden, kuten tasa-arvon edistämisen, edelle. Alueellisella tasolla kaupungit (ja edunsaajat) muuttavat politiikkaansa vastaamaan schumpeteriläisen kilpailuvaltion suurta linjaa eivätkä tämän jälkeen enää herkästi muuta suuntaviivojaan. Jessopia ja Brenneriä tulkiten toimivallan siirtäminen (*rescaling*) alueelliselle ja ylikansalliselle tasolle lisää kaupungeille (ja varsinkin edunsaajien) vastuuta kaupunkikehittämisestä (Pelkonen 2011).

18 Taloustieteilijä Joseph Schumpeter (1883–1950) suhtautuu teoksessaan *Capitalism, Socialism, and Democracy* Karl Marxin ajatteluun varsin suopeasti ja näkee, että sosialismi syrjäyttäisi lopulta kapitalismin.

7 Tutkielman ongelmanasettelu

Tämän luvun tarkoitus on toimia tutkielmani väilyhteenvetona ja muodostaa vankka perusta Yhdysvaltain, Ison-Britannian ja Suomen kaupunkipolitiikkojen tarkastelulle. Määritän kaupunkipoliittisen tutkimukseni päätavoitteet, esitän tarkennetut tutkimuskysymykset sekä aineistojen ja menetelmien luonnehdinnan. Lisäksi esitän tutkielmani rungon ja tiivistetyn metodologisen reflektion.

7.1 Hypoteesin muotoutuminen

HYPOTEESIN ENSIMMÄINEN PERUSVAATIMUS

*

Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan onnistumiseen vaikuttaa merkittävästi työn, pääoman ja maan edunsaajien¹⁹ toimintalogiikka (kuvio 6), joka voidaan johtaa Marxin tuotannon tekijöistä sekä neomarxilaisesta urbaanista poliittisesta taloustieteestä (jossa eri intressiryhmät korostuvat erityisesti). Uusi urbaani poliittistaloudellinen lähestymistapa osoittaa, että kaupungin sosiospatiaalinen kokoonpano (Lefebvren ja Kestelootin mukaan) on tulosta pääoman kierron prosessista (Harveyn mukaan), johon edunsaajat kiinnittyvät. Työn ja pääoman intressit heijastuvat kaupungin sosiospatiaaliseen kokoonpanoon positiivisesti tai negatiivisesti. Pääoman virtaaminen rakennettuun ympäristöön johtaa kaupunkialueella eriarvoiseen sosioekonomiseen kehitykseen, jota oikeudenmukainen kaupunkikehittäminen pyrkii torjumaan. Epäoikeudenmukainen kaupunki syntyy teollisessa ja jälkiteollisessa yhteiskunnassa erityisesti siten, että investoinnit virtaavat keskustasta kehälle. Kapitalismi keskittää marxilaisittain työvoiman ja rahan. Eriytyvä kaupunkikehitys varsinkin ydinkeskustojen ja reuna-alueiden välillä johtuu pitkälti siitä, että globaalit pääoman edunsaajat pystyvät hyödyntämään kaupunkitilaa omien tarkoituksperiensä mukaisesti ja muodostamaan alliansseja tarvittaessa maan yleisten edunsaajien, kuten uusliberalistisen valtion kanssa.

Uusi poliittistaloudellinen lähestymistapa nostaa esille urbaanin tilakysymyksen, jota makrotalouspolitiikka ei monimutkaisissa laskelmissaan huomioi. Pääoman kierron teorialla voidaan selittää makro- ja mikrotaloudelliset erot tuottavuudessa sekä sosiospatiaalisissa kokoonpanoissa. Esimerkiksi kiinteistöjen arvon aleneminen ja teollisuusalueiden hylkääminen tietyllä alueella on seurausta nimenomaan pääoman

¹⁹ Työn, pääoman ja maan edunsaajien jako perustuu tässä luvussa laatimaani valmiiseen edunsaajien toimintalogiikan malliin, jonka suurin hyöty on siis se, että edunsaajien fragmentteja voidaan ryhmitellä osaksi isompia kokonaisuuksia. Valmis malli, jota täydentää siis neomarxilainen urbaani poliittinen taloustiede, helpottaa nyt tutkimusongelman muodostamista ja myöhemmin myös pragmaattisesti valitun aineistoni jäsenystä sekä analysointia.

oikea järjestys esittää neomarxilaisen urbaanin poliittistaloudellisen lähestymistavan pohjalta seuraavasti:

Oikeudenmukainen kaupunki → Ekologinen kaupunki / Luova kaupunki
→ Myyvä kaupunki

Kun oikeudenmukaiseen kaupunkikehittämiseen panostetaan säännöllisesti pitkällä aikavälillä, vältetään tulevien talouskriisien pahimmilta sosiospatiaalisilta vaikutuksilta kaupungeissa. Tarkastelemalla uuden globaalin kilpailutalouden restrukturaatiota voin väittää, että kaupunkipolitiikan koordinoimassa kaupunkikehittämisessä ensisijaiseksi tavoitteeksi tulisi asettaa oikeudenmukainen kaupunki. Pääoman tarve on vain yksi alkuasetelmista, toisin sanoen oikeudenmukaista kaupunkipolitiikkaa tai sosiaalipolitiikkaa ei voida perustella vain ja ainoastaan pääoman tarpeen vaatimuksilla. Myyvää kaupunkia ei pidä kaupunkipolitiikassa asettaa ensisijaiseksi tavoitteeksi.

HYPOTEE SIN MUOTOUTUMINEN

**

Teorian pohjalta (Luvut 4 ja 5) voidaan siis perustellusti sanoa, että:

1. Edunsaajien toimintalogiikka vaikuttaa kaupunkipolitiikan oikeudenmukaisen kaupunkikehittämistavoitteiden onnistumiseen. Toisin sanoen edunsaajat kykenevät vaikuttamaan oikeudenmukaiseen kaupunkipolitiikkaan.
2. Oikeudenmukainen kaupunki pitää asettaa ensimmäiseksi tavoitteeksi kaupunkipolitiikassa.

Näiden perusvaatimusten pohjalta johdan uudesta urbaanista poliittisesta taloustieteestä seuraavan hypoteesin:

Rajaamalla ni uusmarxilaisella urbaanilla poliittisella taloustieteellä voidaan täysin tyhjentävästi ymmärtää edunsaajien toiminnan suhdetta kansallisvaltioiden oikeudenmukaisiin kaupunkipolitiikkoihin.

7.2 Tarkennetut tutkimuskysymykset

Hypoteesia ei voida koetella ilman tarkennettuja tutkimuskysymyksiä. Tässä tutkielmassa tarkastelen Yhdysvaltain, Ison-Britannian ja Suomen kaupunkipolitiikkoja oikeudenmukaisen (sosiaalisen) kaupunkikehittämisen kontekstissa. Tarkoitukseni on selvittää, millä lailla edunsaajien muodostamat poliittiset konstellatit eli valtaryhmitymät rajoittavat tai edistävät oikeudenmukaista kaupunkikehittämistä. Tutkimuksen pyrkimyksenä on kunkin valtion kohdalla korostaa työn, pääoman tai maan edunsaajia vain silloin kun näiden intressit selkeästi ohjaavat, estävät tai hidastavat oikeudenmukaista kaupunkikehittämistä. Tarkasteluani helpottaa laatimani työn, pääoman ja maan edunsaajien malli.

Tutkimusilmiön määrittelyn kautta johdan tarkennetut tutkimusongelmat:

1. Millainen painoarvo oikeudenmukaiselle kaupunkipolitiikalle on annettu Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa?
2. Miten oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan rajoitteita Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa voidaan selittää marxilaisittain kunkin kansallisvaltion työn, pääoman ja maan edunsaajaryhmien toimintalogiikan kautta (Kuvio 6)? Toisin sanoen, miksi oikeudenmukaisempia, kokonaisuuden etua ajavia kaupunkikehittämistavoitteita ei tietyissä olosuhteissa ole kyetty asettamaan etusijalle kansallisissa kaupunkipolitiikoissa?

Ensimmäiseen tutkimusongelmaani pystyn vastaamaan kaupunkipoliittisten aineistojen pohjalta. Perusteellinen luonnehdinta niistä kaupunkikehittämistavoitteista, joilla pyritään oikeudenmukaisempaan kaupunkiin tietystä näkökulmasta käsin, mahdollistaa toisen tutkimusongelmani tarkastelun. Tähän vastaaminen edellyttää nimenomaan sitä, että olen perehtynyt syvällisesti uuteen urbaaniin poliittiseen taloustieteeseen ja varsinkin sen suurimpiin vahvuusalueisiin oikeudenmukaisemman kaupunkipolitiikan kannalta.

7.3 Aineistot

Hypoteesia ei voida koetella ilman laajaa empiiristä kaupunkipoliittista aineistoa. Johdan Yhdysvaltain, Suomen ja Ison-Britannian kaupunkipolitiikkojen evoluution kuvaukset lukuisten kaupunkipolitiikan selvitysraporttien ja tutkimusten pohjalta. Evoluutioiden kuvaaminen on Patrick Le Galèn (2011) mukaan mahdollista, koska kaupunkipolitiikka muuttuu hitaasti. Nykyistä kaupunkipolitiikkaa ja sen kehittämistä ei voida hänen mukaansa ymmärtää ilman historiallista ulottuvuutta.

Kansainvälisen ja kotimaisen tiedekirjallisuuden valinnassa käytän tutkielman perusluonteesta johtuen pragmaattista lähestymistapaa. Identifioin aineistoni avulla edunsaajien fraktioita eli niitä oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan kannalta oleellisia ryhmittymiä, jotka selkeästi erottuvat universaalista työn, pääoman tai maan edunsaajien jaottelustani. Kansallisten kaupunkipolitiikkojen ja edunsaajien välistä yhteyttä kuvastavat yksittäiset tapaustudkimukset valitsen tarkoin, koska oikeudenmukaisten ja sosiaalisten kaupunkikehittämistavoitteiden kirjo on erittäin laaja. Kaupunkipoliittisten aineistojen valinnan pääasiallisena perustana on käytetty Bradley'n ja Tunströmin oikeudenmukaisten kaupunkikehittämistavoitteiden jaottelua (3.1) sekä Le Galèn (2011) ohjeistusta, jonka mukaan kaupunkikehittämisen kuvauksessa on ehdottomasti tunnistettava ja kuvattava niitä intressiryhmiä, joille kaupunkipolitiikka on viime kädessä oikeudenmukaista. Ketkä hyötyvät ja kenen kustannuksella? Valitsen kaupunkikehittämistavoitteita pragmaattisesti siis seuraaviin kriteerein:

1. Tavoitteessa mainitaan oikeudenmukaisuus, mutta se on viime kädessä oikeudenmukaista vain tietyille kapeille intressiryhmille muiden edunsaajaryhmien kustannuksella

2. tavoite on selvästi verrannollinen johonkin Karin Bradleyyn ja Moa Tunströmin mainitsemaan oikeudenmukaisen kaupungin sisäiseen tavoitteeseen eli sillä pyritään selkeästi edistämään kokonaisuuden etua, joka huomioi myös työläisten, vähemmistöryhmien ja köyhien intressit

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessäni haen aineistoni kautta oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painoarvoa, jonka määrittelyssä tulee olla erittäin huolellinen. Painoarvo määräytyy tiettyinä ajanjaksoina siten, kuinka lähellä tietyt kaupunkikehittämistavoitteet ovat kokonaisuuden etua tai tiettyjen ryhmien kapeita etuja (taulukko 4).

Taulukko 4. Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painotuksen määräytyminen (1).

(I) Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painoarvo on tuntuva	(II) Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painoarvo on kohtalainen	(III) Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painoarvo on pieni	(IV) Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painoarvo on olematon
Kokonaisuuden etu toteutuu hyvin, mutta ei koskaan kokonaan	Kokonaisuuden etu voidaan huomioida	Ryhmien kapeat edut menevät selvästi kokonaisuuden edun edelle	Ryhmien kapeat edut dominoivat kokonaisuuden etua ei ajeta
Eksplisiittisellä kaupunkipolitiikalla koordinoidaan selvästi sosiaalista, luovaa, ekologista ja taloudellista kaupunkikehittämistä; suur-kaupunkipolitiikalle tai metropolipolitiikalle on annettu merkittävä rooli	A) Keynesiläinen talouspolitiikka saattaa olla käytössä tai vaikuttaa implisiittisen kaupunkipolitiikan taustalla; eksplisiittiset kaupunkipoliittiset kokeilut mahdollisia	Johdonmukaisesta kaupunkipolitiikasta ei voida puhua Varsin usein käytössä on ad hoc -luonteinen eksplisiittinen kaupunkipolitiikka vain vakavimpien sosiaalisten ongelmien hoitamisessa	Kaupunkipolitiikkaa on implisiittistä Oikeudenmukainen kaupunki on retoriikkaa Uusliberalistinen talouspolitiikka käytössä
Kaupunkipolitiikan, sosiaalipolitiikan ja talouspolitiikan välillä tehdään yhteistyötä	B) Pohjoismainen hyvinvointimalli on implisiittisen kaupunkipolitiikan taustalla	Uusliberalistinen talouspolitiikka omaksutaan	
Oikeudenmukainen kaupunki priorisoidaan tavoitteidenasettelussa	C) Lamaan ja talouskriisiin voidaan etsiä lääkettä eksplisiittisellä kaupunkipolitiikalla, mutta sosiaalista kaupunkikehittämistä ei välttämättä priorisoida		
Kokonaisuuden etu			Ryhmien kapeat edut
			
oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painoarvo			

1 Taulukkoon on otettu aineksia erityisesti tutkielman toisesta ja kolmannesta luvusta

Yksittäisillä *case*-tapauksilla pyrin lisäksi kuvaamaan, miten poliittisten puolueiden eriävät näkemykset kaupunkipolitiikasta vaikuttavat lokaalilla tasolla tapahtuvaan oikeudenmukaiseen kaupunkikehittämiseen positiivisesti tai negatiivisesti.

7.3.1 Yhdysvallat

Tarkastelen kaupunkipolitiikan kehittymisen ja edunsaajien toiminnan välistä yhteyttä Yhdysvalloissa vuosien 1930 ja 1989 välillä pääasiassa Richard Floridan ja Andrew Jonasin (1991) tutkimuksen ”*US urban policy: The Postwar State and Capitalist Regulation*” kautta. Koska Yhdysvaltain kaupunkipolitiikan evoluutiolla on selkeä yhteys demokraatti- ja republikaanipresidenttien valtakausiin, viitataan myös David Harveyn (2005) tiivistettyyn kuvaukseen uusliberalismin kehitysvaiheista. Harvey nostaa teoksessaan *Uusliberalismin lyhyt historia* edunsaajaryhmiä esille ja kuvaa, miten nämä ovat vaikuttaneet muun muassa Yhdysvaltain politiikkaan. Floridan, Jonasin ja Harveyn lisäksi viitataan useisiin ansiokkaisiin kaupunkitutkijoihin, jotka ovat tutkimuksissaan käsitelleet kaupunkipolitiikan ohella myös amerikkalaisten kaupunkien sosiaalista epätasa-arvoisuutta. Näihin tutkijoihin lukeutuvat muun muassa Howard Chudacoff, Judith Smith, Peter Baldwin, Jane Jacobs, Susan Fainstein, Saskia Sassen, Robin Hambleton, David Kaplan, James Wheeler, Steven Holloway, Mark Levine ja George Wagner. Käytän Yhdysvaltain edunsaajaryhmien tarkastelussa apuna Arizonan yliopistosta saamaani David Planen, Sallie Marstonin ja Sarah Mooren opetusmateriaalia. Yhdysvaltain kaupunkipolitiikan johtopäätelmieni validiutta vahvistaa Robert W. Laken²⁰ sähköpostihaastattelu, jonka suoritin yhteistyössä Suomen Kuntaliiton ja professori Sallie Marstonin kanssa.

7.3.2 Suomi

Kuvaan Suomen kaupunkipolitiikan kehityksen edunsaajaryhmien kontekstissa pääasiassa Suomen Kuntaliitosta saamallani kaupunkipolitiikan aineistolla. Vuoden 1995 jälkeen suomalainen kaupunkipolitiikka alkoi aktiivisesti hakea uusia toimintamalleja kaupunkien kehityksen edistämiseksi. Kaupunkipolitiikan määrittely nousi 2000-luvulle tultaessa hyvin ajankohtaiseksi ja aiheesta julkaistiin useita tutkimuksia. Suurin osa käsillä olevasta kaupunkipoliittisesta materiaalistani onkin vuosien 1995 ja 2010 väliltä. Rajoittavasta kaupunkipolitiikasta käytän esimerkkinä Helsingin seudun asuntopolitiikkaa, josta esimerkiksi Helsingin yliopiston tutkijat ovat kirjoittaneet lukuisia tutkielmia. Tiivistän Suomen kaupunkipolitiikan kehittymistä ja edunsaajien välistä toimintaa muun muassa Kauko Arosen, Mari Vaattovaaran, Heikki Helinin, Matti Kortteisen, Heikki Lönnqvistin sekä Kimmo Jokisen ja Kimmo Saariston kaupunkitutkimuksilla. Tärkeimpänä lähteenä toimii Kauko Arosen ja Juha Hartikaisen (1995) *Kaupunkipolitiikan perusteet*. Käytän tukenani myös kaupunkipoliittisten työryhmien raportteja sekä valtioneuvoston selontekoa metropolipolitiikasta.

20 Robert W. Lake on professorina CUPR:ssä (Center for Urban Policy Research), joka toimii Rutgersin yliopiston yhteydessä New Jerseyssä.

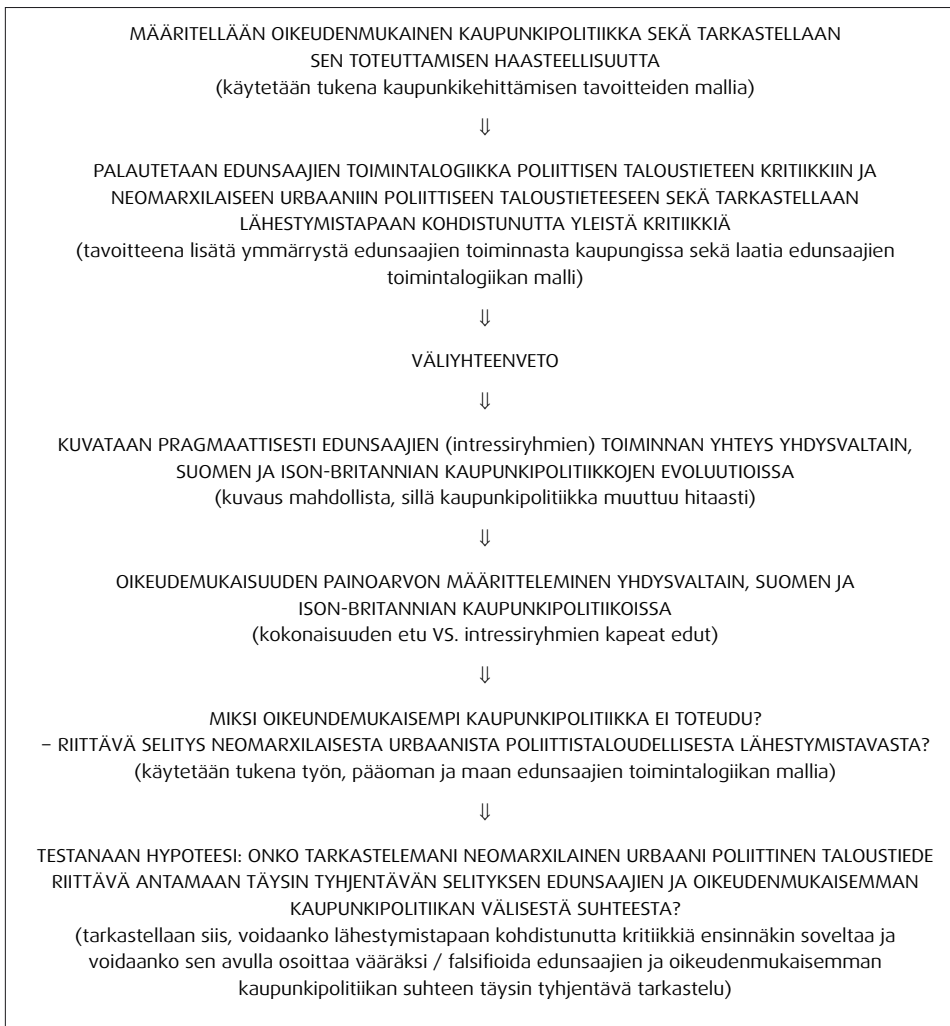
7.3.3 Iso-Britannia

Ison-Britannian kaupunkipolitiikkaa ja edunsaajien toimintaa lähestyn erityisesti Robin Hambletonin ja Huw Thomasin (1995) toimittamalla teoksella *Urban Policy Evaluation: Challenge and Change*. Käytän Harveyn (2005) *Uusliberalismin lyhyt historia* –teosta tukena selittäessäni Margaret Thatcherin kaupunkipoliittisten toimien vaikutusta Britannian edunsaajiin. Näen erityisen hyödyllisiksi myös Rob Atkinsonin, Susan Ball-Petsimerisin, Patrick Le Galèn ja Karin Bradleyen tutkimukset Ison-Britannian kaupunkipolitiikasta.

7.4 Metodologinen reflektio

Menetelmällisesti ensiarvoisen tärkeää on kiinnittää huomiota niihin prosesseihin ja mekanismeihin, jotka ovat tuottaneet edunsaajaryhmien rakenteet. Analyysissä hyödynnänkin tässä yhteydessä kriittisen maantieteen sisältämää neomarxilaista urbaania poliittistaloudellista otetta. Rajaamani uuden urbaanin poliittistaloudellisen lähestymistavan käyttö tulkintaperustana edellyttää kunkin case-valtion kulttuurisidonnaisuuden huomioimista. Tämä tarkoittaa sitä, että erilaiset sosiospatiaaliset kokoonpanot reagoivat eri tavalla prosesseihin ja voimiin, esimerkiksi juuri Harveyn pääoman kiertoon. Empiriassa uusmarxilaisen urbaanin poliittisen taloustieteen käsitteet on osoitettava näennäisiksi, toisin sanoen niitä on koeteltava eri valtiokonteksteissa. Minun on siis päästävä tutkimaan niitä yhteiskunnallisia oloja, jotka ovat vaikuttaneet edunsaajaryhmien kehittymiseen ja lopulta siihen, miten kaupungit reagoivat pääoman kiertoon.

Kaupunkipolitiikan aineiston (luvut 8, 9 ja 10) sisällönanalyysi (luku 11) mahdollistaa siis toisen tutkimusongelman tarkastelun. Uusmarxilaisen urbaanin poliittisen taloustieteen käyttö osoittautuu mahdolliseksi vain siten, että nostan kaupunkipolitiikkojen evoluutioiden kuvauksien yhteyksissä esille valtion luonteen kehityskulkuun. Teoreettisen viitekehyksen käytön edellytyksenä on ensinnäkin se, että muodostan kunkin case-valtion kohdalla poikkileikkauksen kaupunkikehittämisen historiaan. Toiseksi kiinnitän huomiota siihen, miten kaupunkikehittäminen on suhteutettu globaaliin restrukturaatioon kansallisvaltiossa. Kolmanneksi korostan eri vaiheiden kontingenttisuutta eli seuraavien kaupunkikehittämisvaiheiden riippuvuutta edellisistä. Polkuriippuvuusajattelu vaikuttaa varsinaiseen tutkimukseen siten, että se palauttaa tutkimusongelman alemmalle mikrotasolle eli kaupunkeihin, joissa edunsaajien vuorovaikutteisuus korostuu. Tämä on tärkeää jo pelkästään Porterin ja Prud’hommen tutkimusten näkökulmasta (3.3). Esitän nyt selkeyden vuoksi tutkielmani rungon (kuvio 7) sekä ongelmanasettelun pohjalta tiivistetyn metodologisen reflektion, josta selviää muun muassa tutkielmani perusluonne, tiedon perustan rakentuminen ja tutkimustavoite (taulukko 5).

Kuvio 7. Tutkielmani runko.

Taulukko 5. Metodologinen reflektio¹.

Tutkimuskohde	Edunsaajaryhmät sekä Yhdysvaltain, Suomen ja Ison-Britannian kaupunkipolitiikat
Tutkimustehtävä	Selvittää uusmarxilaisen urbaanin poliittisen taloustieteen avulla, miten edunsaajaryhmien poliittiset konstellatit rajoittavat tai edistävät oikeudenmukaisia kaupunkikehittämistavoitteita.
Tarkennetut tutkimuskysymykset	1. Millainen painoarvo oikeudenmukaisella kaupunkipolitiikalla on Yhdysvalloissa, Suomessa ja Ison-Britanniassa? 2. Miten oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan rajoitteita Yhdysvalloissa, Suomessa ja Ison-Britanniassa voidaan selittää marxilaisittain kunkin kansallisvaltion työn, pääoman ja maan edunsaajaryhmien toimintalogiikan kautta? Miksi oikeudenmukaisia, kokonaisuuden etua ajavia kaupunkikehittämistavoitteita ei tietyissä olosuhteissa ole kyetty asettamaan etusijalle kansallisissa kaupunkipolitiikoissa?
Tutkimuksen perusluonne	Kvalitatiivinen ja metodologis-pluralistinen: abstrakti, monitulkintainen ja poliittisideologinen -> tutkimusmetodi valittu tutkimuskohteen perusluonteen mukaan
Tiedon perustan rakentuminen	Tiedonkäsitys: konstruktivistinen, dialektinen Totuuskäsitys: pragmaattinen Tieteidenvälinen tieto: kaupunkimaantieteellinen, kaupunkisosiologinen
Tutkimusmenetelmä	Tiedon intressi: emansipatorinen, marxistinen Tutkimuksen luonne: teoreettis-käsitteellinen Aineisto: kaupunkipolitiikan tieteellinen kirjallisuus, kotimainen ja kansainvälinen + kaupunkimaantieteelliset & kaupunkisosiologiset tutkielmat sekä poliittishistorialliset selvitykset Metodi: poliittisen taloustieteen kritiikkiä ja neomarxilaista urbaania poliittista taloustiedettä hyödyntävä tutkimus
Tutkimustavoite	1. Lisätä historiallisen tarkastelun avulla ymmärrystä siitä, miten ja miksi edunsaajat vaikuttavat kaupunkipolitiikkaan 2. Selvittää rajaamani neomarxilaisen urbaanin poliittisen taloustieteen kokonaisvaltaisen käytön mahdollisuus Yhdysvaltojen, Suomen ja Ison-Britannian kaupunkipolitiikkojen evoluutioiden ja edunsaajien toiminnan analysoimisessa

¹ Taulukon laadinnassa otettu mallia Marika Kyläsen (2007: 68) pro gradun metodologisen reflektiotaulukon rakenteesta

8 Edunsaajien toiminnan ja kaupunkipolitiikan kehittymisen historiallinen yhteys Yhdysvalloissa

Amerikkalaisten kaupunkien kehitystiet ovat pääasiassa myötäilleet radikaalia modernisuutta 1900-luvulla huolimatta republikaanisten tai demokraattisten hallintojärjestelmien poliittisista näkemyseroista. Taloudelliset tekijät ovat aina vaikuttaneet kaupunkien kasvuun ja työllisyystilanteeseen Yhdysvalloissa (ks. esim. Haila & Häussermann 2005: 53). Kaupunkipolitiikalla on pitkät perinteet Yhdysvaltojen radikaalimodernistisessa taloudessa. Kaupunkipoliittisilla kokeiluilla on ollut huomattavia positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia amerikkalaisten kaupunkien sosioekonomisiin rakenteisiin aina 1930-luvun alun suuren laman jälkeen. Perinteisesti uskotaan, että demokraatit ovat osoittaneet republikaaneja suurempaa kiinnostusta kaupunkipolitiikkaan ja kaupunkien sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseen. Amy Sullivanin (2009: 2) mukaan ei ole epätavallista, että demokraatit ovat kiinnittäneet enemmän huomiota kansalaisvapausasioihin tai kaupunkiköyhyyteen. Ajattelutapojen erot yhdysvaltain puolueiden välillä voidaan Yuri Kazepovin (2005: 12) mukaan palauttaa 1700-luvun lopulle, jolloin liittovaltion nykyinen kaksipuoluejärjestelmä syntyi. Etnisillä eroilla oli tuolloin huomattava vaikutus puolueiden jakautumiseen.

Tässä luvussa muodostan poikkileikkauksen yhdysvaltalaisen kaupunkipolitiikan kehitykseen, jonka yhteydessä kiinnitän erityistä huomiota työn, pääoman ja maan edunsaajiin.

8.1 Kaupunkipolitiikan historiaa vuodesta 1933 vuoteen 1971

1930-luvun suuren laman aikana liittovaltio joutui ekstensiivisillä toimillaan puuttumaan yleiseen talouskehitykseen. Valtion pakkotoimien yhteydessä aluillaan olevaa, ”nuorta” kaupunkipolitiikkaa alettiin pitää myös välttämättömänä kehityksen koordinoimisen työkaluna.

8.1.1 New Deal ja ”sosiaalidemokraattinen” kaupunkikehittäminen 1930- ja 1940-luvuilla

New Deal oli joukko presidentti Rooseveltin demokraattihallituksen (1933–1945) toimeenpanemia uudistuksia, joiden pyrkimyksenä oli tehtaiden ja kaupunkien sosiaalisten levottomuuksien tukahduttaminen ja uusien tuotanto- ja kulutusympäristöjen luominen (Florida & Jonas 1991) (kuvio 8). Rooseveltin pyrkimyksenä oli luoda Yhdysvaltoihin sellainen liittouma, jonka avulla valtiokoneisto saataisiin kansan

tarkkaan valvontaan. Markkinavoimien pyörteessä tuli Rooseveltin mukaan edistää ja vahvistaa demokraattisia käytäntöjä ja arvoja. Roosevelt painotti kongressille pitämässään linjapuheessa vuonna 1935, että sosiaalinen oikeudenmukaisuus ei enää ole vain kaukainen ihanne vaan siitä on kaikkialla tullut konkreettinen päämäärä. (Harvey 2005: 223, 251).

New Dealin urbaanit kaupunkikehittämisohjelmat sisälsivät suuria julkisia investointihankkeita ja ammattiyhdistysjärjestöjä suosivaa lainsäädäntöä. Työttömyyden torjumiseksi Yhdysvaltojen kaupunkialueilla käynnistettiin esimerkiksi lukuisia teiden, siltojen ja voimalaitosten rakennustöitä. New Dealin politiikkojen kehityskaaren suurimpana saavutuksena voidaan ehkä pitää vuoden 1935 sosiaaliturvalakia (*Social Security Act*). Kaupunkipolitiikan konkreettinen käyttö perustui aluksi vain erillisten kaupunkikehittämisohjelmien kokeilujen varaan. Kehittämisohjelmien sisältöön vaikuttivat merkittävästi kaupunkien voimakkaat luokkasosiaaliset kamppailut ja piirikuntien paikallishallintoihin kohdistuneet talouspaineet. Merkittävä osa liittovaltion kaupunkipoliittisista toimista kohdistui asumiseen. Pankkialojen ja asuntoluottojärjestelmien romahtaminen, vakava työttömyystilanne asumistuotannon toimialoilla ja kaupunkien sosiaaliset kamppailut työpaikoista ovat vain esimerkkejä niistä eksogeenisistä paineista, jotka kohdistuivat kaupunkipoliittisiin ohjelmiin. Asuntorahoitusjärjestelmän tukalan tilanteen lieventämiseksi liittovaltion kaupunki- ja asuntopoliittisilla ohjelmilla tuettiin muun muassa uusien pankkialan innovaatioiden kehittämistä (Florida & Jonas 1991: 353–358).

Johdonmukaisesta tai integroidusta kaupunkipolitiikasta ei New Dealissa ollut kysymys. Voimme ennemminkin puhua ad hoc -luonteisista kaupunkikehittämisohjelmista, jotka vastasivat tietyn ajan poliittistaloudellisiin haasteisiin. Yleisten taloustoimien taustalla vaikuttanut kaupunkipolitiikka edesauttoi liittovaltiota kehittämään niin sanottua kansallista taloussuunnittelujärjestelmää, joka vauhditti ”keynesiläisen sosiaalidemokraattisen mallin” etenemistä 1930-luvun lopulla ja lähes koko 1940-luvun ajan. Rooseveltin uudistusten myötä Yhdysvallat läheni Ruotsia sosiaalidemokratiaa noudattava mallimaana. Pääoman intressit olivat tukeneet täystyöllisyyden tavoitteita ja ennen kaikkea sosiaalis-keynesiläistä politiikkaa. Sosiaalidemokraattinen suuntaus päättyi kuitenkin 1940-luvun lopun luokkakonfliktiin, jonka yhteydessä kirjoitettiin harvinaislaatuinen luokkasopimus (*class accord*) työläisten ja pääomanomistajien välillä. Sopimuksessa luotiin määrittävät ehdot, joiden mukaan järjestäytyneillä työläisillä on oikeudet kollektiivisiin neuvotteluihin vastapuolen kanssa. Sopimuksen tuloksena ammattijärjestöt kykenivät takaamaan työläisille suhteellisen pitkäkestoiset työsopimukset, standardin mukaiset palkka-asteikot ja lyhyemmän työpäivän. Vastavuoroisesti työläiset joutuivat myöntymään pääomanomistajien vaatimuksiin, jotka koskivat lähinnä yritysten johtamiskäytäntöjä. Kansallisella tasolla sopimus loi vankan pohjan fordistisen massatuotannon käynnistämiseksi (Florida & Jonas 1991: 358–362).

8.1.2 Esikaupungistuminen ja kaupunkipolitiikka

Esikaupungistumisesta muodostui ratkaiseva tilalisdynaaminen voima yhdysvaltalaisessa poliittisessa taloudessa toisen maailmansodan jälkeen. Esikaupungistumisaalto muutti dramaattisella tavalla Yhdysvaltain kaupunkien urbaania morfologiaa ja

pakotti kaupunkipolitiikan uudistumaan Trumanin ja Eisenhowerin hallitusten aikana (1945–1953 ja 1953–1961). New Dealin kaupunkipolitiikka loi varsinaisen institutionaalisen kehyksen esikaupungistumiselle. Kuitenkin vasta New Dealin sosiaalidemokraattiset linjaukset, joista siis luovuttiin, mahdollistivat laajamittaisen esikaupungistumisaallon, johon uuden kaupunkipolitiikan tuli vastata. Liittovaltion kasvaneet menot koulutusjärjestelmän, puolustusjärjestelmän ja urbaanin infrastruktuurin kehittämisessä tukivat aluksi esikaupungistumisprosessia. Esimerkiksi *Serviceman's Budget Act* (1944) pyrki vastaamaan sotaveteraanien asumis- ja kouluttamisongelmista. Suuret teollistajat ja työtekijäjärjestöt päättivät yhdessä painostaa liittovaltiota ylläpitämään korkeatasoista puolustusjärjestelmää, jotta taloudellista kasvua vauhdittanut desentralisaatio eli hajautumiskehitys ei pääsisi ulkoisen uhan vuoksi häiriintymään maan sisällä. Osavaltion välisten moottoriteiden rakentaminen edesauttoi puolestaan ihmisten ja työpaikkojen siirtymistä yhä kauemmas kaupunkien ydinkeskustoista (Florida & Jonas 1991: 362–363).

Esikaupungistuminen loi fordismin aikana ominaisen tilallisen piirteen työläisten välille. Markkinoiden tilallisen desentralisaation myötä myös työmarkkinat hajaantuivat spatiaalisesti kun säännöllisen ja kohtuullisesti palkatun työn ohella myös epäsäännöllisen ja matalapalkkaisen työn määrä kasvoi. Prosessia vahvisti erityisesti New Dealin asuntopoliittiset innovaatiot, jotka loppujen lopuksi suosivat vain kasvavaa valkoista keskiluokkaa. Esikaupungistumisen seurauksena amerikkalaiset vanhat ydinkeskustat alkoivat taantua, ja niiden kulttuurinen moninaisuus heikentyi. Tiedut etniset vähemmistöryhmät perustivat omia enklavejaan sisäkaupunkiin, samanaikaisesti köyhät mustat asuttivat valkoisten hylkäämiä naapurustalueita (Jacobs 1961; Florida & Jonas 1991: 364).

Kaiken kaikkiaan kehitys edellytti kaupunkipolitiikalta uudenlaisia ydinkeskustojen kehittämisohjelmia (*urban renewal programs*), joiden tehtäväksi asetettiin slummiutumisen ehkäiseminen ja keskuskaupungin veropohjan vahvistaminen. Kaupunkipolitiikan poliittisuus korostui varsinkin ydinkeskustojen kehittämisen osalta: demokraateilta edellytettiin selkeitä ratkaisuja kaupunkien ongelmiin. Ydinkeskustojen maan arvon korkea hinta ja asetetut paineet julkisrahoitteiselle asumiselle korvata slummiutuneet alueet johtivat tiiviiseen kaupunkirakentamiseen erikseen määritellyillä uudistamisalueilla. Lakimuutos alkuperäiseen vuoden 1949 asumisesitykseen systemaattisesti vähensi keskuskaupunkien uudelleenkehittämishankkeiden listoilta julkisrahoitteisen asumisen tarvetta. Matalat tulot huomioonottanut julkisen asumisen politiikka hienovaraisesti sulautettiin verokertymiin myötävaikuttaneisiin kaupallisen uudistamisen hankkeisiin. Lopulta julkisesta asumisesta muodostui este kaupunkikehittäjien intresseille ja sitä alettiinkin pitää ei-haluttuna asumisen muotona (Florida & Jonas 1991: 364; Chudacoff et al. 2009; Kaplan et al.: 249–252).

Kaupunkien sosiaaliset kamppailut olivat luoneet pohjan lukuisille liittovaltion kaupunkipoliittisille ohjelmille 1960-luvulla. *Great Society* -vaihe (1963–1977) yhdistetään epätasa-arvoiseen sosioekonomiseen kehitykseen, joka sysäsi lopulta luokkasopimuksen ulkopuolelle jääneet ryhmät liikkeelle ja vaatimaan poliittisia oikeuksia. Sosiaaliset kamppailut käynnistyivät aluksi agraarisilla alueilla etelän osavaltioissa ja levisivät pian sekä etelän että pohjoisen suuriin kaupunkeihin. Eteläisten osavaltion maatalouden koneistaminen ja laajamittaiset julkiset hankkeet asettivat paineita työn-

tekijäjärjestöille teollistuneissa kaupunkikeskuksissa ja siirsivät massiivisella tavalla paikaltaan maaseudulla asuvia mustia. Mielenosoitukset piirikuntien ylläpitämiä segregoituneita palveluita kohtaan kasvoivat kaikissa eteläisten osavaltioiden kaupungeissa. Varsinkin epätasa-arvoinen koulutusjärjestelmä ja mustien syrjintä työelämässä olivat protestien aiheina 1950-luvun puolivälistä aina 1960-luvun alkupuoliskolle asti (Piven & Cloward 1977, cit. Florida & Jonas 1991: 366). Mustien jatkuva siirto idän ja pohjoisen teollisuusalueille laajensi keskikaupunkien etnisiä reservaatteja, joista muodostui lopulta merkittävä tuki eteläisille mielenosoitusliikkeille. Mobilisointi pohjoisessa johti kansalaisoikeusliikkeiden vaatimusten laajentumiseen. Demokraattipresidenttien, Kennedyn ja Johnsonin hallituskausilla (1961–1963 ja 1963–1969) monikansallisten teollistajien intressit alkoivatkin tukea kansalaisoikeuksien lainsäädäntöä (Ferguson & Rogers 1986, cit. Florida & Jonas 1991: 366).

8.1.3 Great Society ja 1960-luvun uusi kaupunkipolitiikka

Poliittisten ja sosiaalisten levottomuuksien kasvu pohjoisten osavaltioiden kaupungeissa vuosina 1966 ja 1967 pakotti liittovaltion keskittymään lopulta suoran kaupunkipolitiikan kehittämiseen. Syynä kaupunkipolitiikan uudistukseen oli ennen kaikkea myös aikaisempien vuosien ydinkeskustojen kehittämisohjelmien väärinkäyttö, joka oli johtanut keskikaupunkien naapurustojen tuhoon (Isaac & Kelly 1981, cit. Florida & Jonas 1991: 366; Jacobs 1961). 1960-luvun uusi kaupunkipolitiikka ilmeni eri tasoilla ja sen suurimpina saavutuksina voidaan pitää esimerkiksi vuosien 1964 ja 1968 kansalaisoikeuslakeja (*Civil Rights Acts*) sekä vuoden 1965 äänioikeuslakia (*Voting Rights Act*). Vuoden 1964 *Economic Opportunity Act* luotiin vastaamaan suurten kaupunkien naapurustojen taloudellisen kehittämisen haasteisiin. Lakiesityksen tuloksena parannettiin muun muassa koulutettujen vähemmistöryhmien työllä etenemisen mahdollisuuksia sekä puututtiin rodullisen syrjinnän spatiaalisiin ja sosioekonomisiin seuraamuksiin (Florida & Jonas 1991: 366).

Uuden kaupunkipolitiikan myötä perinteisiin ohjelmiin (*bricks and mortar programs*), joihin luetaan esimerkiksi urbaanit uudistamishankkeet ja moottoriteiden rakentaminen, alettiin panostaa dramaattisella tavalla (Holcomb & Beauregard 1981, cit. Florida & Jonas 1991: 367). Vuoden 1968 *Housing Act* laajensi liittovaltion myöntämien tukien määrää julkisrahoitteiselle asumiselle sekä yleiselle kaupunkiuudistamiselle. Vuoden 1964 *The Urban Mass Transportation Act* mahdollisti varojen entistä tarkemman kohdentamisen paikallistason julkisliikenteellisten palvelujen kehittämiseksi (Aaron 1972, cit. Florida & Jonas 1991; Hartman 1975, cit. Florida & Jonas 1991: 367). Huomionarvoista uudessa kaupunkipolitiikassa oli se, että kaupunkien turvallisuuden panostettiin nyt aiempaa enemmän. Esimerkiksi vuoden 1968 *Safe Streets Act* ja lukuisat muut uudistukset mahdollistivat varojen suuntaamisen erityisesti niille poliisivoimille, jotka pitivät järjestystä yllä etnisillä naapurustoalueilla (Feeley & Sarat 1980, cit. Florida & Jonas 1991: 368).

Great Society oli täysin sidottu New Dealin sulkemiseen ja se pitää nähdä uusfordistisena aneemisena ratkaisuna, joka tosin nosti tuloja, mutta tätä kautta myös marginalisoitujen ryhmien aktiivisuutta vaatia oikeuksia (kuvio 8). Huolimatta dramaattisista uudistuksistaan, Great Society ei kyennyt kehittämään uusia instituutiota,

jotka olisivat osoittaneet kaupunkiköyhyyden ja työttömyyden rakenteellisia lähtökoh-
tia. Ensinnäkin luokkasopimus rajoitti selkeästi valtion puuttumisen toimia. Toiseksi
merkittävä osa kaupunkien kehittämistuista virtasi väärin kohteisiin. Esimerkiksi
juuri perinteiset kaupunkikehittämisohjelmat kiihdyttivät negatiivista gentrifikaat-
iota eli sosiaalisten ryhmien siirtämistä paikaltaan. Vaikka Great Society ei pystynyt
vastaamaan sosiaalisen jakautumisen ja epätasa-arvoisen kehittymisen perimmäisiin
ongelmiin, liittovaltio pyrki silti uudelleenjakamaan sodan jälkeisen kasvun hyödyt
huomioimalla ne maantieteelliset ja sosiaaliset tilat, jotka olivat jääneet kehityksen
ulkopuolelle. Mikä tärkeintä, Great Societyn 1960-luvun kaupunkipolitiikka mah-
dollisti vähemmistöryhmien rajoitetun osallistumisen luokkasopimukseen. Se vahvisti
demokraattien suosiota pohjoisten osavaltioiden kaupungeissa ja mahdollisti ”äänien
ostamisen” (Mollenkopf 1983, cit. Florida & Jonas 1991). Kasvun tuoman vaurauden
uudelleenajon pahin seuraus oli se, että työväenluokka hajaantui sisäisesti mustien ja
valkoisten välillä (Florida & Jonas 1991).

8.2 1970-luvun talouskriisistä 1980-luvun kaupunkipolitiikan ”tuhoon”

David Harvey (2005) kiinnittää erityistä huomiota 1970- ja 1980-luvun poliittiseen
talouteen Yhdysvalloissa. Hän kuvaa vuosikymmenten välistä taitetta viittaamalla
kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n varoituksiin:

*Kansainvälinen valuuttarahasto IMF oli jo kauan varoittanut asiakasmaitaan
liiallisen velkaantumisen vaaroista ja jopa suosittanut tai jopa vaatinut kireää
rahapolitiikkaa ja kurinalaista taloudenpitoa. Kaikissa näissä tapauksissa tähän
monetarismiin liittyi kuitenkin vahvan ammattiyhdistysliikkeen hyväksyminen ja
vahvan hyvinvointivaltion rakentamisen saama poliittinen tuki. Uusliberalistinen
käänne edellytti siis monetarismin ohella politiikan linjamuutoksia monilla muillakin
aloilla (Harvey 2005: 34).*

8.2.1 Rust Belt ja deindustrialisaatio Yhdysvalloissa

Deindustrialisaatio johti vuosien 1971 ja 1981 välisenä aikana siihen, että metropo-
lialueiden kasvu hidastui merkittävästi suhteessa muiden kaupunkialueiden kasvuun
Yhdysvalloissa (Martinotti 2005: 90–92). 1970-luvun alun talouskriisi liittyi vahvasti
fordismin kulutusrakenteisiin. Inflaatio ja volatilitietin jaksottainen huononeminen
vaikuttivat asuntomarkkinoihin pitkällä aikajänteellä. Kulutushyödykkeiden kysyntä
väheni kun ihmiset joutuivat siirtämään suuren osan tuloistaan pakollisiin asumis-
menoihin (Florida & Jonas 1991: 370–371). Teollisuuden taantumaaan liittyvien
tapahtumien kausaalinen luonne on hyvin tunnettu. Työttömyys kasvoi 1970-luvun
lopulla ja jatkui 1980-luvun puoliväliin saakka. Kaupunkien väkiluvun kehitys kääntyi
laskuun varsinkin Suurten järvien läheisyydessä sijaitsevalla teollisuuden suuralueella
(*Rust Belt*), kun autotehtaat lopettivat toimintansa tai radikaalisesti vähensivät tuotan-
toaan. Esimerkiksi General Motorsin tehtaiden lopetuksilla oli dramaattiset vaikutukset
kaupunkien, kuten Detroitin ja Flintin, sosioekonomisiin rakenteisiin Michiganissa.

Sosiaaliset ongelmat kaatuivat deindustrialisaation aiheuttaman ketjureaktion seurauksena kaupunkien niskaan. Työttömät ihmiset eivät päässeet enää käsiksi työelämään (Moore 2010).

8.2.2 Sun Belt

Teollisuuden taantuminen merkitsi suurta rakennemuutoksen aikaa – siirtymää fordismista postfordismiin (5.2.3). Hajautumiskehityksellä kohti Yhdysvaltojen aurinkovyöhykettä (*Sun Belt*) oli huomattava vaikutus Yhdysvaltain vaalipolitiikkaan. Aluepoliittisesti eliitin ja vaalipiiriin välinen yhteys korostui nyt etelän osavaltioissa. Nixonin republikaanihallituksen (1969–1974) uusfederalistiset ohjelmat tukivat republikaaneja siirtämällä liittovaltion rahoja eteläisten ja läntisten osavaltioiden kasvualueille (Phillips 1970, cit. Florida & Jonas 1991: 372). Uusfederalismi pyrki näin ohittamaan perinteiset ja vanhat kaupunkikeskittymät, joissa demokraattien kannatuksella oli vahva tuki. Great Societyn kategorisen varojen jakamisjärjestelmästä siirtyminen Nixonin hallituksen luomaan blokkausperustaiseen varojen jakoon heikensi vanhojen teollisuuskaupunkien suhdetta liittovaltion hallitukseen (Markusen et al. 1981, cit. Florida & Jonas 1991: 372). Nixon pyrki kuitenkin tekemään lopun 1960-luvun lopulla voimistuneesta ”urbaanista kriisistä” allekirjoittamalla keynesiläisessä hengessä lukuisia lakiuudistuksia, jotka koskivat muun muassa työterveyshuoltoa, kuluttajansuojaa ja kansalaisoikeuksia (Harvey 2005: 20).

8.2.3 Siirtyminen uusliberalistiseen poliittisen ideologiaan

Carterin demokraattihallituksen (1977–1981) kaupunkipolitiikka pyrki epäonnistunein tuloksin korjaamaan epätasa-arvoista kehitystä suuntaamalla varoja suoraan naapurustojen asukasryhmissä. Eksplisiittiset kaupunkipolitiikan kokeilut, kuten UDAGs (*Urban Development Action Grants*) jouduttiin vuonna 1978 lopulta siirtämään syrjään, ja liittovaltio keskittyi tulo- ja menoarvioon kohdistuneisiin suurimpiin ongelmiin purkamalla talouden sääntelyä vuonna 1979 (Florida & Jonas 1991: 373; Lake 2010). Carterin hallituksen talouden sääntelyn purkaminen tarjosi keinon katkaista krooninen stagnaatiokierre, joka oli vaivannut Yhdysvaltoja läpi 1970-luvun. Yhdysvaltain keskuspankin johtaja Paul Volcker hylkäsi keynesiläissuuntaisen vero- ja rahapolitiikan, jonka päätavoitteena oli ollut täystyöllisyys. Uudeksi tavoitteeksi määriteltiin inflaation hillitseminen työllisyysvaikutuksista riippumatta. Rahapolitiikan muutokset ja uusliberalistisen poliittisen ideologian omaksuminen johtivat 1980-luvun alun taantumaa Yhdysvalloissa, jonka seurauksena tehtaita suljettiin ja ammattiliittoja hajotettiin (Harvey 2005: 31–33).

8.2.4 Reaganin hallituksen hyökkäys työn edunsaajia vastaan

Reaganin republikaanihallinto (1981–1989) jatkoi Yhdysvaltain keskuspankin johtajan, Paul Volckerin, rahapolitiikan kireän linjan tukemista hyökkäämällä ay-liikettä ja ammatillisia etujärjestöjä vastaan (kuvio 8). Reagan esimerkiksi nujersi valkoihoisten lennonjohtajien ammattiyhdistyksen, PATCO:n, pitkän lakon vuonna 1981. Lentoliikenteen sääntelyn purkaminen on vain esimerkki siitä, miten Reagan pyrki avaamaan

uusi alueita rajoittamattomalle yritysten kasvulle (Harvey 2005: 34–35). Reagan nimitti ”sääntelyvastaisia teollisuuden toimihenkilöitä” johtoasemiin ja ryösti vallan 1930-luvulla perustetulta *National Labor Relations Board* -lautakunnalta, joka oli pitkään säännellyt pääoman ja työn välisiä suhteita (Harvey 2005: 66).

Reaganin valtakaudella eksplisiittisestä kaupunkipolitiikasta luovuttiin kokonaan ja tilalle otettiin implisiittinen kaupunkipolitiikka. Reaganin aikaa voidaan pitää uusfederalismin toisena vaiheena, jolloin valtion menoja leikattiin tuntuvasti kaupunkikehittämisen osalta. Oikeudenmukaisempi kaupunkikehittäminen kirjaimellisesti tuhoutui kun liittovaltio kasvatti merkittävästi puolustusmenojaan (Florida & Jonas 1991: 373–376). Aurinkovyöhykkeen osavaltioita, joissa republikaanien kannatus oli perinteisesti vahvaa, tuettiin järjestelmällisesti sijoitusten veroetuisuuksien avulla. Pääomat virtasivat vahvojen ammattiyhdistysten hallitsemilta keskilämmen alueilta etelän osavaltioihin, joissa sääntely oli heikompaa. Finanssipääomistajien katseet siirtyivät ulkomaille korkeamman tuoton toivossa (Harvey 2005: 34–36). Koko liittovaltion tasolla hallinnallinen vastuu lokaaleista kaupunkialueista kohdennettiin osavaltioille ja piirikunnille, jotka joutuivat pääasiassa tulemaan toimeen paikallisilla verotuloilla. Reaganin ajan ”tuhoamispolitiikan” (*destructuring*) tuloksena Great Societyn aikaisia sosiaaliohjelmia, jotka kohdistuivat koulutukseen, työssä opastamiseen, työttömyyden vähentämiseen ja muiden sosiaalipalveluiden ylläpitoon, lopetettiin tai niille myönnettyjä tukia vähennettiin (Florida & Jonas 1991: 373–376).

Sosiaalipalveluiden leikkaaminen vaikutti merkittävästi huono-osaisiin väestöryhmiin Yhdysvaltain kaupungeissa. Rahallisen tuoton lisäämiseksi liittovaltio pyrki toimillaan muodostamaan uudelleen pääoman ja matalapalkkaisen työvoiman välisen suhteen. Palkkojen laskua sosiaalisissa alaluokissa ei pidä nähdä ”tuhoamispolitiikan” ei-tarkoituksellisena sivutuotteena vaan pikemminkin sen toivomana seurauksena (Florida & Jonas 1991: 376). Valtion säättämä minimipalkka oli vuonna 1980 samalla tasolla kuin köyhyysraja. Vuonna 1990 se oli pudonnut jo 30 prosenttia köyhyysrajan alapuolelle (Harvey 2005: 35). Hyvinvointimenojen supistamisella oli huomattava vaikutus esimerkiksi New Yorkin palkkojen kehitykseen ja sosiaaliseen syrjäytymiseen 1980-luvulla. Koko 1970-lukua leimannut mediaanitulon laskeva trendi muuttui 1980-luvulla New Yorkissa siten, että keskiluokka ja ylempi keskiluokka nostivat tulojaan kun taas alempiin luokkiin kohdistui tulojen menetys. Matalapalkkaiset työläiset kärsivät erityisesti eläke-etuuksissa ja hyvinvointimaksuissa. Samanaikaisesti kun kaupunkiköyhyys jatkoi kasvamistaan, finanssi- ja liiketoimialan palkat räjähtivät (Mollenkopf 1997, cit. Fainstein 2001: 287).

8.2.5 Baltimore

Liittovaltion käännettyä toimillaan selkänsä kaupungeille ja oikeudenmukaisemmalle kaupunkikehittämiselle, monet paikallistason hallitukset joutuivat äärimmäisten toimien eteen 1980-luvulla. Kaupunkien välinen kilpailu sijoituspääomista sekä julkisten ja yksityisten toimijoiden väliset *public-private partnership* -sopimukset olivat rajoittaneet paikallishallinnon demokratiaa ja edustuksellisuutta 1980-luvulla (Harvey 2005: 61). Heikentyneestä tilanteesta huolimatta jotkin kaupungit kykenivät onnistuneesti jatkamaan esimerkiksi taantuvien sisäkaupunkialueiden uudistamista (The State of the

Cities 1997: 16). Baltimoressa 1960-luvun lopulla käynnistynyttä sisäsatama-alueen kunnostamista jatkettiin 1980-luvulla. Pääomansijoittajat pyrkivät sataman imagon nostamisella houkuttelemaan uusia liiketoimia ja turisteja alueelle. Varakkaat valkoiset huomasivat satama-alueen arvon ja alkoivat muuttaa sen läheisyyteen. Gentrifikaation negatiivisilta vaikutuksilta vältyttiin kaupungin julkisrahoitteisen asumisen ansiosta. Uudelleeninvestointien avulla onnistuttiin vakauttamaan ja lisäämään etnisten väestönryhmien määrää *Inner Harborin* alueen välittömässä läheisyydessä (Wagner 1995: 93–94; Marston 2010c; Levine 2000: 123–156). Muut Yhdysvaltain kaupungit, kuten Portland, Pittsburgh ja Denver, ottivat myöhemmin 1990- ja 2000-luvuilla mallia Baltimoresta ja kehittivät sisäkaupunkialueitaan postmodernia tyyliä noudattaen – kuitenkin vaihtelevin menestyksin (Rice 2009a).

8.2.6 New Urbanism

Kaupunkipolitiikan tuhosta huolimatta 1980-luvun kaupunkikehittämisen elinvoimaisuuteen myötävaikuttanut uuden urbanismin liike (*new urbanism*), jolla oli läheinen yhteys environmentalismiin ja regionalismiin. Urbaanin designin, turvallisuuden, kävelyetäisyyksien sekä erilaisten asutokantojen ja työpaikkojen huomioiminen oli tärkeää uusille urbanisteille. Uusi urbanismi -liike kykeni kuitenkin puuttumaan kiinteistömarkkinoiden ja kaupunkisuunnittelun kehitykseen tehokkaammin vasta 1990-luvulla. Congress for the New Urbanism asetti uudelle urbanismille selkeät tavoitteet vuonna 1993. Samana vuonna demokraattisen puolueen edustaja Bill Clinton astui presidentinvirkkaan ja liittovaltio alkoi jälleen panostaa kaupunkipolitiikan kehittämiseen, kuitenkin uusliberalistisessa hengessä (The State of the Cities 1997).

8.3 Bill Clintonin kansallinen kaupunkipolitiikka 1993–2001

Harvey (2005) kirjoittaa uusliberalistisesta poliittisesta ideologiasta Yhdysvaltojen osalta seuraavasti:

Uusliberalistisessa teoriassa esitetään pelko siitä, että lainsäädäntöprosesseihin tulee aivan liian suuria vaikutteita erilaisilta eturyhmiltä. Ei tarvitse kuin seurata yritysten lobbaajien armeijaa ja jatkuvaa pyöroöviliekettä valtion viroista yritysten johtoporaaseen vakuuttuakseen siitä, että Yhdysvaltojen kongressi (samoin kuin osavaltioiden lainsäädäntöelimet) tanssii rahamaailman pillin mukaan (Harvey 2005: 250).

Bill Clinton jatkoi uusliberasmin tiellä, mutta eri tavalla kuin edeltäjänsä. Clintonin kansallinen kaupunkipolitiikka erottui selvästi Reaganin ja George Bushin implisiittisistä kaupunkipolitiikoista. Clintonin sijoituksiin fokusoivan puolueohjelman, joka asetti ihmiset etusijalle, oli määrä noudattaa osittain eksplisiittistä urbaania agenda. Vaikka Clinton käynnisti eksplisiittisen kaupunkipolitiikan, pohjalle jäi silti implisiittinen, liittovaltion politiikka (Stegman 1996: 252). Yhdysvaltain Asumisen ja kaupunkikehittämisen laitos (*The Department of Housing and Urban Development*) sai presidentti Clintonilta vuoden 1997 alussa tehtäväkseen kartoittaa Yhdysvaltain kaupunkien tilaa

1990-luvulla. Liittovaltion oli Clintonin mukaan varauduttava uuden vuosituhanen taloudellisiin ja sosiaalisiin haasteisiin, jotka nähtiin erityisesti kohdistuvan Amerikan suuriin kaupunkeihin (The State of the Cities 1997: 3). Clintonin uusliberalistinen hallinto oli ottanut 1990-luvun alkupuolella käyttöön useita urbaaneja aloiteohjelmia, joilla toivottiin olevan positiivinen vaikutus 1970- ja 1980-luvulla taantuneisiin kaupunkeihin (kuvio 8).

Robert Reichillä, joka toimi demokraattihallituksen työministerinä vuosien 1993 ja 1997 välillä, oli keskeinen merkitys Clintonin urbaanien aloiteohjelmien sisältöön. Harvardin yliopiston professorina toiminut Reich katsoi, että työmarkkinat olivat jakautuneet 1990-luvulle tultaessa Yhdysvalloissa kolmeen eri sfääriin. Ensimmäiseen sfääriin eli kansainvälisiin verkostoihin kuuluivat niin kutsutut symbolianalyttikot (*symbolic analysts*). Toiseen sfääriin, eli Yhdysvaltain kansainvälistymiskeskukseen, kuuluivat paikallisesti toimivat symbolianalyttikkojen palvelijat (*in-person servers*). Kolmas sfääri koostui Reichin mukaan perinteisissä elinkeinoissa toimivista rutiinituottajista (*routine producers*). Symbolianalyttikkojen palvelijoiden ja rutiinituottajien uhkana Reich näki työmarkkinoilta ulkopuolelle jäämisen ja maahanmuuttajien kilpailun työpaikoista. Reichin työpolitiikassa huomioitiin ryhmien väliset erot ja kiinnitettiin erityistä huomiota Yhdysvaltojen asuntomarkkinoiden ja politiikan yhteisvaikutuksiin. Ryhmien välinen jakautuminen kaupunkitilassa johti esimerkiksi Philadelphiassa alueiden epätasa-arvoiseen verotukseen ja palveluiden laadun tarjontaan keskusalueiden ja reuna-alueiden välillä (Reich 1992, cit. Aronen 1994: 52–53).

Seuraavaksi tarkastelen Clintonin ja Reichin ohjelmien vaikutusta ”oikeudenmukaiseen kaupunkikehitykseen” vuosien 1993 ja 2001 välisenä aikana.

8.3.1 Paikallistason tietämyksen hyödyntäminen

Clintonin kaupunkipolitiikan erityisenä tehtävänä oli tukea ja kannustaa urbaaneja alueita, paikallisia kaupunkiyhteisöjä ja firmoja jatkamaan käynnissä olleen taloudellisen elpymisprosessin vauhdittamista. Kaupunkipolitiikot ymmärsivät, että suurten urbaanien ongelmien edessä liittovaltio ei yksin kykenisi saattamaan yhteen ihmisiä ja naapurustoja. Siksi tarvittiin kannustimia ja yhteisöllistä valtuuttamista, jotta uudenaikaiset lokaalin kasvun ja vaurauden mahdollisuudet saataisiin hyödynnettyä perusteellisesti. Naapurustojen ihmisiä, joilla oli vankka paikallistietämys kaupunkialueen tilasta ja sen tarpeista, oli motivoitava osallistumaan kaupunkien suunnitteluun. Clintonin kaupunkipolitiikan toteuttamiseksi liittovaltion paikallishallituksille myöntämää suoran rahallisen tuen määrää kasvatettiin merkittävästi vuosien 1993 ja 1996 välisenä aikana (The State of the Cities 1997: 20).

8.3.2 Pääomainvestointien suuntaaminen talousvaikeuksissa oleville alueille

Asumisen ja kaupunkikehittämisen laitoksen laatiman raportin toisessa osassa todetaan, että 1990-luvun alun ensimmäisillä talous- ja kaupunkialoiteohjelmilla (esim. *Enterprise Zones* = EZ) oli huomattava vaikutus Yhdysvaltain kaupunkitalouksien kehitykseen. Muun muassa uuden vakiintuneen talouden kasvumalli, työläisten minimipalkan

nostaminen ja esikaupunkialueiden työllistämishjelmat saivat aikaan positiivisia tuloksia lamasta toipuissa kaupungeissa vuoden 1993 jälkeen. Tärkeää oli se, että liittovaltio pyrki edistämään pääomainvestointien kohdentamista talousvaikeuksissa oleville alueille. Uudelleenmääritetty *Community Reinvestment Act* (CRA) lisäsi lainojen myöntämisen määrää vähemmistöille ja matalalatuoloisille. On arvioitu, että yksityinen sektori myönsi noin 96 miljardia dollaria taloudellisesti heikkojen urbaanien yhteisöjen kehittämiseksi. Summa oli lähes 70 prosenttia kaikista niistä varoista, jotka oli myönnetty alkuperäisen CRA:n täytäntöönpanon jälkeen vuonna 1977 (The State of the Cities 1997: 22–23).

8.3.3 Työttömyyden vähentäminen

1990-luvun huomattavan ja kestävä taloudellisen kasvun ansiosta koko maan työttömyysaste laski vuonna 1997 viiteen prosenttiin ensimmäistä kertaa 24 vuoteen. Alhaisimmat työttömyyslukemat (alle neljä prosenttia) vuonna 1996 olivat Indianapoliksessa, Columbuksessa, Austinissa, Nashvillessä, Oklahoma Cityssä ja Charlottessa ja korkeimmat lukemat puolestaan Miamissa ja El Pasossa (yli 10 prosenttia). Kun tarkastelemme metropolitalastoalueita (*MSAs = metropolitan statistical areas*) kokonaisuudessaan, huomaamme, että kaikkien esikaupunkien työttömyysaste laski 1993–1997 välisenä aikana yhteensä 2.2 prosenttiyksikköä (The State of the Cities 1997: 17). Keskuskaupunkien työttömyysilanteesta muodostui Clintonin aikana vakava ongelma huolimatta työttömyyslukemien suhteellisesta laskusta. Työllisyyden nähtiin kasvavan ydinkeskustoissa liian hitaasti (The State of the Cities 1997: 28).

8.3.4 Digitaalialkaan siirtyminen: pääomanomistajien sijoittuminen teknologiakeskuksiin

Osittain Clintonin kaupunkipoliittisten uudistusten ansiosta monet kaupungit pysyivät 1990-luvulla eri tavoilla hyötymään palvelualojen ja tietoperustaisten talouksien huimasta kasvusta. Amerikan talous alkoi perustua yhä enemmän vuorovaikutteisiin avainkaupunkeihin, joihin voidaan lukea esimerkiksi Los Angeles, Seattle, Denver, Chicago, New York, San Francisco ja Miami. Näistä kaupungeista erityisesti New York, San Francisco ja Los Angeles pääsivät käsiksi digitaalialkaan rakennuttamalla laajoja multimediaperustaisia klustereita (The State of the Cities 1997: 18–19).

Vuodesta 1996 lähtien alueelliset työvoimamarkkinat parantuivat globalisaation ansiosta huomattavasti. Vuotta 1998 pidetään esimerkiksi New Yorkin talouskehityksen kannalta erityisen nousujohteisena, sillä palkat ja työllisyys parantuivat huomattavasti (Fainstein 2001: 287–288). New York vahvisti asemiaan Yhdysvaltain finanssikeskukseksi tarjoamalla kehittyneitä asiantuntijapalveluita sekä sosiaalisen verkostoitumisen mahdollisuuksia firmoille, joiden intressinä oli hyötyä maksimaalisesta teknologisesta yhdistettävyydestä. NASDAQ ja E*Trade alkoivat luottaa yhä enemmän New Yorkiin sijoittuneihin pankkeihin. Finanssikeskuksen elektronisten verkostojen keskittyneisyyden lisäksi myös luodut strategiset allianssit maailman talousmarkkinoille vaikuttivat firmojen päätöksiin sijoittaa pääkonttorinsa New Yorkiin (Sassen 2001: 87–90).

Yhdysvaltain kaupunkien vauraus määräytyi 1990-luvulla enemmässä määrin

sen mukaan, miten kaupunkitalousalueet alkoivat tuottaa uusia palveluja. Firmoille asetettiin digitaaliajalla suuria paineita omaksua korkeaa teknologiaa. Kansallisten luonnonvarojen merkitys alkoi vähentyä samalla kun globalisaatio mahdollisti uusien korvikkeiden käyttöönoton. Huomionarvoista oli se, että Yhdysvaltain vauraimmat talousalueet veivät yhä vähemmän muille talousalueille fyysisiä tuotteita ja luonnonvaroja, jotka pystyttiin globaalisessa maailmassa tuottamaan monissa eri sijainneissa. Yhä enemmän keskityttiin intellektuaalin pääoman eri muotojen vientiin. Houston onnistui esimerkiksi säilyttämään paikkansa öljyteollisuuden suurimpien kaupunkien joukossa intellektuaalin pääoman, korkean teknologian ja korkeiden palkkojen ansiosta. Tämä oli merkittävää, sillä 1990-luvun lopulla vain murto-osa koko maailman öljystä tuotettiin Texasissa ja Houstonin lähellä (Porter 2001: 141–143).

8.3.5 Innovaatiopolitiikan kehittäminen yhteistyössä pääomanomistajien ja yliopistojen kanssa

Clintonin aikana Yhdysvaltain osavaltiot alkoivat kiinnittää yhä enemmän huomiota innovaatiopolitiikkaan kohdentamalla varojaan klusterien perustojen luomiseen ja kehittämiseen. Klusterit, joissa tietoa ja teknologiaa vaihdettiin, nähtiin fundamentaalisen tärkeänä osana kansallisessa taloudellisessa kehityksessä. Klustereiden määrällä ja lokaaleilla tavarantoimittajilla nähtiin olevan positiivinen yhteys bruttokansantuotteen asukasta kohden. Yhdysvalloissa alkoi 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa olla havaittavissa vahvaa klusteroitumista tietyillä alueilla. Tiettyjen vierekkäisten piirikuntien, joiden klustereissa (esimerkiksi Austinin, Denver-Boulderin, Boisen, San Francisco-Oakland-San Josen, San Diegon, Huntsvillen, Knoxvilleen, Bostonin, Raleigh-Durhamin klusterit) työllisyys oli korkeampaa kuin keskimääräisesti osavaltioiden piirikunnissa, nähtiin toimivan Yhdysvaltojen taloudellisen kasvun vetureina. Tiettyjen klusterien (esimerkiksi Connecticutin biotieteiden ja Minneapolis-St. Paulin sairaanhoitolaitteiden klusterit) toiminnan kautta ymmärrettiin, että klusterikehitys ei ainoastaan vaatinut osavaltioiden hallitusten panosta, mutta myös pääomanomistajien oma-aloitteellaisuutta sekä paikallisten yliopistojen tutkimustyötä (Porter 2001: 144–154).

8.3.6 Osavaltio puuttuu peruskoulutusjärjestelmän tilaan

Clintonin kaupunkipolitiikassa katsottiin, että peruskoulutusjärjestelmän tietynlaisella parantamisella nähtiin olevan merkittävä vaikutus mikrotaloudellisiin businessympäristöihin Yhdysvalloissa. Koulutetun työvoiman tärkeyden tiedostaminen johti siihen, että kaupungit kiinnittivät yhä enemmän huomiota koulutusjärjestelmien kehittämiseen ja niiden oikeudenmukaisuuteen (The State of the Cities 1997: 19). 1990-luvulla mustien opiskelijoiden osuus Yhdysvaltain kouluissa, joissa valkoiset opiskelijat muodostivat enemmistön, pienentyi merkittävästi (Kozol 2005). Koulujen segregatio nähtiin esimerkiksi Chicagossa vakavana ongelmana. Chicagon kaupunginjohto otti vastuun negatiivisen kehityksen lieventämisestä vuonna 1995, jolloin Illinoisin osavaltion lainsäädäntöelin teki mahdolliseksi pormestari Richard Daleyn puuttua koulujen budjettiesityksiin ja yhdistysten toimintaan (The State of the Cities

1997: 19).

8.3.7 Urbaani leviäminen ja edunsaajat

Urbaneilla leviämisellä (*urban sprawl*) oli 1990- ja 2000-luvulla merkittävä vaikutus kaupunkipolitiikkaan Yhdysvalloissa. Valtaosa 1990-luvulla syntyneistä uusista työpaikoista sijaitsi esikaupunkialueilla. Vuoteen 2000 mennessä noin puolet Yhdysvaltain koko väestöstä asui esikaupungeissa (The State of the Cities 1997: 29). Clintonin kaupunkipolitiikka ei kyennyt riittävän hyvin vastaamaan esimerkiksi julkisen liikenteen ongelmiin, jotka johtuivat nimenomaan urbaanista hajautumiskehityksestä. Esimerkiksi Clevelandissa 55 prosenttia 1990-luvun alussa syntyneistä uusista esikaupunkien työpaikoista oli julkisen liikenteen ulottumattomissa (The State of the Cities 1997: 32).

Atlantan, Denverin, Phoenixin, Tucsonin ja New Yorkin ohella myös Los Angeles on erittäin tunnettu hajautuneesta kaupunkirakenteestaan. 1900-luvun alussa Los Angeles toimi kansallisesti järjestäytyneen kiinteistöalan moottorina ja alaa hallinneet rakennuttajat onnistuivat tuolloin monopolisoimaan yhä isompia alueita kaupungista. Los Angelesin kaupunkialueen laajentuminen 1900-luvulla oli mahdollista, koska Kalifornian osavaltion hallituksen ja rakennusalan edut kävivät hyvin yhteen. 2000-luvun alkupuolella Los Angeles pystyi merkittävästi hidastamaan kasvuaan, sillä kaupunki siirtyi tiiviiseen rakentamiseen rajojensa sisäpuolella. Paikalliset poliitikot ponnistelivat luodakseen vahvempaa julkista ohjausta, jotta Los Angeles muuttuisi oikeudenmukaisemmaksi. Los Angelesin, kuten myös muiden Yhdysvaltain suurkaupunkien, haasteena oli siis kaupunkialueen muuttaminen kompaktimmaksi. Matkustusajat kaupunkien ydinkeskustoihin olivat 1990-luvulla muuttuneet sietämättömiksi. Suurta huolta kannettiin metropolien laajoista köyhyysalueista, jonne siirtolaisten toiset ja kolmannet sukupolvet muuttivat paremman elämän toivossa. Näillä alueilla infrastruktuuria ja palveluja ei ollut tarpeeksi tarjolla, mikä pahensi yleistä alueellista eriarvoisuutta (Newman & Kenworthy 2007: 118–119).

8.3.8 Kaupunkien turvallisuuden lisääminen pääoman intressien mukaisesti

1990-luvulla Yhdysvaltain kaupunkien turvallisuuteen kiinnitettiin enemmän huomiota kuin aiempina vuosikymmeninä. Clintonin kaupunkipolitiikan *Community Oriented Policing Strategy* pyrki vahvistamaan poliisiosastojen sidettä niiden palvelumiin paikallisiin yhteisöihin ja lisäämään poliisien määrää 100 000:lla koko maassa (The State of the Cities 1997: 24). Pelkästään New Yorkissa poliisien määrää lisättiin 1990-luvulla noin 7000:lla. Rudolph Giuliani toimi kaupungin pormestarina vuosien 1994 ja 2001 välillä, jolloin New Yorkin sisäkaupunkialueilla toteutettiin niin sanottua rikollisuuden nollatoleranssipolitiikkaa. Liittovaltion avustuksen ja kaupungin oman poliittisen strategian avulla pystyttiin merkittävästi vähentämään yleistä ilkeävaltaa ja katuväkivaltaa, varkauksia ja murhia vuosien 1994 ja 2001 välisenä aikana. Pienimuotoisimpiinkin rikoksiin tuli Giulianiin nollatoleranssipolitiikan mukaan välittömästi puuttua. Kaupunki kykeni ottamaan haltuun sosiaalisesti levottomia alueita ja hyö-

dyntämään niitä taloudellisesti sijoittajien intressien mukaisesti. New Yorkin sisäkaupunkialueiden levottomuuksien vähentymisen myötä sijoittajat uskalsivat investoida asumiseen (Rice 2009b).

8.4 George W. Bushin liberaalin talouspolitiikan aika 2001–2009

Harvey (2005) luonnehtii Bushin uusliberalistista politiikkaa ja varoittaa tulevasta talouskriisistä:

Keynesiläisyyden suhteen sen sijaan Bushin hallinto on, kuten aiemmin todettiin, lyönyt kaikki ällikällä valmiudessaan hyväksyä rakettimaisesti kohoavat liittovaltion budjetin alijäämät, joiden päättymistä ei näy. Perinteisen keynesiläisen mallin vastaisesti uudelleenjakaminen kohdistuu kuitenkin suuryrityksille, niiden rikkaille toimitusjohtajille ja heidän taloudellisille ja lainopillisille neuvonantajilleen köyhien, keskiluokan tai edes tavallisten osakkeenomistajien (mukaan lukien eläkerahastot) sijaan – tulevasta sukupolvista puhumattakaan. – – Todellinen tilanne viittaa siihen, että tulossa voi olla suuri kriisi uusliberaalin järjestelmän kovassa ytimessä (Harvey 2005: 229).

On lähes varmaa, että Bushin hallinnon verouudistukset pitävät yllä samaa kehityskulkua, jossa tulot ja varallisuus keskittyvät yhteiskunnan ylimpiin kerroksiin, sillä kiinteistövero (varallisuuteen kohdistuva vero) ollaan asteittain poistamassa ja sijoituksista ja pääomatuotoista maksettavaa veroa alentamassa, kun taas tulovero pysyy ennallaan (Harvey 2005: 25).

The University of Illinois at Chicago (UIC) järjesti vuonna 2004 kansainvälisen kaupunkien tulevaisuuden konferenssin, johon osallistui yli 250 kaupunkitutkijaa ja poliitikkoa 36 eri maasta. Robin Hambletonin vuonna 2006 toimittamassa *US Public Policy for Cities: Insights from Abroad* -raportissa esitetään yhteenveto konferenssin esitelmistä, joiden nähtiin tuovan uusia näkökulmia ja kehittämisideoita yhdysvaltalaisen kaupunkipolitiikan tilaan George W. Bushin aikana (2001–2009). Liberaalia talouspolitiikkaa noudattanut liittovaltio oli vähentänyt puuttumistaan kansainvälisten yritysten toimintaan, alentanut vauraiden ihmisten veroja ja lisännyt merkittävästi puolustusmenojaan. Leikattuaan rikkaiden veroja useiden miljardien yhdysvaltain dollarien edestä Bush oli käytännössä lamaannuttanut Yhdysvaltain kyvyn vähentää uuden globaalin kilpailutalouden kaupunkiköyhyyttä. Bushin autoritaarinen uskonservatiivinen hallinto ja Yhdysvaltain media kiinnittivät enemmän huomiota Irakin sotaan kuin amerikkalaisiin kaupunkeihin. Kaiken kaikkiaan Bushin oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan perustelut olivat monissa yhteyksissä vain retoriikkaa, josta nousi esille usko ja luottamus Yhdysvaltoihin. Isänmaallisuus ja kotimaan puolustus korostuivat konkreettisesti uskonnollisen presidentin kaupunkipolitiikassa. Esimerkiksi Yhdysvaltain terrorismin vastaisen sodan turvallisuusohjelmat (*homeland security programs*) asettivat amerikkalaisten kaupunkien lentoasemille, satamille ja urheilutapahtumille suhteettomia turvallisuusvaatimuksia (Hambleton 2006: 1; Dreier 2004).

8.4.1 Edunsaajat ja progressiivisen kaupunkipolitiikan kehitys paikallistasolla

Monissa konferenssiin tarkoitetuista tieteellisistä julkaisuista käy ilmi, etteivät yhdysvaltalaiset kaupungit olleet täysin toivottomassa asemassa 2000-luvun globaalissa kilpailutaloudessa. Kaupunkien johtamiskäytäntöjen ja politiikkojen roolien muutosten myötä kaupungit pystyivät vastaamaan tiettyihin kaupungistumisen haasteisiin 2000-luvulla. Kaupungeissa tiivistettiin yhteistyötä osakkeenomistajien ja ei-tuottoa tavoittelevien järjestöjen kanssa. Yhdysvaltalaiset kaupungit tekivät vertailevaa tutkimustyötä metropolien hallinnasta ja ottivat oppia hyvistä toimintamalleista. Lisäksi paikallishallintojen legitimeettiä vahvistettiin kaupunkilaisten osallistamistoimien kautta (Hambleton 2006: 3–6).

Kun Bushin hallitus kohdisti voimavarojaan ulkomaanpolitiikkaan, siirtyi yhä suurempi vastuu kaupunkipolitiikasta osavaltioiden hallituksille. Paikallistason hallinto joutui kehittämään progressiivista kaupunkipolitiikkaa, josta dramaattisin esimerkki on yli 100 kaupungin omaksumat *living-wage* -lait. Nämä lait osoittivat kunnioitusta eri työtekijäjärjestöjen (*unions*), yhteisöllisten ryhmien (*community groups*) ja uskonnollisperustaisten ryhmittymien (*faith-based groups*) muodostamille alliansseille. Yhteisöllinen uudelleeninvestointiliike nopeutti ruohonjuuritason liittoutumien pyrkimyksiä estää pankkeja myöntämästä ryhmäperustaisia luottoja kaupunkinaapurustoille (*redlining*). Erityisesti puututtiin pankkien rosvoavaan lainanantoon. Liikkeen yhteistyö lainaajien kanssa edesauttoi asuntoalueiden kehittämistä. Esimerkiksi Los Angelesissa asumisaktivistit yhdistivät voimansa työtekijäjärjestöjen ja muiden ryhmien kanssa ajakseen eteenpäin kattavampia kaavoituslakeja ja asumisrahastoja (Dreier 2004: 7–8).

8.4.2 Amerikkalaisten topologisten kaupunkien kehittyminen: matalatuloisten työläisten ja köyhien sijoittuminen keskikaupunkiin

Kulttuuri ja diversiteetti ovat amerikkalaisissa kaupunkipoliittisissa tutkielmissa nousseet urbaanien yhteisöjen elinvoimaisuutta määrittäviksi tärkeiksi tekijöiksi. Bushin aikana ei ollut täysin selvää, miten kulttuurisesti moninaisia yhteisöjä tulisi tukea ja kuinka perinteisiä väestöryhmiä, joilta on pitkään puuttunut äänioikeus, voitaisiin paremmin osallistaa kaupunkikehittämisen projekteihin. Taloudellisesti ja kulttuurisesti rikkaiden naapurustojen luomisen yhteydessä Hambletonin raportissa mainitaan gentrifikaation negatiivisten seurausten erot kansallisvaltioissa. Poliittisen taloustieteen tietynlaisia asuntomarkkinoita ja valtion sekaantumispolitiikkoja käsitteleville tutkimuksille on ollut Hambletonin mukaan erityistä kysyntää sen jälkeen kun gentrifikaation negatiiviset seuraukset osoitettiin erilaisiksi Yhdysvaltain ja Euroopan kaupunkien välillä. Yhdysvaltain gentrifikaation mallia, jossa parempiosaiset väestöryhmät siirtävät huonompiosaisia väestöryhmiä, ei voida suoranaisesti soveltaa eurooppalaisiin kaupunkeihin (Hambleton 2006: 6–8). Yhdysvaltalaista uusliberalistista 2000-luvun kaupunkia on tietyissä yhteyksissä alettu luonnehtia topologiseksi kaupungiksi, jossa rikkaat pääomanomistajat käyttävät kehäalueiden palveluita ydinkeskustan palveluiden sijasta. Kontaktia matalatuloisiin työläisiin ja köyhiin väestöryhmiin, jotka ovat

erityisesti Baltimoressa ja Phoenixissa keskittyneet keskuskaupungin *zone in transition* -alueelle, vältetään. Ydinkeskustojen läheisyydessä sijaitsevien ghetot ovat muodostaneet turvallisuusriskin rikkaille amerikkalaisille valkoisille ja mustille väestöryhmille, jotka asuvat reuna-alueiden suojatuissa yhteisöissä (*gated communities*) (Donzelot & Jaillet 1997).

8.4.3 Uusliberalistinen arkkitehtuuri Yhdysvalloissa ja edunsaajien intressit

2000-luvulla yhdysvaltalaiset kaupungit olivat Bushin liberaalin talouspolitiikan myötä kiinnittäneet erityistä huomiota markkinointiin, jossa kulttuurialueiden lisäksi korostettiin ydinkeskustojen kansainvälisyyttä. Kulttuuria ja kansainvälisyyttä painottaen yhdysvaltalaiset kaupunkikehittäjät olivat 2000-luvulla houkutelleet matkailijoita ja korkeatuloisia asukkaita kaupunkien keskustoihin. Kulttuuritaloudelliset tutkimukset osoittavat, että kulttuurin, talouden ja politiikan väliset synergiaedut päätyivät monesti kuitenkin matkailualan yrityksille toisin kuin paikallisille yhteisöille tai itsenäisille kulttuurikohteiden suojelijoille (*preservationists*). Kaupunkipoliittisten tutkimusten mukaan kaupunkialueiden ydinkeskustojen kehittämisessä tulisi ottaa käyttöön sivistyneempi lähestymistapa, joka huomioisi edunsaajien väliset intressit. Kulttuuri-kaupunkien rahallisen tuoton epätasa-arvoisen jakautumisen lisäksi amerikkalaisten kaupunkikehittäjien ongelmaksi muodostui kaupallisen arkkitehtuurin dominoiva asema kaupunkitilassa. Yhdysvaltalaiset suuryritykset uskoivat vahvasti, että standardisoidulla kaupunkitilan imagolla vaikutetaan myynnin volyymin kasvuun. Mitä enemmän monikansalliset yritykset hyödynsivät standardia ja steriiliä arkkitehtuurista tyyliä Yhdysvalloissa, sitä enemmän ne asettivat rajoja urbaaneille kulttuurisille markkinointiohjelmille. Kaupunkipoliitikot olivat Yhdysvalloissa taipuneet monikansallisten yritysten edessä, sillä he eivät kyenneet asettamaan rajoja kaupallisen arkkitehtuurin tilalliselle hyödyntämiselle. Ihmiset eivät ole yleensä asettaneet suuria vaatimuksia amerikkalaisten firmojen sijoittumiselle naapurustoon, mutta 2000-luvulla yhä useammat tiedostivat homogeenisen kaupunkitilan ja ”*could be anywhere* -arkkitehtuurin” negatiiviset vaikutukset kaupungin imagon kehittämiseksi. Yhdysvaltain kaupungeissa varakkaiden naapurustoalueiden edustajat pyrkisivät yritysten kanssa kompromissiin kaupunkitilan käytöstä. He onnistuivat rajoittamaan kaupallisen designin leviämistä alueillaan tehokkaammin kuin matalatuloisten naapurustojen edustajat (Hambleton 2006: 8–10).

8.4.4 Työntekijöiden etuisuuksien huomioiminen luovien kaupunkien kehittämisessä

Konferenssissa painotettiin taloudellista kehitystä ja työllisyyttä, joiden yhteydessä nostettiin esille tietoperustaisten kaupunkitalouksien kehittämisen tärkeys myös Bushin aikana. Kun luovan kaupunkikehittämisen politiikkaa institutionalisoitiin 1970- ja 1980-luvuilla taantuneisiin teollisuuskaupunkeihin, olisi pitänyt kiinnittää erityistä huomiota työläisten palkkatasoihin ja ennen kaikkea työläisten oikeuksiin. Jotta ”ruostevyöhykkeen” kaupunkien yliopistoista valmistautuneiden joidenkin ihmisten

osaaminen ei 2000-luvulla olisi vuotanut muille alueille, olisi kaupunkipolitiikassa pitänyt keskittyä sosiaalisten jännitteiden lieventämiseen edunsaajien välillä. Amerikkalaisten kaupunkien kilpailukyvyyn lisääminen ei saisi tapahtua työläisten oikeuksien vähentämisen kustannuksella (Hambleton 2006: 11–13).

Bushin hallinnon rikkaimmille myöntämien veronhelpotusten ja yritysskandaalien kautta tuhottiin suhteettoman paljon työtekijöiden etuisuuksia, kuten työeläkesuojia ja terveydenhuoltoetuja (Dreier 2004). Kaupunkikehittäjiä oli vakaasti sosiaalisen ilmapiirin takaamisen ohella parannettava työläisten asumismahdollisuuksia urbaaneilla alueilla, joissa työllisyys oli kasvussa. Maankäytön rajoituksilla paikallishallitukset olisivat voineet tehokkaasti vaikuttaa urbaaniin leviämiseen aliarvostetuilla ja kehittymättömillä reuna-alueilla. Maankäytön avulla ei riittävästi ohjattu taloudellista ja kestävästä urbaania kehitystä Yhdysvalloissa 2000-luvulla (Hambleton 2006: 11–14).

8.5 Yhdysvaltain nykyinen kaupunkipolitiikka

Uusliberalismin lyhyt historia -teoksensa viimeisessä luvussa (Vapauden kaiho) Harvey nostaa esille vaihtoehtoja uusliberalismille ja luonnehtii Yhdysvaltain poliittista järjestelmää, jota pääomanomistajat näyttävät yhä vahvemmin hallitsevan:

Poliittisen taistelun tulisi kuitenkin ensisijaisesti kohdistua uusliberalismin epädemokraattiseen luonteeseen, jota uuskonservatiivinen autoritaarisuus pönkittää. Yhdysvaltojen ja muiden nimellisesti demokraattisten valtioiden demokraattivaje on nykyisellään valtava. Rahan mahti korruptoi Yhdysvalloissa poliittista edustuksellisuutta, korruptoituneesta ja helposti manipuloitavissa olevasta vaalijärjestelmästä puhumattakaan. — Suurta valtaa käyttävät laitokset kuten Yhdysvaltain keskuspankki ovat kaiken demokraattisen valvonnan ulottumattomissa. — ja myös kansalaisjärjestöt voivat toimia täysin epädemokraattisesti, olivatpa niiden tavoitteet miten hyvää tarkoittavia tahansa. Tällä en halua sanoa, että demokraattisesti valittujen elinten toiminta olisi ongelmatonta (Harvey 2005: 249–250).

8.5.1 Barack Obaman kaupunkipoliittiset lupaukset

Kun Bushin kausi oli lopuillaan vuoden 2008 syksyllä, Yhdysvallat veti maailman mukanaan syvään talousromahdukseen. Yhdysvaltain johtoon siirtyi vuoden 2009 alussa Barack Obama, joka oli vakuuttanut itsensä suurten kaupunkien presidenttinä. Obama ja presidentti Roosevelt rinnastettiin, sillä heidän taustoissaan oli selkeitä yhtymäkohtia: molemmat presidentit olivat varttuneet suurissa amerikkalaisissa kaupungeissa. Obaman kaupunkipolitiikan nähtiin eroavan edeltävien demokraattipresidenttien traditionaalisista kaupunkipolitiikoista siinä, että se omaksui tiettyjen urbaanien ongelmien kohdalla heterodoksisen lähestymistavan. Koulutusjärjestelmän uudistamisessa Obama erottui, esimerkiksi *Chicago Tribune* kuvasi presidenttiehdokasta johtavaksi charter-koulujen tukijaksi. Tämä oli poikkeuksellista, sillä monet Obaman demokraattipuolueen kollegat olivat haluttomia taistelemaan charter-koulujen puolesta. Obama erottui myös edunsaajajärjestöjen roolien tunnustamisessa. Hän nosti George W. Bushin tavoin esille uskonperustaisten ryhmittymien merkityksen sosiaalisten pal-

velujen tuottajana Yhdysvalloissa ja lupasi laajentaa liittovaltion tukea näille järjestöille. Taloudellisten ja sosiaalisten haasteiden edessä Obama puolestaan peräänkuulutti, ettei kansallisten politiikkojen tule sokeasti tukeutua maailmassa dominoivien poliittisideologisten ratkaisujen varaan (Sullivan 2009: 1–2).

Huolimatta presidentin tarkkanäköisyydestä ja avarakatseisuudesta urbaanien naapurustojen ongelmien ratkaisemissa, Obama ei asettanut kaupunkia ainoastaan kaupunkipolitiikan kohteeksi, joiden ongelmat tulisi ratkaista. Seattlen kaupunginjohtaja Greg Nichols sanoi, että liittovaltion kaupunkipolitiikka on aina presidentti Johnsoenin Great Societyyn ajoista alkaen kohdellut kaupunkia uhreina. Kaupunkipolitiikat olivat Nicholsin mukaan liian monesti sortuneet yltiöpäisiin kannustinratkaisuihin, joiden pyrkimyksenä on siirtää varoja niille kaupunkiseuduille, joissa sosiaalinen ja taloudellinen tilanne on kaikkein huolestuttavin. Tämänlainen kannustinpolitiikka on verrannollinen sairaanhoitoon, joka parantaa vain kaikkein vakavimpia sairastapauksia, mutta ei kiinnitä huomiota toistaiseksi terveiden ihmisten elämäntapoihin. *Brooking Institution's Metropolitan Policy* -ohjelmasta vastaava apulaisohjaaja Amy Liu sanoi, että Obama ei puhunut kaupunkipolitiikasta siinä traditionaalisessa sävyssä, jossa usein korostetaan urbaaneja naapurustoja sekä kaupunkirikollisuutta. Köyhyyden ja rikollisuuden vähentäminen tosin nousivat Obaman presidentinvaalikampanjan aikana kehitetyssä *Plan to stimulate Urban Prosperity* -ohjelmassa esiin, mutta nämä tavoitteet eivät kuitenkaan vieneet koko kaupunkipolitiikan huomiota. Tärkeintä oli se, että Obama puhui kaupunkien etuisuuksista ja vahvuuksista, jotka tulisi valjastaa käyttöön²¹. Obaman mukaan vahvojen kaupunkien kautta tulisi rakentaa vahvoja alueita. Obaman tavoitteena oli perustaa ”*A White House Office of Urban Policy*”, jonka tarkoituksena olisi estää liian kunnianhimoiset kaupunkipoliittiset hankkeet ja koordinoida jo käynnissä olevia urbaaneja ohjelmia virastojen välillä, jotta tehokkuutta saataisiin lisättyä (Sullivan 2009: 2–3).

21 Kestävien yhteisöjen rakentaminen, vihreiden (ekologisten) kaupunkikehittämishankkeiden kannustaminen sekä North Carolinen kaltaisten innovaatioklusterien kehittäminen olivat päätavoitteita Obaman kaupunkipolitiikalle. Obamaa kritisoitiin heti aluksi liian affirmatiivisesta eli ”myönteisestä” kaupunkipolitiikasta. Esimerkiksi Ed Glaser Harvardin yliopistosta sanoi, että Obaman top down -politiikka tulisi olemaan varsin problemaattista. Päätavoitteiden integroiminen liittovaltion kokonaisvaltaiseen politiikkaan oli Glaserin mukaan kaikkein haasteellisinta (Sullivan 2009: 3).

9 Edunsaajien toiminnan ja kaupunkipolitiikan kehittymisen historiallinen yhteys Suomessa

Kaupunkipolitiikkaa on käytetty Suomessa kaupungistumisen hallintaan ja edistämiseen. Maassa on pyritty myös urbanisaation rajoittamiseen eri toteuttamistapojen, kuten alueellisen tasauksen kautta. Kaupungistumiseen liittyvistä ulkoisvaikutuksista on Suomessa pyritty hyötymään samalla kun kielteisiä vaikutuksia (esim. segregatio) on yritetty pienentää (Aronen 2000: 52; Blomberg et al. 2000: 24). Kaiken kaikkiaan Suomessa kaupunkien kehitystiet ovat noudattaneet maltillista modernismia (*moderate modernity*), jossa julkinen maanomistus sekä kuntien ja valtion vastuu kaupunkikehittämisestä ovat nousseet erityisesti esille (Kaelble 2000, cit. Haila & Häussermann 2005: 53).

Maan edunsaajien intressit ovat Suomessa liittyneet siihen, miten kaupungistumisen maanarvoon kohdentuvia hyötyjä on voitu hyödyntää kaupunkien hallinnollisten yksikköjen ulkopuolella (tämä on suora seuraus kaupunkiseutujen kuntajaotuksesta ja yksittäisten kuntien tehtävistä maankäytön suunnittelussa). Maan edunsaajien intressit ovat tietyissä yhteyksissä korostuneet Suomen kaupungeissa, joista kannettiin huolta jo Ruotsi-Suomen valtakunnan aikana. Ruotsin monarkia perusti Suomen alueelle kaupunkeja 1400- ja 1500-luvuilla, jolloin kuningas luovutti maata kaupunkien hallitsijoille. Hallitsijat luovuttivat osan saadusta maasta ”hyville” porvareille ja maaherroille, joiden tuli kantaa vastuu siitä, ettei kaupankäynti pääsisi häiriintymään. Kuningas toivoi, että porvarit huolehtisivat huono-osaisista, jotka useasti yhdistettiin sisäkaupunkien sosiaalisiin levottomuuksiin. Ruotsi-Suomessa maaseudun ja kaupungin raja oli tarkka: kaupungeissa asuminen merkitsi parempaa sosiaalista asemaa verrattuna maaseutuun (ks. esim. Haila & Häussermann 2005: 56). Porvarit eivät halunneet, että sisäkaupunkien levottomuudet pilaisivat heidän maineensa pohjoiseurooppalaisessa Hansaliitossa.

Merkittävinä maanomistajina Suomen kaupungit alkoivat jo varhain laatia yksityiskohtaisia suunnitelmia maa-alueilleen. Itsenäinen Suomi päätti Saksan tavoin hyväksyä maankäytön suunnitelmat lakeina. Kaupungit katsoivat, että markkinavoimat eivät saaneet yksin määrätä kaupunkien kehittymisen suuntaa 1900-luvulla. Vuonna 1931 Suomen tasavalta myönsikin kaupungeille täydet oikeudet kaavoittaa yksityisiä maita (Haila & Häussermann 2005: 55). Suomen valtion vaikutus kuntien talouteen oli merkittävä toisen maailmansodan jälkeen. Suurin vastuu kaupunkikehittämisestä oli valtion kontrollista huolimatta paikallistasolla. Suomessa hallitus antoi kunnille mahdollisuuden vastata itse rakennemuutoksen tuomiin yhteiskunnallisiin haasteisiin. Valtion päätehtävänä oli tukea rahallisesti kuntien kehitystä. Kunnat ja valtio pitivät 1900-luvulla yllä kaksinaista suhdetta: kun valtion talous oli tiukoilla, siirrettiin yli-

määräistä kuormaa kunnille ja kun kuntien talous oli vuorostaan tiukoilla, pyydettiin valtiota apuun. Kunnissa ei onnistuttu 1900-luvulla kunnolla ennustamaan verotulojen vähenemistä ja tämä heijastui suoraan kaupunkikehittämiseen. Pääomanomistajat vaativatkin toisen maailmansodan jälkeen, että valtio takaisi vakaan toimintaympäristön elinkeinoelämän harjoittamiselle (Helin 2002: 54–55).

Yritykset katsoivat, että hyvinvointivaltion rakentaminen palvelisi myös heidän intressejään. Valtio alkoikin aktiivisesti toteuttaa suurta aluepolitiikkaa, jonka makropoliittiset vaihtoehdot olivat varsinaisessa aluepolitiikassa (alueiden välisten kehityserojen vähentäminen) ja suuressa aluepolitiikassa (kansallisen hyvinvoinnin turvaaminen, infrastruktuurin parantaminen, kansantalouden käymän kansainvälisen kaupan edistäminen, rahapoliittinen vakaus jne.). Yleisesti aluepolitiikka, ei ainoastaan pyrkinyt turvaamaan alueiden ihmisille työpaikkoja, riittävää toimeentuloa ja tärkeimpiä palveluja, mutta se pyrki myös tasaamaan alueellisia kehityseroja monenlaisin toimenpitein (ks. esim. Aronen & Hartikainen 1995; Aronen 2011). Seuraavaksi muodostan poikkileikkauksen suomalaisen kaupunkipolitiikan kehitykseen, jonka yhteydessä kiinnitän erityistä huomiota työn, pääoman ja maan edunsaajiin.

9.1 Aluepolitiikan käynnistyminen Suomessa

Suomessa aluepolitiikka käynnistyi, kun ensimmäiset aluekehityslait astuivat voimaan vuonna 1966²². Aluepolitiikkaa käytettiin Suomessa siis jo urbanisaatiokehityksen alkuvaiheilla. Pitää muistaa, että Suomi säilyi Euroopan tasolla poikkeuksellisen pitkään maatalousvaltaisena maana. Esimerkiksi 1950-luvulla hyvinvointikehitys jäi vaatimattomaksi ja Suomi pysyi agraarina maana. Implisiittistä aluepolitiikkaa käytettiin ennen kaupungistumista lähinnä valtion intrainvestoinneissa (esim. infrastruktuurien rahoitus- ja toteutusjärjestelmä) ja maataloustukipolitiikassa²³. Kaupungistumisen voidaan katsoa alkaneen 1960-luvun alussa, jolloin maaseutuelinkeinoista ja alkutuotannosta (primäärituotanto) vapautui työvoimaa, joka siirtyi kaupunkeihin. Teollisuus ja jalostus (sekundäärituotanto) elivät voimakasta kasvukautta 1960-luvulla. Kaupungit pystyivät teollisuusvaltaisella elinkeinorakenteellaan tarjoamaan työpaikkoja agraarille väestölle. Massiivista maassamuuttoa maaseutualueilta kaupunkeihin alettiin luonnehtia suureksi muutoksi, sillä se jätti pysyvän jäljen Suomen suurimpien asutuskeskusten sosioekonomisiin rakenteisiin. Muutos oli massiivinen kaikilla tilastointidikaattoreilla mitattuna. Kansainvälisissä vertailuissa kaupungistumisasteen luvut olivat poikkeuksellisia, esimerkiksi OECD ei uskonut Suomen nopeaan urbanisaatioon ja pyysi tutkimusten tarkistuttamista. Suuren muuton yhteydessä Suomesta

22 Aluepolitiikka syntyi virallisesti Suomessa 1.4.1966, jolloin kehitysaluelait astuivat voimaan. Matti Sippola (2011: 3) jaksoittaa suomalaisen aluepolitiikan määräaikaisten lainsäädäntökausien mukaan. Hän erottaa 1) kehitysaluepolitiikan kauden 1966–1975, 2) alueellisen kokonaissuunnittelun kauden 1973/1975–1981 3) alueellisen erilaistamisen kauden 1982–1989, 4) ohjelmallisen aluekehittämisen kauden 1989–1994 sekä 5) eurooppalaisen rakennepolitiikan kauden vuodesta 1995 lähtien. Sippolan mukaan aluepolitiikan painotuksen suunnan on määrännyt yhteiskunnan rakennemuutos ja suunnitteluideologia.

23 Sippolan (2011:3) mukaan asutus- ja maatalouspolitiikka dominoi ennen aluepolitiikan käyttöön-ottoa

kehittyi nykyaikainen palveluyhteiskunta. Palvelusektorin (tertiäärituotanto) kasvu 1960-luvun lopussa ja 1970-luvun alussa myötäili läntisen Euroopan kehitystä. Kun elinkeinorakenne muuttui yhä palveluvaltaisemmaksi, kaupunkien teollinen vetovoima ei enää kasvanut. Teollisuuden ja jalostuksen osuus elinkeinorakenteessa vakiintui ja kaupunkien väestönkasvu hidastui 1970-luvun lopulla (Aronen & Hartikainen 1995: 12, 28; Jokinen & Saaristo 2006: 87–93).

9.1.1 Palvelujen tuotantoehtojen ja investointimahdollisuuksien tasaus

1960- ja 1970-luvuilla Suomessa pyrittiin kehittämään väestön tuotantokapasiteettia kasvupolitiikan keinoin. Aluepolitiikat halusivat pitää huolta perifeeristen alueiden väestön jälkikasvun terveydestä ja kouluttamisesta. Kaikki reuna-alueet eivät nimittäin kyenneet suuren muuton yhteydessä ylläpitämään omia palvelurakenteitaan. Tietoisuus alueiden välisistä kehittyneisyseroista kasvoi ja se johti aktiivisempaan aluepolitiikkaan, jossa otettiin käyttöön aluepoliittinen tasausjärjestelmä. Toiset aluetaloudet joutuivat subventoimaan toisten aluetalouksien palveluja. Ne elinkeinonalat, joissa tuottavuus oli kansantaloudellisesti vähäistä, saivat tulonsiirtoja keskimääräisesti tuottavimmilta elinkeinonaloilta. Hyvinvointipalveluiden alueellisesti tasainen tuottaminen mahdollisti työvoiman kouluttamisen kaupunkitalousalueella sijaitsevien teollisuuden toimialojen tarpeisiin. Tasausjärjestelmä loi siis pohjan 1960-luvun teollisuuden panostenhankinnalle. Fordistisessa ja yksipuolisessa, osin suljetussa taloudessa kollektiivihyödykkeiden, kuten infrastruktuurin tuottaminen oli erityisen tärkeää. Suomen metsäteollisuuden viennin kannalta oli aivan oleellista, että välttämätöntä infrastruktuuria alkoi aluksi tuottaa valtio. Infrastruktuurin rakentamista perusteltiin nimenomaan aluepoliittisilla ja työllisyyspoliittisilla syillä (Aronen & Hartikainen 1995, 48–52).

9.1.2 Työntekijäjärjestöjen ja työnantajajärjestöjen vahvistuminen aluepolitiikan aikana

Elinkeinorakenteen muutos merkitsi yhteiskunnan palkkatyöläistymistä. Työläisten olot alkoivat parantua 1960-luvulla, jolloin otettiin käyttöön työeläke- ja sairausvakuutusjärjestelmät. Hyvinvoinnin kasvun takana oli työmarkkinajärjestöjen voiman ja vaikutusvallan lisääntyminen. Työläisten, toimihenkilöiden ja työnantajien järjestäytymisaste nousi suuren muuton aikana korkeaksi. Suomessa siirryttiin tulopoliitiikan kauteen, mikä merkitsi ammattiyhdistysliikkeiden, hallituspuolueiden, työnantajien ja korkeimman virkamiehien yhteisiä tiukoja neuvotteluja muun muassa palkoista, hinnoista, sosiaaliturvasta ja verotuksesta. Tulopoliittisten neuvottelujen ansiosta varsinkin heikoissa asemissa olevien ryhmien, kuten pienviljelijöiden ja köyhien kaupunkityöläisten, elintaso kohosi tuntuvasti. Työikäiselle väestölle pyrittiin turvaamaan mahdollisuudet osallistua työelämään jo hyvinvointivaltion synnyn alkuaikoina. Palkansaajajärjestöjen ajaman solidaarisen palkkapoliitiikan turvin vähennettiin eri väestöryhmien välisten tuloerojen kasvua, kun taas progressiivisen verotuksen ja laajojen sosiaalisten tulonsiirtojen avulla turvattiin kotitalouksien toimeentulo. Kulutusmahdollisuudet myös taloudellisesti huonoina aikoina otettiin huomioon.

Suomalainen yhteiskunta pyrki huolehtimaan siitä, ettei raskas verotuksellinen kohdeltu rasittaisi liikaa pääomanomistajia, kuten suurten metsäteollisuuskonsernien ja lääketeollisuuden yritysten kilpailukykyä. Yleisessä talouspolitiikassa suuri paino-arvo asetettiin vientiyritysten kilpailukyvyn turvaamiseen (Alestalo 1983: 172–177; Kasvio & Nieminen 1999: 81–82).

9.2 Sektoripoliittinen järjestelmä Suomessa – tarkastelussa asuntopolitiikka 1900-luvun lopulla

Kaupunkipoliitiikka oli hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisen yhteydessä piilossa olevaa politiikkaa. Tämä tarkoitti sitä, että epäsuoria kaupunkipoliittisia tavoitteita lisättiin erilaisiin sektoripoliittisiin ohjelmiin. Esimerkiksi asuntopolitiikkaan sisältyi merkittäviä kaupunkipoliittisia toimia ja rajoitteita suuren muuton aikana. Rajoittava kaupunkipoliitiikka aiheutti kaupunkikehitykselle kustannuksia. Asuntopolitiikan määrärahojen kohdentuminen oli tietyllä tavalla jälkijättöistä eli se ei ottanut huomioon jo tapahtunutta ja erityisesti tulevaa kaupungistumista (Aronen & Hartikainen 1995).

Asuntopolitiikassa pyrittiin pohjoismaisen hyvinvointimallin mukaisesti takaamaan kohtuullinen asumistaso myös niille pienituloisille, joilla ei ollut varaa hankkia omaa asuntoa tai vuokrata sitä yksityisiltä markkinoilta. Suomalaisessa hyvinvointivaltiossa julkisesti tuetun asumisen laaja kannatus säilyi 1900-luvun lopulla (Niska 2002: 85). Julkisen asumisen saamasta kannatuksesta huolimatta asuntopolitiikka joutui tasapainoilemaan erilaisten ja keskenään ristiriitaisten tavoitteiden välillä. Seudullisen yhteistyön luominen maankäyttökysymyksissä ja asuntopolitiikassa oli 1900-luvun lopulla äärimmäisen vaikeaa Suomen kaupunkiseuduilla. Runsaiden tonttivarojen kunnat merkittävänä maanomistajina ohjasivat kehitystä omista lähtökohdistaan käsin (Lönngqvist 2002: 71–73).

9.2.1 Asuntopolitiittisen koneiston vakiintuminen urbanisaatiokehityksen aikana: arkkitehdeille monopoliasema maan kaavoittamiseen

Kaupungit pyrkivät vastaamana suureen muuton aiheuttamiin väestöllisiin paineisiin rakennuttamalla lähiöitä. Kaavoituksen päämääräksi tuli 1960- ja 1970-luvuilla sosiaalisen eriarvoisuuden vähentäminen yhtä aikaa lähiöiden rakentamisen kanssa. Julkisen sektorin viranomaiset, jotka olivat vastuussa kaupunkikehittämisestä, puolustivat lähiöhankkeitaan yleisen edun näkökulmasta. Arkkitehdeillä ja kaavoittajilla oli suuren muuton yhteydessä merkittävä rooli Suomen kaupungeissa. Arkkitehtiosastot sisällyttivät itseensä rakenteellisia ominaisuuksia uudelleenvakuuttuneiden käytäntöjen myötä, mutta samalla ne myös ilmaisivat aidon rakenteellisen rajoituksen suomalaiselle aluepolitiikalle ja määrittelivät vapaan toiminnan alueet kaupunkilaisille (Jokinen & Saaristo 2006: 153–159; Kortteinen 2009).

Voimakas muuttoliike aiheutti sen, etteivät kunnat kyenneet yksin ratkaisemaan väestöllisiä ongelmia. Tarvittiin liittoutumia yksityisten rakennusyritysten kanssa. Rakennusliikkeet hyötyivät lähiöiden suurtuotantohankkeista ja elementtirakentamisesta. Kuntien ja rakennusalan yritysten tehokkaan yhteistyön tuloksena syntyi

paljon rakennuksia. Rahoitus toimi ketjuprosessin mukaisesti: kunnat säästivät omia rahojaan ja rakentajat saivat rahansa pankeilta. Kuntien etujen mukaista oli kaavoittaa kaukaa ostetuille maille tiivistä kerrostaloasumista, joka muodostaisi erillisen alueen keskustaungista. Arkkitehdit ajattelivat, että suomalaiset lähiöt toimivat kompak-tikaungin ohella myös kontaktikaupunkina, jossa ihmisille muodostuisi vilkas so-siaalinen verkosto. Tämä ajattelutapa osoittautui lopulta vääräksi (Jokinen & Saaristo 2006: 153–159; Kortteinen 2009).

9.2.2 Sosiaalisen sekoittamisen politiikka Helsingissä ja uuden globaalin kilpailutalouden rakennemuutos

Helsingin seutu toimi Suomen talouden suurimpana veturina 1900-luvun lopulla. Iso osa Suomen hyvinvoinnista tuotettiin Helsingin seudun yrityksissä, jotka hyötyivät ja olivat riippuvaisia alueen positiivisista ulkoisuuseduista. Sosiaalisen sekoittamisen kaupunkisuunnitteluperiaatteella oli saatu Suomessa aikaan erityislaatuinen, tasainen kaupunkirakenne. Sosioekonomisen eettisen moninaisuuden nähtiin tuovan rikkautta kaupunkiin. Julkisen vallan mielestä kaikkein viisainta oli sijoittaa sosiaalinen, valtion tukema asuntotuotanto muun asumisen lomaan. Hyväosaisten ja keskiluokan nähtiin pienentävän sosiaalista epäjärjestystä. Osittain sosiaalisen sekoittamispolitiikan ansiosta tuloerot olivat pysyneet ennätyksellisen pieninä Helsingissä 1990-luvun alkuun asti (ks. esim. Vaattovaara 1998).

Urbanisaation yhteydessä Suomeen onnistuttiin luomaan hyvinvointiyhteiskunnan malli, jossa kiinnitettiin erityistä huomiota huono-osaisten asumisen tasoon kaupun-geissa. Uuden globaalin kilpailutalouden rakennemuutos ja 1990-luvun alun lama toivat kuitenkin uudenlaista huono-osaisuuden alueellista kehitystä mukanaan. Väes-tön koulutus- ja tulotasot syvenivät ja kaupunkialueiden työttömyyskehitys alkoi poiketa suuresti toisistaan. 1990-luvun alussa sosiaalietuisuuksia (erityisesti vanhusten kotihoito, psykiatrinen hoito ja päihdehuolto) leikattiin lamaan vedoten, mutta itse hyvinvointimallia ei kyseenalaistettu. Pääkaupunkiseudun kohdalla huono-osaisuus levittäytyi mosaiikkimaisesti eikä sitä pitänyt enää yhdistää suomalaisiin lähiöihin, jotka olivat kansainvälisissä vertailuissa poikkeuksellisen ongelmattomia (Vaattovaara 1998; Blomberg et al. 1999: 34).

Samalla kun sosiaalisia ongelmia ilmentyi niin sanotuissa ”köhyystaskuissa”, Helsinki ajettiin taloudellisesti tiukoille valtiovallan toimenpiteiden johdosta. Hel-sinki ei saanut 1990-luvulla pitää suurinta osaa omista yhteisöverotuloistaan vaan ne järjestelmällisesti siirrettiin muiden kuntien käyttöön aluepoliittisen tasausjärjestelmän kautta (Helin 2002). Tutkijat olivat huolissaan pääkaupunkiseudun kehityksestä ja kysyivät, miten hyvin Suomi pystyisi vastamaan kaupungistumiskehitykseen uudessa globaalissa kilpailutaloudessa? Miten Helsingin seudun tulisi käymään?

9.2.3 Maan edunsaajien asettamat rajoitteet implisiittiselle kaupunkipolitiikalle: tarkastelussa Helsingin seutu

Kaupunkien seutuistuminen eli hajautumiskehitys asetti paineita suomalaiselle aluepolitiikalle 1990-luvulla. Kaupungistuminen loi uusia keskuksia perinteisen

ydinkeskuksen rinnalle. Työssäkäyntialueet olivat laajentuneet. Tämä merkitsi sitä, että ihmiset pendelöivät ”keskuksesta kehykseen”. ”Taskukokoisen metropolin” hajautumiskehityksen ongelma voitiin palauttaa maankäytön suunnitteluun. Arkkitehdit, jotka olivat säilyttäneet monopolioikeuden maan kaavoittamiseen lähiöiden rakentamisen ajalta, olivat kykenemättömiä havaitsemaan Suomessa käynnistynyttä nopeaa rakennemuutosta (Kortteinen 2009). Yleisesti kaavoitusvalta maanomistajien intressinä painottui enemmän kaupunkiseuduilla kuin pelkästään keskustaupungeissa. Kaupungistumista hidastavan (rajoittavan) politiikan seurauksena maan arvoa oli pidetty korkeana koko maassa: toisin sanoen absoluuttisen maankoron tasosta pyrittiin huolehtimaan (Aronen 2011).

Helsingin seudulla olisi ollut ainutkertainen mahdollisuus ohjata rakentamista alueellaan 1990-luvulla, mutta tähän mahdollisuuteen ei tartuttu arkkitehtiipiireissä. Pääkaupunkiseudun kehyskunnissa, kuten Espoossa, Kauniaisissa, Vantaalla, Sipoossa ja Kirkkonummella, halukkuus aktiiviseen maankäytön ohjaukseen oli vähäistä. Koska Helsinki ei yksin voinut ratkaista koko pääkaupunkiseudun asutuskysyntää, olisi kuntien pitänyt tehdä tiiviimpää yhteistyötä maankäytön suunnittelun osalta. Euroopan unionin kaupunkitutkijat alkoivat pitää Helsingin seutua varoittavana esimerkkinä siitä, miten maanomistajien intressit hidastivat tai peräti estivät suurkaupunkipolitiikan muotoutumista. Suomessa kuntien fundamentaaliset intressit ja näitä seuranneet asutopolitiittiset ratkaisut olivat syy eriarvoisuuden voimistumiselle pääkaupunkiseudulle. Arkkitehdit olivat kuntien itsehallinnollisen vallan välikappaleina, toisin sanoen he toteuttivat kuntien pyrkimykset kunnioittamalla samalla omia suunnitteluperinteitään (Haila & Häussermann 2005: 58–59; Lönnqvist 2002: 76–78; Kortteinen 2009).

Rajoittavaan kaupunkipolitiikkaan voitiin lukea kuuluvaksi aravajärjestelmät, joilla oli rahoitettu sosiaalista asutotuotantoa valtion subventoimalla lainoituksella vuodesta 1949 lähtien. Järjestelmällä pyrittiin tuottamaan kohtuuhintaisia, määrättyjä laatukriteereitä noudattavia vuokra-asuntoja, omakotitaloja, asumisoikeusasuntoja ja opiskelija-asuntoja. Vuokratarkastus oli vaikuttanut reaalivuokrien jyrkkään alenemiseen 1960- ja 1970-luvuilla ja pienentänyt yksityisen vuokra-asumisen kantaa Suomessa. Arava-vuokra-asuntojen rakentamisella oli tarkoitus kompensoida kehitystä. (Laakso & Loikkanen 2004). Arava-asuntojen tilallista rakentamista kohdennettiin aluepoliittisin perustein muun muassa pääkaupunkiseudulla: tarkoitus oli suhteuttaa sosiaalisen asutotuotannon määrä kuntien tarpeisiin. Aravarahoitteisen asumisen käyttö esimerkiksi 1990-luvulla käynnissä olleessa rakennemuutoksessa edellytti päättäjiltä suurta harkintaa. Ei ollut samantekevää, rakennettiin Helsingissä ARAVA-vuokra-asuntoja kerrostaloihin vain omistusasuntoja pientaloihin (Lönnqvist 2002: 68). Kaiken kaikkiaan koko maan mittavat aravajärjestelmät kohdennettiin jälkijättöisesti asutopolitiikassa. Rajoittava implisiittinen kaupunkipolitiikka siis voimisti kaupunkiseutujen ja erityisesti pääkaupunkiseudun sisällä kuntien välistä kilpailua (Aronen 2011).

Vaikka sosiaaliin näkökulmiin paneutuneen asutopolitiikan tarve tiedostettiin kalliin asumisen ja kasvaneiden tulorojen oloissa, olivat pääkaupunkiseudun kehyskunnat tästä huolimatta haluttomia ottamaan täyttä vastuuta julkisesti tuetusta sosiaalisesta asutotuotannosta 1990-luvulla. Pääkaupunkiseudun sosiaalinen eriytyminen voitiin helposti todistaa kuntien asutotuotannossa havaitun profiloitumisen kautta. Kuntien kiristynyt kilpailu hyvistä veronmaksajista oli pääsyyinä alueellisen eriarvoistumisen

kasvuun pääkaupunkiseudulla. Kunnan veropohjan kannalta hyvätulaiset muodostivat aiempaa tärkeämmän ryhmän, joka vastasi väestöosuuteensa nähden moninkertaisesta kunnallisverokertymästä. Kilpailutilanteesta tiettyjen kuntien houkutus jättää julkisesti tuetun sosiaalisen asumisen tuotanto naapurialueiden kontolle oli ilmeistä (Vaattovaara 1998; Lönnqvist 2002).

1991–2000 välisenä aikana suurin osa pääkaupunkiseudun uusista rakennuksista rakennettiin eheyttämisperiaatteen mukaisesti jo valmiiksi taajalle alueelle. Erityisesti tiivistä ja kompaktia radanvarsirakentamista suosittiin Hyvinkäällä, Keravalla ja Järvenpäässä. Näissä kunnissa sekä Helsingissä ja Vantaalla asukkaiden keskimääräiset tulot jäivät alle seudullisen keskiarvon. Puolestaan Espoossa, Kirkkonummella, Tuusulassa ja Sipoossa (joihin kohdistui pääkaupunkiseudun sisäistä muuttovoittoa) ”nuoren” väestön tulot ylittivät seudullisen keskiarvon 1990-luvulla. Ihmisten varallisuus oli uuden kasvun myötä vaikuttanut huomattavasti asuntokauppaan. Metropolialueelle oli syntynyt uutta asuntokysyntää työssäkäyntialueen laajennettua hajautumiskehityksen seurauksena hyvin kauas varsinaisesta ydinkeskuksesta. Se osa väestöstä, jolla oli varaa valita, muutti metropolin reuna-alueille, joissa asuntotarjonta vastasi heidän ihanteitaan. Samanaikaisesti Helsinki menetti hyviä veronmaksajiaan. Helsingin harvojen vapaiden tai vapautuvien alueiden tultua rakennetuksi, oli muissa ympäristökunnissa vielä runsaasti rakennusmahdollisuuksia käyttämättä. Helsinki oli sitonut kätensä rakentamalla suuren määrän pieniä kerrostaloasuntoja valtaosalle viimeisistä vapaista rakennuspaikoistaan. Pienten vuokra-asuntojen rakentamisella ydinkeskustan ulkopuolisille asuinalueille pyrittiin houkuttelemaan pienempituloisia asukkaita (Lönnqvist 2002: 78–79; Jaakola & Vaattovaara 2002: 109–125).

Helsingin seudun suunnitteluprosesseissa mukana olleiden maanomistajien oli hyvin vaikea ymmärtää toisiaan. Kaavoittajien koulutuksessa oli havaittavissa selkeitä eroja ja suuria puutteita. Kaavoittajat väittivät vähentävänsä pääkaupunkiseudun alueellista eriytymistä ja kestäväntä kehitystä 1990-luvulla, mutta tosiasiasa he voimistivat sitä. Vuodesta toiseen kaavoittajien tekemät ratkaisut näyttivät toistavan samaa ongelmaa: rakennettiin kompaktia labyrinttia väkisin ja valvotusti. Kyseessä oli tutkijoiden mukaan dysfunktionaalinen suunnittelutilanne, jossa ratkaisu toisti ongelmaa. Ei ollut lainkaan yllättävää, miksi arkkitehdit suosivat esimerkiksi pienien vuokra-asuntojen rakentamista Helsingissä. Negatiivisen kehityksen taustalla vaikutti pääkaupunkiseudun krooninen pula asunnoista. Arkkitehtien olisi pitänyt huomata se tosiasia, että ihmiset äänestivät rahoillaan uudessa globaalissa kilpailutaloudessa. Varakkaat olivat kiinnostuneita juuri siitä, että heidän asuntoympäristönsä vastaisi suurimpia toiveita. Arkkitehtien suunnitelmat jatkaa tiiviin asumislabyrintin rakentamista ei miellyttänyt koulutettuja ja he muuttivat yhä kauemmaksi Helsingin keskustasta (Kortteinen 2009).

Asuntokysynnän käsite puuttui arkkitehtiipiireissä kokonaan. Sitä ei tarvinnut ajatella, koska sitä ei ollut suunnittelijoiden mielestä. Kaavoittajien työtä voitiin verrata Suomessa itsemääräämisoikeuteen. Itsemääräämisoikeudessa ei ollut kyse haihattelusta, vaan jostain aivan pyhästä. Jos ihmisten arvot asettuivat vastakkain, oli tämä arkkitehtien mukaan pahaa laillisuudelle. Harkintaa ei suunnittelupiireissä ollut olemassa – myöskään ollut tarjolla kehystä, johon kulttuuri ja markkinat olisivat voineet kiinnittyä. Kaavoittajat pyrkivät etsimään ratkaisua vain siihen, millä keinoilla

ihmisten mielen olisi voinut muuttaa. Miten ihmisten käytös ja ajattelu voitiin kääntää vastaamaan maksimaalista hyötyä? Pahinta oli tutkijoiden mukaan se, että arkkitehtien ammattikunnat valitsivat itse seuraajansa ja kouluttivat heidät valitsemallaan tavalla (Kortteinen 2009).

Helsinki kulki selkeästi jälkijunassa eurooppalaisessa kehityksessä 1990-luvulla. Suomalaisessa yhteiskunnassa olisi ollut äärimmäisen tärkeää tunnistaa ristiriidat maanomistajien välillä heti suunnitteluprosessien alussa. Olisi pitänyt keskustella eri tahojen kanssa kompromisseja etsien. Suunnittelijoiden olisi pitänyt pitää tietämyksensä aluksi taka-alalla ja keskittyä asukkaiden toiveiden toteuttamiseen. Olisi pitänyt kysyä, millainen kaavoitus olisi ollut toimivaa eli funktionaalista? Millainen kaavoitus olisi ollut ekologista, joka olisi ottanut huomioon esimerkiksi kulttuurin ja ilmaston? Miten asuntopoliittiset tavoitteet olisi voitu huomioida kaavoituksessa? Millainen urbaani ja tiivis olisi voinut kilpailla reuna-asumisen kanssa? Kaiken kaikkiaan olisi pitänyt pohtia, missä määrin alueet kävivät kaupaksi ja nimenomaan kenelle. Jos poliittinen konstellaatio Suomessa olisi ollut toinen, arkkitehti-instituutiot olisivat taipuneet palvelemaan esimerkiksi sen määräämää tiiviimpää kaavoitusta (Kortteinen 2009).

9.2.4 Vuosaaren asukkaat liittoutuvat pääoman edunsaajan kanssa vastustamaan julkista kaavoitusta

Vuosaaren maankäytön suunnitteluyksikkö erotettiin Helsingin kaupunginsuunnitteluvirastosta vuonna 1989 ja sille annettiin oikeus kaavoittaa suunnitelma Vuosaaren alueelle. Vuosaaren suunnitteluyksikön suunnitelmassa ehdotettiin asukastiheyden lisäämistä. Paikalliset asukkaat vastustivat suunnitelmaa ja liittoutuivat Vuosaaren alueella sijaitsevan Pauligin kahvitehtaan kanssa. Paulig alkoi laatia omaa suunnitelmaansa omistamilleen maille saatuaan kuulla, että Vuosaaren alue oli määrä kaavoittaa sinne perustetun suunnitteluyksikön toimesta. Yritys halusi vahvasti jatkaa tehtaansa toimintaa alueella. Se painotti alueen sekakäyttöä rajaamalla maa-alueen asumisen, toimistorakennuksien ja kauppakeskuksen käyttöön (Haila & Häussermann 2005: 57–58). Paulig ei toiminut vain sijoittajana eikä sen pyrkimyksenä ollut ainoastaan rahallisen tuoton lisääminen. Pikemminkin Paulig halusi yrityksenä ottaa kaupunkisuunnittelun ohjaket käsiinsä ”uusweberiläisessä kaupunkikehittämishengessä” ja laatia ”oikeudenmukaisemman” suunnitelman koko naapurustoalueelle. Voitiin jopa tulkita, että Paulig otti keskiaikaisten porvarien tavoin vastuun kaupunkikehittämisestä alueellaan. Vuosaaren toimisto, jonka tarkoituksena oli myötäillä paikallisten asukkaiden intressejä, epäonnistui kaavan laatimisessa ja niinpä Helsingin kaupunki hyväksyi poikkeuksellisesti Pauligin suunnitelman Vuosaaren alueelle. Kaavoitusmonopoliasemasta poikkeaminen ja kaavoitusluvan myöntäminen yksityiselle yritykselle saattoi antaa vivahteen yhdysvaltalaisesta yksityisten maiden kaavoituskehityksestä. Paikalliset vuosaarelaiset näkivät, että Paulig oli aidosti kiinnostunut koko Vuosaaren alueesta eikä vain spekulatiivisista kiinteistömarkkinoista (Haila & Häussermann 2005: 57–58).

9.3 Uuden kaupunkipolitiikan synty Suomessa

Uuden globaalin kilpailutalouden muutokseen reagoi uusi kaupunkipolitiikka syntyä virallisesti vuonna 1995, jolloin Suomi liittyi Euroopan unioniin. Suomessa julkinen keskustelu koordinoitun kaupunkipolitiikan tarpeesta ja sen sisällöstä oli tähän asti ollut vähäistä. Tämä johtui pitkälti siitä, että alueellinen tasauspolitiikan harjoittajat olivat rahoittaneet ja ohjanneet kansallista aluetutkimusta omista tiedonintresseistään käsin. Yksittäisiin suomalaisiin kaupunkeihin kohdistunut tutkimustoiminta ei juuri keskustellut kansallisen kaupunkipolitiikan tärkeydestä (Aronen & Hartikainen 2000: 13). Uuden kaupunkipolitiikan julkisen keskustelun syntyyn oli vuodesta 1994 alkaen myötävaikuttanut erityisesti ympäristöministeriö ja Suomen Kuntaliitto, joiden yhteistyön tuloksena julkaistiin vuonna 1995 teokset *Katse kaupunkiin* ja *Kaupunkipolitiikan perusteet* (Aronen 2011).

Ympäristöministeriön asettama kaupunkipolitiikan työryhmä näki koordinoitun kaupunkipolitiikan suurimmaksi ongelmaksi hallinnallisten sektoreiden päällekkäisyyden ja vastakohtaisuuden. Asiantuntijat esittivät, että kaupunkeja koskevat sektoripolitiikat tuli koota kaupunkien kehittämispolitiikaksi (Aronen 2000: 264; Blomberg et al. 2000: 9). Ympäristöministeriön käynnistämien uusien kaupunkipoliittisten aloitteiden myötä vetovastuu siirtyi sisäasiainministeriöön, aluepolitiikan yhteyteen. Vuoden 1995 eduskuntavaalien jälkeen sisäasiainministeriö asetti kaupunkien kehittämistyöryhmän vahvistamaan ”hyvin alkanutta” kaupunkipoliittista kehitystä. Kaupunkikehittämisen liittäminen aluepolitiikan yhteyteen voitiin tulkita siten, ettei kaupunkeja haluttu kehittää sinällään (an sich). Pikemminkin Suomessa pyrittiin organisatorisilla ratkaisuilla luomaan aluepoliittisen asetelman eli tasapainoisen aluekehityksen pidäkkeet kaupunkipolitiikalle. Samalla pohjustettiin kaupunkipolitiikan tosiasiallista rajautumista osaamis-, elinkeino ja kilpailukykypolitiikaksi. Sisäasiainministeriön asettaman työryhmän vuonna 1996 julkaiseman *Kaupungit kasvun luojina* -esityksen pohjalta valtioneuvosto asetti 19.12.1996 kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän kolmivuotiskaudeksi 1997–1999. Tänä aikana määriteltiin valtion kaupunkipolitiikan sisältöä ja edistettiin kaupunkeihin ja kaupunkiseutuihin kohdistuvaa voimavarojen tehokasta käyttöä (Aronen 2000: 233; Blomberg et al. 2000: 9). Käyty yhteiskuntapoliittinen keskustelu koordinoitusta ja tietoisesta kaupunkipolitiikasta heijastui Suomen hallitusohjelmiin vuodesta 1995 lähtien. Esimerkiksi Lipposen I hallituksen ohjelmassa keväältä 1995 todettiin, että ”Hallitus tukee vahvojen, kansainvälisillä markkinoilla kilpailukykyisten kasvukeskusten luomista. Kaupunkipolitiikka ja maaseutupolitiikka muodostavat hallituksen politiikassa kokonaisuuden”.

Uuden kaupunkipolitiikan synnyn jälkeen hallitus laati lukuisia kehittämisohjelmia, joista merkittävimpiä olivat Helsinki-ohjelma, SEUTU-ohjelma ja Kainuun hallintokokeilu-ohjelma. Uuden kaupunkipolitiikan synty merkitsi yleisellä tasolla ajattelutavan muutosta. Suomen kaupunkialueet kertoivat yhä useammin itse kehittämisen suunnan. Ennen valtio toimi käskevänä osapuolena. Ongelmana oli vain se, että kunnilla ei ollut tarpeeksi rahaa panostaa aluekehittämiseen ja suunnan määrittämiseen. Tätä ongelmaa pyrittiin korjaamaan EU-rahoituksella, jota suunnattiin erityisesti perifeerisille alueille (Aronen 2011).

9.4 Euroopan unionin aluepolitiikan vaikutus Suomeen

Suomessa harjoitettiin vuodesta 1995 alkaen myös Euroopan unionin aluepolitiikkaa, joka perustuu rakennerahastoista annettuihin tukiin. Saatuihin avustuksiin, joita ei peritty takaisin, alettiin yhdistää omaa kansallista rahoitusta. Euroopan unionin määrärahojen jaon perustana oli jäsenvaltioiden ja niiden alueiden laatimat kehittämisohjelmat, jotka EU:n komission piti ensin hyväksyä. Euroopan sosiaalirahaston myöntämistä tuista alkoi Suomessa kantaa vastuuta työ- ja elinkeinoministeriö. Euroopan aluekehitysrahaston määrärahoja alkoi Suomessa koordinoida sisäasiainministeriö. Päätettiin, että Suomessa maakuntien liittojen tuli laatia alueellisia kehittämisohjelmia ja vastata siitä, että EU-ohjelmapolitiikka ja kansallinen aluepolitiikka muodostaisivat toisiaan täydentävän ja tukevan kokonaisuuden. Suomalaisten kaupunkiseutujen kehittämisen kannalta merkittäviin ohjelmiin lukeutuivat rakennemuutosohjelmat, jotka lisättiin EU:n sisällä jatkeeksi aiemmille taantuvan teollisuuden kaupunkiseutujen kehittämisohjelmille. Taantuvia kaupunkiseutuja pidettiin Suomessa ennen aluepoliittisina erityisalueina ja niiden keskukset muodostivat vastapainon pääkaupunkiseuduille. Erityisaluepolitiikka muutettiin Suomessa rakennemuutospolitiikaksi vuonna 1995 (Ervasti et al. 2002: 97–98; Aronen & Hartikainen 1995: 12–13).

9.4.1 Osaamiskeskusohjelmat

Puheet informaatioyhteiskunnasta ja tietotyön merkittävydestä olivat yleistyneet Suomessa 1980-luvulla. Niiden myötä alettiin ymmärtää, ettei siihen asti käytössä ollut tapa hahmottaa ammattirakennetta Suomessa ollut riittävä. Tietoperustaisia yrityksiä edunsaajina, kuten matkapuhelinjätti Nokian, ei voitu enää kaupunkikehittämisessä jättää huomioimatta, sillä ne kasvattivat toiminnallaan huomattavasti kaupunkitalousalueiden vaurautta (ks. esim. Blom 1999). 1990-luvun puolivälissä syntynyt kaupunkipolitiikka pyrkikin informaatio-ohjauksen avulla toimivaan kaupunkikehittämiseen.

Suomen maine osaamisen keskuksena vahvistui maailmalla postfordismin aikana. Oulusta kasvoi 1990-luvulla teknologiakaupunki, mihin moni suomalainen ei olisi voinut uskoa kymmenen vuotta aiemmin. Kaupungissa oli tutkimustoimintaa, joka palveli tietoperustaisia yrityksiä. Kaupungin tie menestykseen oli vaatinut runsaasti sosiaalista pääomaa – kasvu ei siis tapahtunut hetkessä. Uuteen informaation aikaan vastanneet osaamiskeskusohjelmat edustivat viimeisintä kerrostumaa suomalaisessa, aiempaa stimuloivammassa kaupunkipolitiikassa. Osaamiskeskusohjelmien (OSKE) toteuttamisen pääperiaatteena nähtiin erikseen sovittu *partnership*: paikallishallinnon, valtiovallan, EU:n ja elinkeinoelämän tuli yhdessä toteuttaa osaamiskeskusohjelmia. Suomalaiset kaupunkiseudut siirtyivät *partnership*-periaatteen kautta kaupunkikehittämisessä uudelle strategiselle tasolle (Aronen & Hartikainen 1995: 13).

9.4.2 URBAN-yhteisöaloiteohjelmat

EU:n eksplisiittisen kaupunkipolitiikan URBAN-yhteisöaloiteohjelmat pyrkivät löytämään ratkaisuja taantuneiden kaupunkialueiden ongelmiin. Niitä voidaan pitää hyvinä esimerkkeinä oikeudenmukaisemmasta kaupunkikehittämisestä. Rakennera-

hastokaudella 1995–1999 Suomessa toteutettiin kaksi URBAN-yhteisöaloiteohjelmaa. Joensuussa tavoitteena oli uudenlaisen lähiöuudistamismallin kehittäminen, tiettyjen paikallisalueiden sosiaalisen ja fyysisen ympäristön parantaminen sekä asukkaiden omaehtoisen työllistymisen tukeminen. Helsingin ja Vantaan yhteinen URBAN-yhteisöaloiteohjelma kohdistettiin myös tarkoin valittuihin naapurustoalueisiin. Tavoitteena oli kokeilla uusia innovatiivisia tukimuotoja ja luoda uudenlaista kumppanuutta edunsaajien välille. Kaudella 2000–2006 Euroopan komissio päätti tukea neljää eri yhteisöaloitetta, joihin kuuluivat *INTERREG III*, *URBAN II*, *Leader +* ja *EQUAL*. Näiden ohjelmien rahoitus myönnettiin pääasiassa tavoite 1 -alueille. Suomessa toteutettiin tänä aikana yksi *URBAN II* -yhteisöaloite (Blomberg et al. 2000: 32; Ervasti et al. 2002: 98–99). Hyvin alkanut kehitys kuitenkin päättyi ja vuoden 2006 jälkeen EU:lla ei ollut käynnissä yhtäkään URBAN-yhteisöaloitetta. Vuonna 2007 alkaneella ohjauksella alettiin toteuttaa niin sanottua kaupunkipolitiikan viemistä aluekehittämisjärjestelmän *main stream* -politiikkaan. Tämä tarkoitti sitä, että ns. kokonaisvaltainen kaupunkipolitiikka sisältäen myös sosiaalisen eheyden aspektin näkyi EU:n tavoite- ja korulauseissa, mutta ei toteutunut Suomessa käytännön tasolla (Aronen 2010).

9.5 Suomen kaupunkipolitiikka 2000-luvulla

Eksplisiittinen kaupunkipolitiikka oli 2000-luvulla pakotettu osaksi kansallista aluekehittämispolitiikkaa, josta työ- ja elinkeinoministeriö vastasi Suomessa. Niin sanotun pienen aluepolitiikan tehtävänä oli alueellisen tasapainon varmistaminen työ- ja elinkeinoministeriön koordinoimien aluekehitysvarojen avulla. Työ- ja elinkeinoministeriö yhdisti Suomen kaupunkipolitiikkaan vahvan innovaatiopolitiittisen linjan (Aronen 2011).

Suomessa hyvinvointivaltiosta puhuminen hiipui 2000-luvulla. Keskustelua käytiin enemmänkin palveluvaltiosta ja vielä kilpailuvalltion raameissa. Poliittinen uusmarxilainen taloustieteilijä Manuel Castells ja filosofi Pekka Himanen kirjoittavat teoksessaan ”*The Information Society and the Welfare State – The Finnish model*” seuraavasti:

ulkopuolisesta näkökulmasta suomalainen tietoyhteiskunta onkin erityisen kiinnostava, koska se näyttää korostavan voimakkaasti sosiaalista hyvinvointia. Tai toisella tavalla sanoen: Suomessa haastavaa on ajatus samanaikaisesta vahvasta teknologiasta ja taloudesta ja sosiaalisesta inklusiivisuudesta (Castells & Himanen 2001: 81; käännös tekijän).

Kun Piilaakson (Kaliforniassa) yrittäjät tapaavat toisiaan trendikuppilassa, Suomessa valtio tarjoaa kahvit ja pullat ihmisten verkostoitumiselle (Castells & Himanen 2001; käännös tekijän).

Castellsin ja Himanen mukaan Suomi astui uudelle vuosituhannele hyvinvointiyhteiskuntana, jonka vahvoilla perusrakenteilla oli säilynyt luja kannatus. Tutkijoiden mielestä Suomesta oli kehittynyt tietoyhteiskunnan ja hyvinvointivaltion integroitunut kokonaisuus, josta hyvinvointivaltio olisi kuitenkin vähitellen katoamassa. Castells ja

Himanen luonnehtivat Suomen vahvaa kansallista identiteettiä henkiinjäämisprojektiiksi. Suomen valtio, jolla oli kaksoisrooli pääomanomistajien (yritysten) tukijana ja hyvinvointivaltiona, oli pitkään hakenut oikeutustaan kansakunnan henkiinjäämisen takaajana (Castells & Himanen 2001, cit. Sihvola 2001).

9.5.1 Nokia pääoman edunsaajana: luovan kaupunkikehittämisen painotus Suomessa

Innovaatiopoliittiset hegemoniset diskurssit noudattivat polkuriippuvuuden ajastusta, jossa aikaisemmin tehdyt rationaaliset valinnat ohjasivat tulevia valintoja sekä ohjasivat kehityksen tietylle uralle. Espoon, Salon seudun ja Oulun seudun kasvua osoittaneet tilastot toimivat todistusaineistoina poliitikoille, jotka pyrkivät takaamaan sen, että samaa innovaatiopoliittista linjaa noudatettiin. Espoon, Salon ja Oulun kaupungit olivat jo lähes pari vuosikymmentä kasvaneet ICT:n myötä – pääasiassa Nokian ansiosta. 2000-luvun lopulla Suomen kaupunkien kasvu osaamiskeskuksina osaltaan taittui. Suurista pääomanomistajista Nokia jatkoi kasvamistaan, mutta ei Suomen alueella. Suurta huolta kannettiin siitä, että säilyttäisikö Nokia pääkonttorinsa Espoon Keilalahdessa. Amerikkalaiset kriitikot olivat olleet jo kauan sitä mieltä, että Nokian olisi jo 1990-luvun lopulla pitänyt siirtää pääkonttorinsa Kalifornian piilaaksoon (*Silicon Valley*), johon oli muodostunut tietoperustaisten yritysten laajin agglomeraatio (Castells & Himanen 2011; Aronen 2011).

9.5.2 Työ- ja elinkeinoministeriön koordinoima kaupunkipolitiikka

Vaikka kaupunkipolitiikan toimia rajoitettiin merkittävästi aluepolitiikan keinoin, suomalainen yhteiskunta otti 2000-luvulla jo hyvää vauhtia oppia eurooppalaisten kaupunkipolitiikkojen pääperiaatteista. Niin sanottu uusi kasvukeskuspolitiikka, joka huomioi eurooppalaisittain keskikokoiset kaupungit, jätti vanhan tasaavan ja alueiden tasa-arvoiseen kehitykseen tähtäävän aluepolitiikan syrjään (Haila 2002: 35). Oikeudenmukaisemman kaupunkikehittämisen korostamisen suhteen ongelmallista oli se, ettei Suomen työ- ja elinkeinoministeriö nostanut hyvinvointikysymystä innovaatiokeskustelun yhteydessä lainkaan esille. Työ- ja elinkeinoministeriö pyrki Euroopan unionin tasolla tuomaan Suomea esille kehittyneen innovaatiopoliitiikan ja talouspolitiikan kautta painottamalla kaupunkeja kasvumoottoreina. Suomalaiset poliittiset päättäjät käsittelivät tiettyjä kaupungistumisongelmia talouskehitys- ja innovaatiopoliitiikan kautta saavuttaakseen tavoitteensa (Aronen 2000: 45, 2010: 45–50).

Suomen osalta oli syytä kysyä, toiko innovaatiokeskeinen ja luovaa kaupunkikehittämistä pönkittävä politiikka minkäänlaista lisäarvoa 2000-luvun lopun Suomeen? Lähestymistapa mahdollisti ainakin sen, ettei oikeudenmukaisempi kaupunkikehittäminen noussut riittävästi esille uuden globaalin kilpailutalouden rakennemuutoksessa. Koska kaupunkikehittämisen osa-alueita painotettiin epätasa-arvoisesti, Suomi ei kyennyt omaksumaan holistista lähestymistapaa kaupunkipolitiikkaan. 2010-luvulle tultaessa Suomen metropolin ongelmat johtuivat edelleen hajanaisesta paikallisrakenteesta. Tietty poliittiset edunsaajaryhmät pitivät tiukasti kiinni perinteisestä aluepolitiikasta,

jossa maaseutupolitiikan asema korostui vahvasti (Aronen 2010: 45–50).

Aluepolitiikassa liialliset alueelliset tulonsiirrot (*excessive transfers*) osoittautuivat vaarallisiksi, sillä ne eivät kohdistuneet hyvinvointipalvelujen tarjoamiseen kuntien asukkaille. Tarpeen yli menneet tulonsiirrot tarjosivat sen sijaan työtä ja ylläpitivät hajanaisia yksiköitä aluepoliittisin perustein. Ne vähensivät paikallisia ja alueellisia kannustimia ja lisäsivät tehottomuutta (Prud’homme 1995: 28).

Suomessa vallitsi 2010-luvulle tultaessa edelleen se riski, että kaupunkipolitiikan laajuutta supistettaisiin (Aronen 2010: 45–50). Metropolipolitiikka tosin käynnistettiin vuonna 2007, mutta tapahtuiko tämä liian myöhään?

9.6 Metropolipolitiikan käynnistäminen

Metropolipolitiikka virallisena politiikkakokonaisuutena kirjattiin pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen (2007–2010) ohjelmaan, jossa todetaan: ”*Pääkaupunkiseudun erityiskysymyksiä varten käynnistetään metropolipolitiikka, jolla ratkaistaan alueen maankäytön, asumisen ja liikenteen ongelmia, edistetään elinkeinopolitiikan ja kansainvälistymisen toteutusta sekä ehkäistään syrjäytymistä. Monikulttuurisuutta ja kaksikielisyyttä edistetään. Valtion ja pääkaupunkiseudun kuntien kesken vahvistetaan ja laajennetaan aiesopimuskäytäntöä sekä valtion eri hallinnonalojen kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä*”. Metropolipolitiikan valmisteluaikataulusta sovittiin hallinnon ja aluekehityksen ministeriötyöryhmässä (Halke), joka määritteli vuosiksi 2008–2011 toteutettavat kärkihankkeet. Kärkihankkeita pidettiin toimenpidekokonaisuuksina, joiden merkitys metropolipolitiikan onnistumiselle oli keskeistä (Valtioneuvoston selonteko metropolipolitiikasta 2010).

Ensimmäinen kärkihanke (päävastuussa ympäristöministeriö), pyrki saamaan aikaan aiesopimuksen valtion ja Helsingin seudun kuntien välille. Aiesopimuksella turvattaisiin riittävä asunto- ja tonttitarjonta pääkaupunkiseudulla. Valtioneuvoston asuntopoliittinen toimenpideohjelma nostettiin keskiöön, sillä se kiinnitti huomiota Helsingin seudun erityiskysymyksiin. Toisen kärkihankkeen (päävastuussa liikenne- ja viestintäministeriö) tavoitteeksi asetettiin pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelman aiesopimuksen uudistaminen, jonka kautta mahdollistettaisiin Helsingin seudun keskeisten maankäyttöratkaisujen ja liikenneinvestointien tiiviimpi yhteensovittaminen. Kolmas kärkihanke (päävastuussa työ- ja elinkeinoministeriö) pyrki tukemaan metropolialueen kilpailukykystrategian valmistelua, jossa kuntien yhteistyö innovaatiopolitiikassa korostuu. Neljäs kärkihanke (päävastuussa sisäasiainministeriö) fokusoi maahanmuuttopolitiikkaan ja viides kärkihanke (päävastuussa ympäristöministeriö) puolestaan kiinnitti huomiota pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseen metropolialueella (Valtioneuvoston selonteko metropolipolitiikasta 2010: 14–18).

Halke arvioi metropolipolitiikan toteuttamisen etenemistä vuonna 2008 ja se kiinnitti erityistä huomiota sosiaalisen eheyden ja sosiaalisen syrjäytymiskehityksen ennaltaehkäisyn tärkeyteen. Tässä yhteydessä tarkasteltiin tarvetta rakentaa kehitystä tukevia metropolilähtöisiä positiivisia erityistoimia muun muassa sosiaali- ja koulu-sektoreilla. Konkreettista valmistelutyötä ei kuitenkaan käynnistetty näissä sektoreissa. Metropolipolitiikan sihteeristön syksyn 2009 esityksen pohjalta ympäristöministeriö päätti vuoden 2010 alussa asettaa sosiaalisen eheyden koordinaatioryhmän, jonka oli

määrä hyödyntää jo käynnissä olleita sosiaalista eheyttä tukevia hankkeita ja tunnistaa niissä syntyneitä lupaavia toimintamalleja (Valtioneuvoston selonteko metropolipolitiikassa 2010: 19).

Metropolipolitiikan käynnistäminen oli selkeä vastaus maanomistajien väliseen kilpailuun. Metropolipolitiikan käyttöönotolla Suomen oikeudenmukaisemman kaupunkikehittämisen painotus saattoi kasvaa Helsingin seudulla ja myös koko maassa. Poliittiset päättäjät huomasivat, että metropolipolitiikkaa tuli käyttää lääkkeenä vuonna 2008 alkaneen talouskriisin tuomien negatiivisten sosioekonomisten vaikutusten lieventämiseen pääkaupunkiseudulla. Ensimmäisten varovaisten arvioiden mukaan hallituksen metropolipolitiikalla näyttäisi olleen positiivinen vaikutus työttömyyden vähentymiseen pääkaupunkiseudulla. 2010-luvulle tultaessa kaupunkipolitiikan asiantuntijat ilmaisivat pääkaupunkiseudun kehittämisen lisäksi huolensa muista Suomen suurista kaupunkiseuduista, joiden elinvoimaisuuden nähtiin toimivan metropolin kulmakivenä. Miten Esimerkiksi Turun, Jyväskylän ja Oulun seuduilla pitäisi toimia, jotta positiiviset kaupungistumisen luomat ulkoisuustekijät saataisiin valjastettua käyttöön? Miten kuntien välistä kilpailua muualla Suomessa saataisiin vähennettyä (Aronen 2011)?

9.7 Lähidemokratia ja metropolipolitiikka

Arkkitehti ja kaupunkitutkimuksen asiantuntija, tohtori Kaarin Taipale (2011a) tunnustaa, että kankeat hierarkkiset tasojärjestelmät ovat poistumassa tai ovat jo poistuneet globaalista maailmasta. Valtioiden merkitys on vähentynyt ja keskenään kilpailevien kaupunkien rooli on puolestaan korostunut. Lokaali taso on Suomessa noussut yleisen politiikan kannalta lähes yhtä tärkeäksi tai ellei peräti ”tasavertaiseksi” suhteessa globaaliin tasoon. Suomessa on havahduttava uuteen tilanteeseen, jossa poliittisilta päättäjiltä vaaditaan yhä useammin *top down* -otteen sijasta niin sanottua *bottom up* -lähestymistapaa, joka huomioisi kaupunkilaiset lokaalilla tasolla politiikan teossa (Taipale 2011a).²⁴

Suomessa on tiedostettu, että lähidemokratian integroiminen osaksi metropolipolitiikkaa edellyttää syvällistä ymmärrystä siitä, miten ihmiset elävät metropolialueella. Helsingin yliopiston maantieteen ja geotieteiden laitoksella on esimerkiksi tutkittu aktiivisesti ihmisten elämää ja päivittäistä liikkumista. Esimerkiksi filosofian tohtori Rami Ratvio tutki pro gradussaan ihmisten elämää metropolin reunalla ja mallinsi jokapäiväisiä liikkumisreittejä tarkastelemalla 1) sundsbergilaisten ja landbolaisten työpaikkojen sijainteja 2) sundsbergilaisten ja landbolaisten jokapäiväisten kulutus

²⁴ Lähidemokratianäkökulman integroiminen varsinkin metropolialueiden päätöksentekoliikkiin on haastavaa suurkaupunkialueiden hallinnollisten rajojen ja maapolitiikan johdosta. Esimerkiksi Taipaleen vuonna 2011 toimittaman *Metropolipolitiikka! – Helsingin seudun hallinta ja ihmisten ääni* -pamfletin sanoma on selvä: Helsinkiin tulisi perustaa uusi metropolivaltuusto, joka toteuttaisi lähidemokratiaa metropolialueella. Mietinnön kirjoittajat – Erkki Tuomioja, Yrjö Hakanen, Juha Nurmela ja Emilia Palonen – kuuluvat radikaaliin *Vapaus valita toisin* -kansalaisjärjestöön, joka on (edunsaajana) päättänyt vaikuttaa uuteen hallitusohjelmaan integroimalla lähidemokratian osaksi metropolipolitiikkaa (ks. Taipale 2011b).

tuotteiden hankintapaikkoja 3) sundsbergilaisten ja landbolaisten harrastuspaikkojen sijainteja 4) sundsbergilaisten ja landbolaisten säännöllisten sosiaalisten kontaktien paikkoja. Ratvio kirjoittaa pro gradussaan:

Koska vanha tilanne, jossa hierarkkisessa keskusverkossa on yksi pääkeskus, alkaa olla ohi, ongelmaksi muodostuu mielestäni kehityksen hallittavuus sekä toisaalta keskuskunnan Helsingin ja muun pääkaupunkiseudun myöhäinen havahtuminen tilanteeseen. Helsingin seutu olisi nähtävä ja myös käytännön päätöksissä käsiteltävä yhtenäisenä monikeskuksisena kaupunkiseutuna, muutoin reunoilla hajautuva toimintojen verkko voi alkaa elää omaa elämäänsä. Sekä asutusrakenteen hajautuminen kehyskuntiin, työpaikkojen siirtyä ja klusteroituminen nauhamaisesti liikenneväylien varteen, suuret kaupan, kulutuksen ja vapaa-ajan yksiköt että kasvavat liikennevirrat katalysoivat periferia-periferia rakenteita ja vähentävät kaupunkirakenteen hallittavuutta. Erittäin kulutuksen ja asumisen välinen suhde muokkaa voimakkaasti reuna-alueiden asukkaiden jokapäiväistä liikkumisympäristöä (Ratvio 2005: 49).

9.8 Kaupunkien ja kehyskuntien jännitteiset kytkennät 2010-luvulla

Aluepoliittisen hajakeskittämisen lisäksi Suomessa tulisi 2010-luvulla pyrkiä kaupunkialueiden verkostojen linkittämiseen, toisin sanoen funktionaalisen ja elinvoimaisen aluejärjestelmän merkitystä pitäisi korostaa aiempaa enemmän. Periferian ja ydinalueen suurta jännitettä pitäisi pystyä Suomessa tehokkaammin vähentämään (ks. esim. Aronen et al. 2009; Mäntysalo et al. 2010). Tullessa 2010-luvulle kaupunkipoliitikot joutuivat etsimään vastauksia monenlaisiin kaupunkien tulevaisuutta koskeviin kysymyksiin. Kuinka monta kasvukeskusta Suomessa tulisi olla? Kuinka monta kaupunkimaista kuntaa Suomessa tulisi olemaan? Miten kaupunkien välistä yhteistyötä voitaisiin lisätä? Miten erilaiset intressiryhmät voitaisiin saada vakuuttuneiksi kuntaliitosten tuomista hyödyistä? Tulisiko yhteistyömuotoja kaupunkimaisten kuntien välillä säätää velvoittaviksi (pakkoliitokset?) mikäli vapaaehtoisella yhteistyöllä ei saavutettaisi kaupunkiseudun kokonaisuuden ja kasvun kannalta parasta mahdollista tulosta?

10 Edunsaajien toiminnan ja kaupunkipolitiikan kehittymisen historiallinen yhteys Isossa-Britanniassa

Kun laajamittaista palkkatyövoimaa syntyi 1800-luvulla kiihtyneen urbanisaation yhteydessä, alkoivat sosiaaliset erot vahvistua Isossa-Britanniassa. Ennen teollista vallankumousta työpaikan ja asuinalueen väliset erot eivät olleet niin kehittyneitä. Uusien keksintöjen (esim. höyrykone) käyttöönotto oli vaikuttanut merkittävästi teollistumiseen maassa, jossa 1800-luvun puolivälissä noin kolme neljäsosaa väestöstä kuului mekaanista työtä tekevään työväenluokkaan. Väestörakenteen ohella myös alueelliset erot olivat selkeät: 1800-luvulla työläiset oli pakotettu asumaan yliasuteilla kaupunkien sisäkaupunkialueilla, koska matalat palkat eivät riittäneet pitkiin työmatkoihin. Päivittäinen työssäkäynti esimerkiksi tekstiilitehtaissa ei mahdollistanut työläisten asumista kaukana keskustasta (ks. esim. Hobsbawn 1969).

Rikkaat huolestuivat ”vaarallisen työväenluokan” kasvusta Englannissa ja alkoivat rakentaa kartanoita ja linnoja kauas kaupungin keskustasta välttääkseen köyhien työläisten keskuudessa vallinneet epidemiat ja kulkutaudit (Kesteloot 2005: 125). Keskusta-alueille jääneet kapitalistit pyrkivät eristämään köyhälistön slummeihin, jotka pyrittiin piilottamaan katukuvasta ja tärkeimmistä markkinapaikoista. Asumisolot esimerkiksi 1800-luvun Manchesterissä olivat ankarat: köyhät irlantilaiset ja englantilaiset työttömät oli pakotettu asumaan sisäkaupungin slummeissa, joita luonnehtivat esimerkiksi päälylystämättömät tiet, olematon ilmastointi ja viemäröinnin puute. Etniset erot korostuivat lisäksi vahvasti Britannian kaupungeissa jo varhain ja ne asettivat suuria sosiaalisia haasteita kaupunkien oikeudenmukaisuudelle (Merrifield 2005: 31–48; Engels 1845: 1–38). Britannian kauppaimperiumin kaupungit, varsinkin Lontoo ja Liverpool, houkuttelivat 1800-luvun alussa lukuisia maahanmuuttajia sisäänsä (Van Kempen 2005: 190).

Pientalonpoikien eriytyminen oli johtanut maanviljelyseroihin maanomistuksen hyödyntämisessä, mikä puhdisti maanomistajien intressin (ks. esim. Hobsbawn 1968). Yhdistyneet kuningaskunnat alkoi noudattaa käytäntöä, joka antoi maanomistajille ja kehittäjille oikeuden laatia suunnitelmia kaupunkeihin (Haila & Häussermann 2005: 55–56). Työläiset pyrkivät ajan ja rahan salliessa parempiin olosuhteisiin. Ensimmäisiä merkkejä oikeudenmukaisemmasta kaupungeista alkoi ilmetä, kun Ebenezer Howard esitti puutarhakaupungin käsitteensä. Ensimmäinen puutarhakaupunki rakennettiin vuonna 1903 Letchworthiin lähelle Pohjois-Lontoota. Terveellinen maaseutuympäristön tarjoaminen oli kaupunkikehittäjien vastaus 1800-luvulla syntyneisiin työläisten surkeisiin oloihin Englannissa (Rice 2009c).

Konservatiivipuolue ja työväenpuolue toimivat Ison-Britannian pääpuolueina 1920-luvulta lähtien (Harvey 2005). Isossa-Britanniassa hyvinvointikapitalismi toimi

toisen maailmansodan jälkeen liberaalin mallin mukaan, jossa riippuvuus taloudesta ja eriarvoisuus korostuivat kaupungeissa (Kazepov 2005: 14–17). Tässä luvussa muodostan poikkileikkauksen brittiläisen kaupunkipolitiikan kehitykseen 1930-luvulta eteenpäin ja kiinnitän erityistä huomiota työn, pääoman ja maan edunsaajiin.

10.1 Implisiittinen kaupunkipolitiikka vuosien 1930 ja 1968 välillä

Työväenpuolueen toimesta Isoon-Britanniaan oli kehitetty 1930-luvulle tultaessa yksityiskohtainen ja kattava hyvinvointivaltiorakenne. Työväenpuolue, joka oli alun perin rakennettu työväenluokan vallan välineeksi, oli pitkään ollut suuressa kiittollisuudenvelassa vahvoille ja melko militanteille ammattiliitoille. Politiikassa työväenpuolue oli ajanut läpi merkittäviä uudistuksia: hiili, teräs ja autoteollisuus oli kansallistettu ja julkinen sektorin omistamaa osuutta asuntokannasta oli lisätty. Työväenpuolue oli pystynyt onnistuneesti rakentamaan näkyviä solidaarisuussiteitä kunnallishallinnon ja ammattiliittojen välille (Harvey 2005: 70). Vuosien 1945 ja 1969 välillä Britannian implisiittinen kaupunkipolitiikka keskittyi toisen maailmansodan jälkeisten fyysisten jälleenrakentamistoimien räytäntöönpanoon. Konservatiivipuolueen, joka osittain säilytti vanhan hyvinvointivaltion ominaisuuksia, vaikutus Ison-Britannian kaupunkipolitiikkaan oli huomattava sodan jälkeisinä vuosina. Konservatiivipuolue asetti tavoitteeksi väestörakenteiden hajasijoittamisen, joka oli määrä toteuttaa aluepolitiikan tarjoamin keinoin ja uusien kaupunkien (*new towns*) perustamisella (Bradley et al. 2004: 40).

Implisiittinen kaupunkipolitiikka joutui kaupunkien jälleenrakentamisen lisäksi keskittymään endogeenisiin väestöllisiin ongelmiin. 1950-luvulle tultaessa Iso-Britannia oli käytännössä menettänyt suoran siirtomaavalta-asemansa. Vuoden 1948 *British Nationality Act* antoi kaikille Brittiläisen kansainyhteisön (*Commonwealth of Nations*) kansalaisille mahdollisuuden muuttaa Isoon-Britanniaan. Muun muassa intialaisten siirtolaisten maahanmuutto emämaahan 1950- ja 1960-luvuilla johti Britannian kaupungeissa lukuisiin etnisiin ongelmiin, kuten rasismiin kasvuun (ks. esim. Postwar Immigration 2010).

Britannian suurvalta-ajan päättymisen merkitsi useiden instituutioiden lakkauttamista. Huolimatta siirtomaiden itsenäistymisaallosta Lontoon Cityn toimintaa kansainvälisen rahoitustoiminnan keskuksena päätettiin jatkaa. 1960-luvulla Yhdistynyt kuningaskunta halusi suojata finanssikeskus Lontoon Cityn aseman maailmassa, johon oli muodostumassa useita globaalien rahapääomien keskuksia. Suojaava politiikka, joka perustui korkotason sääntelyyn ja lainanoton rajoituksiin, hajotti teollisia pääomantajia ja vaikutti toisinaan negatiivisesti kotimaisten markkinoiden kehittymiseen. Lontoon Cityn noudattama vahvan punnan politiikka heikensi pääomantajien toimintaedellytyksiä etenkin vientiteollisuudessa (Harvey 2005: 71–72).

10.2 Kaupunkipoliittisten toimien kohdentaminen sisäkaupunkeihin vuosien 1968 ja 1979 välillä

Isossa-Britanniassa otettiin käyttöön eksplisiittinen *ad hoc*-kaupunkipolitiikka vuonna 1968. Kaupunkipoliittisen periodin vaihtumisen takana oli Enoch Powelin samana vuonna pitämä epäsuosittu ”*rivers of blood*” -puhe. Etniset levottomuudet olivat kasvaneet sisäkaupunkialueille, johon mustat ja aasialaiset siirtolaiset olivat joukottain muuttaneet. *The Urban Programme* (UP), josta Labourin pääministeri Harold Wilson puhui omassa puheessaan, oli tarkoitus suunnata sisäkaupunkien sosiaalisten levottomuuksien lieventämiseen. *Child Poverty Action Group* ja monet muut köyhyydestä mieltä osoittaneet järjestöt olivat pitkään odottaneet työväenpuolueelta voimakkaampia lähestymistapoja sosiaalipoliittisten ongelmien ratkaisemiseen. Tutkijat eivät aiemmin olleet vakuuttuneita yhteisöllisten ryhmien ja vapaaehtoisjärjestöjen kampanjoiden vaikutuksesta julkisen politiikan kehittämiseen. He kuitenkin myöhemmin totesivat, että paikallistason toimet, kuten *The Shelter Neighbourhood Action Project* (SNAP), heijastuivat 1960-luvulla alkaneeseen, varhaisen eksplisiittisen kaupunkipolitiikan kehittämiseen (Hambleton & Thomas 1995: 4–5).

10.2.1 Työn edunsaajien tyytymättömyys poliittiseen järjestelmään 1970-luvulla

Sodan jälkeen rakennettu hyvinvointivaltio, joka osittain säilytti vanhan hyvinvointivaltion ominaisuuksia, ei saavuttanut kansan suurta suosiota. *Financial Times*, jonka kautta pääomanomistajat saivat kantansa tehokkaasti esille, kritisoi varsinkin 1970-luvun taantuman aikana toistuvasti Ison-Britannian hyvinvointiyhteiskuntaa. Kaivosteollisuuden työläiset, jotka olivat aina voimakkaasti taistelleet työläisten oikeuksien puolesta, menivät lakkoon vuosina 1972 ja 1974. He vaativat parempaa palkkaa maassa, jossa työttömien määrä hätyytteli jo miljoonan rajaa ja jossa inflaatioaste oli lähes 26 prosenttia. Vuoden 1974 vaaleissa konservatiivit hävisivät ja valtaan noussut työväenpuolue sai lopulta lopetettua kaivostyöläisten lakon, jolla oli kansan enemmistön tuki. Korporatistisiin ihanteisiin vedonnut työväenpuolue ajautui rahavaikeuksiin eikä sillä ollut varaa toteuttaa kaivostyöläisten vaatimia ehtoja. Kriisitilanteessa politiikat tukeutuivat IMF:ään, joka saneli tiukat säästötoimenpide- ja budjetti-ehdot Ison-Britannian hallitukselle. Äänestäjien luottamus politiikkoihin horjui, kun hyvinvointivaltion budjetista leikattiin lopulta tuntuvasti menoja. 1970-luvun lopulla julkisen sektorin tyytymättömät työntekijät aloittivat lakkojen sarjan, joka lähestulkoon lamaannutti Ison-Britannian (Harvey 2005: 73–74).

10.2.2 Varsinaisen sisäkaupunkipolitiikan käyttöönotto

Community Development projects (CDP) ja *Comprehensive Community Programmes*, jotka UP:n tavoin keskittyivät sisäkaupunkeihin, käynnistettiin 1970-luvulla, jota leimasi työläisten lakot. Näitä hankkeita koordinoivat *the Home Office* ja *Department of the Environment*, jonka sisältä *Inner Area Studies*-yksikön merkitys korostui. Tutkijat tuottivat politiikoille tietoa, jonka mukaan 1970-luvun urbaani kriisi oli seurausta

taloudellisesta restrukturaatiosta. Sisäkaupunkialueet, joita leimasi heikko työllisyyskehitys, saivat kärsiä rakennemuutoksesta eniten. Peter Shore (virka-asema: *Secretary of State at the Department of the Environment*) hyödynsi uusinta tutkimustietoa oikeuttaakseen Labourin varsinaisen sisäkaupunkipolitiikan käyttöönoton vuonna 1977. Samana vuonna Labour-hallitus julkaisi valkoisen kirjansa (*Policy for the Inner Cities*), jossa muutettiin Britannian kaupunkipolitiikan painopistealueita. Vuonna 1978 astui voimaan *Inner Urban Areas Act* (Hambleton & Thomas 1995: 5).

Vuosien 1977 ja 1979 välillä kaupunkipoliitikot pyrkivät muodostamaan kokonaisvaltaisen lähestymistavan, jossa kiinnitettiin erityistä huomiota rakenteellisiin tekijöihin, esimerkiksi etniseen syrjintään, köyhyyden keskittymiseen ja fyysisen ympäristön rappeutumiseen (Atkinson 1999: 176–179). Uusien kaupunkien rakentamisen strategiasta luovuttiin ja tilalle otettiin käyttöön urbaaneja *partnership*-perustaisia kaupunkiuudistamishankkeita (*urban regeneration*), joiden toteuttamisessa paikallisilla viranomaisilla oli tärkeä rooli. Uusien kaupunkien rakentamiseen tarkoitettuja varoja alettiin suunnata nyt tehokkaasti sisäkaupunkien kehittämiseen (Bradley et al. 2004: 41).

10.2.3 London Docklands 1970-luvun lopun sisäkaupunkipolitiikka

Lontoon sisäisen reunakaupunkiin kuuluvan tokka-alueen (*London Docklands*) kehittämistä oli muodostunut ja varhain ongelma kaupunkipoliitikoille ja kaupunkikehittäjille. Kysymys kuului, miten vanhan satama-alueen positiiviset ulkoisuusedut saataisiin valjastettua käyttöön. Konservatiivihallituksen pääministeri Heath oli asettanut vuonna 1973 konsulttitoimisto Travers Morganin kartoittamaan eri vaihtoehtoja Docklandsin uudistamiselle. Konservatiivihallituksen kaupunkipoliitikkojen suurin huomio kiinnittyi *Europa*-suunnitelmaan, jossa ehdotettiin nopeilla liikenneyhteyksillä kytkettyjen yksityisasuntojen, toimistorakennuksien ja ostoskeskusten sijoittamista alueelle. Samana vuonna valtaan noussut Labour-puolue hylkäsi *European* ja perusti Tokka-alueiden sekakomitean, jonka tehtävä oli koordinoida kaupunkialueen kehittämistä. Kaupunkikehittäjät mielsivät nyt kokonaisvaltaisen, oikeudenmukaisemman otteen *Docklands*-alueen kehittämiseen. He katsoivat, että julkista asuntotuotannon lisäämisen ohella alueen työllisyyskehitystä, liikenneyhteyksiä ja sosiaalisia oloja tulisi parantaa. Labour-puolueen kaupunkipoliitikot eivät kuitenkaan kyenneet toteuttamaan tokka-alueelle laadittua oikeudenmukaisempaa suunnitelmaa ongelmitta. Ensinnäkin finanssipääomanomistajat ja maanomistajat julkisella sektorilla eivät halunneet luopua alueistaan. Toiseksi paikalliset edunsaajat eivät päässeet yksimielisyyteen kehittämiskohteista ja näiden tärkeysjärjestyksestä. Labourin eksplisiittisellä sisäkaupunkipolitiikalla onnistuttiin parantamaan julkisia palveluita ja lisäämään sosiaalista asuntotuotantoa – kuitenkin varsin hitaasti. Labourin sisäkaupunkipolitiikka ei kyennyt koskaan ratkaisemaan työttömyysongelmia satama-alueella (Coupland 1992: 151).

10.3 Margaret Thatcherin uusliberaalin talouspolitiikan aika 1979–1991

Margaret Thatcher valittiin Ison-Britannian pääministeriksi vuonna 1979, jolloin maan talousjärjestelmää alettiin uudistaa radikaalisesti. Pitkään jatkuneeseen talouden taantumaan etsittiin kuumeisesti ratkaisuja monien eri instituutioiden toimesta. Näistä merkittävimpiin lukeutuivat *Centre for Policy Studies*, *Adam Smith Institute* ja *Institute of Economic Affairs*, josta Thatcherin neuvonantaja Keith Joseph nousi julkisuuteen. Thatcherin aikana kaupunkipolitiikasta tehtiin ase talouden lamaa vastaan. Toimintamallia haettiin Ronald Reaganin Yhdysvalloista.

10.3.1 Siirtyminen uusliberalistiseen poliittiseen ideologiaan

Heikon taloudellisen tilanteen syyt johdettiin yksimielisesti 1960-luvun politiikkoihin, jotka olivat lähinnä myötäilleet Lontoon Cityn rahoittajien tarpeita ja hidastaneet kotimaisen teollisuuden toimintaedellytyksiä. Jähmeä valtiokoneiston ja ay-liikkeen nähtiin asettavan esteitä yksilölliselle ja vapaalle ajattelulle (Harvey 2005: 42–43; 71). Valtaan astuttuaan Thatcher kyseenalaistikin Lontoon Cityn pankkipiireissä vallinneen aristokraattisen perinteen ja ryhtyi aktiivisesti puolustamaan uusrikkaiden pääomanomistajien intressejä. 1970-luvun talouden stagnaatiovaiheen nujertamiseksi keynesiläisestä talouspolitiikasta luovuttiin kokonaan ja käyttöön otettiin monetaristisia ”tarjontapuolen” ratkaisuja. Thatcherin mukaan oli käynnistettävä raha- ja sosiaalipolitiikan vallankumous, jonka tarkoituksena oli korvata sosiaalidemokraattisen valtion instituutioita ja poliittisia käytäntöjä. Thatcherin politiikka pyrki takaamaan kilpailun joustavuuden puuttumalla sitä hidastaviin sosiaalisen solidaarisuuden muotoihin. Thatcherin politiikalla tähdättiin valtionyritysten sekä sosiaalisen asuntotuotannon yksityistämiseen, yritysten verotusten keventämiseen, yrittäjyyden edistämiseen ja yritysmayntöisen ilmapiirin luomiseen. Aikaisempia hyvinvointivaltion antamia sitoumuksia purettiin tai väljennettiin järjestelmällisesti (Harvey 2005: 32, 42–43).

10.3.2 Kaupunkipolitiikan sirpaloituminen

Konservatiivien valtaannousu merkitsi kaupunkipolitiikan sirpaloitumista ja lukuisten taloutta korostavien kaupunkipoliittisten toimien syntyä 1980-luvulla. Labourin ajama sosiaalipolitiikka ja oikeudenmukaisempi kaupunkikehittäminen jäivät kirjaimellisesti syrjään. Sisäkaupunkien ohjelmia lakkautettiin tai niitä valmisteltiin uudestaan vain jos ne olivat taloudellisesti kannattavia (Hambleton & Thomas 1995: 5). Konservatiivien urbaaneihin aloiteohjelmiin luettiin muun muassa *Urban Development Corporations* (UDCs), *Enterprise Zones* (EZs), *Task Force*, *The Financial Institutions Group*, *Urban Development Grant*, *City Action Teams*, *Task Forces*, *Urban Regeneration Grant*, *National Garden Festivals*, *Business in the Community*, *Inner City Enterprise*, *City Technology College*, *Simplified Planning Zones*, *Safer Cities Schemes*, *City Grant*, *British Urban Development*, *Housing Action Trusts*, *Estate Action*, *The Valleys Initiative in South Wales* ja *Training and Enterprise Councils* (Hambleton & Thomas 1995: 5–6).

Kaupunkipoliittikot pyrkivät näillä vähän koordinoituilla ohjelmilla lisäämään

julkisen sektorin ja markkinavoimien välistä yhteistyötä alueille, jossa taloudellista uudistamista oli rationaalista toteuttaa. Englannin *Training and Enterprise Councils* (TEC) ja Walesin *Local Enterprise Companies* (LEC) ohella myös *Enterprise Zones* -aloitteesta muodostui tärkeä kaupunkipoliitikkojen työkalu. EZ:lla pyrittiin myöntämään veronhelpotuksia yrityksille, jotka sijaitsivat talousongelmien varjostamilla alueilla (Atkinson 1999: 176; Bradley et al. 2004: 41).

Paikallishallinto pyrittiin marginalisoimaan ja tässä onnistuttiinkin vuonna 1986, jolloin kaupunkien seututason hallinnosta luovuttiin kokonaan. Julkisesta rahoituksesta riippuvaiset *quangos* (*quasi –non-governmental organisations*) ja yksityistämisprosessit vähensivät tehokkaasti paikallistason hallinnallista valtaa (Bradley et al. 2004: 41). Yksityistämisprosesseihin luettiin muun muassa *Compulsory Competitive Tendering* (CCT), joka siirsi paikallishallinnon palvelutuotantoa pääomanomistajille. EZ oli käytännössä mahdollista toteuttaa vasta kun paikallistason hallinnallista valtaa oli tarpeeksi rajoitettu (Bradley et al. 2004; Harding et al. 2000: 977–979).

10.3.3 Ulkomaisten pääoman edunsaajien houkutteleminen Britanniaan

Vuosina 1979–1984 Ison-Britannian työttömyysaste oli keskimäärin 10 prosenttia. Tänä aikana ammattiliittojen keskusjärjestö *Trades Union Congress* menetti noin kuudosen jäsenistään. Thatcher käytti hyväkseen työläisten neuvotteluvoiman heikkenemistä ja jatkoi inflaationvastaisen talouspolitiikan harjoittamista tekosyynä ”päästääkseen lopulta kurittamaan työläisiä” Vuonna 1984 Thatcher yllytti kaivostyöläiset lakkoon. Työläiset menettivät lopulta viimeiset vallan rippeensä kun kaivosalan työntekijät hävisivät lähes vuoden kestäneen lakon ja Iso-Britannia avasi maan ovet ulkomaisten pääomanomistajien sijoituksille. 1980-luvun aikana ulkomaiset pääomansijoitukset käytännössä katsoen lamaannuttivat kotimaisen teollisuuden kaupunkialueilla. Sheffieldin terästeollisuus ja Glasgown laivanrakennus hävisivät lyhyessä ajassa vieden mukanaan merkittävän määrän ammattiyhdistystoimintaa. Britannian kansallinen autoteollisuus taisteluhuoneeseen ammattiliittoineen ”hävitettiin” terästeollisuuden yhteydessä. Tuhoamispolitiikan yhteydessä Thacher suhtautui suopeasti japanilaisten autonvalmistajien pyrkimykseen sijoittaa autotehtaitaan Britannian kaupunkien jättömaille ja hyödyntää järjestäytymätöntä, japanilaisiin työehtoihin mukautunutta työvoimaa (Harvey 2005: 74–75).

10.3.4 Thacher liittoutuu pääoman edunsaajien kanssa

Thatcherin laajamittainen talouselämän alojen yksityistämisen käynnistettiin valtion omistamista laillisista yrityksistä. Thacher halusi huolellisesti ja ripeästi valmistaa valtion yritykset asianmukaiseen myyntikuntoon hankkiutumalla eroon yritysten lainataakoista ja tehostamalla niiden kustannusrakenteita. Pääomanomistajia pyrittiin houkuttelemaan siten, että tukiaisia piilotettiin yritysten arvolaskelmien taakse. Valtio edunsaajana piti huolen siitä, ettei vesiyhtiöiden, rautatieyhtiöiden, British Airwaysin ja auto- ja terästeollisuuslaitosten omistamia arvokkaita tontteja laskettaisiin mukaan kokonaisvarallisuuteen. Thacher pyrki kaupunkipoliittisilla aloitteillaan takaamaan, että

vapautuvista kaupunkien maa-alueista saataisiin keinotteluvoittoja. Valtionyriytyksien myyminen pääoman kannalta tuottoisasta vaati Thatcherilta nopeita toimia. Samaan aikaan Britanniassa myytiin valtava määrä vuokra-asuntoja yksityisille ihmisille. Keskiluokka tuki Thatcherin toimia, sillä asuntomarkkinoille oli syntynyt pitkästä ajasta spekulatiivista dynaamisuutta, joka nosti asuntojen arvoja 1990-luvun alun lamaan saakka (Harvey 2005: 76–79).

Valtio yleisenä edunsaajana korosti kaupunkipoliittisissa ohjelmissaan omaisuus- ja kiinteistövetoisuuden merkitystä. Tämä kulki nimellä *Property-Led Urban Regeneration*), jota Thacher päätti jatkaa tukemalla rikkaita veronhelpotuksilla sekä puuttamalla kaavoituksen ja suunnittelukoneistojen kontrolliin (Atkinson 1999: 179–180). Thatcherin suosio kasvoi entisestään – varsinkin teollisuuden ja rahoitusalan huippujohtajien keskuudessa – ja hänet äänestettiin peräti kolme kertaa peräkkäin vaalivoittoon (Harvey 2005).

10.3.5 Tulojen epätasa-arvoisuuden kasvu Suur-Lontoossa Thacherin kaupunkipolitiikan aikana

Massiivinen epätasa-arvoisuuden kasvu tuloissa leimasi Lontoota vuosien 1979 ja 1991 välisenä aikana. Rakennemuutoksen aikana tapahtui sosioekonominen siirtymä, jossa ammattitaitoisten työläisten osuus kasvoi samanaikaisesti kun mekaanisten työntekijöiden osuus pienentyi dramaattisesti (Hamnett 2003). Lontoon Cityn järjestelmällinen suojelu ja Oxfordin sekä Cambridgen yliopistoista valmistuneiden talousasiantuntijoiden muutto Lontooseen nosti Suur-Lontoon maailman kalleimpien kaupunkien joukkoon ja vaurastutti samalla koko Kaakkois-Englantia (Harvey 2005). Rikkaat rikastuivat aiempaa nopeammin samalla kun köyhät joko köyhtyivät tai lisäsivät varallisuuttaan aiempaa hitaammin. Alemman köyhyysluokan suurta kasvua ei tapahtunut, vaikka epätasa-arvoisuus kasvoikin Lontoossa yleisesti. Sen sijaan Lontoota leimasi 1979 ja 1991 välisenä aikana vahva keskiluokkaistuminen (Hamnett 2003).

10.3.6 London Docklands ja Thacherin kaupunkipolitiikka

Thatcherin käynnistämä kaupunkipolitiikka aloitti uuden aikakauden Docklandsin sisäisen reunakaupunkialueen kehittämisessä, joka hakee lopullista muotoaan vielä tänä päivänäkin. Uusliberalistisilla kaupunkipoliittisilla päätöksillä Docklands alkoi houkuttaa kotimaisten pääomanomistajien lisäksi myös ulkomaisia pääomanomistajia. Vanhojen toimistotalojen saneerauksella ja uudisrakentamisella onnistuttiin kasvattamaan vanhan satama-alueen väkilukua ja työpaikkojen määrää. Maa- ja kiinteistökaupalla synnytettiin uutta toimistotilaa, jota markkinoitiin kansainvälisille pääomanomistajille samanaikaisesti kun Lontoo vahvisti asemiaan maailmakaupunkien (*world cities*) joukossa. Vuonna 1985 käynnistetyn *Canary Wharf* -kaupunkikehittämisprojektin kautta *Isle of Dog* -yritysvyöhykkeestä (EZ) muodostui myöhemmin satama-alueen keskusnoodi, joka nosti koko Docklandsin alueen yhdeksi tärkeimmäksi alakeskukseksi Lontoon moniytimisessä kaupunkirakenteessa. Pääoman omistajat muuttivat muualta Lontoosta alueelle, ja voimistivat gentrifikaatiota siellä. Teollisuuden yritykset joutuivat rakennemuutoksien seurauksena väistymään uusien toimialojen tieltä (London Borough of Tower Hamlets 1988; Thornley 1991).

10.4 The New Right ja kilpailu kaupunkipolitiikan keinoista vuosien 1991 ja 1997 välillä

Kritiikki konservatiivista kaupunkipolitiikkaa kohtaan kasvoi 1980-luvun lopussa. Tyytymättömyys johtui pitkälti siitä, ettei Thatcher ollut kaupunkipoliittisissa aloitteissaan huomionnut juuri lainkaan paikallishallinnon mielipiteitä. Kaupunkipolitiikan ja paikallisten organisaatioiden koherenssin puute ei ollut ainut ongelma vaan ihmiset huomasivat myös osallistumismahdollisuuksien puutteen, kaupunkiuudistusohjelmia koordinoivien ihmisten vastuuttomuuden ja yksityisen sektorin liiallisen suosimisen. Konservatiivipuolueen uusi pääministeri John Major muutti Ison-Britannian kaupunkipolitiikan painopistealueita ja halusi nyt integroida pahasti taantuneet kaupunkialueet kaupunkipoliittisiin aloitteisiin. *The New Right* (uusi oikeisto) vastasi kaupunkipoliittisilla ohjelmilla saamaansa kritiikkiin (Atkinson 1999: 181–182).

10.4.1 City Challenge: pääoman edunsaajat yhteistyöhön paikallisten viranomaisten kanssa

Majorin uudessa brittiläisessä kaupunkipolitiikan mallissa korostui 1990-luvun alussa erityisesti *City Challenge* -aloite, jossa toteutettiin kaksi niin sanottua *City Challenge* kierrosta. Major velvoitti *City Challenge* -kierrosten aikana yksityisiä pääomanomistajia solmimaan yhteistyösopimuksia paikallisten viranomaisten kanssa ja päinvastoin. Sopimusten allekirjoittaminen oli ehto sille, että paikalliset alueet voisivat saada osan kaupunkipolitiikkaan suunnatuista varoista (*Challenge Fund*). Paikalliset viranomaiset alkoivat laatia elinkeinoelämän toimialojen kanssa suunnitelmia niille kaupunkialueille, joilla uskottiin olevan keskeinen merkitys kaupungin kokonaisehittämissä kannalta. *City Challenge* kuitenkin lakkautettiin vuonna 1993, sillä kaupunkipolitiikan rahoitusta oli vähennetty. Kolmatta *City Challenge* -kierrosta ei järjestetty (Bradley et al. 2004: 41; Hambleton & Thomas 1995: 7; Ball-Petsimeris 2004: 172).

10.4.2 City Pride ja Single Regeneration Budget

City Challenge lisäksi myös *City Pride* (1993) ja *Single Regeneration Budget* (1994) olivat erittäin merkittäviä kaupunkikehittämisaloitteita Majorin kaupunkipolitiikassa. Lontoo, Birmingham ja Manchester kutsuttiin *City Pride* -kaupunkeihin, joiden oli määrä valmistella urbaanien alueidensa tulevaisuutta käsittelevä esitys. *City Pride* velvoitti muun muassa paikallishallintoa, paikallisia pääomanomistajia ja useita muita instituutiota yhteistyöhön (Hambleton & Thomas 1995: 7). *Single Regeneration Budget* (SRB) veti yhteen 20 erillisen kaupunkikehittämisohjelman voimavaroja ja vastasi näin siihen kritiikkiin, joka kohdistui kaupunkipolitiikan sirpaloitumiseen, varsinkin Thatcherin aikana. SRB onnistui *City Challenge* jälkeen luomaan aikaisempaa johdonmukaisemman lähestymistavan kaupunkipolitiikkaan Britanniassa (Hambleton & Thomas 1995: 7; Ball-Petsimeris 2004: 173).

10.5 New Labour ja kaupunkipolitiikan kolmas tie

Ymmärrän, että (Blairin) ”third way” viittaa ajattelutavan ja politiikan teon kehykseen sekä pyrkimykseen omaksua sosiaalidemokraattinen lähestymistapa maailmassa, joka muuttui fundamentaalisella tavalla kaksi tai kolme vuosikymmentä sitten. (New Labourin) third way nimitys on annettu sen vuoksi, koska se pyrkii ylittämään vanhanaikaisen sosiaalidemokratian ja uusliberalismin (Giddens 1998: 26; käännös tekijän).

Kolmas tie edustaa modernistunutta sosiaalidemokratiaa omistautumalla sosiaalisen oikeudenmukaisuuden sitoumuksilleen ja keskustavasemmiston (centre-left) tavoitteille. Kolmas tie pyrkii joustavilla, innovatiivisilla ja eteenpäin katsovilla keinoilla saavuttamaan tavoitteensa. Se perustuu demokratian, vapauden, oikeudenmukaisuuden, molemminpuolisen sitoumuksen ja kansainvälisyyden arvoihin, jotka ovat ohjanneet progressiivista politiikkaa jo kauemmin kuin vuosisadan ajan. Ennen kaikkea kolmas tie saa oikeutuksensa päättäväisyydestään ylittää vanhan vasemmiston (Old Left) valtionkontrolli, korkea verotus ja tuottajien intressit sekä uuden oikeiston (New Right) pyrkimykset saattaa olemattomiksi pahamaineiset julkiset investoinnit, yhteiskunnan perimmäislaatuiset käsitykset ja kollektiiviset ponnistelut (Blair 1998, cit. Ball-Petsimeris 2004: 175; käännös tekijän).

Näin sosiologi Anthony Giddens ja pääministeri Tony Blair kuvasivat New Labourin kolmannen tien ajattelumallia. New Labourin uudistettu politiikka, joka tukeutui tähän kolmannen tien käsitteeseen, oli syntynyt pitkän ajan tuloksena. Vuoden 1987 vaalitappion jälkeen työväenpuolue oli alkanut jo kehittää uuden realismin ideologiaa ja retoriikkaa, jota New Labour alkoi lopulta noudattaa Blairin johdolla vuonna 1994 (Ball-Petsimeris 2004: 173–174).

10.5.1 Työväenpuolueen huoli kaupunkipolitiikan tilasta 1990-luvun alussa

Samaan aikaan kun Majorin konservatiivipuolue oli vallassa, työväenpuolue oli kiinnittänyt erityistä huomiota Britannian kaupunkipolitiikkaan. Oppositiossa toiminut Labour toteutti esimerkiksi vuonna 1993 Keith Vazin johdolla 18 kuukauden mittaisen kyselyn, joka kartoitti Yhdistyneiden kuningaskuntien kaupunkien lisäksi myös muiden maiden kaupunkien tilaa. *City 2020*-nimisen kyselytutkimuksen oli määrä vastata Britannian kaupunkien heikkoon taloudelliseen asemaan ja sosiaalisen polarisaation kasvuun. Oppositioapuolue kritisoi, että kaupunkipolitiikka oli konservatiivien uusista aloitteista huolimatta silti liian keskusjohtoista. Konservatiivien kehittämässä kilpailumallissa, jossa rahoitettavat kohteet valittiin tarpeen sijasta keskenään kilpailevien ehdotusten perusteella, korostui kaupunkipolitiikan poliittisuus. Paikallistason kilpailuehdotusten menestymisen ehtona oli se, että niiden tuli myötäillä hallituksen linjaa. Ne kaupungit, jotka hävisivät kilpailun, saivat vähemmän rahaa valtiolta. Labour huomasi, että ”konservatiivien järjestämässä kilpailussa” epäonnistumisen saattoi vaikuttaa lisäksi negatiivisesti paikallistason johtajien toimintakulttuuriin – olihan kilpailuun uhrattu

merkittäviä summia kaupungin omia varoja (Hambleton & Thomas 1995: 9; Oatley & Lambert 1995, cit. Kuokkanen 2005: 30).

10.5.2 Blairin New Labour valtaan vuonna 1997

Pitkään jatkunut konservatiivien valtakausi päättyi lopulta vuonna 1997 kun Major hävisi yllättäen vaalit Blairin New Labourille. Koska Blairin puolue määritteli uudelleen sosiaalidemokratian *The Third Way* -käsitteen avulla, se ei lähestynyt traditionaalista vasemmistoa tai oikeistoa. Tutkijat määrittelivät kolmannen tien lähinnä ”vasemman ja oikean sekoitukseksi”. (Ball-Petsimeris 2004: 179). Kaupunkipolitiikalle Blairin uusi ideologia merkitsi siis jatkuvuutta sekä muutosta konservatiivien aikaisempiin ratkaisuihin. Jatkuvuudesta esimerkkinä toimi Majorin SRB -ohjelma, jota päätettiin jatkaa neljännelle kierrokselle. Kaupunkipoliittisia uudistuksia edustivat esimerkiksi keskushallinnon rahoittamat paikalliset kaupunkikehittämishankkeet, joita alettiin toteuttaa New Labourin kansallisten sosiaalipoliittikkauudistusten alla. New Labour pyrki lisäämään paikallistason osallistumismahdollisuuksia, suuntamaan varoja lokaaleille alueille todellisen tarpeen mukaan ja muodostamaan holistisemman lähestymistavan taloudelliseen ja sosiaaliseen uudistamiseen (Ball-Petsimeris 2004: 176–177).

10.5.3 SEU, NDC ja NR

Blair halusi rakentaa kriittisen vastapuolen kaikille aikaisemmille kaupunkipoliittisille ratkaisuille aina Wilsonin eksplisiittisestä sisäkaupunkipolitiikasta lähtien. Valtaan nousseessaan New Labour asetti SEU:n (*Social Exclusion Unit*) tutkimaan 1300 taantuneen naapurustoalueen tilaa Britanniassa. SEU näytti toteen, miten aikaisemmat hallitukset olivat epäonnistuneet naapurustojen oikeudenmukaisemmassa kehittämisessä. Liian paljon oli kiinnitetty huomiota alueiden fyysiseen elvyttämiseen kuulematta juuri lainkaan yhteisöjen edustajien mielipiteitä. Aikaisempien kaupunkipoliittisten ohjelmien varoja oli haaskattu, mikä johtui lähinnä keskus- ja paikallishallinnon rinnastamisen puutteesta. SEU:n tutkimusten perusteella New Labour päätti suunnata ylimääräistä tukea taantuville naapurustoalueille. Blairin hallituksen aikana käynnistettiin *Action Zones* ja *The New Deal of Communities* (NDC) -hankkeet. Blairin hallitus pyrki hyödyntämään NDC-ohjelman ratkaisuja kunnianhimoisessa *Neighbourhood Renewal* (NR) -ohjelmassaan, jonka kestoksi päätettiin 20 vuotta. NR:n alkuperä oli määritelty jo SEU:n ensimmäisessä raportissa. SEU:n *National Strategy for Neighbourhood Renewal – a framework for consultation* hyödynsi PAT:n (*18 Policy Action Teams*) työtä, jota tehtiin NR:n alaisuudessa. NR:lle suunnattu *National Strategy Action Plan* käynnistettiin Blairin toimesta vuoden 2001 alussa (Ball-Petsimeris 2004: 177–178).

10.5.4 Blairin kaupunkipolitiikan kritiikki

Tony Blairin ja myöhemmin myös Gordon Brownin politiikka ei välttynyt kritiikiltä. New Labourin oikeudenmukaisempi kaupunki jäi käytännössä retoriikan tasolle eikä suurta muutosta lähestymistavassa havaittu (Ball-Petsimeris 2004: 179, ks. myös Le Galès & Faucher-King 2010). Thacherin luoma uusliberalistinen järjestelmä oli

asettanut Blairille niin vähän poliittista liikkumavaraa, ettei hän kyennyt kokonaan irtautumaan luokkavallan palauttamisprosessista (Harvey 2005: 79). Labourin SEU:n paikallistasojen tukeminen (*from below*) ei itsessään tuonut brittiläiseen kaupunkipoliitiikkaan mitään uutta, sillä yhteisöjen osallistuminen oli teoriassa kirjattu jo Majorin SRB:hen vaikkakaan se ei hänen hallituskaudellaan koskaan toteutunut. Labourin makrotalouden agenda, joka noudatti tiukasti uusliberalistista suuntausta, oli ristiriidassa puolueen pyrkimyksillä kuunnella paikallistahoja urbaanin uudistamisen kysymyksissä. Labour kannatti joustavia työmarkkinoita ja yritti kannustaa työttömiä ihmisiä itse kantamaan vastuuta tilanteestaan. Koska makrotalouspolitiikka jatkoi uusliberalistisen poliittisen ideologian noudattamista Blairin aikana, jännitteisiltä kytkennöiltä ei välttytty lokaalilla tasolla (Ball-Petsimeris 2004: 180).

11 Analyysi

Tässä luvussa määritän aineistoni pohjalta oikeudenmukaisten kaupunkipolitiikkojen painoarvot Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa. Toiseksi käyn pragmaattisesti läpi edunsaajien ja oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan rajoittuneisuuden välistä suhdetta tarkasti rajaamallaan uudella urbaanilla poliittis-taloudellisella lähestymistavalla. Hyödynnän analyysini tukena myös laatimaani uusmarxilaista edunsaajien toimintalogiikan mallia, jonka avulla siis lukuisat edunsaajien fragmentit voidaan ryhmitellä työn, pääoman ja maan edunsaannin alle. Tarkastelen aineistoni valossa valitsemani uuden urbaanin poliittisen taloustieteen vahvuuksia ja heikkouksia, ja pohdin, voiko lähestymistapaan kohdistuva kritiikki estää edunsaajien ja oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan välisen suhteen analysointia. Ovatko valitsemani teoriat siis riittäviä antamaan täysin tyhjentävän selityksen edunsaajien ja oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan välisestä yhteydestä?

11.1 Tutkimusongelma: Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painoarvo Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa

Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painotuksen määrittelyssä käytän myös tukena ongelmanasettelun yhteydessä luotuja kriteerejä (asteikko: I, IIA, IIB, IIC, III ja IV) (taulukko 4).

11.1.1 Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painoarvo Yhdysvalloissa

Yhdysvaltain kaupunkipolitiikan kaupunkikehittämistavoitteiden analyysissä on aivan aluksi syytä palauttaa mieleen, että Karin Bradley'n ja Moa Tunströmin luonnehtima oikeudenmukaisen kaupunkikehittämisen tavoite on lähtöisin eurooppalaisen kaupungin kontekstista ja sen soveltuvuus amerikkalaisten kaupunkien tarkasteluun universaalissa mielessä on varsin kyseenalaista.

- Tästä huolimatta väitän, että oikeudenmukaisemmat kaupunkipoliittiset toimet alkoivat ilmentyä yhdysvaltalaisessa kaupunkipolitiikassa vain poikkeusolosuhteissa (IIA, III). Toisin sanoen, tiettyjen koalitioiden oloissa painotus on ollut oikeudenmukaisempaan päin. Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painoarvo on Yhdysvalloissa ollut lähes aina olematon kun tarkastelemme koko evoluutiojaksoa (IV).

CUPR vahvistaa argumenttini. Kuvaamani Johnsonin hallituksen toimeenpanemat *Great Society* -lainsäädännöt toimivat professori Laken mukaan esimerkkeinä oikeudenmukaisemmasta kaupunkikehittämisestä Yhdysvalloissa. Kaupunkipolitiikan evoluution aikasuoralla näiden ohjelmien kesto jää kuitenkin varsin pieneksi ja olemattomaksi (8.1.3) (kuvio 8). Varhaisia *Great Society*n aikaisia ohjelmia kohtasi pian poliittisen yhdenmukaistamisen tavoitteet, joita oppositio sai ajettua eteenpäin huolimatta suurten kaupunkien pormestarien vastustuksesta. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tavoitteet jäädettiin sisäkaupunkien epäonnistuneilla uudistamisohjelmilla, jotka siirsivät paikaltaan köyhiä ihmisiä (8.1.2). Vaikkakin Yhdysvaltain eri hallitukset ovat aika ajoin pyrkineet omaksumaan sosiaalisen kaupunkikehittämisen kielen, ei oikeudenmukaisempi kaupunkikehittäminen ole edennyt retoriikan tasolta määrätietoisiin toimenpiteisiin. Pienimmän mahdollisen poliittisen kannatuksen turvin sosiaaliset kaupunkikehittämistavoitteiden ”korulauseet” ovat säilyneet yhdysvaltalaisessa kaupunkipolitiikassa (Lake 2010).

Aineistoni mukaan demokraatit ovat ainakin retoriikan tasolla kiinnittäneet republikaaneja enemmän huomiota kaupunkipolitiikkaan. Rooseveltin, Johnsonin, Kennedyn, Carterin, Clintonin ja Obaman²⁵ demokraattihallitusten aikana pyrkimys kaupunkien sosiaalisten ongelmien ratkaiseminen nousee aineistoni pohjalta vahvemmin esille kuin Trumanin, Eisenhowerin, Nixonin, Fordin, Reaganin, Bushin ja W. Bushin republikaanihallitusten aikana.

CUPR katsoo, ettei demokraatti- ja republikaanihallitusten vaihdoksilla näyttäisi kuitenkaan olevan niin merkittävää vaikutusta kaupunkipolitiikan oikeudenmukaisempien tavoitteiden konkreettisiin toimenpiteisiin Yhdysvalloissa kuin perinteisesti uskotaan. Professori Robert Laken (2010) mukaan demokraattihallitusten ajaman kaupunkipolitiikan erittäin lyhyin ja tuloksettomina ”leimahduksina” voidaan pitää esimerkiksi Carterin UDAG (*Urban Development Action Grant*) ja Clintonin EZ (*Enterprise Zone*) -ohjelmia. Nämä ohjelmat olivat hyvin rajoittuneita laajuudeltaan ja niitä voidaan ennemminkin pitää taloudellista liiketoimintaa pönkittävinä kokeiluina kuin sosiaalisen hyvinvoinnin ohjelmina. Asiaankuuluva liittovaltion Asumisen ja kaupunkikehittämisen laitos (*The US Department of Housing and Urban Development*), joka nousi aineistossani useasti esille, ei Laken mukaan menestynyt 1970-luvun puolivälistä tähän päivään yhtään sen paremmin demokraattien kuin republikaanienkaan

25 -CUPR:n mukaan yhdysvaltalainen kaupunkipolitiikka ei ole Obaman aikana poikennut käytännön toimenpiteiden osalta pitkäaikaisen kehityksen trendistä. *The White House Office of Urban Policy* on ollut pääasiallisesti näkymätön ja sen alkuperäinen jäsen, *Adolfo Carrion*, luopui kaupunkipolitiikan tehtävistään ottaakseen vastaan uuden nimityksen finanssisektorilla. Hallituksen laatimien ohjelmien vastustus, valtava paine menojen karsimisessa, Irakin sota, Afganistanin sota, terrorismin vastainen sota sekä globaali talouskriisi ovat pitäneet huolen siitä, että kaupunkipolitiikan tavoitteita retoriikan tasolta ei ole onnistuttu palauttamaan käytännön tasolle (Lake 2010).

CUPR:n mukaan W. Bushin aikainen politiikka ei vaikuttanut Obaman kaupunkipolitiikan onnistuneisuuteen – pikemminkin raamit Obaman kaupunkipolitiikalle asetti poliittisen talouden dislokaatio, jonka yhteydessä W. Bushin rooli oli CUPR:n arvion perusteella melko vähäinen. Professori Lake esittää huolensa siitä, ettei Obama ole kyennyt asettamaan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tavoitteitaan kansalliseksi prioriteetiksi. Obama on aina sitoutunut puoltamaan uusliberalismia ja hänen politiikkansa tulee Laken arvion mukaan jatkossakin myötäilemään näitä sitoumuksia huolimatta luodusta intohimoisesta ilmapiiiristä presidentinvaalien kynnyksellä (Lake 2010).

aikana. Merkittävin ero demokraatti ja republikaanihallitusten välillä voidaan palauttaa niiden erilaisiin näkemyksiin talouden tukemisesta (republikaanien veronkevennykset ja demokraattien kannustimet talouskehitykselle), ei niinkään hallitusten eksplisiittiseen sitoutumiseen sosiaalisen hyvinvoinnin esityslistoihin. Lake huomauttaa, että demokraattipresidentti Bill Clinton oli kuitenkin viime kädessä ratkaisevassa asemassa, sillä hän lopulta myöntyi republikaanien ”hyvinvoinnin uudistusten vaatimuksille” korvaamalla hallituksen rahoittaman hyvinvoinnin (*welfare*) työnteolla (*workfare*) (ks. Reichin työpolitiikka 8.3). Clinton pakotti pienituloiset takaisin yksityisille työmarkkinoille huolimatta siitä tosiasiasta, ettei työpaikkoja kuitenkaan ollut kaikille riittävästi tarjolla. Kotitaloudet eivät kyenneet pärjäämään omillaan, vaikka ihmiset työskentelivät täysipäiväisesti liitovaltion toimeksiannosta säädettyllä vähimmäispalkalla (8.3.2), joka valitettavasti osoittautui riittämättömäksi. Jos Clintonin tekemää kaupunkipolitiikkaa kutsutaan eksplisiittiseksi, pitää Laken mukaan muistaa, että se todella kriminalisoi ja vangitsi suurella julkisella kustannuksella sen amerikkalaisen väestöryhmän, joka oli tehokkaasti jo julistautunut tarpeettomaksi yksityisten työmarkkinoiden toimesta (Lake 2010).

Kaiken kaikkiaan sosiaalipoliittisten tavoitteiden ajaminen osaksi kaupunkipolitiikkaa on ollut Yhdysvalloissa äärimmäisen hankalaa. Lake (2010) lisäksi arvioi, että sosiaalipoliittisilla ohjelmilla on pelätty olevan liian suuri yhteys sosialismiin.

11.1.2 Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painoarvo Suomessa

Oikeudenmukaisen kaupunkikehittämisen näkökulmasta Suomea tarkastellaan usein eräänlaisena poikkeustapauksena tuotantorakenteen jälkeenjääneisyyden ja institutionaalisten erojen vuoksi. Sektori- ja rakennepolitiikalla on selitetty suomalaisen sosiaaliturvan laajaa kattavuutta ja sen sisältämiä hyviä etuisuuksia (9.2). Hyvinvointivaltio ja hyvinvointipolitiikka (sosiaalipolitiikka) on muotoutunut Suomessa hitaasti ja hajanaisesti. Ei-julkilausuttua, implisiittinen kaupunkipolitiikkaa oli käytetty Suomessa vuoteen 1995 saakka, jonka jälkeen asetettiin tavoitteita erilaisten sektoripoliittisten ohjelmien päällekkäisyyksien ja ristiriitaisuuksien vähentämiseksi. Kuvasin, miten kaupunkipolitiikka päättyi kuitenkin osaksi aluekehittämispolitiikkaa, jonka harjoittajat pyrkivät vaikuttamaan tieto- ja osaamisperustaiseen kehitykseen ”voitelemalla innovaatioketjuja ja niiden välittäjäorganisaatioita Suomen eri osissa”. Uuden globaalin kilpailutalouden aikana suomalaiset kaupunkipoliitikot ottivat käyttöön Bradleyyn ja Tunströmin luonnehtimat luovan kaupunkikehittämisen työkalut, joilla pyrittiin vastaamaan globaalin markkinatalouden aiheuttamaan alueellisesti epätasa-arvoiseen kehitykseen. Innovaatiopolitiikan hegemonisen aseman johdosta aluekehittäjät ovat kiinnittäneet huomionsa niihin alueisiin, joissa paikalliset viranhaltijat käyttävät jo oma-aloitteisestikin resurssejaan vastatakseen kaupunkien väliseen kiristyneeseen kilpailuun.

Suomessa kaupunkipolitiikka on edelleen kapeaa ja vinoutunutta huolimatta eksplisiittisten kaupunkikehittämistoimien korostamisesta vuoden 1995 jälkeen ja metropolipolitiikan käyttöönotosta vuonna 2007 (IIC). Luovaan kaupunkikehittämiseen on kyetty panostamaan 1990-luvun laman jälkeisessä globaalissa kilpailutaloudessa,

sillä Suomessa oli jälleenrakennuskaudella rakennettu vahva pohja hyvinvointivaltiolle. Ei-julkilausuttu kaupunkikehittäminen sisälsi ennen 1990-lukua lukuisia oikeudenmukaisia kaupunkikehittämistoimia pönkittäviä toimenpiteitä (IIB). Luova kaupunkikehittäminen on ollut 1990- ja 2000-luvuilla mahdollista siksi, että hyvinvointivaltion palvelujärjestelmä ei romahtanut laman jälkeen sille luodun vankan pohjan ansiosta jälleenrakennuskaudella.

Osoitin, miten 1990-luvun lama toi Suomeen kuitenkin epätoivottua väestöllistä eriytymistä mukanaan (9.2.2).

- Tulerojen kasvu, segregatio ja maahanmuuton asettamat paineet edellyttävät, että poliittiset päättäjät Suomessa ”vapauttaisivat kaupunkipolitiikan” aluepolitiikan kahleista ja integroisivat sen paremmin osaksi sosiaalipolitiikkaa ja talouspolitiikkaa (vrt. 3.2).

Vaikka luovalla kaupunkikehittämisellä on huomattavia positiivisia ulkoisvaikutuksia suomalaisen kaupunkitilaan ja sillä voidaan Bradley’n ja Tunströmin mukaan tietyissä olosuhteissa saavuttaa oikeudenmukaisen kaupunkikehittämisen tavoitteet, se ei saisi kuitenkaan liikaa dominoida yleistä kaupunkeihin kohdistuvaa kehitystä.

- Kaupunkipolitiikkaan kohdistunut kapeakatseisuus voi tulevaisuudessa koitua Suomelle kalliiksi mikäli oikeudenmukaisia kaupunkikehittämistavoitteita pidetään liian itsestään selvinä tai niihin ei enää investoida yhtä paljon kuin ei-julkilausutun kaupunkipolitiikan aikana (9.5.2). Suurin osa Suomen hyvinvoinnista kun tuotetaan kaupunkiseuduilla.

11.1.3 Oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan painoarvo Isossa-Britanniassa

Aineistoni mukaan työväenpuolueen valtakausien aikana oikeudenmukaisemmat kaupunkikehittämistavoitteet ovat retoriikan kuin myös käytännön tasolla korostuneet konservatiivien vastaavia tavoitteita enemmän. 1930-luvulla kukoistanut Labourin hyvinvointivaltiomalli (IIA) sirpaloitui konservatiivipuolueen pitkään kestäneellä valtakaudella (10.1 ja 10.2). Iso-Britannia siirtyi uusliberalismin aikakaudella Margaret Thacherin aikakaudella (III, IV), jolloin konservatiivihallitus sanoutui irti kotimaisen teollisuustuotannon tukemisesta (10.3). Markkinoiden avaaminen globaaleille pääomanomistajille ja kansallisten yhtiöiden myyminen yksityisille yrityksille johti eriarvoiseen sosioekonomiseen kehitykseen saarivaltion kaupungeissa. Esimerkiksi Sheffieldin terästeollisuuden ja Glasgown laivanrakennusteollisuuden hävittämisellä oli dramaattisia vaikutuksia kaupunkikehittämiseen ja urbanisaatiokehitykseen kyseisissä kaupungeissa.

Labourin käyttämällä taantuvien teollisuusmaiden ongelmiin suuntautuneella politiikalla kyettiin vaihtelevien menestyksin vastaamaan deindustrialismin asettamiin haasteisiin esimerkiksi Liverpoolissa.

- Labourin 1970-luvun lopun sisäkaupunkipolitiikalla (10.2.2) pyrittiin urbaanien sosioekonomisten ongelmien jälkihoitoon.

Se, että eksplisiittistä, *ad hoc* luonteista kaupunkipolitiikkaa kokeiltiin Isossa-Britanniassa jo 1960-luvulla (III), johtui käytännössä maan nopeasta urbanisaatiokehityksestä. Olihan maa siirtynyt teolliseen aikaan ensimmäisenä maailmassa.

- Ison-Britannian kaupunkipolitiikassa korostuu vahva elinkeinopainotteinen linja huolimatta siitä, että New Labour nosti Tony Blairin aikana oikeudenmukaisempia kaupunkikehittämistavoitteita aikaisempia hallituksia aktiivisemmin esille (10.4 ja 10.5).

11.2 Tutkimusongelma II: Edunsaajat ja oikeudenmukainen kaupunkipolitiikka uudesta urbaanista poliittistaloudellisesta näkökulmasta – miksi kokonaisuuden etua ajava kaupunkipolitiikka on rajoittunutta edunsaajien toimesta?

En voi mitenkään puhua brittiläisten ja suomalaisten järjestelmien puolesta – johonkin rajaan asti kuitenkin, sillä kaikkia näitä kolmea poliittista järjestelmää yhdistää vahvasti samanlaiset pääoman kasautumismekanismit. Kriisin edessä ja sen ottaessa etusijan sosiaalisista hyvinvointitavoitteista olettaisin talouden pelastamiseksi jyrkkiä hyvinvointimenojen leikkauksia vastaavanlaisissa, suuresti lähentyvissä politiikan teon toimintatavoissa (Lake 2010; käännös tekijän).

Näin Robert Lake vastaa kysymykseeni edunsaajien poliittisten konstellatioiden samankaltaisuudesta tai erilaisuudesta. Laken näkemyksellä on mielestäni yhtymäkohtia Pfallerin, Goughin ja Therbornin ajatteluun oikeudenmukaisuudesta, rationaalisuudesta sekä kilpailukyvyn säilyttämisestä (2.1.2). Mikä tärkeintä, Lake mainitsee pääoman kasautumismekanismit, joilla hän viittaa epäsuorasti Harveyn kiertoihin. Kysymykseen oikeudenmukaisten kaupunkikehittämistavoitteiden rajoittuneisuudesta tai niiden priorisoinnin tärkeydestä Lake viittaa Bob Jessopin ajatteluun *The Future of the Capitalist State* (2002) -teoksessa:

Näihin kysymyksiin Jessop antaa suuremmissa määrin vastauksen mielestäni uskotavassa väitteessään, jonka mukaan sosiaalipolitiikka heijastuu siihen mikä on yhte-neväistä nykyisen pääoman kasautumisen hallintojärjestelmän kanssa. Huolimatta diskursiivisista kuvauksistaan sosiaalipolitiikkaa ei sinänsä ohjaa sen sisältämät sosiaaliset kehittämissäämäärät. Tähdennän, ettei Jessopin ajattelussa ei ole kysymys yksinkertaisesta (marxilaisesta) taloudellisesta determinismistä. Hänen näkemyksensä pääoman kasautumisen hallintojärjestelmistä käsittää laajasti verkostoituneiden talouden välttämättömyyksien, hallintorakenteiden, institutionaalisten järjestelmien, nykypolitiikkojen rajojen ja lakien voimaansaattamisien yhteenliittymät, joita ohjaa enneminkin yhteistyöhön perustuva toiminta toisin kuin taloudelliset määräävät tekijät (Lake 2010; käännös tekijän).

Jessopiin viitaten Lake vahvistanee Kondratievin (ja Kestelootin) ajattelun pohjalta

rakennetut pääoman kasautumisen hallintojärjestelmät, mutta tyrmää vanhanaikaiset vulgaariset marxilaiset ajattelutavat yhteiskuntien siirtymisestä historiallisten tuotantotapojen kautta kohti sosialismia ja kommunismia. Laken tulkinta Jessopista on tässä yhteydessä erittäin arvokas, sillä siinä välittyy epäsuorasti edunsaajien fragmenttien toiminta ja yhteistyö pääoman kasautumisen hallintojärjestelmässä. Viitaten laajoihin yhteenliittymiin Jessop korostanee sitä, ettei sosiaalipoliittisten tavoitteiden (implisiittiset kaupunkikehittämistavoitteet) rajoitteita voida ainoastaan ymmärtää vain pääomistajien määrätietoisilla pyrkimyksillä – toisin sanoen, hienostunutkin uusmarxilainen kaupunkiteoria edellyttää ehdottomasti täydennystä erilaisten yhteistyötä tekevien toimijoiden hienojakoisuuden osalta. Aineistoni ja teorian pohjalta tiivistänkin seuraavaksi yksityiskohtaisemmin edunsaajien fragmenttien ja oikeudenmukaisten kaupunkikehittämistavoitteiden suhdetta tarkastelemissani kansallisvaltioissa ja kohdistan huomioni tarkastelemaani uuteen urbaaniin poliittiseen taloustieteeseen.

11.2.1 Edunsaajien ja oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan välisestä suhteesta Yhdysvalloissa – uusi urbaani poliittistaloudellinen näkökulma

Yhdysvalloissa kansalliset ja kansainväliset pääoman edunsaajat lamaannuttivat desentralisaation ja deindustrialismin aikana oikeudenmukaisemman kaupunkikehittämisen tietyissä ruostevyöhykkeen (8.2.1) kaupungeissa samalla kun geopolittinen fokus siirtyi aurinkovyöhykkeen (8.2.2) kaupunkeihin. Harveyn teoria selittää (5.3.2), miksi sosiaaliset ongelmat kasvoivat pääoman hylkäämissä yhteisöissä pohjoisten osavaltioiden kaupungeissa 1970-luvulla. Doreen Massey'n kuvaama restrukturaatio (5.1.1) johti potentiaalisten tuotantokeinojen ehtymiseen esimerkiksi Wisconsinissa, Illinoisissa, Pennsylvaniassa ja Michiganissa, joissa suuret kansalliset pääoman edunsaajat, kuten General Motors, joutuivat Harveyn teorian mukaisesti hylkäämään tai tuhoamaan omistamaansa kiinteistö-pääomaa. Työttömien määrä (marxilaisittain *reserve army of labour*) kohosi esimerkiksi Detroitissa ja Flintissä ennätyslukemiin 1970-luvun lopulla, jolloin huomattava osa autotehtaista lopetti toimintansa. Etelän osavaltion kaupungeista esimerkiksi Houston maan yleisenä edunsaajana hyötyi kiinteistösijoitusten uusista tuotoista ja tertiäärisestä pääoman kierrosta (8.3.4), joita pyrittiin voimistamaan urbanisaatioon myötävaikuttavalla Clintonin kansallisella kaupunkipolitiikalla (8.3.1).

Pääoman edunsaajien fragmenttien ja maan yleisten edunsaajien välille on Yhdysvalloissa muodostunut alliansseja varsinkin silloin kun kysymyksessä on ollut asuminen ja sisäkaupunkialueiden nuorentaminen (*revitalization*). Esimerkiksi New Yorkin sisäkaupunkialueiden rikollisuuden ja ilkeiden rikosten kitkeminen Rudolph Giuliani'n nollatoleranssipolitiikan avulla (8.3.8) palveli kaupungin asutussijoittajien intressejä, jotka olivat huomanneet urbanisaation aiheuttaman maan arvon nousun CBD:n välittömässä läheisyydessä (*zone in transition*). Varakkaiden ihmisten muutto esikaupunkialueilta sisäkaupunkiin siirsi tarkoituksellisesti paikaltaan köyhiä ihmisiä ja työläisiä, jotka usein yhdistettiin gentrifoiduilla alueilla tapahtuneisiin rikoksiin. Marxilaisen *urban revanchism* -teorian (5.2.4) yhdistäminen nollatoleranssipolitiikkaan selittää pääoman fragmenttien ja maan yleisen edunsaajan välistä allianssia onnistuneesti. *Urban revanchism* -teoria, jonka Neil Smith on muodostanut Harveyn intellektuaalin

ajattelun kautta ja joka yhdistyy tiukasti taloudellisiin prosesseihin, ei tietenkään sovellu kaikkien amerikkalaisten kaupunkien tarkasteluun. ”Pääasiassa 1960- ja 1970-luvuilla menetetyn kaupunkitilan haltuunotto” *urban revanchism* -liikkeen muodossa symboloi yhdysvaltalaisista radikaalismodernia taloutta, jossa esimerkiksi asumisesta saatava taloudellinen hyöty luo edunsaajafragmenttien välille alliansseja.

Valitsemini case-tapauksiin, joissa edunsaajien oikeudenmukaisemman kaupunkikehittämisen intressit osittain välittyivät, lukeutuivat muun muassa Baltimoren Inner Harbor (8.2.5), New urbanism -liike (8.2.6), Richard Daleyn Chicagon koulutusjärjestelmän uudistaminen (8.3.6), progressiivinen kaupunkipolitiikka Los Angelesissa (8.4.1) ja uusliberalistisen arkkitehtuurin vastustaminen naapurustotasolla (8.4.3). Baltimoren sisäsataman uudistamisprosessin aikana ei ilmennyt gentifikaation negatiivista paikaltaansiirtoa alueen välittömässä läheisyydessä (8.2.5) (taulukko 6).

Taulukko 6. Esimerkki työn, pääoman ja maan edunsaajien hienojakoisuudesta Yhdysvalloissa.

Identifioimiani edunsaajafragmenttien alliansseja Yhdysvalloissa olivat muun muassa:
• työläisten ja pääomanomistajien allekirjoittama luokkasopimus (class accord) (8.1.1) • pääomanomistajien ja uusliberalistisen valtion liittoumat veronkevennyspolitiikassa (8.2.4) • pääomanomistajien, osavaltion hallituksen ja yliopistojen väliset sopimukset klusterien kehittämisestä ja innovaatiopolitiikasta (8.3.5) • Kalifornian osavaltion hallituksen ja rakennusalan yritysten väliset sopimukset (8.3.7) • asumisaktivistien ja työntekijäjärjestöjen liittoumat Los Angelesissa pankkien rosvoavaa luotonantoa vastaan (redlining) (8.4.1) • varakkaiden naapurustoyhteisöjen ja pääomanomistajien väliset sopimukset urbaanin kaupallisen tilan käytöstä (8.4.3)

Hypoteesini ensimmäinen perusvaatimus saa nyt automaattisesti vahvistusta myös empirian osalta, sillä edunsaajien fragmenttien toimintalogiikka näyttäisi Yhdysvalloissa vahvasti heijastuvan oikeudenmukaisempiin kaupunkikehittämistoimiin.

- Aineistoni pohjalta voin sanoa, että Yhdysvalloissa varsinkin pääoman edunsaajilla on ollut merkittävä ellei peräti dramaattinen vaikutus kaupunkipoliittisiin tavoitteisiin ja konkreettisiin toimenpiteisiin.

Jotta pystyn syvällisesti ymmärtämään edunsaajien asettamia rajoitteita oikeudenmukaisemmalle kaupunkikehittämiselle neomarxilaisesta urbaanista poliittistaloudellisesta perspektiivistä, joudun palaamaan Nikolai Kondratievin ja Christian Kestelootin luonnehtimiin pääoman akkumulaatiomalleihin sekä Doreen Massey'n restrukturaation käsitteeseen. Aluksi on kuitenkin syytä viitata David Harveyn vanhan ja uuden yhdysvaltalaisen kaupunkipolitiikan rinnastukseen:

Rooseveltin täysin järkeenkäypä näkemys oikeuksista näyttää nykymittapuun mukaan hyvin radikaalilta, mikä luultavasti selittää, miksei tämän päivän demokraattinen

puolue ole nostanut niitä esiin vastavoimaksi kapealle ja yritysveltoiselle ajattelulle, joka on Bushin sydäntä lähellä. Rooseveltin näkemyksen juuret ulottuvat syvälle humanistisen ajattelun historiaan. Esimerkiksi Karl Marx oli hänkin sillä yltiöradikaalilla kannalla, että tyhjä vatsa ei tuo vapautta (Harvey 2005: 225).

Näin osuvasti Harvey siis rinnastaa Rooseveltin ja W. Bushin poliittisen ajattelun teoksessaan *Uusliberalismin lyhyt historia*. Roosevelt oli Marxinsa lukenut ja hän tiesi, että Yhdysvallat voidaan pelastaa 1930-luvun taloudellisesta ahdingosta vain yhdellä keinolla: parantamalla työn edunsaajien olosuhteita osavaltioiden kaupungeissa. Aineistoni mukaan liittovaltion varhaisen kaupunkipolitiikan suuntaviivat säilyivät oikeanlaisina vielä 1940-luvun loppupuolellakin (8.1.1). Kuvasin, miten kaupunkipolitiikan kehityksen suunta Yhdysvalloissa kuitenkin muuttui edunsaajien allekirjoittaman luokkasopimuksen myötä.

- Aineistoni mukaan edunsaajat kantoivat vastuuta kaupunkikehittämisestä paikallisella tasolla silloin kun Yhdysvaltain hallitus käänsi selkänsä sosiaalipolitiikalle ja oikeudenmukaisimmille kaupunkikehittämistoimille.

Doreen Massey ja Susan Fainsteinin restrukturaation käsite (5.1.1) auttaa hahmottamaan sosiaalipoliittisiin ja samalla myös kaupunkipoliittisiin ohjelmiin kohdistuneita rajoitteita ja edistäviä tekijöitä edunsaajien näkökulmasta käsin. Kuvasin, miten fordismien massatuotannon aikana liittovaltion käyttämä ”sosiaalipolitiikka” (sosiaaliturvalaki, työttömyysvakuutukset jne.) edisti massakuluttamista niissä väestöryhmissä, jotka eivät kyenneet osallistumaan globaaliin markkinatalouteen (kuvio 8).

- CUPR:n mukaan sosiaalipoliittiset toimet legimitoituivat lähinnä siksi, että ne olivat valikoivasti yhteneväisiä intensiivisen pääoman akkumulaatiojärjestelmän tarpeiden kanssa, mitkä kohdistuivat massatuottamiseen ja massakuluttamiseen. Postfordismin ja uusliberalistisen poliittisideologisen järjestelmän aikana sosiaalipoliittisten tavoitteiden nähtiin rasittavan yhdysvaltalaisen pääomanomistajien, kuten suuryritysten kilpailukykyä globaalissa markkinataloudessa (Lake 2010).

Osoitin, miten sosiaaliset hyvinvointietuudet, joista osa oli integroitu eksplisiittiseen ja implisiittiseen kaupunkipolitiikkaan, saivat väistyä talouskasvua pönkittävien tavoitteiden tieltä (8.2.3). Oikeudenmukaista kaupunkipolitiikka kirjaimellisesti tuhoutui eikä sitä kyetty enää priorisoimaan missään kaupunkipoliittisissa ohjelmissa. Reagan aloitti järjestelmällisen rikkaiden veronkevennysprosessin, joka myötäili pääoman edunsaajien intressejä (8.2.4). W. Bush laajensi tätä veronkevennyspolitiikkaa, mikä tulehdutti entisestään työn ja pääoman edunsaajien välisiä suhteita 2000-luvulla (8.4).

Bradleyn ja Tunströmin myyvän ja luovan kaupunkikehittämisen tavoitteet alkoivat dominoida Yhdysvalloissa postfordismin aikana (8.3.4 ja 8.3.5) – kuitenkin varsin vääristyneillä painotuksilla verrattuna ruotsalaisten tutkijoiden jaotteluun. Yhdysvalloissa kaupunkikehittämisen tavoitteet eivät aineistoni mukaan suinkaan johda eurooppalaisten kaupunkikehittämistavoitteiden lailla samankaltaisiin lopputuloksiin kaupungeissa. Sodan jälkeinen sosiaalipolitiikka oli fordismien aikana strategisesti

valikoivaa (ks. *strategisrelationaalinen lähestymistapa* 6.4.2): sitä ei CUPR:n mukaan koskaan asetettu ajamaan köyhien olojen parantamista Yhdysvaltain kaupungeissa. Julkisrahoitteiset asumisohjelmat on Yhdysvalloissa kyseenalaistettu lähinnä ideologisperustaisten kannanottojen kautta: köyhiä on yksinkertaisesti syytetty köyhyyden ongelmasta.

Tarkoin säädellyt sosiaalipoliittiset tavoitteet eivät huomioineet onnistuneesti epätasa-arvoista tulojen jakaumaa osavaltioiden urbaaneilla alueilla. Vaatimukset aidon sosiaalipolitiikan synnystä ovat kaiken lisäksi olleet hajanaisia. Tämän takia myös Bradley'n ja Tunströmin kuvaamien oikeudenmukaisten kaupunkikehittämistavoitteiden laajuus on jäänyt maassa varsin vähäpätöiselle tasolle. Oikeudenmukaisen kaupunkikehittämisen asettaminen etusijalle liittovaltion kaupunkipolitiikassa on ollut käytännössä katsoen mahdotonta, sillä Yhdysvalloissa ei koskaan ole ollut käytössä oikeaa ja aitoa sosiaalipolitiikkaa.

11.2.2 Edunsaajien ja oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan välisestä suhteesta Suomessa – uusi urbaani poliittistaloudellinen näkökulma

Suomessa tehtaiden sulkeminen pääoman edunsaajien toimesta ei ole saattanut sosiaalipoliittisia ja oikeudenmukaisen kaupunkikehittämisen toimia voimattomiksi. Maan edunsaajat ovat korkeintaan onnistuneet hidastamaan urbanisaatiokehitystä tietyissä suomalaisissa metsä- ja paperiteollisuuskaupungeissa. Suomessa kyettiin toista maailmansotaa seuranneella jälleenrakennuskaudella luomaan vahva hyvinvointivaltiomalli, joka turvasi sen, että pääoman hylkäämissä kaupunkiyhteisöissä sosiaaliset ongelmat eivät koskaan kohonneet amerikkalaisten tai brittiläisten kaupunkien mittasuhteisiin.

Taulukko 7. Esimerkki työn, pääoman ja maan edunsaajien hienojakoisuudesta Suomessa.

Identifioimiani edunsaajafragmenttien alliansseja Suomessa olivat muun muassa:

- 1400-luvulla Ruotsi-Suomen kuninkaan sekä kaupunkien porvarien ja maanomistajien välinen yhteisymmärrys sisäkaupunkien sosiaalisten levottomuuksien tukahduttamisesta, jotta kaupankäynti ei häiriintyisi
- kuntien väliset sopimukset rakennusyritysten (9.2.1) ja arkkitehti-instituutioiden kanssa (9.2.3)
- Vuosaaren asukkaiden ja Pauligin välinen yhteistyö julkisen kaavoittamistoimien estämiseksi (9.2.4)
- Suomen valtion ja metsäteollisuuden yritysten välinen yhteisymmärrys kehittyneen infrastruktuuri-verkoston rakentamisesta (9.1.1)
- työmarkkinoiden keskusjärjestöjen ja maan hallituksen väliset tulopoliittiset neuvottelut (9.1.2)
- ICT-yritysten (Nokia) ja Suomen valtion muodostama yhteinen linja innovaatio- ja koulutuspolitiikasta (9.5.1)

Kaupunkikehittäjien noudattamalla sosiaalisen sekoittamisen politiikalla (9.2.2) oli 1990-luvulle saakka onnistuttu luomaan sosioekonomisesti tasainen kaupunkirakenne Suomen kaupunkiseuduille. Pohjoismaista hyvinvointimallia noudattaen Suomen valtio ja kunnat maan yleisinä edunsaajina ovat aina pyrkineet takaamaan kohtuuhintaiset

asumismahdollisuudet myös pienituloisille perheille sekä kantamaan huolta köyhistä ja työttömistä ihmisistä huolimatta toimenpiteiden ristiriitaisuuksista pääoman edunsaajafragmenttien intresseihin. Uusmarxilaisen urbaanin poliittistaloudellisen lähestymistavan asumisen teoriassa kuvattu edunsaajien ja valtion välinen suhde soveltuu tältä osin huonosti Suomeen (5.4.2 ja 6.1).

Suomen valtion tulot ovat perustuneet korkeaan verotukseen, mikä on aiheuttanut pääoman ja maan yleisten edunsaajien fragmenttien välille jännitteitä varsinkin uuden globaalin kilpailutalouden restrukturaation aikana (taulukko 7). Valtion saamalla tuloilla on ylläpidetty korkealaatuista koulutusjärjestelmää, joka on muun muassa tuottanut osajia kansallisten ja kansainvälisten pääoman edunsaajien tarpeisiin. Globaalit pääoman edunsaajat, kuten Nokia, ovat säilyttäneet tuotantoyksikköjään Suomessa huolimatta valtion korkeasta verotuksesta ja sosiaalisten verkostokulttuurin heikommasta tilasta verrattuna esimerkiksi Kalifornian Silicon Valleyhin (9.5.1). Syy tähän on ilmeinen:

- Ensinnäkin yritykset ovat pitkään tukeneet tieteen ja teknologian edistämistä maassa investoimalla Harveyn tertiääriseen pääoman kiertoon eikä hyvin alkaneesta kehityksestä ole haluttu päästää irti. Toiseksi työntekijä- ja työnantajajärjestöjen neuvottelemat korkeat palkat ja muut etuisuudet (9.1.2) sekä kehittynyt infrastruktuuri (9.1.1) ovat luoneet suotuisan ympäristön yritystoiminnalle. Kolmanneksi Suomen maine hyvinvointivaltiona parantaa pääoman edunsaajien imagoa. Suomen kaupunkipolitiikan innovaatiopainotteisella linjalla on pyritty vastamaan viimeaikaisiin informaatioyhteiskunnan trendeihin (9.5.2).

11.2.3 Edunsaajien ja oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan välisestä suhteesta Isossa-Britanniassa – uusi urbaani poliittistaloudellinen näkökulma

Marxilaisen renessanssin ja uusmarxistien urbaanin poliittistaloudellisen lähestymistavan juuret voidaan hyvin palauttaa 1800-luvun Englantiin, jossa Friedrich Engels ja Karl Marx kiinnittivät erityistä huomiota työväenluokan olosuhteisiin kaupungeissa. Tutkielmani teoriaosuudessa osoitin, miten suurin osa uusmarxistien käyttämistä urbaaneista poliittistaloudellisista käsitteistä on määritelty nimenomaan 1800-luvulla kukoistaneen marxilaisen tutkimustradition pohjalta.

Taulukko 8: Esimerkki työn, pääoman ja maan edunsaajien hienojakoisuudesta Isossa-Britanniassa

Identifioimiani edunsaajafragmenttien alliansseja Isossa-Britanniassa olivat muun muassa:

• valtion ja työn edunsaajien yhteisymmärrys 1930-luvulla (10.1) • valtion, uusrikkaiden pääoman edunsaajien sekä teollisuus- ja rahoitusalan huippujohtajien allianssit (10.3.1 ja 10.3.4) • pääoman ja maan edunsaajien allianssit London Docklands -alueella (10.3.6) • paikallisten viranomaisten yhteistyö pääoman edunsaajien kanssa City Challenge ja City Priden yhteydessä (10.4.1)

Isossa-Britanniassa Marxin käsitteitä on käytetty aktiivisesti myös 1900-luvulla valtioiden taloudellisten rakennemuutosten yhteyksissä. Kuvaamani työn edunsaajien tyytymättömyys poliittista järjestelmää kohtaan 1970-luvulla (10.2.1) herätti Marxin henkiin monissa kuuluisissa brittiläisissä henkilöissä.

- Esimerkiksi johtava ekonomisti ja Thacherin taloudellinen neuvonantaja Sir Alan Budd toteaa 1970-luvun lakkojen sarjasta kaupungeissa: *”Britanniaan syntyi Marxin ”teollisuuden vara-armeijaksi” nimittävä ilmiö. Se söi työväenluokan valtaa ja mahdollisti kapitalistien helpot voitot”* (Sir Alan Budd, cit. Harvey 2005: 74–75).

Työttömien määrän kasvu ja oikeudenmukaisen kaupunkikehittämisen heikentyminen johtui kuvaamastani Thacherin talouspolitiikasta (10.3), joka mukaili Ronald Reaganin vastaavan politiikan (8.2.4) tavoin globaalin pääoman edunsaajien intressejä.

- Kapitalismin järjestelmällinen kaupunkitilan ”tuhoamisprosessi” käynnistyi, kun maan yleiset edunsaajat ja globaalin pääoman edunsaajat muodostivat Mike Davisin ja Don Mitchelin (5.2.2) kuvaamalla tavalla Isossa-Britanniassa alliansseja (taulukko 8). Näiden allianssien tarkoituksena oli varmistaa uusliberalistisessa hengessä kaupunkitilan maksimaalinen rahallinen tuotto. Pääoman ja maan edunsaajien toimesta käynnistyneet gentrifikaatioprosessit (5.2.4) nostivat vuokria esimerkiksi *London Docklands* -alueella (10.2.3 ja 10.3.6) ja siirsivät paikaltaan niitä ihmisiä, joilla ei ollut varaa maksaa urbanisaation nostattamaa differentiaalivuokraa (4.4.1). Konservatiivien kaupunkipolitiikalla pyrittiin stimuloimaan kehitystä uusliberalististen pääoman edunsaajien intressien mukaisesti.

11.3 Tarkastelemani uuden urbaanin poliittisen taloustieteen vahvuudet ja heikkoudet

Tähän mennessä olen pyrkinyt pragmaattisesti ymmärtämään neomarxilaisen urbaanin poliittisen taloustieteen avulla, miksi oikeudenmukaisempia, kokonaisuuden etua ajavia kaupunkikehittämistavoitteita ei tietyissä olosuhteissa ole kyetty asettamaan etusijalle kansallisissa kaupunkipolitiikoissa. Nyt pyrin muodostamaan synteessin lähestymistavan kokonaisvaltaisemmasta käytöstä. Voidaanko valitsemallani uusmarxilaisen urbaanin poliittisen taloustieteen avulla analysoida täysin tyhjentävästi edunsaajien toimintatilojen suhdetta oikeudenmukaiseen kaupunkipolitiikkaan?

*

Miksi rajaamani neomarxilainen urbaani poliittinen taloustiede soveltuu edunsaajien ja oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan välisen suhteen analysointiin?

- (i) Harveyn pääomien kiertojen soveltamista kaupunkipolitiikkaan ja edunsaajiin:
Suurin vahvuus David Harveyn traditiossa (5.3) on sen tapa lähestyä tilaa ja rakennettua ympäristöä tavaratuotannon analyysin kautta. Kansallisten

kaupunkipolitiikkojen erot oikeudenmukaisessa kaupunkikehittämisessä voidaan selittää Harvey'n sekundäärisen ja tertiäärisen pääoman kierron teorialla (5.3.1). Harvey'n teoria, joka lainaa käsitteitä Lefebvren tilan teoriasta ja johon edunsaajat kiinnittyvät, auttaa ymmärtämään, mistä kaupunkimaantieteellinen sosiaalinen epätasa-arvoisuus tarkastelemissani kansallisvaltioissa pohjimmiltaan johtuu. Sekundääristen pääoman kiertojen aikana pääoman edunsaajat ovat investoineet tiettyjen yhdysvaltalaisen, suomalaisten ja brittiläisten kaupunkien rakennettuihin ympäristöihin luodakseen ja kehittääkseen parempia tuotantoverkostoja uusille pääoman sijoituksille ja välttääkseen pääoman liikakasautumisen globaalit kriisit. Kuvasin, miten yhdysvaltalaiset, suomalaiset ja brittiläiset kaupunkipolitiikot ovat pyrkineet sääntelemään kaupunkikehityksen suuntaa rajoittavilla tai urbanisaatioon myötävaikuttavilla toimenpiteillä. Aineistoni ja Harvey'n teorian pohjalta voin hyvin sanoa, että edunsaajat ja kaupunkipolitiikat kykenevät siis molemmat vaikuttamaan kaupungistumiseen. Oikeudenmukainen kaupunkikehittäminen osoittautuu haasteelliseksi siellä, missä pääoman edunsaajat ovat keskeyttäneet tai lopettaneet kokonaan tavarantuotantonsa.

Rakennetun ympäristön tarjoamat urbanisaatioedut muodostivat fundamentaalisen peruspilarin luovan pääoman houkuttelemiselle tarkastelemissani kaupungeissa. Sekundäärisen pääoman kierron kautta urbanisaatioetujen määrä lisääntyi tietyissä yhdysvaltalaisissa, suomalaisissa ja brittiläisissä kaupungeissa, mikä mahdollisti myöhemmässä vaiheessa näiden kaupunkien sisällä tehdyt investoinnit tieteeseen ja teknologiaan tertiäärisen pääoman kierron muodossa. Harvey'n teorian ja aineistoni pohjalta voin sanoa, että globaalit pääoman edunsaajat ovat sijoittuneet niihin kaupunkeihin, joissa on aikaisemmin onnistuttu luomaan tehokas palvelu- ja tuotantoverkosto. Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa taloudellisesti heikkoja kaupunkeja ei voida kuitenkaan uuden globaalin kilpailutalouden aikana syyllistää niiden osaamisperustaisen järjestelmän heikosta tilasta. Ei voida siis sanoa esimerkiksi, että ”tässä kaupungissa on osattu paremmin kuin toisessa kaupungissa”. Tietyt tarkastelemani kaupunkialueet eivät yksinkertaisesti ole päässeet osaksi Harvey'n sekundäärisen ja tertiäärisen pääoman kierron vaiheita.

- (ii) Restrukturaation ja pääoman kasautumisen hallintojärjestelmien soveltamista oikeudenmukaiseen kaupunkipolitiikkaan ja edunsaajiin:

Doreen Massey'n restrukturaation käsite (5.1.1) sekä Nikolai Kondratievin ja Christian Kestelootin kuvaama pääoman kasautumisen akkumulaatiomalli (5.2.3) näyttäisivät antavan uskottavan selityksen sosiaalipolitiikan ja oikeudenmukaisemman kaupunkikehittämisen kehitykselle ja rajoitteille Yhdysvalloissa. Kestelootin malli huomioi työn ja pääoman edunsaajien toiminnan vaikutuksen prosessissa. Neil Smithin *Urban revanchism* -teorian (5.2.4) avulla voidaan lisäksi ymmärtää New Yorkin edunsaajien alliansseja postfordistisessa yhteiskunnassa.

- (iii) Teollisen pääoman ja finanssipääoman hienorakeistumisen soveltamista oikeudenmukaiseen kaupunkipolitiikkaan ja edunsaajiin:

Uusi urbaani poliittinen taloustiede tuo vahvasti esiin, että oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan kannalta maan ulottuvuus on aivan oleellinen (5.3.1 ja 5.4.1). Kansallisen kaupunkipolitiikkojen ja edunsaajien kuvauksen yhteydessä nousi epäsuorasti esille, miten suuri teollinen pääoma ja pieni finanssipääoma olivat aluksi erillään toisistaan. Maan ja kiinteistöjen arvo oli sidottu tiukasti finanssipääomaan, joka myöhemmin alkoi kasvaa ja sulauttaa itseensä teollista pääomaa. Uuden globaalin kilpailutalouden aikana vanhan teollisen pääoman merkitys on vähentynyt ja voimmekin erottaa pääomien hienorakeistumisen johdosta:

I) vanhan teollisen pääoman nyt finanssipääomaan sulautuneista tietopääomista ja globaaleista teollisista pääomista. Vanhan teollisen pääoman ja uuden tietopääoman välille on alkanut aineistoni mukaan muodostua alliansseja (8.4.4). Voinkin erottaa vanhojen teollisuuskeskustojen rakennemuutoksen, tiiviyn, halvan asumisen ja toimivamman joukkoliikenteen. Mikäli tämä koalitio ottaa huomioon työläisten intressit, voimme puhua varmastikin oikeudenmukaisemmasta kaupungista.

II) tietopääoman sekä kaupan ja asumisen koalitiot, joilla on tiivis yhteys maahan eli kaupunkipolitiikan kannalta urbanisaatioon ja kasvuun. Voin erottaa esimerkiksi kuluttajista kilpailevat kauppakeskukset ja kaupunkialueen hajautumisen tuloksena syntyvät yhdysvaltalaiset autokaupungit (8.3.7). Kun pääomanomistajat muodostavat alliansseja muiden pääomanomistajien tai maanomistajien kanssa, vaarana on oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan rappeutuminen.²⁶ Luova, kilpailukykyä ja kasvua korostava kaupunkipolitiikka ei voi olla aidosti oikeudenmukaista mikäli siitä ei välity marxilaisittain työläisten intressit.

*

Miksi edunsaajien toimintalogiikkaa ja oikeudenmukaista kaupunkipolitiikkaa ei voida täysin tyhjentävästi ymmärtää rajaamalla uusmarxilaisella urbaanilla poliittisella taloustieteellä?

- (i) Uuden globaalin kilpailutalouden haasteiden huomioinen oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan kannalta:

David Harveyn pääoman kierron teoria ei yksin selitä sosiaalista epätasa-arvoisuutta esimerkiksi Ison-Britannian kaupunkimaisilla alueilla vaan vaatii huomattavaa täydennystä esimerkiksi tuottavuuden (Porter), kehittyneiden tuotantopanos- ja urbanisaatiotekijäanalyyysien (Prud'homme) sekä marxilaisen valtion teorian suunnanmuutoksen (Jessop & Brenner) (6.4.2) osalta.

²⁶ Tämä on ongelmallista myös ympäristöllisen eheyden ja kestävä kehityksen kannalta. Johtaako hajautuminen ja esimerkiksi joukkoliikenteen edellytysten heikentyminen sosiaalisen eheyden tavoitteiden heikentymiseen ja tätä myötä epäoikeudenmukaisempaan kaupunkiin?

- (ii) Sattuman mahdollisuuden huomioiminen:
Maantieteellinen sijainti ja sattuma, joihin kaupunkipolitiikka ei kykene vaikuttamaan, heijastuvat lisäksi kaupunkien sosioekonomiseen kehitykseen. Yhdysvaltain, Suomen ja Ison-Britannian kaupunkien maantieteellisellä sijainnilla näyttäisi uudessa globaalissa kilpailutaloudessa olevan vähäisempi merkitys kuin kaupunkien sisäisillä urbanisaatiotekijöillä. Suurten kasvukeskusten läheisyys on toki asia erikseen (esim. San Francisco – Los Angeles – San Diego sekä Boston-New York – Washington D.C.). Se, että jotkin kaupungit pääsevät enemmän osaksi Harvey'n pääoman kiertoja, on hyvin usein myös sattumanvaraisista tekijöistä kiinni.
- (iii) Peter Saundersin ja John Lloydin ajattelun soveltamista oikeudenmukaiseen kaupunkipolitiikkaan ja edunsaajiin:
Uusmarxilainen urbaani poliittistaloudellinen lähestymistapa kohtaa suurimman ongelmansa siinä, että se pyrkii liittämään pääoman kasautumisen ja pääoman intressit kuluttamisen analyysiin sekä ei-kapitalististen ryhmien intresseihin. Jos pitäisin tiukasti kiinni David Harvey'n argumenteista, joutuisin Peter Dickensin lailla langettamaan asumiskysymyksen huolimattomasti teoroidun luokkafraktion käsitteen sekä epämääräisen ideologisen dominanssin ylle. Esimerkiksi Suomessa valtion asuntopolitiikka (implisiittinen kaupunkipolitiikka) (9.2) ei ole koskaan puhtaasti muuttunut Dickensin kuvaamaan pääoman asuntopolitiikan muotoon (5.4.2). Toki esimerkiksi pääkaupunkiseudun kehyskunnat ja Helsinki maan yleisinä edunsaajina ovat tarkasteluni valossa pitkään kilpailleet hyvistä veronmaksajista ja pyrkineen vaikuttamaan julkisesti tuettuun asumiseen. Uusmarxilaista urbaanin poliittisen taloustieteen asumisen teoriaa ei voida kuitenkaan soveltaa suomalaiseen hyvinvointiyhteiskuntaan. Pitää ymmärtää, että esimerkiksi Suomen valtio maan yleisenä edunsaajana vastaa pääoman intresseihin eri tavoilla sekä eri politiikan keinoin. Suomalaisen hyvinvointivaltion puuttumistoimia asumisen kuluttamiseen ei pidä tulkita siten, että ne aina vaikuttaisivat jollakin tavalla pääoman intresseihin.

Kun on kysymys erimielisyyksistä asumisen tuottamisessa tai hyvinvointieduista, kohtaavat nykypäivän työläiset pääoman edustajat tiettyinä kulusryhmänä, ei luokkana. Voin siis Suomen osalta hyvin yhtyä Saundersin ja Lloydin instrumentalistien kritiikkiin (6.1) sekä Murien esittämään byrokraattisen koneiston dominanssiin asumistuotannossa, ja todeta, että uusmarxilaisen kaupunkimaantieteen argumentit ovat nykypäivänä varsin problemaattisia sosiaalisten etuisuuksien tuottamisen suhteen. Uusmarxilaisen urbaanin poliittistaloudellisen lähestymistavan käyttö voi osoittautua tutkielman kannalta pahaksi harha-askeleeksi, mikäli se uhkaa muuttua saarnaksi tai käskymuotoiseksi puheeksi luokkakamppailusta. Tutkijan ei pidä sokeasti noudattaa Harvey'n argumentteja, joiden mukaan esimerkiksi urbaanit kamppailut nähdään luokkakamppailun ilmentymiä tai että työn ja pääoman välinen vastakkainasettelu olisi aina uudelleentuotettua.

- (iv) Sallie Marstonin ajattelun (6.3, 6.4) soveltamista oikeudenmukaiseen kaupunkipolitiikkaan ja edunsaajiin:

On osoitettu, että hyvinvointivaltioissa käytössä olevalla kaupunkipolitiikalla voidaan lisätä tuottavuutta ja kasvua oikeudenmukaisemmin silloin kun tasa-arvoasiat (sukupuolirikitys) ovat taitavasti valtavirtaistettu osaksi alueiden päätöksentekokeleimiä (3.3). On myös ankarasti kritisoitu, että uusi urbaani poliittistaloudellinen teoria ei huomioi riittävästi tai tietyissä yhteyksissä ollenkaan sukupuolirikysymystä (liittyen monesti taloudellisesti ja sosiaalisesti tuottamattomaan työhön) (6.3.2) tai sitä, että paikalliset asukkaat edunsaajina rakentavat itse sosiaalisten käytänteiden kautta skaalansa ja voivat näin protestoida kapitalistista järjestelmää vastaan (6.4). Marxin kuvaama alikuluttaminen (*underconsumption*) (4.4) heijastuu siis nykymaailmassa kotitalouksien kykyyn protestoida kapitalistista tavarantuotantoa vastaan. Uusmarxilainen ajattelu on tältä osin harhaanjohtavaa: talouskriisit eivät aina johdu siitä, että tavaroille ei löydy riittävästi ostajia. Kaupunkipolitiikan kannalta on syytä tutkia tavallisten ihmisten spatiaalista kuluttamista eli sitä, mistä kotitaloudet edunsaajina ostavat päivittäiset kulutustavaransa. Mitkä kuluttamisen sijaintipaikat ovat tiiviissä yhteydessä toisiinsa kaupunkialueilla? Oikeudenmukainen, kasvua edistävä kaupunkipolitiikka ei voi toteutua ainoastaan hierarkkisessa maailmassa, jossa ihmiset luokitellaan erilaisiin skaalatasoihin kuuluviksi (poliittisten intressiryhmien toimesta) ja jossa lokaalit ilmiöt selitetään marxilaisittain yhteiskunnan yleisellä tasolla tapahtuvilla rakenteellisilla muutoksilla. Elinvoimaiset kaupunkialueet tulee tunnistaa. Itse pidän malleja ja erinäisiä karttaesityksiä, jotka määrittävät metropolialueiden skaaloja, tulkinnanvaraisina ja epäilemättä hyvin vaarallisina esimerkiksi lähidemokratianäkökulmasta. Ihmisten ääntä ei kuulla mikäli metropolialue tai globaali kaupunkialue on skaalattu väärin. Tämä on mielestäni peruslähtökohta.

On syytä palata vielä lyhyesti Suomen pääkaupunkiseudun tarkasteluun. Nostin Suomen kaupunkipolitiikan ja edunsaajien välisen suhteen kuvauksessa esimerkiksi esille metropolipolitiikalle hyvin haasteelliseen käsitteeseen: lähidemokratian (9.7). Suomen metropolialueen urbaanilla skaalaamisella on huomattava vaikutus lähidemokratiaan, johon ihmisten sosiaalinen uusiutuminen vahvasti kytkeytyy. Jos hyödyntäisimme Sallie Marstonin ajattelua skaalan sosiaalisesta rakentamisesta (tai vaihtoehtoisesta tasaisesta ontologiasta) Helsingin seutuun, niin tällöin joutuisimme tutkimaan pääasiassa kotitalouksia, ihmisten kuluttamista ja sosiaalista uusiutumista eli sitä, miten ihmisten sosiaaliset käytänteet periytyvät sukupolvi sukupolvelta ja sitä, miten eri sijaintipaikat linkittyvät toisiinsa. Tämä olisi varsin tärkeää, sillä nykyään poliitikot eivät mieti riittävästi ihmisten sosiaalisia verkostoja metropolialueella vaan antavat ”marxilaisittain” aivan liian suuren painoarvon kaksi- tai kolmiportaiselle hallinnalliselle järjestelmälle, josta on osittain muodostumassa liian etäinen koneisto suhteessa tavalliseen kansalaiseen. Kuntien kilpailu hyvistä veronmaksajista ja erimielisyydet maapolitiikasta ovat johtaneet lähidemokratian kannalta paikoin katastrofaalisiin toimen-

piteisiin, esimerkiksi kuntien pakkoliitoksiin. Se, että Jessopin ja Brennerin luonnehtimassa schumpeteriläisessä kilpailuvaltiossa (6.4.2) toimitaan pelkästään rahan perässä (kunnat houkuttelevat rikkaita työn ja pääoman tieto-osajia) ja *top down* -politiikka mielessä (valtio vain koordinoi toimintoja, mutta ei itse asiassa toteuta niitä) ei johda metropolin kokonaisuuden, oikeudenmukaisuuden tai kasvun kannalta suotuisiin tuloksiin. Patrick Le Galès (2011) vahvistaa Marstonin skaalan sosiaalisen rakentumisen soveltamisen kaupunkipolitiikan ja edunsaajien väliseen tarkasteluun.

Uusmarxilaiset kaupunkimaantieteilijät tyrmätään tiedeyhteisöissä välittömästi silloin kun he tukeutuvat globaali-kaupunkeja käsittelevissä tutkielmissaan osoittamiini poliittis-taloudellisiin skaalateorioihin. Käsitellessään tämän päivän globaaleja kaupunkialueita, kaupunkien välisiä verkostoja ja kaupunkien suhteita erilaisiin edunsaajiin tarvitsevat marxilaiset kaupunkimaantieteilijät hienostuneempia työkaluja käyttöönsä. Monet Marxia kunnioittavista tieteentekijöistä ovatkin varmasti omaksuneet tai ottaneet oppia uusista hienostuneista sosiospatiaalisista lähestymistavoista ja etenkin Neil Brennerin kriittisestä urbaanista teoriasta, jota viedään eteenpäin Harvardin yliopistolla. Oikeudenmukaisen kaupungin selittäminen osoittautuu uusien teorioiden integroinnista huolimattakin hyvin vaikeaksi, jos uusmarxilaiset kaupunkimaantieteilijät eivät suostu palaamaan perimmäisten ontologisten kysymysten äärelle.

12 Johtopäätös

Jo hypoteesin perusvaatimusten pohjalta voin hyvin sanoa, että valitsemani ja tarkasti rajaamani uusi urbaani poliittistaloudellinen lähestymistapa kykenee onnistuneesti osoittamaan, että edunsaajien toiminnalla on vaikutusta Karin Bradleyn ja Moa Tunströmin kuvaamaan oikeudenmukaisen kaupunkikehittämisen asemaan. Kriittiset kaupunkimaantieteilijät pystyvät uskottavasti vakuuttamaan poliittiset päättäjät siitä, miksi ruotsalaisten tutkijoiden luonnehtima oikeudenmukainen kaupunkikehittäminen tulisi asettaa kaupunkipolitiikan tavoitteiden tärkeysjärjestyksessä etusijalle. Rajaamani uusmarxilaisen urbaanin poliittistaloudellisen lähestymistavan kokonaisvaltainen käyttö ei kuitenkaan aineistoni analyysin mukaan ole riittävää silloin kun haetaan täysin tyhjentävää selitystä modernien edunsaajaryhmien toiminnan vaikutukselle oikeudenmukaisempaan kaupunkikehittämiseen Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa. Nojautuen varsinkin Suomen kaupunkipolitiikan kehittymiseen ja edunsaajien toimintalogiikkaan esitän tarkastelemani uuden urbaanin poliittisen taloustieteen suurimmiksi ongelmiksi:

1. instrumentaalisen valtion teoriaa eli kysymystä hyvinvointivaltiosta yleensä, ja julkisrahoitteisesta asumisesta erityisesti (Peter Saunders & John Lloyd)
2. skaalan sosiaalisesta rakentumisesta (Sallie Marston), jonka avulla voidaan ymmärtää kuluttamisen, sosiaalisen uusiutumisen ja sosiaalisten sijaintipaikkojen tärkeyttä oikeudenmukaisen kaupunkipolitiikan ja edunsaajien kannalta schumpeteriläisessä kilpailuvaltiossa (Bob Jessop & Neil Brenner).

Yhdysvaltojen osalta voin uusmarxilaisen urbaanin poliittisen taloustieteen pohjalta johtaa uskottavan selityksen sille, miksi maassa ei ole edunsaajien toimesta koskaan ollut käytössä aitoa sosiaalipolitiikkaa. Ison-Britannian osalta rajaamani uusi urbaani poliittistaloudellinen teoria toimii erityisesti silloin kun tarkastelun kohteena on kaupunkien kaupallisen tilan hyödyntäminen pääoman intressien mukaisesti. Neomarxilaisen urbaanin poliittistaloudellisen lähestymistavan avulla voin uskottavasti esittää evidenssiä myös siitä, että Suomen valtiossa (joka muistuttaa enemmän ja enemmän Jessopin ja Brennerin luonnehtimaa schumpeteriläistä kilpailuvaltiota) oikeudenmukaisen kaupungin tavoite on menettämässä tai on jo menettänyt etusijansa luovalle kaupunkikehittämiselle.

Muotoilen hypoteesini uudelleen enkä väitä, että valitsemallani neomarxilaisella urbaanilla poliittistaloudellisella lähestymistavalla voitaisiin täysin tyhjentävästi analysoida edunsaajien toiminnan ja oikeudenmukaisten kaupunkikehittämistavoitteiden

välistä yhteyttä Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa. Tutkijoiden onkin syytä tutkia, miltä osin ja missä yhteyksissä valitsemani neomarxilainen urbaani poliittinen taloustiede antaa uskottavan selityksen edunsaajien toiminnan vaikutuksesta oikeudenmukaiseen kaupunkipolitiikkaan. Työni esittää joka tapauksessa vahvan näytön siitä, että edunsaajien poliittiset konstellatit ohjaavat tai rajoittavat tarkastelemieni kansallisvaltioiden kaupunkipolitiikkoja.

Toisina aikoina tehdään oikeudenmukaisemmin painottunutta kaupunkipolitiikkaa kuin toisina. Oikeudenmukaisuuden painotus riippuu edunsaajien asemasta kaupunkipoliittisessa päätöksenteossa. Kaiken kaikkiaan oikeudenmukaiset kaupunkikehittämistavoitteet näyttäisivät aineistoni pohjalta jäävän monesti retoriikan tasolle, ja vielä edunsaajien toimesta.

Aineiston analyysissä esille tulleiden uusmarxilaisen urbaanin poliittistaloudellisen lähestymistavan vahvuuksien ja heikkouksien pohjalta esitän seuraavaa:

Hypoteesini ei ole kokonaan tosi. Esittämäni kritiikkiin tukeutuen en väitä, että tarkastelemallani uusmarxilaisella urbaanilla poliittisella taloustieteellä voitaisiin täysin tyhjentävästi selittää kaupunkipolitiikkojen ja edunsaajien toiminnan välistä suhdetta Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa. Olen kuitenkin osoittanut, että näissä kansallisvaltioissa toisina aikoina tehdään oikeudenmukaisemmin painottunutta kaupunkipolitiikkaa kuin toisina ja että tähän vaihteluun vaikuttavat myös edunsaajien asema ja toimet kaupunkipoliittisessa päätöksenteossa. Jatkossa tutkijoiden onkin siis syytä kysyä, miltä osin uusi urbaani poliittistaloudellinen lähestymistapa selittää edunsaajien toimintalogiikkaa tietyissä kansallisvaltioissa.

13 Lähdeluettelo

Haastattelut

Aronen, Kauko (2011). Kaupunkitutkimuspäällikkö. *Haastattelu Suomen Kuntaliitossa 2.3.2011*. Haastattelumuistiinpanot tekijän hallussa.

Lake, Robert <rlake@rci.rutgers.edu> (2010). *RE: a favor*. Henkilökohtainen sähköpostiviesti 1.12.2010.

Le Galès, Patrick (2011). Kaupunkisosiologian professori. *Haastattelu Science Po:n yliopistolla Pariisissa 27.6.2011*. Haastattelumuistiinpanot tekijän hallussa.

Kirjallisuuslähteet

Alestalo, Matti (1983). Yhteiskuntaluokat ja sosiaaliset kerrostumat toisen maailmansodan jälkeen. Teoksessa Alapuro, Risto, Matti Alestalo, Riitta Jallinoja, Tom Sandlund ja Tapani Valkonen (toim.): *Suomalaiset*, 102–180. WSOY, Porvoo.

Aronen, Kauko (1994). Kova hyvinvointiyhteiskunta –arvokeskustelun aineksia. 134s. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

Aronen, Kauko & Juha Hartikainen (1995). *Kaupunkipolitiikan perusteet*. 60s. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

Aronen, Kauko (2000). Uuden kaupunkipolitiikan tasot ja tehtävät. *VATT-vuosikirja 2000*, 263–274.

Aronen, Kauko, Kirsi Kaunisharju, Hannele Kerola, Olli Kerola, Vesa Lappalainen, Antti Moisio, Katja Palonen, Ville Salonen & Mari Vaattovaara (2009). Toimiva kaupunkiseutu – kuntalaisten, kuntien ja seudun etu. *Valtiovainministeriön julkaisuja 22/2009*. Helsinki.

Aronen, Kauko (2010). Comparing Finnish and European Urban Policy. Teoksessa Soós, Gábor & Markku Temmes (toim.): *Metropolitan Cee –Big Cities, Capitals and City-Regions in Central and Eastern Europe*, 45–50. NISPAcee Press, Bratislava.

Atkinson, Rob (1999). Contemporary English Urban Policy and the European Union. Teoksessa Ilmonen, Mervi, Marina Johansson & Hans Stenius (toim): *Helsinki – Berliini – Stockholm I. 3 European Capitals Facing the Future*. Helsinki University of Technology Publications in Centre for Urban and Regional Studies C 53. Helsinki University of Technology, Centre for Urban and Regional Studies, Espoo.

Ball-Petsimeris, Susan (2004). Urban Policy Under New Labour: A New Dawn? *Dela* 21, 171–181.

Blom, Raimo (toim., 1999). *Mikä Suomessa muuttui? – Sosiologinen kuva 1990-luvusta*. 262s. Gaudeamus, Helsinki.

Blomberg, Ulla, Anne Haila, Veikko Heino, Eero Holstila, Mika, Honkanen, Pirjo Honkanen, Aulikki Kananoja, Antti Karisto, Ilpo Kokko, Raija Koskinen, Jyrki Myllyvirta, Pentti Mäkinen, Kari Nenonen, Paavo Pirttimäki, Hannu Penttilä, Heikki Räisänen, Heli Saijets, Cay Sevón, Per-Håkan Slotte, Ditte Stürmer, Juhani Tervala, Riitta Varpe, Perttu Vartiainen, Matti Vailo & Reijo Väärälä (1999). Asuntopolitiikkaan kaupungeissa. *Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu*. 3/1999, 43s.

Blomberg, Ulla, Anne Haila, Veikko Heino, Eero Holstila, Mika Honkanen, Pirjo Honkanen, Aulikki Kananoja, Antti Karisto, Ilpo Kokko, Raija Koskinen, Jyrki Myllyvirta, Pentti Mäkinen, Kari Nenonen, Hannu Penttilä, Paavo Pirttimäki, Heikki Räisänen, Heli Saijets, Cay Sevón, Tuula Sevón, Per-Håkan Slotte, Ditte Stürmer, Juhani Tervala, Riitta Varpe, Perttu Vartiainen, Matti Vailo & Reijo Väärälä (2000). Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän 1997–1999 lopputraportti. *Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu*. 3/2000, 122s.

Bradley, Karin & Moa Tunström (2004). Stadsutveckling – för vem och i vilka syften? *Plan: tidskrift för samhällsplanering*. 58: 1, 35–38.

Bradley, Karin, Erik Gløersen & John Jørgensen (2004). *Stadspolitiska utblickar i Europa*. 148s. Boverket, Karlskrona.

Brenner, Neil, Bob Jessop & Martin Jones (2007). Theorizing sociospatial relations. *Environment and Planning D: Society and Space* 2008 28, 389–401.

Camagni, Robert (2001). The Economic Role and Spatial Contradictions of Global City-Regions: The Functional, Cognitive and Evolutionary Context. Teoksessa Scott, Allen (toim.): *Global City Regions – Trends, Theory, Policy*, 96–115. Oxford University Press, New York.

Castells, Manuel & Pekka Himanen (2001). *The Information Society and the Welfare State – The Finnish Model*. 209s. WSOY, Porvoo.

Chudacoff, Howard, Judith Smith & Peter Baldwin (2009). *The Evolution of Urban American Society*. 308s. Pearson College Div, New York.

Coupland, Andy (1992). Docklands: dream or disaster? Teoksessa A. Thornley (toim.): *The Crisis of London*. 149–162. Routledge, London.

Davis, Mike (1992). "Fortress Los Angeles: The Militarization of Urban Space. Teoksessa Sorkin, M. (toim.): *Variations on a Theme Park*, 154–180. Noonday Press, New York.

Desai, Meghnad (2008). *Marxin kosto*. 427s. Gaudeamus, Helsinki.

Donzelot, Jacques & Marie-Christine Jaillet (1997). *Deprived Urban Areas, Summary Report of the Pilot Study*. North Atlantic Treaty Organization, Committee on the Challenges of Modern Society, Raportti No. 215.

Ervasti, Veikko, Jorma Kytömäki & Juhani Paananen (2002). *Globus – alueiden maailma*. 138s. WSOY, Porvoo.

Fainstein, Susan (1990). The changing world economy and urban restructuring. Teoksessa Judd, Dennis & Michael Parkinson (toim.): *Leadership and urban regeneration*, 31–50. Sage, London.

Fainstein, Susan (2001). Inequality in Global City-Regions. Teoksessa Scott, Allen (toim.): *Global City Regions – Trends, Theory, Policy*, 285–298. Oxford University Press, New York.

Flavin, Christopher (2007). Esipuhe. Teoksessa Starke, Linda (toim.): *Worldwatch-instituutti: Maailman tila 2007 –Urbaani tulevaisuutemme*, 21–23. Gaudeamus, Helsinki.

Florida, Richard & Andrew Jonas (1991). U.S. Urban Policy: The Postwar State and Capitalist Regulation. *Antipode* 23: 4, 349–384.

- Fraser, Nancy (2005). Reframing social justice in a globalizing world. *New Left Review* 2005:36, 69–88.
- Friedmann, John (2001). Intercity Networks in a Globalizing Era. Teoksessa Scott, Allen (toim.): *Global City Regions – Trends, Theory, Policy*, 119–136. Oxford University Press, New York.
- Giddens, Anthony (1998). *The Third Way: The Renewal of Social Democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Gottdiener, Mark & Ray Hutchison (2006). *The New Urban Sociology*. 408s. Westview Press, Boulder.
- Gough, Ian, Alfred Pfaller & Göran Therborn (toim., 1991). *Can the Welfare State Compete? A Comparative Study of Five Advanced Capitalist Countries*. 297s. Macmillan Academic And Professional Ltd, London.
- Gronow, Jukka (2006a). Valistusfilosofia ja poliittinen taloustiede: yhteiskunta omalakisena järjestelmänä. Teoksessa Gronow et al. (toim.): *Sosiologian klassikot*, 31–60. Gaudeamus, Jyväskylä.
- Gronow, Jukka (2006b). Karl Marx -yksilön vieraantumisen poliittisen taloustieteen kritiikkiin. Teoksessa Gronow et al. (toim.): *Sosiologian klassikot*, 89–138. Gaudeamus, Jyväskylä.
- Haarni, Tuukka, Marko Karvinen, Hille Koskela & Sirpa Tani (1997). Johdatus nykymaantieteeseen. Teoksessa Haarni, Tuukka, Marko Karvinen, Hille Koskela & Sirpa Tani (toim.): *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*, 9–29. Vastapaino, Tampere.
- Haatanen, Kalle (2004). Kommunitaristinen aikalaisdiagnoosi ja yhteisöllisyyden palauttamisen ongelma. Teoksessa. Rahkonen, Keijo (toim.): *Sosiologia nykikeskusteluja*. Gaudeamus, Helsinki.
- Habermas, Jürgen (1987). *Knowledge and Human Interests*. Polity Press, London.
- Haggett, Peter. Geography. A Global Synthesis. 833s. G. Canale & C.S.p.A, Italy.
- Haila, Anne (2002). Katsauksia. Patrick Le Galès ja eurooppalainen kaupunki. *Yhdyskuntasuunnittelu* 40: 1, 28–38.
- Haila, Anne & Hartmunt Häussermann (2005). The European City: A Conceptual Framework and Normative Project. Teoksessa Kazepov, Yuri (toim.): *Cities of Europe – Chancing Contexts, Local Arrangements, and The Challenge to Urban Cohesion*, 43–63. Blackwell Publishing, Oxford.
- Hambleton, Robin & Huw Thomas (toim., 1995). *Urban Policy Evaluation: Challenge and Change*. 255s. Paul Chapman Publishing Ltd, London.
- Hambleton, Robin (toim., 2006). *US Public Policy for Cities: Insights from Abroad*. 25s. Dean College of Urban Planning & Public Affairs, Chicago.
- Hamnett, Chris (2003). Gentrification, Postindustrialism, and Industrial and Occupational Re-structuring in Global Cities. Teoksessa Bridge, Gary and Sophie Watson. (toim.): *A Companion to the City*, 331–338. Blackwell Publishing, Malden, MA.
- Harding, Alan, Stuart Wilks-Heeg & Mary Hutchins (2000). Business, Government and the Business of Urban Governance. *Urban Studies* 37: 5–6, 975–994.
- Harvey, David (1973). *Social Justice and the City*. 336s. Edward Arnold, Suffolk.
- Harvey, David (1977). Government Policies, financial institutions and neighbourhood change in United States cities. Teoksessa Harloe, M (toim.): *Captive Cities*. John Wiley, London.

Harvey, David (1978a). The Urban Process under Capitalism: A Framework for Analysis. Teoksessa Harvey, David (toim.): *The Urban Experience*, 59–89. The Johns Hopkins University Press, Baltimore.

Harvey, David (1978b). Labour, capital and class struggle around the built environment in advanced capitalist societies. Teoksessa Cox, K. (toim.): *Urbanization and Conflict in Market Societies*. Methuen, London.

Harvey, David (2005). *Uusliberalismin lyhyt historia*. 294s. Vastapaino, Tampere.

Heiskala, Risto (2000). *Toiminta, tapa ja rakenne: kohti konstruktionista synteisiä yhteiskunta-teoriassa*. 229s. Gaudeamus, Helsinki.

Helin, Heikki (2002). Turhaan kadehdittu Helsingin rikkaus. Teoksessa Keskinen, Vesa, Martti Tuominen & Mari Vaattovaara (toim.): *Helsinki – pohjoinen metropoli*, 38–61. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.

Hobsbawm, Eric (1969). *Industry and Empire*. 384s. Penguin Books, Suffolk.

Hochschild, Arlie (1997). *The Time Blind. When work becomes home and home becomes work*. Holt, New York.

Jaakola, Ari & Mari Vaattovaara (2002). Helsingin seudun kasvun logiikka vuosituhannen taitteessa. Teoksessa Keskinen, Vesa, Martti Tuominen & Mari Vaattovaara (toim.): *Helsinki – pohjoinen metropoli*, 109–125. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.

Jacobs, Jane (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. 458s. A Division of Random House, New York.

Jokinen, Kimmo & Kimmo Saaristo (2006). *Suomalainen yhteiskunta*. 359s. WSOY, Helsinki.

Kaplan, David, James Wheeler & Steven Holloway (2009). *Urban Geography*. 512s. Wiley, Hoboken, NJ.

Kazepov, Yuri (2005). Cities of Europe: Chancing Contexts, Local Arrangements, and the Challenge to Social Cohesion. Teoksessa Kazepov, Yuri (toim.): *Cities of Europe – Chancing Contexts, Local Arrangements, and The Challenge to Urban Cohesion*, 3–42. Blackwell Publishing, Oxford.

Kesteloot, Christian (2005). Urban Socio-Spatial Configurations and the Future of European Cities. Teoksessa Kazepov, Yuri (toim.): *Cities of Europe – Chancing Contexts, Local Arrangements, and The Challenge to Urban Cohesion*, 123–148. Blackwell Publishing, Oxford.

Kozol, Jonathan (2005). *The Restoration of Apartheid Schooling in America*. 416s. Crown Publishers, New York.

Kylänen, Marika (2007). *Julkisen ja yksityisen käsitteellinen kehitys länsimaalaisessa kulttuurissa. – Monitulkintaisen dikotomian kiistanalaisuus ja merkitys organisaatiotutkimukselle*. 142s. Julkaisematon pro gradu -tutkielma. Terveystieteiden ja -talouden laitos, Kuopion yliopisto.

Laakso, Seppo & Heikki Loikkanen (2004). *Kaupunkitalous – Johdatus kaupungistumiseen, kaupunkien maankäyttöön sekä yritysten ja kotitalouksien sijoittumiseen*. 472s. Gaudeamus, Helsinki.

Le Galès, Patrick (2002). *European Cities*. 352s. Oxford University Press, Oxford.

Le Galès, Patrick & Florence Faucher-King (toim., 2010). *The New Labour Experiment – Change and Reform Under Blair and Brown*. 183s. Stanford University Press, Stanford.

- Lehtonen, Turo-Kimmo (2004). Yhteiskunta välityksinä ja koetuksina – Bruno Latour ja kollektiivin kokoonpaneminen. Teoksessa Rahkonen, Keijo (toim.): *Sosiologisia nykykeskusteluja*, 166–205. Gaudeamus, Helsinki.
- Levine, Marc (2000). 'A Third-World City in the First World': Social Exclusion, Racial Inequality and Sustainable Development in Baltimore. Teoksessa Polèse, Mario & Richard Stren (toim.): *The Social Sustainability of Cities*, 123–156. University of Toronto Press, Toronto.
- London Borough of Tower Hamlets (1988). *A Study in Economy of the Isle of Dogs*. Isle of Dogs Neighbourhood Committee, Tower Hamlets, London.
- Lönnqvist, Henrik (2002). Kunnat kilpasilla – mitä tekee Helsinki? Teoksessa Keskinen, Vesa, Martti Tuominen & Mari Vaattovaara (toim.): *Helsinki – pohjoinen metropoli*, 64 – 81. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.
- Lönnroth, Johan (1989). *Politisk Ekonomi – Svenska och internationella tanketraditioner*. 182s. Arbetarkultur, Tukholma.
- Kasvio, Antti & Ari Nieminen (1999). Kilpailu työstä. 397s. Tampere University Press, Vammala.
- Kuokkanen, Kanerva (2005). *Kaupunkipolitiikan perusteluketjut ja käytännön toimet viidessä länsieurooppalaisessa maassa*. 113 s. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.
- Marston, Sallie (2000). The Social construction of scale. *Progress in Human Geography* 24: 2, 219–242.
- Martinotti, Guido (2005). Social Morphology and Governance in the New Metropolis. Teoksessa Kazepov, Yuri (toim.): *Cities of Europe – Chancing Contexts, Local Arrangemnets, and The Challenge to Urban Cohesion*, 90–108. Blackwell Publishing, Oxford.
- Marx, Karl (1969). *Theories of Surplus Value, Part Two*. Lawrence & Wishart, London.
- Marx, Karl (1981). *Capital: A Critique of Political Economy* 3, Penguin Books, Harmondsworth.
- Merrifield, Andy (2002). *Metromarxism: a Marxist Tale of the City*. 212s. Routledge, New York.
- Misik, Robert (2006). *Marx jokamiehelle*. 188s. Otava, Keuruu.
- Mitchell, Don (2003). *The Right to the City: Social Justice and the Fight for Public Space*. 270s. The Guilford Press, New York.
- Murie, Alan (2005). The Dynamics of Social Exclusion and Neighborhood Decline: Welfare Regimes, Decommodification, Housing, and Urban Inequality. Teoksessa Kazepov, Yuri (toim.): *Cities of Europe – Chancing Contexts, Local Arrangemnets, and The Challenge to Urban Cohesion*, 151–169. Blackwell Publishing, Oxford.
- Mäntysalo, Raine, Lasse Peltonen, Vesa Kanninen, Petteri Niemi, Jonne Hytönen & Miska Simanainen (2010). *Keskuskaupungin ja kehyskunnan jännitteiset kytkennät – viiden kaupunkiseudun yhdyskuntarakenne ja suunnitteluyhteistyö Paras-hankkeen käynnistysvaiheessa*. 242 s. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.
- Newman, Peter & Jeff Kenworthy (2007). Ympäristölle ystävällisempi kaupunkiliikenne. Teoksessa Starke, Linda (toim.): *Maailman tila 2007*, 118–119. Gaudeamus, Helsinki.
- Niska, Ari (2002). Asuntopolitiikka käännekohdassa – näkymiä Amsterdamin Itäiseltä satamaluelt. Teoksessa Keskinen, Vesa, Martti Tuominen & Mari Vaattovaara (toim.): *Helsinki – pohjoinen metropoli*, 82–107. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.

- Ohmae, Kenichi (2001). How to Invite Prosperity from the Global Economy Into a Region. Teoksessa Scott, Allen (toim.): *Global City Regions – Trends, Theory, Policy*, 33–43. Oxford University Press, New York.
- Porter, Michael (2001). Regions and the New Economics of Competition. Teoksessa Scott, Allen (toim.): *Global City Regions – Trends, Theory, Policy*, 139–157. Oxford University Press, New York.
- Prud'homme, Rémy (1994). On the Economic Role of Cities. *Cities and the New Global Economy* 3, 728–742. Melbourne, November 20th–23rd. An International Conference presented by the OECD and the Australian Government.
- Prud'homme, Rémy (1995). New Goals for Regional Policy. Teoksessa Ranhall-Reyners, Ulla (toim.): *The OECD Observer* 193: 26–28.
- Sassen, Saskia (2001). Global Cities and Global City-Regions: A Comparison. Teoksessa Scott, Allen (toim.): *Global City Regions – Trends, Theory, Policy*, 78–95. Oxford University Press, New York.
- Saunders, Peter & John Lloyd (1981). Political Economy and the urban question. Teoksessa Saunders, Peter (toim.): *Social Theory and the Urban Question*, 219–248. Hutchinson & Co. Ltd, London.
- Scott, John & Gordon Marshall (2005). *Dictionary of Sociology*. 707 s. Oxford University Press, Oxford.
- Sennett, Richard (2007). *Uuden kapitalismin kulttuuri*. 195 s. Vastapaino, Tampere.
- Sippola, Matti (2010). *Kehitysalueista aluekehitykseen – Suomen virallisen aluepolitiikan 30 ensimmäistä vuotta 1966–1995*. 697s. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.
- Smith, Neil (1996). *The New Urban Frontier: Gentrification and the Revanchist City*. 262s. Biddles Ltd, Guilford and Kin's Lynn, England.
- Taipale, Kaarin (2011a). Suullinen tiedonanto 31.3.2011.
- Taipale, Kaarin (toim., 2011b). *Metropolipolitiikka! – Helsingin seudun hallinta ja ihmisten ääni*. 96s. Into Kustannus Oy, Vantaa.
- The State of the Cities* (1997). 69s. U.S. Department of Housing and Urban Development.
- Thornley, Andy (1991). *Urban planning under Thatcherism*. The challenge of market. Routledge, London.
- Töttö, Pertti (2006). Ferdinand Tönnies – Gemeinschaft ja Gesellschaft. Teoksessa Gronow et al. (toim.): *Sosiologian klassikot*, 154–172. Gaudeamus, Jyväskylä.
- Vaattovaara, Mari (1998). Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen: ympäristö ja alueellisuus. *Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia* 7/1998. 178 s.
- Valtioneuvoston selonteko metropolipolitiikasta* (2010). 36 s.
- Van Kempen, Ronald (2005). Segregation and Housing Conditions of Immigrants in Western European Cities. Teoksessa Kazepov, Yuri (toim.): *Cities of Europe – Chancing Contexts, Local Arrangements, and The Challenge to Urban Cohesion*, 190. Blackwell Publishing, Oxford.
- Wagner, George (1995). Gentrification, Reinvestment, and Displacement in Baltimore. *Journal of Urban Affairs* 17: 1, 81–96.

Internetlähteet

Dreier, Peter (2004). Urban Neglect: George W. Bush and the Cities –The Damage Done and the Struggle Ahead. 13.11.2010. <<http://www.nhi.org/online/issues/137/urbanneglect.html>>

Eerola, Essi (2005). Poliittinen taloustiede. 7.12.2010.
<<http://www.valt.helsinki.fi/staff/Eerola/political.pdf>>

Engels, Friedrich (1845). The Great Towns. 6.12.2010.
<<http://d2l.arizona.edu/d2l/orgTools/ouHome/ouHome.asp?ou=143778>>

Hänninen, Sakari (2010). Marxin talous. 7.11.2010.
<<http://www.valt.helsinki.fi/sosio/opiskelu/kurssit/tyt/luento8.htm>>

Hoefle, Scott (2007). Killing the goose that laid the golden egg. 4.4.2011.
<http://huminst.osu.edu/files/icrph/events/yr2010/04-30_ontology.pdf>

Jauhiainen, Jussi (2010). Nykyinen kulttuurimaantiede. 8.12.2010.
<http://www.sci.utu.fi/projects/maantiede/kurssit/MAAN6091_Johdatus_maantieteseen/johdatus0809.pdf>

Jessop, Bob (1990). State Theory: Putting Capitalist States in their Place. 23.4.2011.
<http://books.google.fi/books?id=HcxBBhXjAUcC&pg=PA338&lpg=PA338&dq=State+Theory+Putting+Capitalist+State+back+in+its+Place&source=bl&ots=OwVy7kv1Pi&sig=kukSrMIE31IdpytgQ9ic3y0FTOo&hl=fi&ei=bg2yTbi6DYKUOpTI2PQI&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CBcQ6AEwAA#v=onepage&q=State%20Theory%20Putting%20Capitalist%20State%20back%20in%20its%20Place&f=false>

Kortteinen, Matti (2009). Kaupunkisosiologian luento. 3.12.2009.
<<http://moodle.helsinki.fi/course/category.php?id=12&perpage=20&page=1>>

Leipzig Charter on Sustainable European Cities (2007). 7.11.2010.
<http://www.eu2007.de/en/News/download_docs/Mai/0524-AN/075DokumentLeipzigCharta.pdf>

Luis Althusser (2009). Stanford Encyclopedia of Philosophy. 2.4.2011.
<<http://plato.stanford.edu/entries/althusser/>>

Marston, Sallie, John Paul Jones III & Keith Woodward (2005). Human geography without scale. 29.3.2011. <http://huminst.osu.edu/files/icrph/events/yr2010/04-30_ontology.pdf>

Marston, Sallie (2010a). The Socio-Spatial Dialectic. 8.12.2010.
<<http://d2l.arizona.edu/d2l/orgTools/ouHome/ouHome.asp?ou=143778>>

Marston, Sallie (2010b). Revolutionary Urban Theory. 8.12.2010.
<<http://d2l.arizona.edu/d2l/orgTools/ouHome/ouHome.asp?ou=143778>>

Marston, Sallie (2010c). A Short history of Baltimore. 23.9.2010.
<<http://d2l.arizona.edu/d2l/orgTools/ouHome/ouHome.asp?ou=143778>>

Marston, Sallie (2010d). Labor, Labor Power & the Labor Process: Marx, Engels and “The Wire”. 13.4.2011. <<http://d2l.arizona.edu/d2l/orgTools/ouHome/ouHome.asp?ou=143778>>

Marston, Sallie (2010e). The social reproduction. 31.8.2011.
<<http://d2l.arizona.edu/d2l/orgTools/ouHome/ouHome.asp?ou=143778>>

- Moore, Sarah (2010). Michael Moore's film: Roger and me. 14.9.2010
<<http://d2l.arizona.edu/d2l/orgTools/ouHome/ouHome.asp?ou=143778>>
- Pelkonen, Antti (2011). Suomalainen kilpailuvaltio ja innovaatiopolitiikka. 23.4.2011.
<www.uta.fi/laitokset/yti/tasti/.../Pelkonen_kilpailuvaltio.pdf>
- Plane, David (2010). Lecture 7: Urban Rent and Land Use Theory. 8.12.2010.
<<http://d2l.arizona.edu/d2l/orgTools/ouHome/ouHome.asp?ou=143778>>
- Postwar Immigration (2010). 11.11.2010.
<http://www.nationalarchives.gov.uk/pathways/citizenship/brave_new_world/immigration.htm>
- Ratvio, Rami (2005). Elämää metropolin reunoilla –Sundsberg ja Landbo hajautuvassa kaupunkirakenteessa. 23.4.2011.
<ethesis.helsinki.fi/julkaistu/mat/maant/.../ratvio/elamaame.pdf>
- Research (2011). 29.8.2011. <<http://geog.arizona.edu/people/marston.php>>
- Rice, Gareth (2009a). Commodified Cities: Session 6. 1.10.2010.
<<https://moodle.helsinki.fi/course/view.php?id=1189>>
- Rice, Gareth (2009b). Week 4_Urban Revanchism. 28.9.2010.
<<https://moodle.helsinki.fi/course/view.php?id=1189>>
- Rice, Gareth (2009c). Week 1_Garden Cities. 11.10.2010.
<<https://moodle.helsinki.fi/course/view.php?id=1189>>
- Sihvola, Pekka (2001). Suomi –Piilaakson ihmiskasvoinen vaihtoehto. 13.12.2010.
<<http://www.hs.fi/kirjat/artikkeli/Suomi+-+Piilaakson+ihmiskasvoinen+vaihtoehto/HIS20010930SI1KU033de>>
- Sullivan, Amy (2009). Obama's Other Breakthrough: A Big-City President. 7.11.2010.
<<http://www.time.com/time/politics/article/0,8599,1871104,00.html>>
- Tuotannon tekijät (2011). 24.8.2011.
<<http://www.otavanoppimateriaalit.net/aineisto/arkisto/elinkeinot/tuotannon tekijat.htm>>
- Vaattovaara, Mari (2009). The Emergence of the Helsinki as an International hub of Knowledge Industries. 7.12.2010.
<<http://meridian.aag.org/callforpapers/program/AbstractDetail.cfm?AbstractID=32827>>

Acta-sarjassa vuodesta 2009 lähtien ilmestyneet julkaisut

Aiemmin ilmestyneet Acta-sarjan julkaisut osoitteessa: <http://www.kunnat.net> -> Toimialat -> Kuntakehitys ja tutkimus -> Acta-tutkimusjulkaisut

- 208 Pekka Juntunen, Veli-Pekka Nurmi, Jari Stenvall: Kuntien varautuminen ja turvallisuuden hallinta muuttuvissa hallinto- ja palvelurakenteissa. 2009. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509267.
- 209 Risto Nakari, Stefan Sjöblom: Toimiva kunnallinen palveluorganisaatio. 2009. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509269.
- 210 Kari Ahokas: Kasvukunnan johtajana. 2009. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509272.
- 211 Jari Stenvall, Jenni Airaksinen: Manse mallillaan – Tampereen mallin arviointi ja palveluinnovaatiot. 2009. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509279.
- 212 Santtu von Bruun, Torsti Kirvelä: Suurten kaupunkien tulevaisuus ja tulevaisuuden kaupunkipolitiikka. 2009. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509283.
- 213 Anne Korhonen: Yksityisyys ja henkilötietojen suoja kunnallisessa virantäytössä. 2009. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509285.
- 214 Marjukka Weide: Ulkomailla syntyneenä suomalaisessa kunnallispolitiikassa. 2009. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509297.
- 215 Anni Jäntti & Marianne Pekola-Sjöblom (toim.): Kuntademokratian ja -johtamisen tila valtuustokaudella 2005–2008. 2009. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509300.
- 216 Ilpo Laitinen: Tietoperustainen johtaminen – Case Helsinki. 2009. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509309.
- 217 Raine Mäntysalo, Lasse Peltonen, Vesa Kanninen, Petteri Niemi, Jonne Hytönen & Miska Simanainen: Keskuskaupungin ja kehyskunnan jännitteiset kytkennät. Viiden kaupunkiseudun yhdyskuntarakenne ja suunnittelyyhteistyö Paras-hankkeen käynnistysvaiheessa. Paras-ARTTU-ohjelman tutkimuksia nro 2. Raportissa tarkastellaan kunta- ja palvelurakennemuutoksen (Paras-hanke) toteutuksen lähtöasetelmia kaupunkiseuduilla yhdyskuntarakenteen toimivuuden näkökulmasta. Tutkimukseen valituilla kaupunkiseuduilla tarkastelu kohdistuu erityisesti keskuskaupungin ja sen yhden kehyskunnan maankäytön toimintakulttuureihin ja niiden muutoksiin. Kuntien keskinäisiä suhteita peilataan laajempaan kaupunkiseudun kehitykseen. Tutkitut keskuskaupunki-kehyskuntaparit ovat Jyväskylä/Uurainen, Kuopio/Siilinjärvi, Oulu/Haukipudas, Turku/Lieto ja Vaasa/Mustasaari. Kaupunkiseutujen reagointia Paras-hankkeeseen on selvitetty huomioiden niiden lähihistorian suunnittelyyhteistyö, laaditut suunnitelmat, ohjelmat ja strategiat sekä yhdyskuntarakenteen muutoksen ”kehityspolun”. Onko näköpiirissä, että Paras-hankkeen myötä nämä polut alkavat muuttaa suuntaansa? Entä mitä tämä muutos merkitsisi yhdyskuntarakenteen toimivuudelle? Tutkimuksesta on vastannut Aalto-yliopiston teknillisen korkeakoulun Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskuskuksen tutkimusryhmä osana Kuntaliiton koordinoimaa Paras-arviointitutkimusohjelmaa (ARTTU).2010. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509310.
- 218 Jarmo Vakkuri, Olavi Kallio, Jari Tammi, Pentti Meklin & Heikki Helin: Matkalla kohti suuruuden ekonomiaa? Kunta- ja paikallistalouden lähtökohdat Paras-hankkeessa. Paras-ARTTU-ohjelman tutkimuksia nro 3. Talousajattelun merkitys korostuu julkisen hallinnon toiminnassa. Tämä ilmenee myös Paras-uudistuksessa, jonka tavoitteet nivoutuvat monella tavalla taloudellisen ajattelun ympärille. Uudistuksen keskeisenä syynä on se, että useat kunnat eivät pysty järjestämään käytettävissä olevilla voimavaroilla riittäviä palveluja ja toimivia elämisen olosuhteita kuntalaisille ja erilaisille organisaatioille. Tässä tutkimusraportissa, joka on toteutettu osana Paras-arviointitutkimusohjelmaa (ARTTU), analysoidaan ARTTU-ohjelmassa mukana olevien tutkimuskuntien taloutta uudistuksen lähtötilanteessa. Tutkimuksessa kunta nähdään sekä organisaatiotaloutena, joka järjestää ja tuottaa palveluja kuntalaisille että paikallistaloutena, joka vaikuttaa paikallisen yhteisön taloudellisiin ja muihin toimintaedellytyksiin. Tutkimuksessa tarkastellaan myös Paras-uudistuksen keskeistä oletusta, suuruuden ekonomian ajattelutapaa. Mitä kuntakoon kasvattaminen lopulta tarkoittaa? Millaisissa kunnissa mitakaavaedut voidaan parhaiten hyödyntää? Miten kuntakoon kasvattaminen näkyy lopulta kuntaorganisaation toimipisteiden rakenteessa ja palveluverkossa? 2010. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509313.

- 219 Minna Kaarakainen, Vuokko Niiranen & Juha Kinnunen (toim.): Rakenteet muuttuvat – mihin suuntaan?** Sosiaali- ja terveyspalvelut Paras-hankkeessa. Lähtötilanteen kartoitus. Paras-ARTTU-ohjelman tutkimuksia nro 6. Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat kunta- ja palvelurakennemuutostuoksessa erityisen kiinnostuksen ja uudistamisvaatimusten kohteena. Julkaisussa tarkastellaan vanhustalvuelujen, lapsiperheiden palvelujen sekä perusterveydenhuollon lääkiripalvelujen organisaatorakenteita ja palvelujen käyttöä sekä kokemuksia palveluiden saatavuudesta ja laadusta Paras-hankkeen alkuvaiheessa 2006 sekä uudistuksen ensimmäisten vuosien aikana 2007–2009. Tutkimuksen kohteena ovat Paras-arviointitutkimusohjelman (ARTTU) 40 kuntaa. Paras-hanketta tarkastellaan myös laajemmin osana kunta-valtio -suhteen ohjausmekanismeja. Sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenteet muuttuvat, mutta mihin suuntaan? Mikä merkitys uudistuksella on palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden kannalta? Entä eheytyykö vai pirstaloituuko sosiaali- ja terveyspalvelujen verkosto? Palvelun saatavuuden ja saavutettavuuden ohella keskeisiä uudistuksen alueita ovat palvelujen monipuolisuus ja uusien innovatiivisten palveluratkaisujen kehittäminen. Palveluja lähestytään monipuolisesti organisaatorakenteiden sekä palvelujen käyttöä kuvaavien indikaattoreiden näkökulmasta sekä erilaisten kuntaryhmittelyjen avulla. Raportti sisältää myös kuntakohtaisia tietoja ARTTU-tutkimuskuntien palveluista. Tutkimuksesta on vastannut Itä-Suomen yliopiston Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitoksen tutkijaryhmä osana Paras-arviointitutkimusohjelmaa (ARTTU). 2010. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509319.
- 220 Atte Honkasalo: Hyvinvointipalveluiden tuottavuuden mittaaminen.** Väestön ikääntyminen ja samanaikainen työikäisten ikäluokkien pieneneminen aiheuttaa haasteita työvoimavaltaiselle hyvinvointipalveluiden tuotannolle. Mikäli palvelutuotannon tuottavuutta ei pystytä kasvattamaan, hyvinvointipalveluiden järjestämiseen joudutaan suuntaamaan yhä kasvava osuus kokonaistuotannosta. Nykyään tunnustetaan laajalti, että julkisen palvelutuotannon tuottavuuden jatkuva kasvu on keskeinen edellytys nykytuotoisen hyvinvointivaltion ja palvelutarjonnan säilyttämiselle myös tulevaisuudessa. Tällöin yksiselitteisen informaation saaminen tuottavuuden tasosta ja sen kehityksestä on tärkeä julkisen johtamisen väline. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on hyvinvointipalveluiden tuottavuuden mittaamisen ongelmakentän jäsentäminen mahdollisimman yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Tutkimuksessa tarkastellaan tuottavuuden käsitettä, sen osatekijöiden tuotoksen ja panoksen määrittelyn julkiselle sektorille ominaisia ongelmia sekä tuottavuuden mittaamiseen käytettäviä menetelmiä. Lisäksi tutkimusmenetelmiä sovelletaan kahteen tapaustutkimukseen: Tampereen ja Vantaan kaupunkien hyvinvointipalveluiden tuottavuuskehityksien mittaukseen aikavälillä 2002–2007. 2010. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509331.
- 221 Juhani Määttä: Hybridiorganisaatioiden ja niiden konsernijohtamisen muotoutuminen.** Tutkimus Jyväskylän, Oulun, Tampereen ja Turun hierarkkisten ja markkinasuuntautuneiden toimintatapojen ja niiden konsernijohtamisen muutoksista 1993–2006. Tuotetaanko palvelut omalla organisaatiolla, ostetaanko ne ulkoa vai kehitetäänkö yhteistyöhön ja sopimuksiin perustuvia välimuotoja? Tämä on ollut kenties yleisin kunnallispolitiikan keskustelukysymys viime vuosina. Tässä tutkimuksessa sitä on tarkasteltu kaupunkien johdon kannalta vuosina 1993–2006. Millaisia toimintatapojen valintoja kaupungit ovat tehneet ja miten muotoutunutta kokonaisuutta, hybridiorganisaatiota, hallitaan muotoutuneen konsernijohtamisen avulla? Vaikka toimintatapojen valinta ei ole perustunut kustannuslaskelmiin, vaan lähinnä konsernijohtamisen näkemyksiin, on niiden taustalla transaktiokustannusajatteluun perustuvaa analyysia markkinoiden toimivuuden ja tuotannon tekijöiden rajoitusten vaikutuksesta palvelujen järjestämis- ja tuotantokustannuksiin. Niillä voidaan taas tutkimuskirjallisuuden mukaan perustella eri toimintatapoja erilaisissa toiminnoissa ja hybridiorganisaatioissa. Strategioihin perustuvasta konsernijohtamisesta ja ns. toimintamalleista on muotoutunut keinoja tuloksellisuuteen perustuvien valintojen ja poliittiseen demokratiaan perustuvan hallinnan tasapainottamisessa. 2010 Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509322.
- 222 Mikko Komulainen: Ulkoistaminen kunnissa.** Oikeudellinen tutkimus ulkoistamisen ilmenemis- muodoista ja vaikutuksista sekä ulkoistamisen rajoituksista ja sille asetettavista vaatimuksista yhtenä kunnallisten palvelujen tuottamismuotona 2010. Eri palvelujen tuottamismuodot ovat yleistyneet, ja ne hakevat muotoaan. Kunnat ovat etenkin 2000-luvulle tultaessa ulkoistaneet entistä enemmän palvelujaan, mikä on vahvistanut kuntien roolin muutosta palveluiden tuottajasta niiden järjestäjäksi. Uudentyyppiset toimintatavat ovat tuoneet kunnat myös uusien oikeudellisten kysymysten eteen. Tutkimuksessa tarkastellaan myös, mitä vaatimuksia eri toimintatavoille on asetettava sekä miten ne ilmenevät kunnissa. Tutkimuksen keskipisteenä on, miten eri säännökset ohjaavat ja rajoittavat ulkoistamisia sekä mitä vaatimuksia niille asetetaan. Ulkoistaminen jaotellaan kokonaisulkoistami-

- siin, osa-alueen ulkoistamisiin ja osittaisulkoistamisiin. Samalla tarkastellaan, mitä ulkoistamisella tarkoitetaan, mitä vaikutuksia ulkoistamisilla on sekä millaisia ongelmia eri muotoihin liittyy. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509324.
- 223 **Jenni Airaksinen, Helena Tolkki & Toni K. Laine: Paras palvelutuotanto – peruskunnasta peruskallioon?** Kallioliainen tilaaja-tuottaja-sovellus ja kunnan ohjaustunne: Peruspalvelukuntayhtymä Kallion toimintamallin arviointi. Käynnissä olevat ja käynnistettävät Paras -lain mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueet muodostavat uudenlaisia palvelujen järjestämisen ja tuotannon ohjausjärjestelmiä, jotka eroavat varsin merkittävästi yksittäisen kunnan ohjaustavasta. Kallion peruspalvelukuntayhtymän arviointi käsittelee Nivalan, Ylivieskan, Alavieskan ja Sievin kuntien alueelle rakennettua yhteistoiminta-alueorganisaatiota ja alueella sovellettua ohjaus- ja johtamisjärjestelmää. Tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti kuntien kokemusta vaikutusvallastaan sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämiseen. Arvioinnin tulosten perusteella Kallion peruspalvelukuntayhtymä on esimerkki onnistuneesta kuntien yhteistoiminnasta ja yhteisen organisaation ylätasoon toimijoiden sitoutumisesta. Samalla Kallio on kuitenkin varoittava esimerkki muutosjohtamisen ja fuusioitumisen hankaluudesta sekä siitä, mitä tapahtuu jos henkilöstön jotkut osat jäävät muutoksen ulkopuolelle. Yhteistoiminta-alueet muodostavat moniulotteisen johtamis- ja ohjauskokonaisuuden, joissa huolellisesti suunniteltu omistajaohjausjärjestelmä ja yhteiset strategiset sekä tulokelliset päämäärät eivät riitä, vaan huomiota on jo fuusion alkuvaiheessa kiinnitettävä muutoksen etenemiseen organisaation linjahierarkiassa aina asiakasrajapintaan asti. 2011. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509338.
- 224 **Arto Haveri, Jari Stenvall, Kaija Majoinen & Marianne Pekola-Sjöblom: Kunnallisen itsehallinnon peruskivet.** Julkaisu haastaa lukijansa pohtimaan, onko meillä Suomessa varaa rapauttaa kunnallinen itsehallinto. Mikä merkitys itsehallinnollisesti vahvoilla kunnilla voisi olla siinä kamppailussa, jota suomalainen yhteiskunta käy selviytyäkseen tulevaisuuden haasteista? Mitkä ovat kunnalliseen itsehallintoon kohdistuvat uhat ja mahdollisuudet toimintaympäristön nopean muuttumisen vuoksi? Teos sisältää yhteensä 30 tieteellistä artikkelia ja käytännön puheenvuoroa kunnallisesta itsehallinnosta niin talouden, politiikan kuin oikeudenkin näkökulmasta. Kirjoittajat ovat eri alojen tutkijoita ja käytännön vaikuttajia. 2011. Hinta 30 euroa. Tilausnumero 509339.
- 225 **Ilkka Vohlonen, Jan Klavus, Veli Koistinen, Tuula Talvinko, Martti Virtanen: Terveystuhoon rahoituksen optimaalinen väestön koko:** Rahoituspoliittinen tutkimus väestön sairastamiseen perustuvasta ennakoinnista. Tutkimus oli rahoituspoliittinen arvio siitä, kuinka hyvin suomalainen nykyiseen kuntarahoitukseen perustuva rahoitusmalli mahdollistaa väestön odotettavissa olevaan sairastamiseen perustuvan rahoituksen suunnittelun. Samalla VAKKA-hanke antoi tietoja muiden terveydenhuollon rahoitusmallien arviointia varten. Erityisesti tarkasteltiin erikoissairaanhoidon osalta sitä, mikä olisi vakuutusmatemaattisesti laskettuna kunnan väestön optimikoko, jos lähtökohtana on kunnan väestön sairastumisen ja siihen liittyvien sairaanhoidon kustannusten ennustettavuus mahdollisimman tarkasti. Hankkeessa käytettiin perusaineistona valtakunnallisia kuntakohtaisia poistoilmoitustietoja (HILMO) edellisen kymmenen (2000–2009) vuoden ajalta, jotka luokiteltiin DRG-ryhmiin (Diagnosis Related Grouping) kustannusten laskemiseksi. Hanke toteutettiin Suomen Kuntaliiton johdolla verkostohankkeena, jossa oli mukana kuusi sairaanhoidopiiriä. Hankkeen toteuttamisesta vastasi Oy Audiapro Ab yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston kanssa. Tämän rahoituspoliittisen tutkimuksen tulokset osoittavat yksiselitteisesti sen, alle 20 000 asukkaan kunnissa on sairastamisen ja vastaavien kustannusten ennustaminen lähes mahdotonta. Tutkimus myös osoitti toisaalta myös sen, että ei ole perusteita kansallisen tason rahoituspoliittiselle vaihtoehdolle. Tutkimuksesta on vastannut Itä-Suomen yliopiston Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitoksen tutkijaryhmä yhdessä maan johtavien alan asiantuntijoiden kanssa. 2011. Hinta 20 euroa. Tilausnumero 509340.
- 226 **Harri Jalonen, Kim Aarva, Pekka Juntunen, Harri Laiho, Ilpo Laitinen, Antti Lönnqvist: Arvoverkkoa kokemassa – saaliina tuottavuutta ja innovaatioita.** Kirja liittyy yhteiskunnalliseen keskusteluun hyvinvointipalvelujen tulevaisuudesta. Kirjan lähtökohtana toimii ajatus siitä, että hyvinvointipalvelujen turvaaminen edellyttää palvelujen tuottamiseen ja johtamiseen liittyvien perusoletusten kyseenalaistamista ja uudelleen arviointia. Erityisenä haasteena kirjoittajat pitävät julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyötä palvelujen tuottamisessa ja kehittämisessä. Selvää on, että niukkenevat resurssit ja muutokset palvelutarpeissa eivät itsestään muutu tuottavuudeksi ja uusiksi palveluinnovaatioiksi. Yhteistyöhön liittyvän tuottavuus- ja innovaatiopotentiaalin lunastamisen edellytyksenä on, että yksittäisten organisaatioiden sijaan huomio kohdistetaan erilaisista toimijoista koostuvaan hyvinvointipalvelujärjestelmään. Kirjassa tarkastellaan hyvinvointipalvelujärjestelmän

johtamista ja kehittämistä sekä tuottavuuden että innovaatioiden näkökulmista. Kirjassa esitetään myös käytännön toimenpide-ehdotuksia hyvinvointipalvelujärjestelmän johtamisen kehittämiseksi. Kirja muodostuu kahdesta osasta. Ensimmäinen osa koostuu kuudesta artikkelista, joissa kussakin avataan hyvinvointipalvelujärjestelmän johtamisen haasteita erilaisista teoreettisista näkökulmista. Empiirisen tarkastelun kohteena artikkeleissa toimii Helsingin sosiaaliviraston arvoverkko. Arvoverkolla tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu sosiaaliviraston järjestämisvastuulla olevien hyvinvointipalvelujen tuottamisesta sekä sitä lähellä olevasta toiminnasta. Helsingin sosiaaliviraston arvoverkkoa hyödynnetään artikkeleissa idealähteenä, pohdinnan katalysaattorina ja toimenpide-ehdotusten sovelluskohteena. 2011. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509343.

- 227 Ilona Lundström: Kuntien palveluhankintojen murros.** Tutkimus kuntien palveluhankintojen kilpailuttamisessa esiintyvistä ongelmista ja niiden syistä. Sairaankuljetusta, konsulttipalveluja, siivousta, vieroitushoitoa, jätteen kuljetusta, lääkäriconsultaatioita, joukkoliikennettä, arviointia, tietojärjestelmäpalveluja, elinkeinojen kehittämistä, matkapuhelinliikennettä, pesulapalveluja ja rahoitusta. Muun muassa näitä palveluja kunnat ostavat. Tutkimuskohteena ovat palveluhankinnat siitä syystä, että ne ovat yksi vaikeimmista julkisten hankintojen alueesta, jolla sekä ostajilla että myyjillä on kiistatta paljon ongelmia. Tutkimuksessa tarkastellaan kuntien julkisia palveluhankintoja ja niiden hankintaprosessissa esiintyviä ongelmia. Tutkimuksen tavoitteena on lisätä ymmärrystä siitä, mitä ongelmia kuntien palveluhankinnoissa esiintyy, mistä ongelmat johtuvat sekä sitä, missä palveluissa ongelmia esiintyy. Tutkimuksessa etsitään yhteyksiä palveluhankintojen ongelmien ja kuntien hallinnan muutoksen välillä sekä tuotetaan tutkimukseen perustuvaa tietoa kuntien palveluhankintojen kehittämisen tueksi. 2011. Hinta 30 euroa. Tilausnumero 509345.

- 228 Esa Jokinen, Tuula Heiskanen & Risto Nakari: Henkilöstö PARAS-uudistuksessa.** Juhlapuheissa henkilöstö on kuntatyönantajan tärkein voimavara, mutta miten hallinnolliset ja rakenteelliset uudistukset kohtaavat henkilöstön työelämän arjen? Jääkö Paras-uudistus henkilöstölle kysymysmerkiksi joissain kunnissa? Millaisiin kuntiin ja mihin toimintoihin suurimmat haasteet näyttäivät kasautuvan? Muun muassa näihin kysymyksiin etsitään vastauksia osana PARAS-arviointitutkimusohjelmaa (ARTTU) toteutetussa henkilöstötutkimuksessa. Raportissa selvitetään sosiaali-, terveys- ja koulutoimen henkilöstön työelämän laatua ja kuvataan PARAS-uudistuksen alkuvaiheen tilannetta 40 tutkimuskunnassa. Tutkimus perustuu vuoden 2009 henkilöstökyselyyn ja sisältää vertailuja KuntaSuomi 2004 -tutkimusohjelmassa vuosina 1995, 1998 ja 2003 toteutettujen vastaavien kyselyjen tuloksiin. Tutkimuksesta on vastannut Tampereen yliopiston Työelämän tutkimuskeskuksen tutkimusryhmä. 2011. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509347.

- 229 Marianne Pekola-Sjöblom: Kuntalaiset uudistuvissa kunnissa.** Tutkimusraportti on osa Paras-arviointitutkimusohjelmaa (ARTTU) ja perustuu syksyllä 2008 tehtyyn laajaan kuntalaiskyselyyn kaikkiaan 65 kunnassa. Tutkimuksessa kartoitetaan kuntalaisten mielipiteitä Paras-uudistuksen alkuvaiheessa, ennen lukuisten kuntaliitosten ja yhteistoiminta-alueiden perustamista. Kyselyyn vastasi kaikkiaan noin 13 000 henkilöä ja vastausprosentti oli 46. Tutkimusaineiston keräämisestä on vastannut Kuntaliiton Kuntakehitys- ja tutkimusyksikkö. Kuntalaistutkimuksessa selvitetään muun muassa miten kuntalaiset oman kotikuntansa osalta arvioivat kunnallisten palvelujen hoitoa ja saavutettavuutta, kunnallisten päätöksenteon toimivuutta, omia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiaan sekä Paras-uudistusta. Tutkimuksen avulla piirretään kuvaa myös kuntalaisten samaistumisesta kotikuntaan sekä muihin alueellisiin kokonaisuuksiin. Soveltuvin osin tuloksia verrataan myös aikaisempiin KuntaSuomi 2004 -tutkimusohjelman kuntalaiskyselyjen tuloksiin. 2011. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509355.

- 230 Tuula Jäppinen: Kunta ja käyttäjälähtöinen innovaatiotoiminta.** Kunnan ja kuntalaisen vuorovaikutus palveluja koskevassa päätöksenteossa ja niiden uudistamisessa. Innovaatiot, kilpailukyky ja osaaminen ovat nousseet maamme alue- ja elinkeinokehittämisen keskeisiksi käsitteiksi. Myös tuore 2000-luvun kunta-alan tutkimus suuntautuu julkisen sektorin innovaatioihin hallinnon, palvelujen, innovaatioprosessien, johtamisen ja julkisten hankintojen näkökulmista. Uusimmassa keskustelussa esiin nousevat innovaatioiden avoimuus, asiakkaiden rooli ja verkostot, jotka yhdistyvät avoimen innovaation käsitteessä. Tutkimuksen aiheena on julkisen sektorin käyttäjälähtöinen innovaatiotoiminta. Sen tavoitteena on kuvata miten palvelujen käyttäjät osallistava avoin innovaatiotoiminta on hyödynnettävissä kuntien palvelujen kehittämisessä. Samalla tutkimus tuo kolmen tapausesimerkin avulla esiin kuntien innovaatiotoiminnan uusia mahdollisuuksia osana laajempaa hyvinvointi- ja yhteiskuntapolitiikkaa. 2011. Hinta 30 euroa. Tilausnumero 509362.

- 231 **Olli Hokkanen: Kaupunkipolitiikkaa edunsaajille?** Urbaani poliittistaloudellinen tutkimus kaupunkipolitiikan tavoitteista Yhdysvalloissa, Suomessa ja Isossa-Britanniassa jatkaa ja syventää kaupunkipoliittista keskustelua aikaisempien Suomen Kuntaliiton kaupunkipoliittisten tutkimuksen pohjalta – nyt politiikan oikeudenmukaisuuden ja eri edunsaajien näkökulmista. Missä järjestyksessä kaupunkipolitiikan näkökulmat tulisi ensinnäkin huomioida? Miksi tiettyinä aikoina tehdään tietynlaista kaupunkipolitiikkaa? Kuinka oikeudenmukaisesti kaupunkipolitiikat painottuvat kokonaisuuden edun ja ryhmien kapeiden etujen kannalta? Miten selittää painotuseroja? Tutkimus hakee selitystä näihin kysymyksiin poliittisen taloustieteen käsitteistöllä ja tarkastelee kaupunkipolitiikkaa eri edunsaajien näkökulmista. 2011. Hinta 25 euroa. Tilausnumero 509368.

Acta-julkaisusarjan kestopilaus

Ennakoivaa, soveltavaa ja ajankohtaista tutkimustietoa kunnista

Acta-julkaisusarja on tarkoitettu Sinulle, joka haluat käyttöösi tutkittua tietoa kuntien nykytilasta ja kehityksestä. Tutkitulla tiedolla tehdään tulevaisuutta.

Acta on Suomen Kuntaliiton tutkimustoiminnan julkaisusarja. Sarjassa ilmestyy vuosittain vähintään yhdeksän kunta-alaa monipuolisesti käsittelevää julkaisua. Acta-sarja tarjoaa ajankohtaista ja soveltavaa tutkimustietoa kunnista sekä ennakoii kuntien toimintaympäristön tulevia muutoksia.

Sarjan julkaisut käsittelevät mm. kuntien hallintoa, johtamista, demokratiaa ja palveluita. Kirjat sisältävät suomen-, ruotsin- ja englanninkielisen tiivistelmän.

Tarjoamme Acta-julkaisusarjan kestopilausta

Voit tilata Acta-julkaisusarjan kestopilauksena, jolloin saat kaikki sarjassa vuosittain ilmestyvät kirjat edulliseen hintaan.

- Kestopilauksen hinta on 220 euroa/vuosi (sis. alv.).
- Yksittäisen Acta-julkaisun hinta on 20–30 euroa
- Sarjassa ilmestyy vähintään yhdeksän kirjaa.
- Kestopilaajilta ei peritä toimitusmaksuja.
- Kestopilauksen hinta laskutetaan vuosittain keväällä.

Lisätietoja kestopilauksesta:

Elna Nissinen ja Kaija Majoinen/Suomen Kuntaliitto
puh. (09) 7711, faksi (09) 771 2726

Lisätietoja Acta-julkaisusarjasta löydät kotisivuiltamme:

<http://www.kunnat.net> -> Asiantuntijapalvelut -> Kuntakehitys ja tutkimus -> Kuntatutkimus

- ☐ Tilaan ACTA-sarjan kestopilauksena edulliseen hintaan 220 euroa/vuosikerta (sis. alv.)
- ☐ En tällä kertaa tee kestopilausta, mutta tilaan seuraavat ACTA-sarjan julkaisut:

vastaanottaja
maksaa
postimaksun

Tilaaja

Yhteisö/yritys

Lähiosoite

Postinumero ja -toimipaikka

Puhelinnumero

Päiväys ja allekirjoitus

Julkaisujen toimitusosoite, ellei sama kuin yllä

Suomen Kuntaliitto

Kuntakehitys ja tutkimus

Vastauslähetyssopimus

00530/75

00003 HELSINKI